GEMEENTE Drimmelen

Begroting 2027

Monument Liniecrossers, Lage Zwaluwe. Foto Gerard van Vugt

Inhoudsopgave

INHOUDSOPGAVE **3**

INLEIDING **5**

Voorwoord 6
Samenvatting 8

PROGRAMMA'S **13**

Inleiding programma's 14
1. Burger en bestuur 15
1.1 Veiligheid en handhaving 15
1.2 Dienstverlening en organisatie 16
1.3 Participatie en dorpsgericht werken 16
Wat gaat programma 1 kosten? 17
2. Openbare ruimte 20
2.1 Natuur en Groen 20
2.2 Verkeer en inrichting openbare ruimte 21
Wat gaat programma 2 kosten? 23
3. Ruimte, wonen, duurzaamheid en economie 28
3.1 Woningbouw 28
3.2 Duurzaamheid 30
3.3 Economie, recreatie en toerisme 33
Wat gaat programma 3 kosten? 35
4. Sociaal domein 40
4.1 Onderwijs, jeugd en gezondheid 40
4.2 Participatie en schuldenproblematiek 41
4.3 Sociale structuur, sport en zorg 43
Wat gaat programma 4 kosten? 44
Algemene dekkingsmiddelen 49
Overhead 54
Wat gaat Overhead kosten? 54
Basisset beleidsindicatoren 59

PARAGRAFEN **63**

A. Weerstandsvermogen en risicobeheersing 64
B. Lokale heffingen 72
C. Onderhoud kapitaalgoederen 79
D. Financiering 88
E. Bedrijfsvoering 92
F. Verbonden partijen 97
G. Grondbeleid 104
H. Wet Open Overheid (WOO) 110

FINANCIËLE BEGROTING **111**

A. Overzicht baten en lasten en toelichting 112
A1. Meerjarenperspectief 112
A2. Financiële uitgangspunten 115
A3. Verschillen lasten en baten ten opzichte van vastgestelde meerjarenbegroting 118
A4. Overzicht incidentele baten en lasten 118
A5. Structurele toevoegingen en onttrekkingen aan reserves 120
B. Financiële positie 121
B1. Investeringen 121
B2. Stand en verloop van de reserves en voorzieningen 121
B3. Financiering 128
B4. Jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume 128
B5. Geprognosticeerde balans 129
B6. EMU-saldo 129

BIJLAGEN 131

1. Baten en lasten per taakveld 132
2. Taakvelden per programma 135
3. Investeringsprognose 139
4. Afschrijvingstermijnen investeringen 144
5. Richtlijnen begroting GR'en 146

Inleiding

Voorwoord

Voor u ligt de begroting 2027 van de gemeente Drimmelen met een doorkijk voor de periode 2028–2030. Deze begroting kwam niet zonder uitdagingen tot stand. We hebben daarvoor bewust afwegingen en keuzes gemaakt. In aanloop naar deze begroting hebben we bewust de financiële en beleidsmatige basis kritisch doorgelicht. We hebben gekeken naar bestaande budgetten, eerder gemaakte keuzes en actuele verplichtingen: wat is nog nodig, wat kan worden bijgesteld, wat moet op orde worden gebracht en waar ontstaat ruimte voor nieuwe keuzes? Die exercitie vormt mede de basis voor deze begroting. Ook is het in deze begroting noodzakelijk om een deel van de vrije algemene reserve in te zetten als dekkingsmiddel. In combinatie met de gemaakte keuzes kunnen we daarmee voor 2027 een reële en structureel sluitende begroting aanbieden.

Tegelijkertijd biedt deze begroting een basis om te blijven investeren in een sterke, leefbare en toekomstbestendige gemeente. We hebben de opgaven realistisch in beeld gebracht en financieel goed verwerkt, maar staan net als alle gemeenten in Nederland voor de jaren 2028 en verder nog voor een aanzienlijke financiële uitdaging. Daar gaan we voortvarend mee aan de slag. Niet alleen om onze financiën op orde te brengen en te houden, maar juist ook om ruimte te creëren voor ontwikkeling en voor de ambities die we als gemeente hebben.

Dat betekent niet dat alle ambities en investeringen vanzelfsprekend kunnen worden gerealiseerd. We blijven onze plannen zorgvuldig afwegen tegen de beschikbare financiële middelen en de gevolgen voor de langere termijn. Daarbij kijken we kritisch naar wat noodzakelijk is, wat prioriteit heeft en wat eventueel anders of later kan. Zo zorgen we ervoor dat onze ambities realistisch en financieel verantwoord blijven.

Hiermee versterken we de boodschap dat we eerst de basis op orde brengen en daarna bewuste keuzes maken.

Financiële uitdaging

Die uitdaging laat zich in twee delen splitsen: enerzijds neemt de algemene uitkering af. Deze uitkering vormt de grootste en belangrijkste inkomstenbron voor de gemeente. Keuzes van het Rijk werken daardoor rechtstreeks in onze begroting, terwijl onze taken niet in dezelfde mate afnemen. Bij het maken van afwegingen voor de begroting 2027 is daarom bewust gezocht naar oplossingen die (kwetsbare) inwoners zo min mogelijk raken. Het college staat voor keuzes met minimale maatschappelijke impact en houdt daarbij oog voor de kracht en samenhang van onze gemeenschap.

Anderzijds zien we een aantal financiële opgaven op ons afkomen. Deze hangen onder meer samen met de noodzaak om op verschillende beleidsterreinen de basis op orde te brengen. Daar horen bijvoorbeeld het vernieuwen van meerjarige onderhoudsplannen en beheerplannen bij; concreet verwachten we dit in ieder geval voor wegen en gebouwen. Door tijdig en verantwoord te investeren in beheer en onderhoud werken we aan een toekomstbestendige leefomgeving. Ook verwachten we dat jeugdzorg de komende jaren een aandachtspunt blijft. Bovendien hebben we met elkaar benadrukt dat we willen investeren in de ontwikkeling van onze gemeente. Want naast financiële uitdagingen zien we ook volop kansen voor Drimmelen. In woningbouw, de ontwikkeling van onze dorpen, duurzaamheid, economie en de sociale kracht van onze gemeente liggen mogelijkheden om verder te bouwen. Om deze ambities waar te maken zijn middelen nodig. Juist door onze basis goed op orde te brengen, kunnen we die kansen gericht benutten en keuzes maken die bijdragen aan de ontwikkeling van Drimmelen. Deze investeringen dragen bij aan een gemeente die ook op langere termijn aantrekkelijk, bereikbaar, leefbaar en sociaal sterk blijft.

Keuzes blijven maken – doorkijk 2028 en verder

De financiële opgaven die op ons afkomen maken het noodzakelijk om de komende jaren duidelijke keuzes te maken. Hoewel de begroting voor 2027 sluitend is, laat het meerjarenperspectief zien dat er voor de jaren 2028 tot en met 2030 een aanzienlijke opgave ligt.

Dat vraagt om scherpe prioritering. Wat heeft prioriteit? Welke activiteiten dragen het meest bij aan onze maatschappelijke doelen? Wat kan anders worden georganiseerd, wat kan worden uitgesteld, en waar zijn keuzes onvermijdelijk? Financiële verantwoordelijkheid, transparantie en bestuurlijke daadkracht zijn daarbij noodzakelijk.

Deze begroting vormt daarmee niet het eindpunt, maar het begin van een proces:

Het college kiest daarbij voor een open en transparant proces. Wij willen samen met uw raad stap voor stap werken aan een financieel duurzaam perspectief voor de gemeente Drimmelen. Daarbij zoeken wij naar een evenwicht tussen financiële haalbaarheid, maatschappelijke effecten en de ambities die wij voor onze gemeente hebben vastgesteld, zodat ook de volgende generaties kunnen blijven rekenen op een sterke gemeente. Want die ambitie blijven we, ondanks de financiële uitdagingen die we hierbij tegenkomen, nastreven.

Voor de jaren 2028 tot en met 2030 zijn nog niet alle oplossingen uitgewerkt. In 2027 zetten wij een traject in om tot deze oplossingen te komen.

De eerste uitgangspunten willen wij verwerken in de Kadernota 2028. De keuzes die daaruit voortkomen worden vervolgens uitgewerkt in de begroting 2028. Zo werken wij stap voor stap toe naar een duurzaam en structureel sluitende meerjarenbegroting.

Onzekerheden blijven

De begroting 2027-2030 is opgesteld op basis van de informatie die op dit moment beschikbaar is. Tegelijkertijd blijven verschillende ontwikkelingen van invloed op onze financiële positie. Zoals ook in voorgaande jaren bestaat onzekerheid over eventuele aanvullende financiële compensatie vanuit het Rijk. We hebben daarom het begrotingsadvies van de VNG gevolgd. De VNG roept op om voor 2027 de begroting (structureel) sluitend te maken, maar de effecten van de kortingen en keuzes transparant weer te geven.

Naast de ontwikkelingen rondom het gemeentefonds zijn er andere externe factoren die invloed hebben op onze financiële positie. Geopolitieke ontwikkelingen, inflatie en schommelingen in de prijzen van grondstoffen en energie kunnen direct doorwerken in de kosten waarmee de gemeente wordt geconfronteerd.

Tegen deze achtergrond werken wij aan een financieel gezonde gemeente die in staat is om op veranderende omstandigheden in te spelen. Daarbij blijven een gezond financieel beleid en een verantwoorde inzet van onze reserves noodzakelijk.

In 2027 zetten wij samen met uw raad stappen om onze ambities voor Drimmelen waar te maken. De komende periode vraagt om duidelijke keuzes en scherpe prioriteiten, maar biedt ook kansen om verder te bouwen aan onze gemeente. Daarbij houden we vast aan een heldere lijn: eerst de basis op orde en vervolgens bewust kiezen waar we onze middelen voor inzetten. Zo geven we stap voor stap invulling aan ‘Een nieuwe koers vooruit’ en bouwen we verder aan een financieel gezonde, sterke en toekomstbestendige gemeente.

Namens het college,

Wilma Alink
Wethouder Financiën

Samenvatting

In deze begroting treft u de belangrijkste beleidsvoornemens aan voor het jaar 2027, zoals opgenomen in de vier gemeentelijke programma's. We besteden aandacht aan de belangrijkste ontwikkelingen in de verplichte paragrafen conform het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV), waaronder het weerstandsvermogen, het grondbeleid en de lokale heffingen.

Deze samenvatting biedt u inzicht in de financiële situatie van de gemeente Drimmelen en hoe deze naar verwachting zal ontwikkelen.

Programma 1: Burger en Bestuur

Het college zet in op het vergroten van de veiligheid en het bijbehorend veiligheidsgevoel in alle kernen van onze gemeente. Dat doen we onder andere aan de hand van het gezegde: 'voorkomen is beter dan genezen'. We zetten vooral in op preventie en signalering.

We onderzoeken in 2027 in hoeverre we kunnen werken met één loket voor stichtingen, verenigingen en vrijwilligers. Daarnaast treedt de participatieverordening per 1 januari 2027 in werking. Met onder andere die kaders borgen we participatie van onze inwoners in onze processen en activiteiten.

Programma 2: Openbare Ruimte

De gemeente investeert in een klimaatbestendige en biodiverse leefomgeving. Daarom werken we onder andere aan een nieuw Uitvoeringsprogramma Klimaatadaptatie 2027-2030. We zetten blijvend in op het verbeteren van de leefbaarheid in de open ruimte. Dat doen we onder andere door het doorontwikkelen van het maaibeleid en het groenonderhoudsplan.

In programma 1 hebben we het over veiligheid. Het onderhoud van onze straten en openbare ruimte draagt daar ook aan bij. We zetten in op veranderingen op gebied van mobiliteit. Denk daarbij onder andere aan het uitbreiden van laadinfrastructuur en veranderend verkeersaanbod als gevolg van nieuwbouwwijken.

Programma 3: Ruimte, Wonen, Duurzaamheid en Economie

Op gebied van wonen blijven we ambitieus: de komende vier jaar willen we 800 woningen realiseren. Om deze ambitie te halen zetten we onder andere in op creatieve oplossingen zoals herstructurering en transformatie. Daarnaast leggen we in de eerste helft van 2027 de laatste hand aan het Volkshuisvestelijk Programma.

We verduurzamen langs vijf samenhangende thema's: energietransitie, duurzaam ondernemen en circulariteit, klimaatadaptatie, natuur en biodiversiteit en duurzame mobiliteit. Op gebied van duurzaamheid zoeken we expliciet de samenwerking in de regio. Denk aan projecten als Powerport en Nederwiek 3.

Op het gebied van economie en recreatie zetten we in op onze ontwikkeling als recreatiegemeente. Belangrijke pijlers daarin zijn de Biesbosch, de Zuiderwaterlinie en ons vitale platteland.

Programma 4: Sociaal Domein

De landelijke budgetdruk op het Sociaal Domein neemt toe. In deze begroting hebben we de landelijke adviezen daaromtrent overgenomen.

Door de versterking van de sociale basis, de verdere ontwikkeling van de toegang en de implementatie van gemaakte beleidskeuzes en inkooptrajecten zorgen we voor passende ondersteuning, preventie en zelfredzaamheid.
De resultaten uit de inkooptrajecten voor jeugdhulp via Regio WBO worden geïmplementeerd. Zo implementeren we onder andere het Stevige Lokale Team. Ook zetten we in op passende huisvesting voor het onderwijs middels het Integraal Huisvestingsplan (IHP) 2027 2030.

We verbinden zorg, welzijn, sport, gezondheid en onderwijs nadrukkelijk met elkaar, zodat inwoners eerder passende ondersteuning krijgen en problemen sneller worden gesignaleerd. We werken daarbij doelgericht, maken duidelijke keuzes en kijken kritisch naar wat nodig en haalbaar is. We willen onze inwoners zelfredzamer laten zijn door collectieve voorzieningen en het preventieve aanbod te verbreden. Daarnaast werken we aan nieuw accommodatiebeleid dat bijdraagt aan onze doelen op gebied van het versterken van sociale cohesie.

Paragrafen

Weerstandsvermogen en Risicobeheersing

De financiële positie van de gemeente blijft in 2027 gezond. De gemeente beschikt over een ruim weerstandsvermogen en voldoende capaciteit om financiële risico's op te vangen. Tegelijkertijd laten de financiële kengetallen zien dat de financiële ruimte de komende jaren geleidelijk afneemt door investeringen, een oplopende schuldpositie en druk op de structurele begrotingsruimte. Deze ontwikkelingen vragen om aandacht, maar geven geen aanleiding om te spreken van een acute financiële kwetsbaarheid. De kengetallen functioneren vooral als signalen dat blijvende aandacht nodig is voor de balans tussen ambities, investeringen en financiële draagkracht. Daarmee vormen zij een belangrijke basis voor toekomstige bestuurlijke keuzes en financiële sturing.

Lokale Heffingen

Door onderhoud en vernieuwing van onder andere onze rioleringen en het vernieuwen van afvalcontracten staat de lokale lastendruk voor afvalstoffen- en rioolheffing onder druk. Door gelijkmatige inzet van bijbehorende voorzieningen dempen we de lastenstijgingen. Kwijtschelding is mogelijk voor inwoners met een inkomen op bijstandsniveau.

Onderhoud Kapitaalgoederen

Kapitaalgoederen laten zich onderscheiden in wegen, openbare verlichting, civiele kunstwerken, riolering, water, groen en gebouwen. Op grond van de vigerende meerjarige plannen voor groot onderhoud wordt de komende jaren € 2,25 miljoen aan voorzieningen voor groot onderhoud gedoteerd. Dit betreft voorzieningen voor wegen, gebouwen en vanaf 2027 is er ook een voorziening voor sportaccommodaties ingesteld. De exploitatielast voor de kosten van klein onderhoud zullen circa € 4,67 miljoen per jaar bedragen. 2027 zal een jaar met een investeringsvolume zijn van € 7,14 miljoen, zoals opgenomen in de paragraaf onderhoud kapitaalgoederen, waarvan riolering € 4,26 miljoen bedraagt.

Financiering

De gemeente trekt in 2027 € 15,4 miljoen aan langlopende financiering aan. De omslagrente stijgt naar 1,5%. De langlopende schuld komt uit op € 52 miljoen eind 2027. De financieringslasten zijn ingepast in de begroting.

Bedrijfsvoering

We zetten stappen op gebied van personeelsbeleid. We gaan aan de slag met een strategisch personeelsplan en maken per 1 januari 2027 de overstap naar een toekomstbestendig functiewaarderingssysteem HR21. Op gebied van ICT zijn we scherp op de ontwikkelingen rondom AI en nieuwe wet- en regelgeving rondom NIS2 en Cbw. Daarnaast werken we samen aan de doorontwikkeling van onder andere onze financiële applicatie. Daarmee willen we ervoor zorgen dat het systeem onze planning- en controlcyclus optimaal ondersteunt.

Verbonden Partijen

De gemeente Drimmelen werkt samen met diverse verbonden partijen om gemeentelijke taken efficiënt en effectief uit te voeren. De grootste financiële bijdragen gaan in 2027 naar de Veiligheidsregio Midden- en West-Brabant, de GGD West-Brabant en MidZuid. Een belangrijke ontwikkeling is de regionale transformatie van de jeugdhulp, waarbij een aantal CJG-functionaliteiten per 1 januari 2027 worden ondergebracht in de Stevige Lokale Teams. Daarnaast blijven financiële beheersing, cyberweerbaarheid, informatiebeveiliging en de beheersing van risico’s belangrijke aandachtspunten binnen de samenwerking met verbonden partijen.

Grondbeleid

Het gemeentelijk grondbeleid is gericht op een toekomstbestendige en zorgvuldige inzet van beschikbare ruimte, met oog voor maatschappelijke en financiële meerwaarde. De gemeente hanteert een richtinggevend grondbeleid en kiest per ontwikkeling bewust voor een actieve, samenwerkende of faciliterende rol. In de periode 2022 t/m 2030 hebben we de ambitie om 1.500 woningen toe te voegen met gemiddeld 200 woningen per jaar.

Wet Open Overheid (WOO)

In 2027 gaan we verder met het werken aan de actieve openbaarmaking van diverse gemeentelijke stukken. We voldoen aan de wettelijke verplichting en lopen op schema met de landelijke ontwikkelingen.

Financiële begroting

De gemeente krijgt het grootste deel van haar inkomsten van het Rijk. Dit gebeurt via het gemeentefonds en via specifieke uitkeringen die bedoeld zijn voor een bepaald doel, zoals bijvoorbeeld bijstandsverlening. Daarnaast ontvangt de gemeente ook geld van inwoners en bedrijven. Dit zijn lokale belastingen, zoals de onroerendezaakbelasting (OZB), en vergoedingen voor gemeentelijke diensten, zoals het aanvragen van vergunningen, het ophalen van huisvuil en het verstrekken van paspoorten. Tot slot gebruikt de gemeente ook geld uit haar eigen reserves om bepaalde uitgaven te kunnen doen.

Meerjarige ontwikkeling van baten en lasten

De totale baten (inkomsten) bedragen in 2027 naar verwachting € 95 miljoen, tegenover € 91 miljoen in 2026. De grootste inkomstenbron is het gemeentefonds. Deze belangrijkste inkomstenbron staat onder druk. Gemeenten staan landelijk voor het zogeheten ravijnjaar. Ook de gemeente Drimmelen ziet dat de inkomsten vanuit dit gemeentefonds in de komende begrotingsperiode dalen. Met de scherpste daling in 2028.

Eventuele compensatie voor deze daling zou de komende jaren kunnen komen vanuit Specifieke Uitkeringen. Maar het feit dat deze uitkeringen tijdelijk zijn en zelden jaren vooruit worden beschikt, maakt dat de programmabaten in ieder geval de komende jaren niet compenseren voor de daling in het gemeentefonds. Mogelijke nieuwe SPUK's worden namelijk pas opgenomen in de begroting als er een officiële beschikking is afgegeven. Zolang die er niet is, worden deze middelen niet meegenomen in de meerjarige raming.

De totale programmalasten (uitgaven) laten een iets dalende trend zien. De wettelijke taken waar we als gemeente voor staan binnen deze programma's worden niet minder. Daarom vraagt het gegeven van dezelfde taken, met als gevolg de gepresenteerde programmalasten, en dalende inkomsten uit het gemeentefonds om zorgvuldige keuzes en sturing binnen de beschikbare middelen, zodat de gemeentelijke financiën structureel in evenwicht blijven.

We hebben een slag gemaakt met het op orde brengen van de formatie. Daarover bent u geïnformeerd aan de hand van de Raadsinformatiebrief Personeel – formatie op orde. De impact van deze RIB is verwerkt in deze meerjarenbegroting.

Meerjarige ontwikkeling van het structurele saldo

De begroting bestaat uit structurele en incidentele baten en lasten. Structurele posten hebben een terugkerend karakter en beïnvloeden de financiële positie op lange termijn. Volgens de begrotingsregels moeten structurele lasten worden gedekt door structurele baten. Dat betekent dat vaste uitgaven (zoals personeelslasten) moeten worden bekostigd uit vaste inkomsten (zoals algemene uitkeringen en lokale heffingen). Een positief structureel saldo betekent dat de structurele baten hoger zijn dan de structurele lasten en de begroting dus structureel in evenwicht is. Naast het verschil tussen de structurele baten en lasten is ook het incidentele resultaat van invloed op het saldo.

Voor het begrotingsjaar 2027 is er sprake van een structureel begrotingssaldo van € 3.000 positief. De begrotingsjaren 2028 t/m 2030 laten een negatief structureel begrotingssaldo zien:

- 2028: € 4.171.000 negatief
- 2029: € 3.865.000 negatief
- 2030: € 4.243.000 negatief

Meerjarige ontwikkeling van reserves

De gemeentelijke reserves nemen de komende jaren naar verwachting af, omdat ze beleidsmatig worden ingezet. De inzet komt vooral uit de bestemmingsreserves, die bedoeld zijn voor specifieke doelen. Daarnaast beschikt Drimmelen over een algemene reserve, die dient als buffer voor financiële tegenvallers. Deze reserve draagt bij aan een stabiel financieel beleid en voorkomt dat er bij onverwachte kosten direct maatregelen nodig zijn. In begrotingsjaar 2027 zetten we de algemene reserve voor € 1,195 miljoen in als structureel dekkingsmiddel voor structurele lasten. Deze inzet van de algemene reserve voldoet aan de voorschriften van de toezichthouder. In de meerjarenbegroting 2028-2030 is deze structurele onttrekking niet begroot.

In 2027 is er een onttrekking uit de reserves van € 3.492.000, waarmee een deel van de uitgaven wordt gedekt.

Tabel Finbegr. A1-1 (bedragen x € 1.000)

Begroting Gemeentebreed	Realisatie 2025	Begroting 2026 na wijziging VJN	Begroting 2027 na VJN 2026	Begroting 2027	Mutatie 2027 t.o.v. begroting 2027 na VJN 2026	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Lasten								
Prog. 1: Burger en Bestuur	-6.478 N	-6.928 N	-6.844 N	-7.540 N	-696 N	-7.475 N	-7.345 N	-7.444 N
Prog. 2: Openbare Ruimte	-11.263 N	-12.209 N	-11.993 N	-13.378 N	-1.385 N	-13.629 N	-14.210 N	-14.185 N
Prog. 3: Ruimte, Wonen en Econ.	-14.119 N	-15.230 N	-15.219 N	-15.420 N	-201 N	-14.402 N	-11.632 N	-11.578 N
Prog. 4: Sociaal Domein	-43.583 N	-45.283 N	-44.155 N	-47.157 N	-3.002 N	-47.563 N	-45.968 N	-45.981 N
Alg. Dekkingsmiddelen	-561 N	-992 N	-1.332 N	-585 N	746 V	-587 N	-587 N	-587 N
Overhead	-12.447 N	-11.967 N	-11.668 N	-14.172 N	-2.504 N	-13.952 N	-14.106 N	-14.167 N
Totaal lasten	**-88.450 N**	**-92.610 N**	**-91.210 N**	**-98.252 N**	**-7.042 N**	**-97.608 N**	**-93.849 N**	**-93.942 N**
Baten					V			
Prog. 1: Burger en Bestuur	1.241 V	901 V	946 V	906 V	-40 N	857 V	545 V	545 V
Prog. 2: Openbare Ruimte	4.161 V	4.246 V	4.221 V	4.650 V	429 V	4.669 V	4.977 V	4.997 V
Prog. 3: Ruimte, Wonen en Econ.	11.996 V	10.611 V	10.813 V	11.522 V	709 V	10.806 V	7.777 V	7.771 V
Prog. 4: Sociaal Domein	14.317 V	13.601 V	12.275 V	12.909 V	635 V	13.084 V	12.749 V	12.494 V
Alg. Dekkingsmiddelen	62.726 V	61.595 V	64.731 V	65.110 V	379 V	62.822 V	62.363 V	62.327 V
Overhead	227 V	45 V	45 V	8 V	-38 N	8 V	8 V	8 V
Totaal baten	**94.669 V**	**90.999 V**	**93.030 V**	**95.104 V**	**2.074 V**	**92.247 V**	**88.418 V**	**88.143 V**
Saldo van baten en lasten excl. mutaties reserves	**6.219 V**	**-1.611 N**	**1.820 V**	**-3.149 N**	**-4.968 N**	**-5.361 N**	**-5.431 N**	**-5.799 N**
Mutatie reserves					V			
Storting reserves	-416 N	-743 N	-150 N	-343 N	-193 N	-654 N	-155 N	-155 N
Onttrekking reserves	2.298 V	3.134 V	1.638 V	3.492 V	1.854 V	1.822 V	1.952 V	1.942 V
Totaal mutatie reserves	**1.882 V**	**2.391 V**	**1.488 V**	**3.149 V**	**1.661 V**	**1.168 V**	**1.798 V**	**1.788 V**
Saldo van baten en lasten inclusief mutatie reserves	**8.101 V**	**781 V**	**3.307 V**	**0 V**	**-3.307 N**	**-4.193 N**	**-3.633 N**	**-4.012 N**
Correctie incidentele baten en lasten	3.286 V	434 V	-282 N	-3 N	279 V	-21 N	232 V	232 V
Structureel begrotingssaldo	**4.815 V**	**347 V**	**3.589 V**	**3 V**	**-3.586 N**	**-4.171 N**	**-3.865 N**	**-4.243 N**

Mutaties reserves op programma niveau								
Prog. 1: Burger en Bestuur	53 V	52 V	52 V	47 V	-6 N	47 V	47 V	47 V
Prog. 2: Openbare Ruimte	626 V	631 V	606 V	598 V	-8 N	681 V	811 V	801 V
Prog. 3: Ruimte, Wonen en Econ.	290 V	532 V	-77 N	595 V	672 V	-3 N	114 V	114 V
Prog. 4: Sociaal Domein	914 V	769 V	769 V	855 V	86 V	795 V	795 V	795 V
Overhead	0 V	407 V	137 V	1.054 V	917 V	-352 N	31 V	31 V
Algemene dekkingsmiddelen	0 V	0 V	0 V	0 V	0 V	0 V	0 V	0 V
Saldo mutaties reserves	**1.882 V**	**2.391 V**	**1.488 V**	**3.149 V**	**1.661 V**	**1.168 V**	**1.798 V**	**1.788 V**

Programma's

Inleiding programma's

In het programmaplan staan de programma's uit het coalitieakkoord "Een nieuwe koers vooruit":
- Programma 1 - Burger en bestuur;
- Programma 2 - Openbare ruimte;
- Programma 3 - Ruimte, wonen, duurzaamheid en economie;
- Programma 4 - Sociaal domein.

Elk programma is uitgewerkt in:
- Thema's uit het coalitieakkoord;
- Per thema; de beoogde maatschappelijke effecten (Wat willen we bereiken?), hoe we dat gaan bereiken (Wat gaan we ervoor doen?) en met welk resultaat;
- Prestatie-indicatoren;
- De raming van baten en lasten (Wat gaat het kosten?).

Programma's en doelstellingen uit het coalitieakkoord gelden voor de hele raadsperiode. In deze begroting staan de ambities voor het begrotingsjaar 2027.

1. Burger en bestuur

1.1 Veiligheid en handhaving

Wat willen we bereiken?

Een veilige gemeente met duidelijke grenzen, actieve handhaving en inzet op preventie en samenwerking.

We leven in een tijd waarin de samenleving verhardt. Jammer genoeg zien we dit soms ook terug in onze gemeente. Veiligheid en handhaving draaien voor een belangrijk deel om het stellen en handhaven van grenzen. Dit geldt zowel voor eigen inwoners als voor mensen van buiten onze gemeente. We zijn duidelijk naar iedereen die te ver gaat, helemaal als het gaat om strafbare feiten. In onze gemeente is geen plaats voor criminaliteit, ondermijning of verhuftering. Behalve met handhaving verbeteren we veiligheid ook door preventie, vroegsignalering, weerbaarheid en samenwerking met maatschappelijke partners.

Wat gaan we daarvoor doen?

Zichtbare handhaving en rol Boa's

We zorgen dat de boa's worden ingezet op hun taakaccenten, zoals de wijkboa. De wijkboa zet zich in om bekendheid en zichtbaarheid te vergroten in de dorpen. De boa's beschikken over de juiste opleidingen en middelen die nodig zijn voor de uitvoering van hun taken. Dit draagt bij aan een breder en effectievere aanpak van lokale veiligheids- en leefbaarheidsvraagstukken.

Technieken inzetten

Diverse middelen worden ingezet om maatregelen te nemen om het gevoel van veiligheid te vergroten. Met gerichte maatregelen kunnen vormen van overlast en (gevoelens van) onveiligheid worden verminderd. Hierbij doen we onderzoek naar de inzet van technieken bij soortgelijke gemeenten.

Aanpak huiselijk geweld

Preventie en zorg rondom huiselijk geweld kennen een brede keten van betrokken organisaties. Als gemeente zetten wij ons samen met onze maatschappelijke partners in om bestaande knelpunten te doorbreken en de samenwerking verder te versterken, zodat ondersteuning beter aansluit op de behoeften van inwoners. Op deze manier willen we huiselijk geweld en femicide tegengaan.

Digitale veiligheid verbeteren

Digitale veiligheid wordt een belangrijk aandachtspunt binnen het Integraal Veiligheidsplan en komt terug in alle relevante thema's en ontwikkelingen. We brengen in kaart waar de grootste zorg ligt op het gebied van digitale veiligheid en zetten preventiemaatregelen in om de digitale weerbaarheid te vergroten.

Weerbaarheid verbeteren

Het projectplan Weerbaarheid is integraal gestart. We zorgen ervoor dat de VNG-prioriteiten goed zijn geborgd in de weerbaarheidscampagne en onze organisatie. Door actief met inwoners te communiceren, vergroten we de maatschappelijke weerbaarheid en bieden we duidelijkheid over wat zij zelf kunnen doen.

Aanpak ondermijning

We bestrijden ondermijning in onze kernen met onder andere integrale controles, informatiegestuurd werken, in samenwerking met het RIEC. We beoordelen vergunningaanvragen en andere aanvragen zorgvuldig en zetten waar nodig een Bibob-toets in om te voorkomen dat vergunningen of subsidies worden misbruikt voor criminele activiteiten.

Preventie drugs en alcohol

We voeren een integrale aanpak uit om alcohol- en drugsgebruik onder jongeren te voorkomen, met inzet op preventie, voorlichting, ouderbetrokkenheid, verenigingen, Moedige Moeders, jongerenwerk en handhaving. We nemen het preventie en handhavingsplan mee in het verlenen van vergunningen.

1.2 Dienstverlening en organisatie

Wat willen we bereiken?

Een toegankelijke en mensgerichte gemeentelijke organisatie die goed luistert, meedenkt, duidelijk communiceert en meetbaar betere dienstverlening levert

De inwoners van onze gemeente verdienen een gemeentelijke organisatie die er voor hen is en oog heeft voor hun ideeën, vragen en zorgen. We willen de organisatie van het gemeentehuis doorontwikkelen en een stap vooruitzetten in de dienstverlening. We hebben hiervoor concrete plannen om met elkaar de kwaliteit meetbaar te verhogen.

Wat gaan we daarvoor doen?

Werken met kwaliteitsnormen, reactietijden en begrijpelijke taal

We herijken waar nodig onze werkafspraken over kwaliteit, reactietijden en begrijpelijke taal. Daarbij houden we rekening met wettelijke eisen, onze ambities als gemeente en de resultaten van onze monitoring. Op basis van de monitoring bepalen we welke verbeteringen nodig zijn. Dit heeft onze permanente aandacht.

Dienstverlening

De dienstverlening vanuit de gemeente wordt meetbaar beter. We kijken hierbij naar de data die we hebben over terugbeltermijnen, e-mailreactietijden en de informatie over de behandeling van aanvragen/meldingen. Die data verrijken we door een burgerpeiling uit te voeren en de resultaten te analyseren. Vervolgens bepalen we de prioriteiten voor de verdere verbetering van onze dienstverlening. Omdat we veel verschillende diensten leveren is de verbetering van dienstverlening maatwerk per dienst. Daarnaast stappen we in onze dienstverlening af van de 'klantgedachte'.

Één loket voor stichtingen, verenigingen en vrijwilligers

Om deze één loketgedachte goed vorm te geven, onderzoeken we in 2027 welke vragen via het loket moeten worden afgehandeld, waar de behoeftes liggen, wat het doel is en welke mogelijkheden er zijn om zo'n loket in te richten.

Regeldruk evenementen

We helpen organisatoren om een juiste vergunning aan te vragen en hierin de veiligheid te waarborgen. We staan open voor ieder evenement dat past binnen de grenzen van ons beleid.

Inzetten van nieuwe technieken dienstverlening

Vanuit de samenwerking tussen vakafdelingen, Informatievoorziening en Communicatie is er een doorlopende samenwerking om verbeteringen in de dienstverlening en processen door te voeren. Waar mogelijk maken we informatie toegankelijker en aanvragen van dienstverlening laagdrempeliger. Komend jaar verkennen we of we AI kunnen inzetten om verbeteringen gezamenlijk en gecontroleerd door te voeren.

1.3 Participatie en dorpsgericht werken

Wat willen we bereiken?

We willen de participatie versterken en verbeteren

Participatie betekent meedoen en meedenken. De gemeente heeft de inwoners nodig om te komen tot mooie plannen op alle terreinen waarmee we bezig zijn. Dit kan bijvoorbeeld gaan om woningbouw, groenvoorziening of onze maatschappelijke accommodaties, zoals de sportverenigingen en de dorpshuizen. We willen de participatie versterken en verbeteren om zo inwoners nog meer en tijdig mee te nemen in de planvorming.

Daarbij hebben we expliciet aandacht voor de zwijgende meerderheid, jongeren, praktisch opgeleiden, mensen met een beperking en inwoners die normaal niet naar participatieavonden komen.

Wat gaan we daarvoor doen?

Participatiebeleid en -verordening

De gemeentelijke participatieverordening treedt op 1 januari 2027 in werking. Hierin is vastgelegd wat onze regels zijn omtrent participatie. Hierin volgen we de wetgeving en maken we gebruik van het VNG-model. We borgen dit binnen de organisatie en evalueren doorlopend op procesniveau voor

doorontwikkeling. Verder doen we onderzoek naar de mogelijkheden voor een digitaal participatieplatform.

Dorpsgericht werken

We doen een onderzoek naar de invulling van Dorpsgericht werken, waaronder de mogelijkheid van Dorpstafels. Doel is om aan de inwoners tijdig inzicht te geven in de mogelijkheden die er zijn om mee te denken bij ontwikkelingen in hun dorp en de wijze waarop deze inbreng kan worden meegenomen in de keuzes die we maken. Dit bekijken we in samenspraak met de Dorpsraden.

Initiatieven van inwoners

Initiatieven vanuit inwoners pakken we actiever op. We hanteren voor ruimtelijke initiatieven één loket, namelijk “Verken uw idee” via het Omgevingsloket. Op die manier wordt het plan gelijk goed geregistreerd en snel aan een behandelaar toegekend.

Regionale samenwerking versterken

We versterken de regionale samenwerking. We houden de regionale ontwikkelingen proactief in de gaten en zorgen dat we op de juiste momenten met de juiste partners in gesprek zijn. We zoeken samen met de omliggende gemeenten naar koppelkansen over de grenzen van beleidsvelden heen.

Buurtpreventie versterken

Buurtpreventie heeft raakvlakken met verschillende gemeentelijke taken en afdelingen. Daarom wordt in beeld gebracht wat er gemeentebreed nodig is om de gewenste resultaten te behalen.

Wat gaat programma 1 kosten?

Onderstaande programmatabel laat per thema de meerjarige ontwikkeling zien van de begrote bedragen. In de kolommen Begroting 2027-2030 zijn de bedragen opgenomen van de thans voorliggende Meerjarenbegroting.

In de kolom Mutatie 2027 (grijs) is de mutatie ten opzichte van de jaarschijf 2027 zoals deze na de Voorjaarsnota 2026 waren begroot opgenomen.

Tabel 1-1: Overzicht lasten en baten programma 1 (bedragen x €1.000)

Programma 1: Burger en bestuur		Realisatie	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting	Mutatie 2027 t.o.v. begroting 2027	Begroting	Begroting	Begroting
Nr	Thema / taakveld	2025	na wijzigingVJN	na VJN 2026	2027	na VJN 2026	2028	2029	2030
Lasten									
1.1	Veiligheid	-2.868 N	-3.042 N	-3.042 N	-3.279 N	-237 N	-3.278 N	-3.278 N	-3.277 N
1.2	Dienstverlening en samenwerking met de dorpen	-3.365 N	-3.623 N	-3.538 N	-3.954 N	-416 N	-3.889 N	-3.760 N	-3.860 N
1.3	Levendige dorpen	-245 N	-264 N	-264 N	-307 N	-44 N	-307 N	-307 N	-307 N
Totaal lasten		**-6.478 N**	**-6.928 N**	**-6.844 N**	**-7.540 N**	**-696 N**	**-7.475 N**	**-7.345 N**	**-7.444 N**
Baten									
1.1	Veiligheid	24 V	43 V	43 V	44 V	1 V	44 V	44 V	44 V
1.2	Dienstverlening en samenwerking met de dorpen	1.217 V	858 V	902 V	862 V	-40 N	814 V	502 V	502 V
1.3	Levendige dorpen	0 V	0 V	0 V	0 V	0 V	0 V	0 V	0 V
Totaal baten		**1.241 V**	**901 V**	**946 V**	**906 V**	**-40 N**	**857 V**	**545 V**	**545 V**
Saldo van baten en lasten exclusief mutatie reserves		**-5.237 N**	**-6.027 N**	**-5.898 N**	**-6.635 N**	**-736 N**	**-6.617 N**	**-6.800 N**	**-6.899 N**
Mutatie reserves									
0.10	*Storting reserves*	*-41 N*	*0 V*	*0 V*	*0 V*	*0 V*	*0 V*	*0 V*	*0 V*
0.10	*Onttrekking reserves*	*94 V*	*52 V*	*52 V*	*47 V*	-6 N	*47 V*	*47 V*	*47 V*
Totaal mutatie reserves		**53 V**	**52 V**	**52 V**	**47 V**	**-6 N**	**47 V**	**47 V**	**47 V**
Saldo van baten en lasten inclusief mutatie reserves		**-5.184 N**	**-5.975 N**	**-5.846 N**	**-6.588 N**	**-742 N**	**-6.570 N**	**-6.753 N**	**-6.852 N**

Onderstaande tabel bevat per thema een toelichting van de mutaties ten opzichte van de jaarschijf 2027 zoals deze in de begroting 2026 na wijziging was opgenomen.

Mutaties op de taakvelden die het gevolg zijn van de bijstelling van kapitaallasten (wijziging in afschrijvingen of rentetoerekening) of het gevolg van de doorbelasting van salarislasten (ambtelijke uren), worden niet separaat toegelicht. Voor eventuele mutaties op de salarislasten verwijzen wij naar de Raadsinformatiebrief Personeelsbegroting - formatie op orde.

De verschillen hebben een omvang van tenminste € 25.000 en worden op hoofdlijnen toegelicht.

Tabel 1-2: Verschillenanalyse jaarlaag 2027 ten opzichte van begroting 2027 na VJN 2026 (bedragen x € 1.000)

Programma 1: Burger en bestuur		**Bedrag**	
Lasten			
1.1	Veiligheid	-237	N
1.2	Dienstverlening en samenwerking met de dorpen	-416	N
1.3	Levendige dorpen	-44	N
Totale lasten		**-696**	**N**
Baten			
1.1	Veiligheid	1	V
1.2	Dienstverlening en samenwerking met de dorpen	-40	N
1.3	Levendige dorpen	0	V
Totale baten		**-40**	**N**
Saldo van baten en lasten exclusief mutatie reserves		**-736**	**N**
Mutatie reserves			
0.10	*Storting reserves*	*0*	*V*
0.10	*Onttrekking reserves*	*-6*	*N*
Totaal mutatie reserves		**-6**	***N***
Saldo van baten en lasten inclusief mutatie reserves		**-742**	**N**

Thema Veiligheid

Bijdrage aan de veiligheidsregio (€ 97.000 nadelig)
De bijdrage aan de veiligheidsregio is toegenomen met € 97.000. Dit wordt met name veroorzaakt door de stijgende prijzen van goederen en diensten als gevolg van de oorlog in het Midden-Oosten. Dit kan onvoldoende worden gecompenseerd met de beschikbare loon- en prijscompensatie. De veiligheidsregio wil zich in 2027 vooral richten op de risico's: uitval van vitale infrastructuur, maatschappelijke onrust en extreem weer.

Thema Dienstverlening en samenwerking met de dorpen

Contributie Fonds GGU (€ 41.000 nadelig)
De contributie aan het Fonds Gezamenlijke Gemeentelijke Uitvoering (GGU) van de VNG is aangepast aan de begrote contributie in 2027. Dit resulteert in een begrotingswijziging van € 41.000 nadelig.

College van B&W (€ 47.000 nadelig)

Voor het college van B&W zijn de representatiekosten en de studiekosten van het programma overhead naar programma burger en bestuur verplaatst. Dit is gedaan om deze kosten aan het juiste taakveld toe te rekenen om zo aan de financiële richtlijnen te voldoen. Daarnaast zijn de representatiekosten verhoogd, omdat het daadwerkelijke budget niet meer toereikend genoeg was.

Thema Levendige dorpen

De afwijkingen zijn gevolg van diverse kleine mutaties.

2. Openbare ruimte

2.1 Natuur en Groen

Wat willen we bereiken?

We zetten in op het behoud en de versterking van kwaliteit van natuur en groen

Drimmelen is een unieke gemeente waar je vanuit je voordeur zo de polders of de natuur in stapt, met de Biesbosch altijd binnen handbereik. Om de unieke plekken die we in onze gemeente hebben ook voor onze kinderen en kleinkinderen te behouden, blijft het belangrijk om de kwaliteit van onze polders, natuur en de Biesbosch op peil te houden. Dat doen we in nauwe samenwerking met onze partners uit het groenoverleg. Daarbij gaat het niet alleen om grote natuurgebieden, maar ook om het groen in en rondom onze dorpen en wijken. Dat groen zorgt voor levendigheid, verkoeling op hete zomerdagen en een prettige leefomgeving. We koesteren het landschap en de natuur die onze gemeente zo eigen maakt en hebben oog voor kansen om de kwaliteit en variatie van het groen te versterken op een manier die past bij onze dorpen.

Wat gaan we daarvoor doen?

Programma Groen

In Q1 2027 stellen we op basis van analyse, participatie en een raadsessie de concept-uitgangspunten en kaders voor het Programma Groen gemeente Drimmelen op. In Q2 2027 worden deze ter besluitvorming aan de gemeenteraad voorgelegd. Onder Programma Groen vallen onder andere bomen, spelen en begraafplaatsen.

Toevoegen groen bij herinrichting

Bij herinrichting van straten streven we naar gemiddeld 5% minder verharding en meer groen. We investeren in 2027 in vergroening van straten, entrees en ontmoetingsplekken om de leefbaarheid en biodiversiteit te versterken en hittestress te beperken. Waar mogelijk combineren we deze vergroening met integrale projecten.

Verbeteren maaibeleid

Bij ecologisch bermbeheer mag de verkeersveiligheid niet in het geding komen. Daarom zorgen we ervoor dat kruispunten en oversteekplaatsen tijdig worden gemaaid, zodat het zicht goed blijft. In 2027 stellen we een nieuw maaibestek op. Ter voorbereiding daarop hebben studenten van de HAS onderzoek uitgevoerd. De relevante en bruikbare inzichten uit dit onderzoek nemen we mee bij het opstellen van het nieuwe maaibestek. Daarnaast onderzoeken we of we de uitvoering gezamenlijk met Waterschap Brabantse Delta oppakken of zelfstandig organiseren.

Randen plantvakken Marktstraat Made

De randen van de plantvakken rondom de zilverlindes in de Marktstraat in Made zorgen in de praktijk voor hinder. In overleg met ondernemers en de BIZ maken we een plan om dit te verbeteren. De bomen blijven hoe dan ook behouden.

Groenonderhoud

We actualiseren het groenonderhoudplan en het beheer van gemeentelijke vijvers. We willen hiermee de leefbaarheid en de kwaliteit van de openbare ruimte verbeteren. Daarbij hebben we onder meer aandacht voor het onderhoud van grasbetontegels. Ook gaan we duidelijker communiceren over maaimomenten.

Onderhoud speelplekken

We stimuleren aantrekkelijk en veilig buitenspelen voor kinderen en jongeren. Daarom verbeteren we de kwaliteit en het onderhoud van speelplekken. In overleg met inwoners kiezen we locaties voor een groene kwaliteitsimpuls, met aandacht voor inclusiviteit, zodat iedereen kan meedoen.

Herdenkingspark

De begraafplaatsen Julianastraat en De Vooghtstraat in Made zijn onlangs gesloten. We hebben onderzocht hoe we de huidige begraafplaatsen kunnen omvormen tot een herdenkingspark. In 2027 starten we met de participatie over de verdere uitwerking.

Klimaatadaptatie en biodiversiteit

Klimaatadaptatie en biodiversiteit vragen om blijvende aandacht voor bewustwording. Daarom enthousiasmeren we onze inwoners met bijvoorbeeld de Stimuleringsregeling Landschap (STILA), het project bloemrijke bermen, projecten als Natuur in de Wijk en natuureducatie. De subsidieregeling Klimaatbestendig Drimmelen zetten we voort.

Klimaatverandering

Door klimaatverandering nemen de effecten van extreme neerslag, droogte en hitte steeds verder toe. Daarom werken we aan een klimaatbestendige leefomgeving. Dit doen we door maatregelen tegen wateroverlast, droogte, hittestress en overstromingsrisico's structureel te verankeren in beleid, plannen en uitvoering. We stellen het Integraal Actieplan Hitte vast en we starten met de uitvoering hiervan. Daarnaast werken we aan een nieuw Uitvoeringsprogramma Klimaatadaptatie 2027-2030 en voeren we het Actieplan Kaderrichtlijn Water uit, gericht op het verbeteren van de waterkwaliteit. Ook versterken we de borging van klimaatadaptatie binnen het nieuwe programma Groen. Om onze ambities en inspanningen beter meetbaar te maken, starten we met het opstellen van klimaatadaptatiedoelen voor de thema's wateroverlast, hitte, droogte en overstromingsrisico's. Daarmee zetten we een volgende stap naar een toekomstbestendig en klimaatrobuust Drimmelen.

Essentaksterfte

We zien een toename van essentaksterfte. Naar schatting zijn ongeveer 800 bomen aangetast. Hiervoor hebben we een budget opgenomen om de komende 5 jaar de essen te inspecteren, veilig te houden en als verwijdering noodzakelijk is, te vervangen door andere soorten.

Begraafplaatsen

Op de begraafplaats aan de Leeuwerikstraat is sprake van een achterstand in het uitvoeren van ruimingen. In 2026 starten we met een eerste aantal ruimingen. Deze werkzaamheden worden in de daaropvolgende jaren voortgezet tot 2032. Hierbij staat een zorgvuldige en respectvolle benadering centraal. We onderhouden nauw contact met de nabestaanden en betrekken hen tijdig en zorgvuldig bij het proces.

2.2 Verkeer en inrichting openbare ruimte

Wat willen we bereiken?

Een veilige en prettige leefomgeving staat voorop

Een veilige en prettige leefomgeving is voor ons een uitgangspunt. Straten moeten veilig, toegankelijk en goed onderhouden zijn, zodat iedereen zich gemakkelijk kan verplaatsen, te voet, met de fiets of met de auto. Ook bij winkels en horeca wil je eenvoudig kunnen parkeren en in- en uitstappen. Daarom investeren we in goed onderhoud en verlichting van wegen, fietspaden en stoepen. We pakken ook bestaande knelpunten aan en blijven werken aan een nette, groene uitstraling van onze dorpen. Daarnaast verbeteren we het toezicht op werkzaamheden door externe partijen, zodat de kwaliteit van onze openbare ruimte behouden blijft.

Wat gaan we daarvoor doen?

Aanpakken verkeersknelpunten

De belangrijkste verkeersknelpunten zijn goed in beeld. Daarom houden we vast aan het budget voor verkeersreconstructies. Hiermee kunnen we knelpunten proactief aanpakken en meldingen van inwoners en ondernemers oplossen. Het budget is gericht op het verbeteren van verkeersveiligheid, het tegengaan van hardrijden en het bevorderen van de doorstroming.

Fiets- en voetpaden

We zetten in op bevordering van de verkeersveiligheid en het veiligheidsgevoel voor fietsers en voetgangers. Aan de hand van onderzoeksresultaten bepalen we waar aanvullende maatregelen nodig zijn, zoals slimme verlichting. We hebben extra middelen die we gericht inzetten voor comfortabele en veilige fiets- en voetpaden, door bestrating op te knappen en plekken die onveilig voelen beter te verlichten.

Snelfietsroutes

We onderzoeken de haalbaarheid voor de aanleg van snelfietsroutes die een voordeel opleveren voor onze inwoners, zoals het snelfietspad van Made naar Oosterhout en van Wagenberg naar Breda. Die

routes zijn ook al in de snelfietsroutekaartjes van de provincie Brabant opgenomen. We doen dit met behulp van subsidies van de provincie en het Rijk die we willen aantrekken.

Aanpak hardrijders en gevaarlijk verkeersgedrag

We blijven hardrijders en gevaarlijk verkeersgedrag aanpakken, onder meer via gedragsbeïnvloeding. Daarnaast zetten we de flexflitspaal, de focusflitser en nieuwe handhavingstechnieken van het OM in op locaties met structurele snelheidsovertredingen.

Verkeersveiligheid Hooge Zwaluwe

In Hooge Zwaluwe pakken we knelpunten aan om de verkeersveiligheid op het dijklint te verbeteren. We starten een onderzoek of de bypass veilig kan worden opengesteld voor ander verkeer onder voorwaarden als een verbeterde spoorwegovergang en natuurcompensatie. Daarvoor zetten we een lobby in.

Flierstraat Lage Zwaluwe

In 2027 starten we met de voorbereidingen van het project voor de ontwikkeling van het gebied tussen de Flierstraat en de Amer. Via een zorgvuldig participatietraject halen we wensen, ideeën en aandachtspunten op bij inwoners en andere belanghebbenden. Deze worden afgewogen in samenhang met de dorpsvisie Lage Zwaluwe en andere relevante beleidskaders. Onderdeel van het project is het onderzoeken van de mogelijkheden voor een toekomstige verkeersstructuur die bijdraagt aan de vermindering van verkeersdruk in de Flierstraat en Kruisstraat. De resultaten van de verkenning vormen de basis voor het projectplan en de verdere besluitvorming over de ontwikkeling van het gebied. We nemen hierover deze periode een besluit.

Personenvervoer spoor

Het huidige spoor tussen Lage Zwaluwe, Hooge Zwaluwe, Made en Oosterhout is niet geschikt voor personenvervoer. Bij toekomstige regionale initiatieven om dit mogelijk te maken, sluiten wij waar passend aan.

Verkeersplan Wagenberg

Voor het einde van 2026 starten we voor Wagenberg met een verkeersonderzoek. We halen het maken van een verkeersplan voor Wagenberg naar voren in de planning. De uitwerking van het verkeersplan pakken we op met de uitwerking van de dorpsvisie.

Proef landbouwverkeer op N285

Om te voorkomen dat zwaar landbouwverkeer door kernen als Terheijden en Wagenberg rijdt, starten we met de provincie een proef waarbij dit verkeer op de N285 wordt toegelaten. De proef wordt in deze bestuursperiode uitgevoerd.

Voorzieningen bereikbaarheid dorpen

Het openbaar vervoer, de buurtbus en de deeltaxi zorgen voor een optimale bereikbaarheid van onze dorpen en houden zo ook de leefbaarheid van de dorpen mede in stand. We zetten ons in om deze voorzieningen te behouden.

Uitbreiden laadinfrastructuur

De behoefte aan laadpunten is in beeld en vormt de basis voor uitbreiding. We breiden de laadinfrastructuur proactief uit en stellen beleid vast voor kabelgoottegels, zodat thuisladen veilig en toegankelijk is.

Veranderend verkeersaanbod door nieuwbouw

Nieuwbouwprojecten zorgen voor een verandering in het verkeersaanbod op wegen in de omgeving. Dit kan leiden tot een verslechtering in bereikbaarheid, verkeersveiligheid en leefbaarheid. Met aanpassingen aan de infrastructuur zorgen we voor een bereikbare, veilige en prettige leefomgeving.

Verkeersveiligheid Lage Zwaluwe

De verkeersveiligheid in Lage Zwaluwe heeft in deze coalitieperiode nadrukkelijk onze aandacht. Het dijklint Gaete/Loonsedijk wordt al jarenlang belast door zwaar verkeer en landbouwverkeer, wat leidt tot overlast en zorgen bij omwonenden. Daarom werken wij aan een duurzame en structurele oplossing. Daartoe laten wij verschillende scenario’s uitwerken voor het ontlasten van het dijklint, met

als doel om gedurende deze bestuursperiode een weloverwogen besluit te nemen over de verdere aanpak.

Aanpak sluipverkeer

We investeren in maatregelen om sluipverkeer en met name zwaar verkeer uit dorpslinten te weren. Het vrachtwagenverbod blijft van kracht en wordt gericht gehandhaafd. Uitsluitend vrachtverkeer met een bestemming in onze dorpskernen is toegestaan. Overtredingen worden strenger aangepakt.

Wat gaat programma 2 kosten?

Onderstaande programmatabel laat per thema de meerjarige ontwikkeling zien van de begrote bedragen. In de kolommen Begroting 2027-2030 zijn de bedragen opgenomen van de thans voorliggende Meerjarenbegroting.

In de kolom Mutatie 2027 (grijs) is de mutatie ten opzichte van de jaarschijf 2027 zoals deze na de Voorjaarsnota 2026 waren begroot opgenomen.

Tabel 2-1: Overzicht lasten en baten programma 2 (bedragen x €1.000)

Programma 2: Openbare ruimte		Realisatie	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting	Mutatie 2027 t.o.v. begroting 2027	Begroting	Begroting	Begroting
Nr	Thema / taakveld	2025	na wijziging	na VJN 2026	2027	na VJN 2026	2028	2029	2030
Lasten									
2.1	Natuur en groen	-2.912 N	-3.112 N	-3.052 N	-3.403 N	-351 N	-3.473 N	-3.481 N	-3.468 N
2.2	Verkeer en inrichting openbare ruimte	-5.785 N	-5.907 N	-5.743 N	-6.656 N	-914 N	-6.679 N	-6.858 N	-6.931 N
2.3	Water	-2.566 N	-3.190 N	-3.199 N	-3.319 N	-120 N	-3.477 N	-3.871 N	-3.787 N
Totaal lasten		**-11.633 N**	**-12.209 N**	**-11.993 N**	**-13.378 N**	**-1.385 N**	**-13.629 N**	**-14.210 N**	**-14.185 N**
Baten									
2.1	Natuur en groen	20 V	5 V	5 V	5 V	0 V	5 V	5 V	5 V
2.2	Verkeer en inrichting openbare ruimte	498 V	522 V	272 V	518 V	245 V	393 V	318 V	318 V
2.3	Water	3.643 V	3.718 V	3.943 V	4.127 V	183 V	4.271 V	4.654 V	4.674 V
Totaal baten		**5.076 V**	**4.246 V**	**4.221 V**	**4.650 V**	**429 V**	**4.669 V**	**4.977 V**	**4.997 V**
Saldo van baten en lasten exclusief mutatie reserves		**-6.557 N**	**-7.963 N**	**-7.772 N**	**-8.728 N**	**-956 N**	**-8.960 N**	**-9.233 N**	**-9.188 N**
Mutatie reserves									
0.10	*Storting reserves*	*-370 N*	*-180 N*	*0 V*	*0 V*	*0 V*	*0 V*	*0 V*	*0 V*
0.10	*Onttrekking reserves*	*915 V*	*811 V*	*606 V*	*598 V*	*-8 N*	*681 V*	*811 V*	*801 V*
Totaal mutatie reserves		**545 V**	**631 V**	**606 V**	**598 V**	**-8 N**	**681 V**	**811 V**	**801 V**
Saldo van baten en lasten inclusief mutatie reserves		**-6.012 N**	**-7.332 N**	**-7.166 N**	**-8.130 N**	**-964 N**	**-8.279 N**	**-8.422 N**	**-8.387 N**

Onderstaande tabel bevat per thema een toelichting van de mutaties ten opzichte van de jaarschijf 2027 zoals deze in de begroting 2026 na wijziging was opgenomen.

Mutaties op de taakvelden die het gevolg zijn van de bijstelling van kapitaallasten (wijziging in afschrijvingen of rentetoerekening) of het gevolg van de doorbelasting van salarislasten (ambtelijke uren), worden niet separaat toegelicht. Voor eventuele mutaties op de salarislasten verwijzen wij naar de Raadsinformatiebrief Personeelsbegroting - formatie op orde.

De verschillen hebben een omvang van tenminste € 25.000 en worden op hoofdlijnen toegelicht.

Tabel 2-2: Verschillenanalyse jaarlaag 2027 ten opzichte van begroting 2027 na VJN 2026 (bedragen x € 1.000)

Programma 2: Openbare ruimte		**Bedrag**	
Lasten			
2.1	Natuur en groen	-351	N
2.2	Verkeer en inrichting openbare ruimte	-914	N
2.3	Water	-120	N
Totale lasten		**-1.385**	**N**
Baten			
2.1	Natuur en groen	0	V
2.2	Verkeer en inrichting openbare ruimte	245	V
2.3	Water	183	V
Totale baten		**429**	**V**
Saldo van baten en lasten exclusief mutatie reserves		**-956**	**N**
Mutatie reserves			
0.10	*Storting reserves*	*0*	*V*
0.10	*Onttrekking reserves*	*-8*	*N*
Totaal mutatie reserves		***-8***	***N***
Saldo van baten en lasten inclusief mutatie reserves		**-964**	**N**

Thema Natuur en Groen

Speelterreinen en -toestellen (€ 60.000 nadelig)

Voor het vervangen van de toestellen inclusief locaties een extra onderhoudsbedrag opgenomen van € 60.000.

Bermen (€ 75.000 nadelig)

De gemeente neemt samen met andere omliggende gemeenten en het waterschap deel aan een regionaal maaibestek voor bermen en watergangen. Dit gezamenlijke bestek loopt momenteel en kan nog met twee jaar worden verlengd. Na deze verlenging dient in 2028 een nieuw maaibestek te worden opgesteld, inclusief een geactualiseerd beheerplan waarin ecologisch maaibeheer, biodiversiteit en doelmatig beheer zijn verankerd.

Beleidsplannen openbaar groen (€ 60.000 nadelig)

Het Integrale Beleidsplan Openbaar Groen loopt af in 2026. Om te komen tot een samenhangend en toekomstbestendig groenbeleid wordt voorgesteld een Programma Groen op te stellen, gelijktijdig met de actualisatie van het bomenbeleidsplan. In het Programma Groen worden visie, ambities en doelstellingen voor het openbaar groen vastgelegd en vertaald naar concrete programmalijnen en uitvoeringskaders. Hiermee ontstaat een actueel en integraal beleidskader voor beheer, ontwikkeling en investeringen in groen en bomen. Parallel aan de totstandkoming van het Programma Groen wordt gewerkt aan een nieuw bomenbeleidsplan. Hiervoor heeft reeds een evaluatie van het huidige bomenbeleid plaatsgevonden, waaruit diverse aandachtspunten zijn gekomen. Deze aandachtspunten worden meegenomen bij het opstellen van de nieuwe uitgangspunten voor het bomenbeleid.

De uitgangspunten voor zowel het Programma Groen als het bomenbeleidsplan worden aan de gemeenteraad voorgelegd, met het oog op kaderstelling en richtinggevend. Bij de uitwerking van het Programma Groen en het bomenbeleidsplan wordt ingezet op afstemming en overleg met de gemeenteraad en met interne en externe stakeholders, zodat wordt toegewerkt naar een breed gedragen en zorgvuldig onderbouwd beleidskader. Voor de ontwikkeling van het Programma Groen en het gelijktijdig actualiseren van het bomenbeleidsplan wordt een bedrag geraamd. Dit budget is benodigd voor beleidsontwikkeling, participatie, afstemming en inhoudelijke uitwerking.

Openbaar groen: onderhoud (€ 60.000 nadelig)
Voor de vergroening van de openbare ruimte is een bedrag opgenomen van € 60.000 (gras, grasbetontegels, bloembakken e.d.).

Openbaar groen: Essentaksterfte (€ 100.000 nadelig)
Uit inventarisatie blijkt dat circa 800 essen zijn aangetast door essentaksterfte. Om veiligheidsrisico's te beperken en de financiële gevolgen beheersbaar te houden, worden deze bomen gefaseerd over een periode van vijf jaar verwijderd. De jaarlijkse uitvoeringskosten worden geraamd op € 100.000. Hiervoor wordt vanaf 2027 een budget van € 100.000 per jaar aangevraagd.

Thema Verkeer en inrichting openbare ruimte
Verkeersveiligheid: verkeersreconstructies (€ 100.000 nadelig)
In de begroting is een bedrag opgenomen van € 100.000 voor het uitvoeren van verkeersreconstructies.

Verkeersveiligheid: cameratoezicht (€ 20.000 nadelig)
Voor het cameratoezicht op de Batterij te Drimmelen is een bedrag opgenomen van € 20.000.

Verkeersveiligheid: advieskosten (€ 40.000 nadelig)
We investeren in maatregelen om sluipverkeer en met name zwaar verkeer uit dorpslinten te weren. Het vrachtwagenverbod blijft van kracht en wordt gericht gehandhaafd. Alleen bestemmingsverkeer is toegestaan; overtredingen worden strenger aangepakt. Monitoring doorgaand vrachtverkeer (DMC verkeersonderzoek) door middel van camera opstellingen die de intensiteit van het vrachtverkeer kan registreren in de verschillende dorpen. Deze monitoring geeft inzicht en op basis hiervan kan gerichte handhaving ingezet worden.

Verkeersveiligheid: verkeersbesluiten (€ 25.000 nadelig)
We zien dat we steeds meer juridische ondersteuning nodig hebben voor de verkeersbesluiten.

Civiele kunstwerken (€ 62.000 nadelig)
Voor het opstellen van het beheerplan civiele kunstwerken en voor de data migratie naar Obsurv is er een bedrag benodigd van € 62.000.

Wegen: onderhoud (uitgaven € 517.000 nadelig; inkomsten € 214.000 voordelig)
Om te voldoen aan de beeldkwaliteit en beheerplan wegen zijn de kosten voor klein onderhoud wegen toegenomen met € 349.000 nadelig en voor de voorziening wegen met € 168.000 vanwege een (hogere) indexatie. Een deel van de toename voor het voor het klein onderhoud wordt gecompenseerd via de degeneratieopbrengsten (Kabels en Leidingen: € 214.000 voordelig).

Wegen: schades (uitgaven € 47.000 nadelig; inkomsten € 25.000 voordelig)
Het aantal schadegevallen en de hoogte zijn de afgelopen jaar toegenomen (€ 47.000 nadelig). Een deel hiervan wordt verwacht te kunnen te verhalen (€ 25.000 nadelig).

Openbare verlichting (uitgaven € 35.000 nadelig; inkomsten € 10.000 nadelig)
Voor het onderhoud en het beheer van de openbare verlichting is een extra budget nodig van € 35.000. Op basis van ervaringscijfers zien we dat het verhaal van kosten lager uitvalt dan was geraamd (€ 10.000 nadelig).

Gladheidbestrijding (€ 37.000 nadelig)
Vanwege strenge winters meer opgevoerd voor zoutvoorraden. Vanwege de hogere inzet is er een grotere slijtage van het materieel en nemen de kosten voor onderhoud toe.

Onkruidbestrijding verharding (€ 44.000 nadelig)
Door de areaaluitbreiding en indexatie nemen de kosten toe voor de onkruidbestrijding.

Objecten in openbare ruimte: onderhoud (€ 21.000 nadelig)
Door een nieuwe overeenkomst voor het onderhoud van de toeristische wegbewijzering vallen de kosten hoger uit met circa € 11.000. Daarnaast worden er hogere kwaliteitseisen gesteld voor de aan te schaffen materiaal in de openbare ruimte (€ 10.000 nadelig).

Thema Water

Riool(heffing) (uitgaven € 72.000 nadelig; inkomsten € 183.000 voordelig)

Op het taakveld riolering stijgen de kosten met circa € 72.000 (grotendeels vanwege indexatie). Deze kosten worden verhaald middels de tarieven rioolheffing. De inkomsten stijgen met € 183.000. Het verschil van € 111.000 wordt veroorzaakt door een hogere toerekening van de BTW, salaris- en overheadlasten, en rentelasten. Dit is een voordeel voor de begroting. De hogere lasten voor overhead en rente zijn op de programma's Overhead en Algemene dekkingsmiddelen verantwoord. Dit betreft het deel wat "terugverdiend" wordt met de tarieven.

3. Ruimte, wonen, duurzaamheid en economie

3.1 Woningbouw

Wat willen we bereiken?

Realiseren van 800 woningen (of definitieve plannen) in alle dorpen met focus op betaalbaarheid, duurzaamheid, toekomstbestendigheid en doorstroming

Omschrijving

De druk op de woningmarkt in Drimmelen is voelbaar. Jong en oud komen moeilijk aan een woning, starters verlaten hun dorp en ouderen kunnen niet doorstromen. Dat vraagt om actie. We hebben de ambitie om de komende 4 jaar 800 woningen te realiseren of naar definitieve bouwplannen te brengen, verdeeld over al onze dorpen. Bouwen is meer dan stenen stapelen. Het gaat om betaalbare, duurzame en toekomstbestendige woningen voor de juiste doelgroepen, in een groene omgeving die past bij het karakter van onze dorpen. We bouwen voor starters, gezinnen én ouderen. En we bouwen op een manier die de leefbaarheid van onze dorpen versterkt.

Wat gaan we daarvoor doen?

Versnellen woningbouwprojecten

We versnellen woningbouwprojecten door blijvend in te zetten op verhoogde hoeveelheid plancapaciteit, oftewel meer plannen maken dan we volgens de minimale eis van de provincie nodig hebben omdat er altijd wat af kan vallen. Dit komt overeen met ons streven om jaarlijks 200 woningen toe te voegen. We voorzien in 2027 dat we dit gaan halen. Verdere details zijn te vinden in onze halfjaarlijkse woningbouwbrief.

Besluitvorming lopende woningbouwprojecten

We werken plannen voor nieuwe woningen verder uit met de initiatiefnemers, zodat college en raad hier besluiten over kunnen nemen en er gebouwd kan worden. In 2026 zijn positieve principebesluiten genomen voor ontwikkelingen in Terheijden, Made, Lage Zwaluwe en Wagenberg, samen goed voor 165 woningen. We verwachten deze plannen in 2027 vast te kunnen stellen. Ditzelfde geldt voor woningbouwontwikkeling Hooge Zwaluwe Zuid.

Evenwicht, betaalbaarheid en toekomstbestendigheid woningbouw

Over de totale ambitie hanteren we 30% sociale huur, 40% middelduur en 30% vrije sector/dure koop als uitgangspunt. Daarnaast bouwen we klimaatbestendig, levensloopbestendig, duurzaam, energieneutraal en natuurinclusief. De eisen rondom woningbouw worden verankerd in het Volkshuisvestelijk Programma waarvoor uw raad de kaders vaststelt. We werken hierbij ook een strategie voor de nieuwbouwprogrammering per kern uit.

Innovatieve oplossingen en nieuwe woonvormen

We staan open voor innovatieve oplossingen en nieuwe woonvormen, met een gevarieerd aanbod van appartementen, flexwoningen, mantelzorgwoningen en CPO (collectief particulier opdrachtgeverschap, mits professioneel begeleid door een projectontwikkelaar en met eigen grondpositie). Appartementen komen bijvoorbeeld terug in de plannen Hooge Zwaluwe Zuid, Verlengde Elsakker, Munnikenhof, Made Noordwest etc. Wat betreft flexwoningen beraden we ons op de invulling van het perceel aan de Lageweg in Terheijden dat we hiervoor in beeld hebben, nu de oorspronkelijke bouwer failliet is gegaan.

Actief grondbeleid

We hanteren waar mogelijk en nodig actief grondbeleid met strategische grondaankopen.

Informeren proactief over bouwplannen

We informeren proactief over bouwplannen, onder meer door bouwborden bij bouwlocaties Daarnaast hebben we een projectenpagina op onze website ingericht over alle woningbouwplannen. Hier staat de naam van het plan, de fase waarin het plan is, de projectontwikkelaar en onze projectleider. Zo zien mensen in één oogopslag waar ze terecht kunnen voor meer informatie over een project.

Passende woonvormen en kavelsplitsing

We willen het voor inwoners makkelijker maken om passende woonoplossingen te realiseren, zoals pre-mantelzorgwoningen, kangoeroewoningen, kavelsplitsing en andere woonvormen die aansluiten bij verschillende levensfasen. Initiatieven die hieraan bijdragen krijgen ruimte, waarbij we de vergunningverlening waar mogelijk eenvoudiger en toegankelijker maken. Dit is gekoppeld aan de ontwikkeling van het omgevingsplan.

Inzetten op herstructurering en transformatie

We zetten gericht in op herstructurering en transformatie van locaties binnen onze dorpen. Zo benutten we bestaande terreinen beter en realiseren we duurzame, toekomstbestendige woningen die aansluiten bij de woonbehoeften van onze inwoners. Actuele voorbeelden zijn de Brabantstraat in Terheijden waar we van 8 naar 17 woningen gaan, de Burgemeester Godwaldtstraat in Hooge Zwaluwe waar de Dagwinkel wordt omgebouwd tot appartementen en de Kloosterstraat in Made waar op de plaats van een woonwinkel nu een appartementencomplex verrijst waar het afnemen van zorg een voorwaarde is om hier te kunnen wonen.

Huisvesting statushouders en opvang asielzoekers

De achterstand in de huisvesting van statushouders is een landelijk vraagstuk. Ons uitgangspunt is dat deze achterstand moet worden ingelopen. Dat vraagt om goede samenwerking en duidelijke afspraken met verschillende partners. Er is een positieve trend bij het inlopen van de achterstand. Als gemeente willen we voldoen aan onze wettelijke verplichtingen op het gebied van de huisvesting van asielzoekers. Daarbij is kleinschalige opvang, volgens de maximale wettelijke eisen en zorgvuldige, transparante en eerlijke communicatie en participatie met onze inwoners een vereiste. Een expliciete randvoorwaarde is dat de financiering vanuit het Rijk en de provincie dekkend en geborgd is. We staan dus open voor de opvang van asielzoekers, mits deze zorgvuldig wordt ingepast in de leefomgeving en aansluit bij de ruimtelijke functie van de locatie. Daarbij geven we prioriteit aan locaties die passen binnen de woonomgeving. Bedrijventerreinen zijn primair bedoeld voor economische ontwikkeling en werkgelegenheid en worden daarom niet als voorkeurslocatie gezien. Afwijking hiervan is alleen aan de orde wanneer aantoonbaar geen passende alternatieven beschikbaar zijn en dit de economische functie niet belemmert. De uiteindelijke locatiekeuze vindt plaats op basis van een integrale afweging door het college en de gemeenteraad. Op dit moment huisvesten we 75 asielzoekers op de Brieltjenspolder. Onze taakstelling volgens de tweede cyclus van de Spreidingswet is 157 asielzoekers. We onderzoeken samen met andere Baroniegemeenten hoe we kunnen voldoen aan de verschillende opgaven op het gebied van huisvesting aandachtsgroepen.

Beter benutten bestaande voorraad en tegengaan leegstand

We onderzoeken de mate van leegstand en welke maatregelen/instrumenten hierbij passend zijn om leegstand waar mogelijk terug te dringen. In het Volkshuisvestelijk Programma nemen we op wat we daarvoor gaan doen. Ook maken we prestatieafspraken met de woningcorporatie. Bijvoorbeeld over ‘verkamering’, het opdelen van een zelfstandige woning in kleinere, onzelfstandige kamers en over samen sociaal huren, ook voor mensen die geen partner of familie van elkaar zijn. Samen met onze woningcorporatie sluiten we aan bij bestaande pilots in andere gemeenten, zodat bijvoorbeeld vrienden of alleenstaanden die hun leven willen delen, samen een woning kunnen huren die zo betaalbaar is voor hen.

Omgevingsvisie actualiseren

We actualiseren de omgevingsvisie. De dorpsvisies van Lage Zwaluwe en Wagenberg verwerken we hierin, samen met de ambities uit ander beleid wat ontwikkeld is na 2021. Voor deze visie doorlopen we een intensief participatietraject om een gedragen toekomstrichting voor de gemeente te ontwikkelen. In de geactualiseerde omgevingsvisie maken we samenhangende kaders met heldere, groene, sociale en ruimtelijke uitgangspunten die richting geven aan alle ontwikkelingen in onze gemeente.

Uitvoering beleid huisvesting arbeidsmigranten

Wij gaan ook dit jaar door met de extra integrale controles waarbij wij onder andere toezien op goed verhuurderschap, brandveiligheid en veilige en humane huisvesting. Ook willen we hiermee inschrijving stimuleren van arbeidsmigranten en een goede registratie bevorderen. Die registratie delen we met onze partners in de belastingsamenwerking.

Startersleningen

We blijven de starterslening aanbieden om het kopen van een eerste woning gemakkelijker te maken voor starters op de woningmarkt.

Volkshuisvestelijk Programma

We stellen een Volkshuisvestelijk Programma op, gebaseerd op woningbehoefteonderzoek dat in 2026 is opgeleverd. In het programma geven we aan hoeveel woningen er gebouwd worden, waar en voor wie door middel van een strategisch woningbouwprogramma per kern. Daarnaast nemen we verschillende maatregelen op om onze beleidsambities te behalen, zoals maatregelen om lokale binding en doorstroming te bevorderen en om betaalbare woningen betaalbaar te houden. Ook werken we uit hoe we omgaan met de opgaven voor kwetsbare (urgente) aandachtsgroepen, zoals voortkomend uit de Wet Versterking Regie op de Volkshuisvesting. Uiterlijk 1 juli 2027, de wettelijke deadline, wordt dit programma vastgesteld.

Gemeentebreed omgevingsplan

We hebben de eerste wijziging van het gemeentebrede omgevingsplan achter de rug. En we zijn gestart met de volgende fase om alle ruimtelijke besluiten om te zetten naar het nieuwe deel van het omgevingsplan. De nadruk ligt hierbij op de geometrie en de activiteiten uit de voormalige bestemmingsplannen. Ons doel is de voormalige bestemmingsplannen in 2028 uit te kunnen faseren.

3.2 Duurzaamheid

Wat willen we bereiken?

Realistische, betaalbare en sociaal rechtvaardige energietransitie met behoud van landschap en leefbaarheid

Drimmelen staat voor grote opgaven op het gebied van duurzaamheid. De energietransitie, klimaatadaptatie en de druk van grootschalige energieinfrastructuur zoals Powerport vragen om heldere keuzes en bestuurlijke regie. Wij kiezen voor een aanpak die realistisch, betaalbaar en sociaal rechtvaardig is. De transitie mag niet ten koste gaan van inwoners die het financieel moeilijk hebben en mag het unieke landschappelijke en agrarische karakter van onze gemeente niet aantasten.

Wat gaan we daarvoor doen?

Duurzaamheid

Het programma duurzaamheid biedt een stevige en doordachte basis om verder mee aan de slag te gaan. We verduurzamen langs vijf samenhangende thema's: energietransitie, duurzaam ondernemen en circulariteit, klimaatadaptatie, natuur en biodiversiteit en duurzame mobiliteit. We zetten deze koers voort met een aanpak die realistisch, betaalbaar en praktisch is. Daarin blijven we actief de samenwerking opzoeken met onze maatschappelijke partners. Jaarlijks monitoren we de activiteiten en de doelen.

Aanleg kabels en leidingen

Bij de aanleg van kabels en leidingen die door ons landschap gaan, zijn we kritisch op ruimteclaims. We spannen ons maximaal in om deze werkzaamheden zoveel mogelijk te combineren of op innovatieve wijze aan te pakken door bijvoorbeeld slim boren. Werk met werk maken scheelt ook bij grote energie-infrastructuur projecten. Dit voorkomt extra overlast en bespaart geld.

Ondersteuning bij overlast van energie-infrastructuurprojecten

Wij helpen agrariërs, de ZLTO en andere gedupeerden om bij ontwikkelaars zoals Tennet een eerlijke vergoeding te ontvangen voor de overlast en schade die zij jarenlang ontvangen van de grote energie-infrastructuurprojecten.

Terugvloeien opbrengsten naar getroffen gebieden

We laten delen van de opbrengsten van grote energieprojecten terugvloeien naar gebieden die overlast ondervinden.

Regionaal Plan Energiesysteem (RPE)

We houden vast aan de kaders van Regionaal Programma Energievoorziening (RPE) waarin heldere afspraken zijn vastgelegd over welke duurzame bronnen wij gaan inzetten. Dat betekent dat er geen

verdere uitbreiding is voorzien voor windmolens en zon op land, omdat we als gemeente al voldoen aan de doelstelling.

Lobby en samenwerking regio i.v.m. netcongestie

Om netcongestie te voorkomen zetten we in op een stevige lobby en samenwerking in onze regio om onze doelstellingen te halen. Bij schaarste krijgen onderwijshuisvesting en woningbouw voorrang op andere doelen.

Warmteprogramma

We staan voor een betaalbare, realistische en haalbare energietransitie. In deze periode stellen we het Warmteprogramma vast en zetten we concrete stappen richting een aardgasvrije bebouwde omgeving in 2050, waarbij zowel de korte- als lange termijnmaatregelen in beeld zijn gebracht. Goede participatie met onze inwoners en ondernemers staat hierbij centraal. We nemen een besluit om 2 gebieden aardgasvrij te maken en werken dit vervolgens samen uit. Zo doen we ervaring op en bouwen we stap voor stap aan vertrouwen en draagvlak.

Windmolens A16

De windmolens langs de A16 leveren inkomsten op die ten goede komen aan onze gemeente. Deze middelen zetten we in om de gemeente te verduurzamen via een revolverend fonds. Dit doen we in samenwerking met Stichting Energietransitie Drimmelen en Participatiefonds Wind A16.

Verduurzaming gemeentelijk vastgoed

De gemeente geeft zelf het goede voorbeeld in verduurzaming. In deze periode werken we een voorstel uit voor de verduurzaming van het gemeentelijk vastgoed. Hierin beschrijven we hoe we dit de komende jaren vormgeven, uitvoeren en onderhouden. Daarnaast stellen we het onderhoudsplan vast voor het standaard beheer en onderhoud van al het vastgoed, zodat dit blijvend kan bijdragen aan onze maatschappelijke doelstellingen.

Verduurzaming woningen

In 2027 gaat het Energie Bespaar Team (EBT) met ondersteuning van onze lekcheckers en energieambassadeurs verder met kleine energiebesparende maatregelen en het uitvoeren van het Nationaal Isolatieprogramma (NIP). Het EBT gaat zich verder specialiseren in isoleren en lage temperatuur gereed maken van woningen om op die manier een bijdrage te leveren aan het Warmteprogramma. Daarnaast zetten we stappen om onze inwoners en ondernemers beter te informeren over duurzaamheidsmaatregelen door het opzetten van een Energiehuis.

Isoleren: Soorten Management Plan (SMP) noodzakelijk

Bij de isolatie van woningen vinden we het beschermen van beschermde diersoorten zoals vleermuizen, huismussen en gierzwaluwen erg belangrijk. Dankzij het soortenmanagementplan (SMP) weten we waar de beschermde dieren zitten en zijn grootschalige isolatieprojecten mogelijk. In het SMP zijn werkprotocollen opgenomen om de soorten in stand te houden. Dit is voor inwoners belangrijk bij het isoleren van hun woning. Het SMP en de protocollen zijn onderdeel van de nog te verlenen vergunning door de Provincie. Om de vergunning in stand te houden is monitoring van de soorten verplicht en ook het beoordelen van het treffen van ecologische maatregelen bij de woning. Dit moet gebeuren door iemand met ecologische expertise.

Duurzaamheidslening

De duurzaamheidslening, de lening waarmee lening waarmee woningeigenaren geld kunnen lenen om hun woning te verduurzamen en energiezuiniger te maken, zetten we voort. Daarnaast onderzoeken wij ook de mogelijke verbreding van de duurzaamheidslening, zonder dat dit de gemeente extra geld kost.

Zonneparkdossier

We zoeken een oplossing om het zonneparkdossier af te sluiten binnen de kaders van de Raad van State.

Ondersteunen energiecollectieven

We blijven ondersteuning bieden aan de verschillende lokale energiecollectieven, zoals het Traais Energiecollectief, de Stichting Energietransitie Drimmelen en Opgewekt Drimmelen.

Afvalbeleid

Ons afvalbeleid richt zich op bewustwording, hergebruik en circulariteit. We verminderen afval, verbeteren scheiding en ondersteunen circulaire initiatieven. Zwerfafval en illegale dumpingen pakken we aan via gerichte campagnes, samen met partners. Uitgangspunt: de vervuiler betaalt.

Stimuleren circulariteit en afvalreductie

Met ons afvalbeleid richten we ons op verdere bewustwording en het stimuleren van hergebruik en circulariteit. We ondersteunen onder andere repaircafés en andere circulaire initiatieven, werken aan het verminderen van afval en het verbeteren van afvalscheiding. We pakken zwerfafval en illegale dumpingen aan via gerichte campagnes. Dit doen we samen met onze ZAPpers, ondernemers en andere betrokkenen. Het uitgangspunt blijft daarbij helder: de vervuiler betaalt.

Powerport

We blijven ons nadrukkelijk positioneren als blauwgroene long binnen de Powerport en nemen daarin een actieve bestuurlijke rol. Daarbij zetten we in op de bescherming van natuur, recreatie, landschap, landbouw en leefbaarheid en bewaken we nadrukkelijk de eigen identiteit van ons gebied. In deze coalitieperiode geven we hier verder vorm aan, samen met inwoners, andere belanghebbenden en andere overheden.

Projecten Nederwiek 3

Al geruime tijd wordt gewerkt aan het project Net op Zee Nederwiek 3. Met dit project wordt de energie die wordt opgewekt in het windmolenpark Nederwiek 3 op de Noordzee, aan land gebracht in het Amergebied in Geertruidenberg. In Geertruidenberg wordt een converterstation gebouwd om de gelijkstroom om te zetten in wisselstroom en wordt het 380kV-station uitgebreid.

Gekoppeld aan Nederwiek 3 zijn er door het Rijk middelen beschikbaar gesteld om te investeren in de leefbaarheid van ons gebied. Die middelen worden beschikbaar gesteld in twee tranches. Voor beide tranches is door de gemeenteraad bepaald aan welke projecten de middelen worden besteed en hoe de middelen worden verdeeld.

Voor de eerste tranche geldt dat er een administratieve overeenkomst is vastgesteld door het Rijk, de Provincie en de 4 betrokken gemeenten. Op basis van die overeenkomst hebben wij een ‘bijdrage begroting ‘aangevraagd bij de Provincie. Naar verwachting krijgen wij nog dit jaar een beschikking. Op basis van die beschikking kunnen wij vanaf 2027 uitgaven doen.

Voor de tweede tranche geldt dat er een administratieve overeenkomst in voorbereiding is. Het college heeft die overeenkomst al vastgesteld. Begin oktober vindt de ondertekening plaats. In dit geval door het Rijk, de Provincie en 8 betrokken gemeenten. Op basis van die overeenkomst kunnen wij dan een ‘bijdrage begroting’ aanvragen bij de Provincie. Naar verwachting wordt er dan medio 2027 een beschikking afgegeven.

In de administratieve overeenkomst van tranche 1 en de concept-administratieve overeenkomst van tranche 2 wordt uitgegaan van de volgende projecten/middelen. De bedragen zijn inclusief BTW.

Project	Eerste tranche	Tweede tranche	Totaal
1 Gebiedsontwikkeling Dongemondcollege	€ 4.700.847	€ 2.000.000	€ 6.700.847
2 Dorpshart- en huis Lage Zwaluwe	€ 3.421.048	€ 1.500.000	€ 4.921.048
3 Dorpsvisie Wagenberg	€ 1.197.458	€ 1.500.000	€ 2.697.458
4 Klimaat-adaptieve landbouw/Gat van den Ham	€ 2.380.647		€ 2.380.647
Totaal	**€ 11.700.000**	**€ 5.000.000**	**€ 16.700.000**

Voor de projecten 1, 2 en 3 geldt dat er aanvullende financiering nodig is vanuit de gemeentebegroting. De projecten zijn op dit moment in verschillende fases van voorbereiding. Wij zullen de afzonderlijke projecten verder uitwerken en met inhoudelijke voorstellen komen. Gekoppeld aan de inhoudelijke voorstellen zal een financieringsplan worden opgesteld. De middelen die aanvullend nodig zijn voor realisatie van de projecten zullen worden verwerkt in de meerjarenbegroting. We hebben op grond van de regeling tot 2034 de tijd om de projecten te realiseren. Daarom beschouwen we deze projecten als prioritair.

Toekomstbestendige warmtevoorziening glastuinbouwgebied Plukmade

Samen met de tuinders ontwikkelen we een toekomstbestendige warmtevoorziening voor ons glastuinbouwgebied Plukmade.

3.3 Economie, recreatie en toerisme

Wat willen we bereiken?

Bloeiende en sterk lokaal verbonden economie

Een bloeiende en sterk lokaal verbonden economie is de motor van onze levendige dorpen. Onze ondernemers verdienen een gemeente die hen ondersteunt, meedenkt, ruimte geeft en snel schakelt. We willen het ondernemersklimaat versterken door te zorgen voor duidelijkheid, snelheid en toegankelijkheid met als grondhouding: “ja, mits”. Drimmelen wil zich verder ontwikkelen als recreatiegemeente, met de Biesbosch, de Zuiderwaterlinie en ons vitale platteland als aantrekkelijke pijlers. We zetten in op kwaliteit, spreiding van toeristen over de kernen en een goede balans met natuur en landschap. Zo zorgen we voor werkgelegenheid, een gezonde toeristisch-economische sector en vitaliteit van onze dorpen. Ook richting de toekomst.

Wat gaan we daarvoor doen?

Versterken positie accountmanager bedrijven en dienstverlening

Onze ondernemers staan er niet alleen voor. Onze accountmanager bedrijven blijft het centrale aanspreekpunt die we actief onder de aandacht brengen, zodat ondernemers weten waar zij terecht kunnen met een primaire vraag. Vervolgens zorgt de accountmanager ervoor dat de ondernemer in contact wordt gebracht met de juiste inhoudelijke expert(s). We investeren in goede bereikbaarheid, verdere digitalisering zoals e-formulieren en hanteren als grondhouding: “ja, mits”, en denken in hoe het wél kan.

Vergunningprocedures

We willen het ondernemersklimaat versterken door te zorgen voor duidelijkheid, snelheid en toegankelijkheid. Vergunningsprocedures nemen we kritisch onder de loep om deze waar mogelijk eenvoudiger, sneller en transparanter te maken, zonder duurzaamheid of maatschappelijke waarden los te laten. Ondernemers weten vooraf hoelang een aanvraag duurt en krijgen altijd heldere terugkoppeling, inclusief een uitleg wanneer een vergunning niet kan worden verleend en wat nodig is om dit in de toekomst eventueel wel mogelijk te maken. De gemeente legt geen onnodige regels op bovenop bestaande wet- en regelgeving. Deze procesverbetering is wel gekoppeld aan de ontwikkeling van het omgevingsplan.

Verzamelgebouw starters en ZZP'ers

We verkennen de mogelijkheden voor het realiseren van een verzamelplek of bedrijfsverzamelgebouw voor startende ondernemers en zzp’ers.

Uitbreiden bedrijventerreinen

We creëren ruimte voor economische groei. De uitbreiding van bedrijventerreinen Thijssenweg en de Brieltjenspolder worden in deze periode verder voorbereid en uitgewerkt.

Verbeteren bestaande bedrijventerreinen

We investeren in de kwaliteit van onze bestaande bedrijventerreinen. We zetten in op verduurzaming en kwaliteitsverbetering en gaan in gesprek over het voortzetten en versterken van samenwerkingen op de bedrijventerreinen. Zo dragen we bij aan een prettige, toekomstbestendige en goed functionerende werkomgeving.

Toekomstbestendige landbouw

We versterken een toekomstbestendige landbouw door agrariërs te ondersteunen bij verduurzaming en innovatie en door vrijkomende agrarische bebouwing (VAB's) een passende nieuwe functie te geven.

Kassengebied Plukmade

We geven ruimte voor een onderzoek naar de mogelijkheden voor uitbreiding van het kassengebied om tuinders perspectief te bieden. Daarbij begrenzen we de uitbreiding door een groene buffer te behouden en houden we nadrukkelijk rekening met de leefbaarheid van het dorp Drimmelen. Gezamenlijk met Greenport brengen we eerst de behoefte en toekomstvisie in beeld van de huidige ondernemers. We werken naar een duurzame gebiedsontwikkeling/gebiedsgerichte aanpak en betrekken daarbij de kansen die technische ontwikkelingen rond het Amergebied bieden (ontwikkeling Amergebied in het kader van Powerport regio Moerdijk).

Investeren in recreatie

Een kwalitatief toeristisch klimaat dat gericht is op spreiding van recreanten over al onze kernen en een goede balans met onze kostbare natuur en het landschap. We zorgen voor een sterke verbinding tussen de Biesbosch, Drimmelen en onze andere kernen. De Zuiderwaterlinie speelt hierin een belangrijke rol. We laten de subsidieregels voor toerisme en recreatie beter aansluiten op praktijkervaring en situaties uit het veld.

Betere aansluiting op Oude Haven Drimmelen

Het Beverpad aan de zijde van Lage Zwaluwe wordt deze periode voltooid. Daarnaast onderzoeken we, in samenhang met de dijkverzwaringen, een betere aansluiting op de Oude Haven in Drimmelen voor fietsers en automobilisten.

Basisvoorzieningen haven Drimmelen omhoog

We gaan de basisvoorzieningen in de haven verbeteren op basis van de visie die we samen met inwoners en ondernemers opgesteld hebben. Het doel is om de haven en het dorp aantrekkelijker te maken voor inwoners en bezoekers. Voor het havenplein van Drimmelen blijven we in gesprek met de Jachthaven Drimmelen.

Haven Terheijden

In 2026 heeft er een herinrichting van de openbare ruimte bij de haven in Terheijden plaatsgevonden en is de vertelmuur geplaatst. Daarnaast is er de afgelopen jaren onderzoek gedaan naar een betere exploitatie van de haven van Terheijden, wachtruimtevoorziening voor de schippers van het pontje en toeristische informatiepunt met aanlandplaats voor de Zuiderwaterlinie. Naar aanleiding van de uitkomsten zal deze periode een keuze worden gemaakt over de invulling van een nieuw havengebouw en welke kwalitatieve impuls voor de haven van Terheijden nodig is om de exploitatie daarna over te kunnen dragen.

Zwemplek De Winput

Binnen de gemeente Drimmelen is een strandje aan de Amer niet haalbaar. Er is wel behoefte aan een toegankelijke zwemplek voor inwoners. Daarom gaan we onderzoeken hoe we de bestaande zwemplek de Winput aantrekkelijker kunnen maken en een kwalitatieve impuls kunnen geven om in deze behoefte te voorzien.

Stimuleren lokaal ondernemerschap en koop lokaal

Wanneer projecten kwalitatief goed met lokale partijen kunnen worden gerealiseerd, heeft dat onze nadrukkelijke voorkeur. Zo versterken we de lokale economie, stimuleren we ondernemerschap en laten we zien dat “koop lokaal” niet alleen voor inwoners geldt, maar ook een bewuste keuze is van de gemeente zelf. Daarom willen we binnen de wettelijke kaders, zo optimaal mogelijk lokaal aanbesteden. We besteden daarnaast aandacht aan 'koop lokaal', tijdens bijvoorbeeld afdelingsoverleggen en personeelsbijeenkomsten.

Ontwikkelen toeristische voorzieningen

We zorgen ervoor dat inwoners en toeristen prettig kunnen wandelen, fietsen en recreëren door routes, rustplaatsen, informatievoorziening en afmeervoorzieningen te verbeteren.

Toegankelijke Biesbosch

De Biesbosch blijft toegankelijk voor boten en daarmee voor watersportondernemers en watersporters. Wij blijven ons inzetten om het ‘rondje Biesbosch’ binnendoor te behouden, zodat liefhebbers de Biesbosch per boot kunnen beleven via sloten en kreken. We zetten ons eveneens in voor (het onderhoud van) goede afmeervoorzieningen, waarmee we meteen sturing kunnen geven aan bezoekersmanagement.

Biesboschvaantje

Het Biesboschvaantje levert een succesvolle bijdrage aan de kwaliteit van de Biesbosch en dit zetten we voort. Inmiddels wordt dit project gedragen door de gemeentes Drimmelen, Altena, Dordrecht, Geertruidenberg en Oosterhout. De inkomsten bestaan uit de verkoop van vaantjes aan particulieren en ondernemers. Deze opbrengsten zijn geoormerkt en worden door een stichting die hiervoor is opgericht, ingezet voor recreatieve voorzieningen en het onderhoud daarvan in het Biesboschgebied.

Zwemveiligheid Biesbosch

In opdracht van de provincie dient de gemeente de veiligheid bij de officiële strandjes in de Biesbosch te verbeteren. Dit doen we door de aanleg van U-vormige steigers bij de drie officiële strandjes in de Biesbosch op Drimmelens grondgebied. Met een subsidie draagt de provincie bij in de kosten.

Ontwikkelen Driehoeksveer

Een eerder onderzoek heeft uitgewezen dat een driehoeksveer realiseerbaar is tussen Drimmelen, Altena en Geertruidenberg. Bij de beoogde afmeervoorziening in Altena blijkt echter alleen een kleiner formaat veerboot te kunnen afmeren. Om te kijken wat een kleiner schip doet met de businesscase starten we een tweede onderzoek naar de haalbaarheid met een kleiner driehoeksveer tussen de drie havens en kijkt de gemeente Altena in deze nieuwe bestuursperiode nog eenmaal naar een afmeervoorzienning die wel ruimte biedt voor een groter formaat veerboot.

Programma Economie

We starten met het opstellen van een Programma Economie als onderdeel van de omgevingswet. Hierbij kijken we ook integraal naar toerisme en recreatie en andere relevante beleidsvelden, zoals bijvoorbeeld evenementen en ons huidige horecabeleid.

Dorpshart Lage Zwaluwe

We werken de dorpsvisie voor Lage Zwaluwe verder uit door een stedenbouwkundige verkenning uit te voeren voor het dorpshart. Het nieuwe dorpshuis wordt een belangrijk onderdeel van het dorpshart. Er is een intensief participatietraject uitgevoerd. De uitkomsten hiervan worden uitgewerkt en meegenomen in de ruimtelijke inpassing van het bredere dorpshart. Daarbij onderzoeken we meerdere ruimtelijke scenario's, inclusief een financiële doorrekening. We werken hierbij samen met grondeigenaren, ontwikkelende partijen en andere stakeholders aan een haalbaar en toekomstbestendig ontwikkelperspectief. Op basis hiervan kiest het college een voorkeursscenario dat wordt uitgewerkt tot een stedenbouwkundig plan. In deze periode starten we de ruimtelijke procedure op voor de gewenste ontwikkelingen.

Dorpshart Wagenberg

We onderzoeken de haalbaarheid van een toekomstbestendig dorpshart voor Wagenberg. Daarbij werken we meerdere ruimtelijke en financieel doorgerekende scenario's uit voor de herstructurering van het gebied rond het Van den Elsenplein, de Gummaruskerk, basisschool De Elsenhof, Plexat, de woningen Onder de Toren en de omliggende openbare ruimte. Deze scenario's zijn voortgekomen uit de dorpsvisie Wagenberg. Parallel hieraan voeren we gesprekken met grondeigenaren, de parochie en het bisdom en maatschappelijke partners over hun medewerking, investeringsbereidheid en toekomstperspectief binnen het dorpshart.

Wat gaat programma 3 kosten?

Onderstaande programmatabel laat per thema de meerjarige ontwikkeling zien van de begrote bedragen. In de kolommen Begroting 2027-2030 zijn de bedragen opgenomen van de thans voorliggende Meerjarenbegroting.

In de kolom Mutatie 2027 (grijs) is de mutatie ten opzichte van de jaarschijf 2027 zoals deze na de Voorjaarsnota 2026 waren begroot opgenomen.

Tabel 3-1: Overzicht lasten en baten programma 3 (bedragen x €1.000)

Programma 3: Ruimte, Wonen, Duurzaamheid en Economie		Realisatie	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting	Mutatie 2027 t.o.v. begroting 2027	Begroting	Begroting	Begroting
Nr	Thema / taakveld	2025	na wijziging	na VJN 2026	2027	na VJN 2026	2028	2029	2030
Lasten									
3.1	Woningbouw en ruimte	-7.482 N	-7.331 N	-7.764 N	-8.164 N	-400 N	-6.919 N	-4.622 N	-4.566 N
3.2	Duurzaamheid	-5.167 N	-6.533 N	-6.067 N	-5.799 N	268 V	-5.945 N	-5.485 N	-5.485 N
3.3	Economie, Toerisme en Recreatie	-1.470 N	-1.367 N	-1.388 N	-1.458 N	-70 N	-1.539 N	-1.526 N	-1.527 N
Totaal lasten		**-14.124 N**	**-15.230 N**	**-15.219 N**	**-15.420 N**	**-201 N**	**-14.402 N**	**-11.632 N**	**-11.578 N**
Baten									
3.1	Woningbouw en ruimte	5.982 V	4.521 V	5.223 V	5.245 V	22 V	4.530 V	2.094 V	2.094 V
3.2	Duurzaamheid	5.375 V	5.631 V	5.131 V	5.783 V	652 V	5.790 V	5.196 V	5.190 V
3.3	Economie, Toerisme en Recreatie	639 V	459 V	459 V	494 V	35 V	487 V	487 V	487 V
Totaal baten		**12.020 V**	**10.611 V**	**10.813 V**	**11.522 V**	**709 V**	**10.806 V**	**7.777 V**	**7.771 V**
Saldo van baten en lasten exclusief mutatie reserves		**-2.104 N**	**-4.619 N**	**-4.406 N**	**-3.899 N**	**508 V**	**-3.596 N**	**-3.856 N**	**-3.807 N**
Mutatie reserves									
0.10	*Storting reserves*	*-5 N*	*-563 N*	*-150 N*	*-171 N*	*-21 N*	*-272 N*	*-155 N*	*-155 N*
0.10	*Onttrekking reserves*	*23 V*	*1.095 V*	*73 V*	*766 V*	*693 V*	*268 V*	*268 V*	*268 V*
Totaal mutatie reserves		**18 V**	**532 V**	**-77 N**	**595 V**	**672 V**	**-3 N**	**114 V**	**114 V**
Saldo van baten en lasten inclusief mutatie reserves		**-2.086 N**	**-4.087 N**	**-4.483 N**	**-3.304 N**	**1.179 V**	**-3.599 N**	**-3.742 N**	**-3.694 N**

Onderstaande tabel bevat per thema een toelichting van de mutaties ten opzichte van de jaarschijf 2027 zoals deze in de begroting 2026 na wijziging was opgenomen.

Mutaties op de taakvelden die het gevolg zijn van de bijstelling van kapitaallasten (wijziging in afschrijvingen of rentetoerekening) of het gevolg van de doorbelasting van salarislasten (ambtelijke uren), worden niet separaat toegelicht. Voor eventuele mutaties op de salarislasten verwijzen wij naar de Raadsinformatiebrief Personeelsbegroting - formatie op orde.

De verschillen hebben een omvang van tenminste € 25.000 en worden op hoofdlijnen toegelicht.

Tabel 3-2: Verschillenanalyse jaarlaag 2027 ten opzichte van begroting 2027 na VJN 2026 (bedragen x € 1.000)

Programma 3: Ruimte, Wonen, Duurzaamheid en Economie		**Bedrag**	
Lasten			
3.1	Woningbouw en ruimte	-400	N
3.2	Duurzaamheid	268	V
3.3	Economie, Toerisme en Recreatie	-70	N
Totale lasten		**-201**	**N**
Baten			
3.1	Woningbouw en ruimte	22	V
3.2	Duurzaamheid	652	V
3.3	Economie, Toerisme en Recreatie	35	V
Totale baten		**709**	**V**
Saldo van baten en lasten exclusief mutatie reserves		**508**	**V**
Mutatie reserves			
0.10	*Storting reserves*	*-21*	*N*
0.10	*Onttrekking reserves*	*693*	*V*
Totaal mutatie reserves		***672***	***V***
Saldo van baten en lasten inclusief mutatie reserves		**1.179**	**V**

Thema Woningbouw en ruimte

Beheer overige gebouwen en gronden (€ 28.000 nadelig)

Voor de uitwerking van de dorpsvisie is de inzet van externe partijen noodzakelijk. Hiervoor is structureel € 28.000 opgenomen.

Milieubeheer (€26.000 nadelig)

De bijdrage aan de Omgevingsdienst Midden en West- Brabant is aangepast aan de vastgestelde meerjarenraming van deze verbonden partij. De structurele toename van de bijdrage is € 26.000.

Ruimte en leefomgeving (€ 23.000 nadelig per saldo)

De bijdrage voor de gemeenschappelijke regeling RWB is administratief verplaatst. Nadelig effect voor dit taakveld € 58.000 maar dat wordt gecompenseerd door een verlaging met hetzelfde bedrag onder taakveld 0.1. Het budget voor het opstellen van een omgevingsplan (advies en onderzoekskosten) voor de Omgevingswet is met € 35.000 naar beneden bijgesteld.

Grondexploitatie (neutraal)

Voor de lasten en baten die betrekking hebben op de gemeentelijke grondexploitatie wordt een administratieve wijziging doorgevoerd. De stortingen in de reserves worden verlaagd en voor hetzelfde bedrag binnen de juiste economische categorie van de respectievelijke programma's (3 en algemene dekkingsmiddelen) opgenomen.

Wonen en bouwen (€ 53.000 nadelig)

Voor nieuwbouwprojecten in de opstartfase heeft de gemeenteraad op 12 september 2024 de nota kostenverhaal vastgesteld en daarbij besloten om jaarlijks € 150.000 uit de reserve grondexploitaties te alloceren voor het opstarten van nieuwe projecten. De uitwerking van dit besluit is thans in de meerjarenbegroting opgenomen. Tegenover deze last staat de onttrekking uit de reserve voor hetzelfde bedrag en werkt daarmee budgettair neutraal. De budgetten voor advies en onderzoekskosten volkshuisvesting zijn geactualiseerd en voor 2027 met € 53.000 verlaagd. Voor het opstellen van een huisvestingsverordening is de gedeeltelijke inzet van externe expertise noodzakelijk. Hiervoor is incidenteel € 50.000 begroot. Voor de dekking van deze € 50.000 wordt de algemene reserve aangewend.

Thema Duurzaamheid

Afval (€ 48.000 voordelig)

De mutaties binnen het taakveld afval o.a. (huisvuil, glas en oud papier, gft en textiel, beleid en de milieustraat) zijn aanzienlijk en divers. De grootste afwijkingen zijn:

- Huisvuil, onderhoud, schadeherstel en ledigingskosten € 119.000 (nadelig)
- GFT en textiel, onderhoud en ledigingskosten € 58.000 (voordelig)
- Grof tuinafval, stortkosten € 25.000 (voordelig)
- Overige, bijdrage aan gemeenschappelijke regeling € 103.000 (nadelig)
- Milieustraat, stort en verwerkingskosten € 69.000 (voordelig)

Daarnaast hebben we te maken met extracomptabel toe te rekenen kosten te weten BTW toerekening, hogere salaris- en overheadlasten en hogere rentelasten. Dit is een (administratief) voordeel voor de begroting. De hogere lasten voor overhead en rente zijn op de programma's Overhead en Algemene dekkingsmiddelen verantwoord. Dit betreft het deel wat "terugverdiend" wordt middels de tarieven.

Bij de afvalverwijdering van huisvuil is sprake van zogenaamde gesloten financiering met 100% kostendekking. Op basis van dit uitgangspunt dient de onttrekking uit de egalisatievoorziening afval met € 51.000 te worden verlaagd. Daarnaast dient de opbrengst van de afvalstoffenheffing met € 419.000 toe te nemen.

Milieubeheer (€ 35.000 nadelig)

Binnen dit taakveld zijn de onderwerpen opgenomen die o.a. te maken hebben met Energietransitie, Powerport en Nederwiek 3 en SPUK- regelingen. De grootste afwijkingen zijn: Voor verschillende advies en onderzoekskosten, waaronder de lekcheck en energieadviseurs is in totaal € 90.000 benodigd. In de begroting 2027 was een budget opgenomen (eigen middelen) van € 190.000 voor advies en onderzoekskosten voor gebiedsfonds energie-infra. Vanwege onvoorziene rijksmiddelen kan het eigen gemeentelijk budget naar beneden bijgesteld worden. Verder wordt verwacht dat de kosten voor de MER € 100.000 lager zullen uitvallen en in 2027 ook geen extra personele inzet noodzakelijk is (€ 300.000). Voor het opstellen van een warmteprogramma wordt € 45.000 beschikbaar gesteld. Voor de kosten die verband houden met de proceskosten ontwerptafel powerport is € 100.000 beschikbaar gesteld.

Ook de baten die betrekking hebben op de verschillende SPUK (specifieke uitkeringen) uitkeringen rondom de Energiearmoede regeling en het Nationaal Isolatie Programma (€ 160.000), Powerport en Nederwiek 3 (€ 260.000) gelden worden hier begroot. Per saldo levert dit een voordeel op van € 420.000. Met betrekking tot de SPUK gelden wordt opgemerkt dat als de gemeente deze gelden niet kan uitgeven aan de daarvoor bestemde doelen, het restant aan het rijk moet worden terugbetaald.

Thema Economie, Toerisme en Recreatie

Vanwege de Spukregeling bedrijventerreinen wordt een budget opgenomen van € 45.000 voor advies en onderzoekskosten. Voor de lasten ontvangen wij voor hetzelfde bedrag een bijdrage van de gemeente Oosterhout. De regeling wordt ook door de gemeente Oosterhout uitgevoerd. Het ondernemersfonds is van de baan en derhalve heeft de gemeente hiervoor geen kosten meer. Het noodzakelijke budget wordt met € 33.000 verlaagd.

Het tarief van de toeristenbelasting wordt jaarlijks geïndexeerd. Dit betekend voor 2027 een verhoging van 3% (0,05 euro). Daarnaast wordt vanwege verruiming van de heffingsmogelijkheden (o.a. bij overnachtingen bij evenementen) een toename van de opbrengst verwacht. Op basis hiervan wordt de opbrengst van de (water)toeristenbelasting met € 32.500 verhoogd.

Mutatie reserves

Het voordeel op reserves bestaat uit een onttrekking ter dekking van de kosten die verband houden met het opstellen van een huisvestingsverordening aandachtsgroepen (€ 50.000), de dekking van de kosten die verband houden met de woningbouwprojecten in de opstartfase (€ 150.000) en de onttrekking uit de reserve realisatiestimulans ter dekking van de kosten die aan de implementatie van de realisatie toegerekend kunnen worden (€ 497.000).

4. Sociaal domein

4.1 Onderwijs, jeugd en gezondheid

Wat willen we bereiken?

Goed onderwijs, passende zorg, preventie en gezondheid vormen samen de basis voor een sterke en toekomstbestendige samenleving

Goed onderwijs, passende zorg, preventie en gezondheid vormen samen de basis voor een sterke en toekomstbestendige samenleving. Daarom investeren we de komende jaren in goede en toegankelijke voorzieningen voor onze inwoners, met extra aandacht voor kinderen, jongeren, ouderen en kwetsbare inwoners. We zetten in op passende huisvesting voor het onderwijs, toegankelijke en betaalbare zorg, sterke lokale ondersteuning en een gezonde leefomgeving. Zo bouwen we aan een gemeente waarin iedereen mee kan doen en kansen krijgt om zich te ontwikkelen.

We verbinden zorg, welzijn, sport, gezondheid en onderwijs nadrukkelijk met elkaar, zodat inwoners eerder passende ondersteuning krijgen en problemen sneller worden gesignaleerd. Samenwerking met maatschappelijke partners staat daarbij centraal. We werken doelgericht, maken duidelijke keuzes en kijken kritisch naar wat nodig en haalbaar is. De gemeente houdt regie op het sociaal domein en bewaakt de samenhang, de kwaliteit en de resultaten.

Wat gaan we daarvoor doen?

Integraal huisvestingsplan (IHP)

In 2027 starten we met de uitvoering van het in 2026 vastgestelde Integraal Huisvestingsplan (IHP) 2027-2030 voor het onderwijs. Het IHP biedt een overzicht van alle noodzakelijke nieuwbouw- en renovatieprojecten voor schoolgebouwen in de gemeente in de komende vier jaar. Het eerste project volgens de IHP-planning is de opstart van de gebiedsontwikkeling en de nieuwbouw dan wel renovatie van het Dongemond college en basisschool Den Duin in Made. Het onderhoud van basisscholen De Elsenhof en De Grienden voeren we uit volgens de afspraken die hierover zijn gemaakt.

Herstel dak De Grienden in Lage Zwaluwe

Als oplossing van een constructiefout uit de bouwperiode van De Grienden in Lage Zwaluwe zal de gemeente het dak van het nieuwbouwgedeelte verstevigen. De uitvoering vindt grotendeels plaats in 2027. De constructiefout in het dak zorgt op dit moment met name voor overlast (geluid bij harde wind). De veiligheid van de leerlingen en medewerkers is niet in het geding.

Lokaal Educatieve Agenda meerjarenagenda (LEA)

De LEA is een regulier overleg tussen schoolbesturen, samenwerkingsverbanden Passend Onderwijs, kinderopvangorganisaties en de gemeente. Aan de hand van een meerjarenagenda richten we ons in 2027 gezamenlijk op maatschappelijke thema's zoals inclusief onderwijs, burgerschapsvorming en mentale gezondheid. In 2027 werken we deze thema's uit in SMART-geformuleerde doelstellingen en maken we duidelijke afspraken over de bijdrage die we van de aangesloten partijen verwachten.

Gelijke kansen jongeren

Alle jongeren verdienen gelijke kansen. Daarom bieden we iedere jongere in de gemeente Drimmelen de mogelijkheid een startkwalificatie te behalen. Hierbij werken we nauw samen met het Regionaal Bureau Leren (RBL) en het Doorstroompunt, wat zich richt op jongeren van 18 tot 27 jaar die zonder startkwalificatie van school zijn gegaan. Onze inzet is minder schooluitval en meer jongeren met een startkwalificatie.

Cultuurhistorische waarden Biesbosch

Alle kinderen en jongeren in de gemeente Drimmelen maken ten minste één keer per jaar kennis met de Biesbosch en de cultuurhistorische waarden van de gemeente via schoolprojecten.

Normaliseren en tijdig passende ondersteuning bieden

In 2027 werken we aan een sterk, toegankelijk en toekomstbestendig sociaal domein, waarin inwoners tijdig passende ondersteuning ontvangen. Door de versterking van de sociale basis, de verdere ontwikkeling van de toegang en de implementatie van gemaakte beleidskeuzes en inkooptrajecten zorgen we voor passende ondersteuning, preventie en zelfredzaamheid. We

implementeren het Stevige Lokale Team, versterken preventie en vroegsignalering en organiseren ondersteuning zo dicht mogelijk bij inwoners.

Kwaliteit van zorg en de financiële sturing nadrukkelijk samenbrengen

We versterken de sturing op kostenontwikkeling en maatschappelijke effectiviteit, zodat ontwikkelingen tijdig worden gesignaleerd. Waar nodig en mogelijk sturen we bij. Daarbij toetsen we kritisch welke interventies en werkwijzen daadwerkelijk bijdragen aan de gewenste resultaten. Deze aanpak sluit aan bij de uitgangspunten en ambities van het programma Sociaal Domein. Waar aanvullende expertise nodig is, zal een externe partij worden ingezet ter ondersteuning.

Stimuleren verenigingsleven, gezondheid, sporten en bewegen

We versterken de samenwerking tussen (sport)verenigingen, de Buurtsportcoach, onderwijs en welzijn- en zorgpartners.

Subsidies beleidsveld Sport & Bewegen

De subsidies binnen het beleidsveld Sport & Bewegen zetten we zo effectief mogelijk in om onze maatschappelijke doelstellingen te bereiken en de verenigingen te versterken.

Actief betrekken jongeren

Jongeren betrekken we actief bij nieuw beleid en besluitvorming. Het Jeugd Advies Team, Raadschallenge Dongemond en Democracity zetten we voort.

Jongerenwerk

Het jongerenwerk wordt per 2027 ondergebracht bij het Stevige Lokale Team. Vanuit onze regierol monitoren wij of deze activiteiten uitgevoerd worden volgens de afspraken die contractueel zijn vastgelegd. We vinden het daarbij belangrijk dat jongerenwerkers zichtbaar en benaderbaar zijn en activiteiten organiseren die aansluiten bij de leefwereld van jongeren.

Stimuleren bewegen en gezonde leefstijl

We stimuleren bewegen en een gezonde leefstijl door te zorgen voor voldoende voorzieningen, activiteiten en ondersteuning. Daarbij werken we samen met huisartsen, maatschappelijke partners, verenigingen en lokale ondernemers. We zetten de aanpak Opgroeien in een Kansrijke Omgeving (OKO) voort en verbinden deze met andere relevante beleidsopgaven binnen het sociaal en fysiek domein.

Bevorderen mentale gezondheid

We zetten in op het bevorderen van de mentale gezondheid van inwoners binnen de beschikbare middelen, met speciale aandacht voor jongeren en kwetsbare groepen. Waar mogelijk sluiten we aan bij landelijke initiatieven, met bijzondere aandacht voor suïcidepreventie, cyberpesten en eenzaamheid.

4.2 Participatie en schuldenproblematiek

Wat willen we bereiken?

Iedereen heeft recht op een sociaal minimum en op de mogelijkheid om mee te doen in de samenleving

Iedereen heeft recht op een sociaal minimum en op de mogelijkheid om mee te doen in de samenleving. Het Rijk is daar in de basis aan zet, maar lokaal kunnen wij het verschil maken. We willen dat elke inwoner van Drimmelen voelt dat hij of zij er écht toe doet ongeacht inkomen, achtergrond of situatie. Zelfredzaamheid en het zoveel mogelijk mensen in hun kracht laten is het belangrijkste uitgangspunt van ons sociaal beleid. Wie zorg écht nodig heeft, krijgt die altijd. De beoordeling van persoonlijke situaties blijft mensenwerk, geen systeemwerk. Bij schulden zorgen we voor ademruimte en begeleiding, zodat problemen niet verder escaleren.

Wat gaan we daarvoor doen?

Een herkenbaar aanspreekpunt per persoon/gezin

Casemanagers gaan zich meer specialiseren op inkomen, werk of inburgering. Hiermee bouwen ze meer expertise op en ontstaat er meer focus. Na deze herverdeling zorgen we ervoor dat de kennis en

expertise binnen de teams is geborgd zodat er een herkenbaar aanspreekpunt per persoon/gezin is om maatwerk oplossingen te bieden.

Versterken vroegsignalering en preventie binnen de schuldhulpverlening

We willen inwoners met financiële problematiek effectief ondersteunen. Hiervoor zetten we vaste aanspreekpunten, passende begeleiding, budgetbeheer en schuldhulpverlening in. Hierbij bieden we maatwerk. We werken aan een verdere versterking en optimalisatie van de dienstverlening, zodat er financiële stabiliteit en perspectief ontstaat voor onze inwoners.

Welzijnswerk

We maken het welzijnswerk toekomstbestendig door de samenwerking met maatschappelijke partners zo te organiseren dat deze aansluit bij de behoeften van inwoners en zich richt op actuele maatschappelijke opgaven. Daarbij streven we naar een zo efficiënt mogelijke inzet van middelen en integrale aanpak binnen de gemeente. Ook onderzoeken we de mogelijkheden voor bovenlokale samenwerking.

Minimaregeling

We vergroten de impact van de minimaregelingen door de samenwerking met de VoorzieningenWijzer en welzijnspartners te optimaliseren. We monitoren de resultaten en signalen van partners en gebruiken deze inzichten om de aanpak waar nodig gericht bij te sturen.

Gemeentelijk vangnet

Uitgangspunt is dat iedereen wat kan bijdragen naar vermogen. En als dat niet kan, blijft de gemeente het vangnet, waarbij we streven naar een zo hoog mogelijke uitstroom. Onze casemanagers begeleiden inwoners naar de hoogst haalbare trede op de participatieladder. Dit doen ze samen met partners zoals werkgevers, MidZuid, WSP, SWO en Surplus. Het bestuur van Midzuid werkt aan een strategisch meerjarenplan (SMP) voor de periode 2027-2030. In dit plan worden toekomstige keuzes gemaakt rondom de samenwerking van de deelnemende gemeenten en de bepaling van doelgroepen. De uitwerking van de toekomstige huisvesting volgt na de vaststelling van het strategisch meerjarenplan.

(Financiële) zelfredzaamheid inwoners versterken

Inwoners participeren zelfstandig in de samenleving en op de arbeidsmarkt. Mensen die dit niet zelfstandig kunnen ondersteunen we met toegankelijke voorzieningen, passende ondersteuning en sterke sociale netwerken. We bieden maatwerk gericht op duurzame participatie, eventueel via vrijwilligerswerk of andere passende vormen van participatie, zodat we het potentieel van mensen optimaal benutten. We zetten hierbij ons netwerk optimaal in en halen de samenwerking met het cluster Economie verder aan. Activering van mensen op de arbeidsmarkt en het daarmee bijdragen aan zinvolle dagbesteding en financiële zelfredzaamheid beschouwen we hierbij als belangrijk doel.

Huisvesting Oekraïense vluchtelingen

We onderzoeken of er een duurzame oplossing is voor de huisvesting van deze doelgroep.

Huisvesting van (regionale) aandachtsgroepen

Na vaststelling van het Volkshuisvestelijk Programma, waar we beschrijven hoe we de opgave rondom aandachtsgroepen uit de Wet Versterking Regie op de Volkshuisvesting aanpakken, gaan we aan de slag met het opstellen van een Huisvestingsverordening om (wettelijk verplichte) urgentie te geven aan deze kwetsbare groepen. We sluiten daarbij aan bij de regionale blauwdruk voor deze verordening en beperken de inzet van de verordening voor de huisvesting van urgente aandachtsgroepen. Regionaal hebben we afgesproken dat we een onderzoek instellen naar een opvanglocatie voor doelgroepen.

Inburgering

Voor een goede inburgering en integratie vinden wij het spreken en begrijpen van de Nederlandse taal van groot belang. Zo zorgen we ervoor dat nieuwkomers actief onderdeel worden van onze lokale samenleving en volwaardig mee kunnen doen. Bij de aanbesteding van de taallessen sturen we op een flexibel aanbod, met lessen overdag, in de avond en in het weekend, zodat nieuwkomers taalverwerving kunnen combineren met werk, opleiding en participatie. Hierbij zijn we creatief in de manieren om het resultaat zo optimaal mogelijk te maken.

4.3 Sociale structuur, sport en zorg

Wat willen we bereiken?

De kracht van onze gemeente zit in de betrokkenheid van onze inwoners en de vitaliteit van onze dorpen

De kracht van onze gemeente zit in de betrokkenheid van onze inwoners en de vitaliteit van onze dorpen. Een toekomstbestendige samenleving vraagt om goede en toegankelijke voorzieningen, sterke sociale netwerken en passende ondersteuning voor inwoners die dat nodig hebben. Sportaccommodaties, dorpshuizen en andere maatschappelijke voorzieningen spelen daarin een belangrijke rol. Het zijn plekken waar mensen elkaar ontmoeten, actief blijven en samen bouwen aan leefbare en sterke kernen. We werken dorpsgericht en kijken per kern welke voorzieningen, ondersteuning en ontmoetingsplekken nodig zijn om leefbaarheid en sociale samenhang te versterken.

Wat gaan we daarvoor doen?

Exploitatie zwembaden

We zetten in op een kwalitatief hoogwaardige, gezonde en toekomstbestendige exploitatie van de gemeentelijke zwembaden de Randoet en het Puzzelbad. Om te komen tot een toekomstbestendige sportinfrastructuur, onderzoeken we verschillende scenario's voor de toekomst van de zwembaden. Deze scenario’s dienen als fundament voor de bestuurlijke besluitvorming over de inrichting hiervan.

Opstellen MJOP en visie verduurzaming vastgoed

We ontwikkelen een toekomstbestendig en uitvoerbaar accommodatiebeleid met een transparante verdeling van middelen en voorzieningen en een degelijke financiële borging. We stellen een meerjarenonderhoudsplan (MJOP) en visie op verduurzaming op voor ons vastgoed. Het doel is steeds om ons vastgoed te gebruiken voor al onze uiteenlopende maatschappelijke doelstellingen. Om deze toekomst veilig te stellen is een MJOP en verduurzamingsagenda vereist. Hier hoort een degelijke financiële borging bij.

Beheer accommodaties

We investeren in duurzame overlegstructuren gericht op het beheer, het onderhoud, de onderlinge samenwerking tussen en de toekomstige ontwikkelingen van onze maatschappelijke voorzieningen. We faciliteren, monitoren, toetsen en bereiden deze overleggen constructief voor. Vanuit deze stevige structuur geven wij opvolging aan de acties die volgden uit de evaluaties van het beleidskader. We maken strategische keuzes rondom binnensport, de gemeenschapshuizen, het tarievenbeleid en de subsidiering. We ontwikkelen daarnaast nieuwe kaders voor de gemeentelijke rol en verantwoordelijkheden voor onze maatschappelijke accommodaties.

Passende respijtzorg organiseren

We zetten in op passende respijtzorg om mantelzorgers te ontlasten, onder meer via kort verblijf, dagbesteding en mantelzorgondersteuning. In 2026 worden de inkoopdocumenten voor Wmo-maatwerkbegeleiding voorbereid, waarna in 2027 een nieuwe overeenkomst voor onder andere kort verblijf en dagbesteding ingaat. Tegelijkertijd werken we eraan om hulp en ondersteuning zoveel mogelijk vroegtijdig, laagdrempelig en waar mogelijk in groepsverband aan te bieden.

Huishoudelijke hulp

Zolang het Rijk financiële middelen hiervoor beschikbaar stelt, blijft Huishoudelijke Ondersteuning een maatwerkvoorziening. Als het Rijk besluit tot een inkomensafhankelijke bijdrage, voeren wij deze in. Wij volgen het besluitvormingsproces daarover nauwgezet zodat we op tijd onze lokale regelgeving en communicatie kunnen aanpassen.

Maatschappelijke accommodaties

Ontmoeting is een voorwaarde voor gemeenschapsvorming. Gemeenschapshuizen kunnen daar een rol spelen. In het nieuwe accommodatiebeleid dat op dit moment in ontwikkeling is, wordt aandacht besteed aan de sociale functies van accommodaties. Ook is dit een onderdeel van het programma Sociaal Domein. Daarbij is beheersing van de kosten een belangrijk uitgangspunt.

Collectieve voorzieningen

We willen onze inwoners zelfredzamer laten zijn door collectieve voorzieningen en het preventieve aanbod te verbreden. We maken beter gebruik van de bestaande voorzieningen en netwerken, zodat inwoners eerder passende ondersteuning krijgen en minder vaak dure individuele hulp nodig is.

Kind- en Gezinsbescherming

Met (regionale) samenwerkingspartners implementeren we lokaal en regionaal het Toekomstscenario Kind- en Gezinsbescherming. We werken naar een domeinoverstijgend systeem waarbij één vaste hulpverlener samenwerkt met het gezin, ondersteund door regionale veiligheidsteams, om onveiligheid vroegtijdig en effectief aan te pakken.

Ambulancepost

We blijven in gesprek met de Regionale Ambulancevervoersdienst over de locatie/post in Wagenberg.

Theek5

In samenspraak met Theek5 werken we aan een voorstel voor een toekomstbestendige begroting van onze drie bibliotheken. We onderzoeken wat de effectiviteit is van de diverse diensten die Theek5 aanbiedt om te zorgen dat we de taalvaardigheden en laaggeletterdheid van onze gehele doelgroep verbeteren. We blijven investeren in taalontwikkeling en taalstimulering via onder andere consultatiebureaus, BoekStart, VoorleesExpress, VVE en het (Digi)Taalhuis.

Laaggeletterdheid

We blijven ons inzetten om lees- en schrijfvaardigheden en digitale vaardigheid te bevorderen van al onze inwoners. Binnen het huidige aanbod onderzoeken wij wat het beste werkt voor onze doelgroep (inburgeraars en uitkeringsgerechtigden) om laaggeletterheid tegen te gaan en de taalvaardigheden te bevorderden.

Inclusie

We blijven oog houden voor inclusie. We voldoen aan de Wet gelijke behandeling op grond van handicap of chronische ziekte (Wgbh/cz), de Grondwet en het VN-verdrag Handicap.

Lokale omroep

In onze regio wordt gewerkt aan een streekomroep, vooruitlopend op het nieuwe landelijke stelsel voor lokale publieke media. Omroep Drimmelen heeft aangegeven hierbij niet aan te sluiten en is voornemens een subsidieaanvraag bij de gemeente in te dienen. Een eventuele gemeentelijke bijdrage wordt afzonderlijk beoordeeld.

Wat gaat programma 4 kosten?

Onderstaande programmatabel laat per thema de meerjarige ontwikkeling zien van de begrote bedragen. In de kolommen Begroting 2027-2030 zijn de bedragen opgenomen van de thans voorliggende Meerjarenbegroting.

In de kolom Mutatie 2027 (grijs) is de mutatie ten opzichte van de jaarschijf 2027 zoals deze na de Voorjaarsnota 2026 waren begroot opgenomen.

Tabel 4-1: Overzicht lasten en baten programma 4 (bedragen x €1.000)

Programma 4: Sociaal domein		Realisatie	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting	Mutatie 2027 t.o.v. begroting 2027	Begroting	Begroting	Begroting
Nr	Thema / taakveld	2025	na wijziging	na VJN 2026	2027	na VJN 2026	2028	2029	2030
Lasten									
4.1	Onderwijs, Jeugd en gezondheid	-15.121 N	-16.287 N	-15.851 N	-16.827 N	-976 N	-17.176 N	-16.934 N	-16.922 N
4.2	Participatie en schuldenproblematiek	-14.185 N	-15.160 N	-14.657 N	-15.269 N	-613 N	-15.190 N	-15.190 N	-15.190 N
4.3	Sociale structuur, sport en zorg	-14.277 N	-13.836 N	-13.647 N	-15.061 N	-1.414 N	-15.197 N	-13.844 N	-13.869 N
Totaal lasten		**-43.583 N**	**-45.283 N**	**-44.155 N**	**-47.157 N**	**-3.002 N**	**-47.563 N**	**-45.968 N**	**-45.981 N**
Baten									
4.1	Onderwijs, Jeugd en gezondheid	1.224 V	959 V	631 V	814 V	184 V	1.165 V	951 V	951 V
4.2	Participatie en schuldenproblematiek	10.435 V	10.735 V	10.093 V	10.249 V	156 V	9.999 V	9.999 V	9.999 V
4.3	Sociale structuur, sport en zorg	2.658 V	1.907 V	1.551 V	1.846 V	294 V	1.920 V	1.798 V	1.544 V
Totaal baten		**14.317 V**	**13.601 V**	**12.275 V**	**12.909 V**	**635 V**	**13.084 V**	**12.749 V**	**12.494 V**
Saldo van baten en lasten exclusief mutatie reserves		**-5.633 N**	**-31.682 N**	**-31.880 N**	**-34.248 N**	**-2.368 N**	**-34.478 N**	**-33.220 N**	**-33.486 N**
Mutatie reserves									
0.10	*Storting reserves*	*0 V*	*0 V*	*0 V*	*0 V*	*0 V*	*0 V*	*0 V*	*0 V*
0.10	*Onttrekking reserves*	*914 V*	*769 V*	*769 V*	*855 V*	86 V	*795 V*	*795 V*	*795 V*
Totaal mutatie reserves		**914 V**	**769 V**	**769 V**	**855 V**	**86 V**	**795 V**	**795 V**	**795 V**
Saldo van baten en lasten inclusief mutatie reserves		**-4.719 N**	**-30.914 N**	**-31.112 N**	**-33.393 N**	**-2.281 N**	**-33.683 N**	**-32.424 N**	**-32.691 N**

Onderstaande tabel bevat per thema een toelichting van de mutaties ten opzichte van de jaarschijf 2027 zoals deze in de begroting 2026 na wijziging was opgenomen.

Mutaties op de taakvelden die het gevolg zijn van de bijstelling van kapitaallasten (wijziging in afschrijvingen of rentetoerekening) of het gevolg van de doorbelasting van salarislasten (ambtelijke uren), worden niet separaat toegelicht. Voor eventuele mutaties op de salarislasten verwijzen wij naar de Raadsinformatiebrief Personeelsbegroting - formatie op orde.

De verschillen hebben een omvang van tenminste € 25.000 en worden op hoofdlijnen toegelicht.

Tabel 4-2: Verschillenanalyse jaarlaag 2027 ten opzichte van begroting 2027 na VJN 2026 (bedragen x € 1.000)

Programma 4: Sociaal domein		**Bedrag**	
Lasten			
4.1	Onderwijs, Jeugd en gezondheid	-976	N
4.2	Participatie en schuldenproblematiek	-613	N
4.3	Sociale structuur, sport en zorg	-1.414	N
Totale lasten		**-3.002**	**N**
Baten			
4.1	Onderwijs, Jeugd en gezondheid	184	V
4.2	Participatie en schuldenproblematiek	156	V
4.3	Sociale structuur, sport en zorg	294	V
Totale baten		**635**	**V**
Saldo van baten en lasten exclusief mutatie reserves		**-2.368**	**N**
Mutatie reserves			
0.10	*Storting reserves*	*0*	*V*
0.10	*Onttrekking reserves*	*86*	*V*
Totaal mutatie reserves		*86*	*V*
Saldo van baten en lasten inclusief mutatie reserves		**-2.281**	**N**

Thema Onderwijs, jeugd en gezondheid

Onderwijs (€ 177.000 lasten voordelig)

Bij het opstellen van de begroting 2026 is per abuis een deel van de afschrijvingslasten van maatschappelijke accommodaties (thema sociale structuur, sport en zorg) op onderwijshuisvesting geland. Dit wordt nu gecorrigeerd (€315.000 voordelig). Per saldo is er hier sprake van een verschuiving tussen de 2 thema's van programma 4 Sociaal domein en is er geen sprake van een effect op het begrotingsresultaat.
Vanwege de sterk gestegen brandstofkosten is voor leerlingenvervoer een hoger indexatie toegepast (€46.000 nadelig). Voor het haalbaarheidsonderzoek naar gezamenlijke huisvesting van De Zeggewijzer en Kindcentrum JIJ is incidenteel €40.000 benodigd (nadelig). Tot slot zijn de kosten voor klein en contractueel onderhoud geactualiseerd en in lijn gebracht met de werkelijke uitgaven (€49.000 nadelig).

Jeugd (€ 848.000 lasten nadelig)

Indexatie van het geheel aan niet vrij toegankelijke jeugdzorgkosten geeft een nadelig effect van €227.000. Ook is er een nadelig effect van €500.000 als gevolg van de inkoop jeugdhulp Regio WBO; op alle onderdelen hebben de aanbieders aan de bovenkant van de bandbreedte ingeschreven. De implementatiewerkzaamheden van deze inkoop lopen door tot in de eerste helft van 2027. Voor de gemeentelijke personele inzet ten behoeve van de implementatie (inhuur) is incidenteel €50.000 benodigd (nadelig). De bijdrage van de gemeente Drimmelen aan de begroting 2027 van BVO CJG Drimmelen-Geertruidenberg is €71.000 hoger (nadelig).

Gezondheid (€ 315.000 lasten nadelig en € 196.000 baten voordelig)
Het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) loopt tot en met 2026. Inmiddels is bekend geworden dat sommige GALA-onderdelen worden voortgezet in het Aanvullend Zorg- en Welzijnsakkoord (AZWA). Het AZWA bouwt direct voort op het GALA door de gemaakte preventie-afspraken te versterken en de samenwerking tussen zorg en welzijn te intensiveren. De voortzetting in 2027 van de middels GALA gestarte activiteiten zorgen voor €196.000 hogere kosten. Echter tegenover deze kosten staat een nieuwe specifieke uitkering (SPUK) vanuit het AZWA (€196.000 hogere baten). Per saldo is er daarmee sprake van een resultaatneutrale voortzetting van de activiteiten.
De bijdragen aan de begroting 2027 van de GGD West-Brabant en de begroting 2027 van het samenwerkingsverband Geweld in Afhankelijkheidsrelaties (GIA) zijn samen €118.000 hoger (nadelig).

Thema Participatie en schuldenproblematiek
Bijstandsuitkeringen (€ 310.000 lasten nadelig en € 250.000 baten voordelig)
We zien een stijging in het aantal verstrekte bijstandsuitkeringen en de bijzondere bijstand. Dit leidt tot hogere lasten (€280.000 nadelig) welke deels worden gecompenseerd door het Rijk middels de BUIG (Bundeling van Uitkeringen Inkomensvoorziening aan Gemeenten €250.000 baten voordelig). Tevens is er €30.000 structureel toegevoegd aan het budget (nadelig) om het bereik van het minimabeleid te vergroten.

Gewijzigde bekostigingsregeling doelgroepen (€ 94.000 baten nadelig)
Als gevolg van de gewijzigde regeling voor de bekostiging van opvang en huisvesting van doelgroepen in de gemeente worden in 2027 € 94.000 lagere baten verwacht.

Thema Sociale structuur, sport en zorg
Sport en maatschappelijke accommodaties (€ 676.000 lasten nadelig en € 195.000 baten voordelig)
Conform het raadsbesluit op 9 juli 2026 inzake Vervolg op evaluaties maatschappelijke accommodaties is € 60.000 (nadelig) nodig voor inzet en inhuur ten behoeve van het uitwerken van het programmaonderdeel maatschappelijke accommodaties, het structureel organiseren van beheer en onderhoud, versterken van de uitvoering en de overige benodigde vervolgstappen. Op basis van het raadsbesluit van 9 juli 2026 over het Beheerplan sportparken wordt structureel €55.000 (nadelig) in de voorziening Groot onderhoud sportparken gestort. Uit deze voorziening zal het groot onderhoud aan de natuurgrasvelden worden bekostigd.
Ten behoeve van het scenario-onderzoek voor de toekomst van de zwembaden is incidenteel €50.000 aan kosten opgenomen (nadelig).

Het energiecontract ten behoeve van de exploitant van sporthal De Rietgors in Lage Zwaluwe loopt vanaf 2025 via de gemeente in verband met de tariefstelling. Enerzijds geeft dit €54.000 hogere lasten voor het energiecontract (nadelig). Anderzijds worden deze kosten één op één naar de exploitant doorbelast wat hogere baten oplevert voor hetzelfde bedrag (voordelig).
Bij het opstellen van de begroting 2026 is per abuis een deel van de afschrijvingslasten van maatschappelijke accommodaties (thema sociale structuur, sport en zorg) op onderwijshuisvesting geland. Dit wordt nu gecorrigeerd (€315.000 nadelig). Per saldo is er hier sprake van een verschuiving tussen de 2 thema's van programma 4 Sociaal domein en is er geen sprake van een effect op het begrotingsresultaat. Tevens zijn de kosten voor klein en contractueel onderhoud geactualiseerd en in lijn gebracht met de werkelijke uitgaven (€35.000 nadelig).

Ook op het gebied van sociale structuur is er sprake van voortzetting van GALA-onderdelen middels AZWA. De voortzetting in 2027 van de middels GALA gestarte activiteiten zorgen voor € 57.000 hogere kosten. Echter tegenover deze kosten staat een nieuwe specifieke uitkering (SPUK) vanuit het AZWA (€ 57.000 hogere baten). Per saldo is er daarmee sprake van een resultaat neutrale voortzetting van de activiteiten.
Het GALA-onderdeel 'Brede regeling combinatie functie' waaruit onder andere de buurtsportcoaches worden gedekt wordt vanaf 2027 voortgezet (€ 50.000 hogere lasten, nadelig) vanuit de nieuwe SPUK Stimulering Sport en BRC-regeling (€ 84.000 baten, voordelig).

Wmo (€ 296.000 lasten nadelig en € 117.000 baten voordelig)
De uitgaven voor maatwerkvoorzieningen stijgen met €296.000 (nadelig) als gevolg van prijsstijging en grotere vraag als gevolg van extramuralisatie en langer thuis willen of moeten blijven wonen.

In de meerjarenbegroting was de aanname gedaan dat er een inkomensafhankelijke bijdrage WMO zou worden ingevoerd. Dit is in ieder geval in 2027 nog niet het geval. Als gevolg hiervan zijn de baten uit eigen bijdragen met € 207.000 naar beneden bijgesteld (nadelig).
De regionale voorziening Beschermd Wonen Wmo verwacht net als in voorgaande jaren meer middelen te ontvangen van het rijk dan benodigd zijn. Overschotten worden verdeeld over de deelnemende gemeenten naar rato van het aantal inwoners. Het verwachte begrotingsoverschot is in 2027 wederom hoger dan verwacht, wat voor Drimmelen leidt tot € 324.000 hogere baten (voordelig).

Minimabeleid (€30.000 lasten nadelig)

Om de impact van het minimabeleid te vergroten wordt het budget voor deze inzet met 30.000 euro verhoogd. Met deze aanvullende middelen kunnen bestaande regelingen worden uitgebreid. Daarnaast wordt er gewerkt aan een herijking van het minimabeleid om regelingen te prioriteren. Dit heeft tot doel om de doelgroep zo goed als mogelijk te ondersteunen opweg naar een solide financiële basis en zelfstandigheid.

Mutatie reserves
Op 9 juli 2026 is besloten over het raadsvoorstel Vervolg op evaluaties maatschappelijke accommodaties. De hiervoor incidenteel benodigde € 60.000 wordt overeenkomstig het voorstel onttrokken uit de Algemene Reserve.
De overige mutatie van de reserves is het gevolg van onttrekkingen uit de reserve kapitaallasten (bijstelling afschrijvingen o.b.v. gerealiseerde investeringen).

Algemene dekkingsmiddelen

Dit hoofdstuk geeft een overzicht van de ontwikkelingen binnen de Algemene Dekkingsmiddelen, oftewel daar waar het merendeel van de inkomsten binnenkomen.

Onderstaande programmatabel laat per thema de meerjarige ontwikkeling zien van de begrote bedragen. In de kolommen Begroting 2027-2030 zijn de bedragen opgenomen van de thans voorliggende Meerjarenbegroting. In de kolom Mutatie 2027 (grijs) is de mutatie ten opzichte van de jaarschijf 2027 zoals deze na de Voorjaarsnota 2026 waren begroot opgenomen.

Tabel A-1: Overzicht lasten en baten Algemene dekkingsmiddelen (bedragen x €1.000)

Programma: Algemene dekkingsmiddelen		Realisatie	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting	Mutatie 2027 t.o.v. begroting 2027	Begroting	Begroting	Begroting
Nr	Thema / taakveld	2025	na wijziging	na VJN 2026	2027	na VJN 2026	2028	2029	2030
Lasten									
A.	Lokale heffingen	-599 N	-545 N	-576 N	-552 N	24 V	-552 N	-552 N	-552 N
B.	Uitkeringen gemeentefonds	0 V	0 V	0 V	0 V	0 V	0 V	0 V	0 V
C.	Dividend- en winstuitkering	0 V	0 V	0 V	0 V	0 V	0 V	0 V	0 V
D.	Saldo financieringsfunctie	-50 N	-105 N	-105 N	-16 N	89 V	-16 N	-16 N	-16 N
E.	Overige algemene dekkingsmiddelen	0 V	0 V	0 V	0 V	0 V	0 V	0 V	0 V
F.	Onvoorzien	-7 N	-5 N	-5 N	-5 N	0 V	-5 N	-5 N	-5 N
G.	Vennootschapsbelasting	96 V	-13 N	-13 N	-13 N	0 V	-13 N	-13 N	-13 N
H.	Saldo kostenplaatsen	0 V	-325 N	-633 N	1 V	633 V	-1 N	-1 N	-1 N
Totaal lasten		**-8.662 N**	-992 **N**	-1.332 **N**	**-585 N**	**746 V**	**-587 N**	**-587 N**	**-587 N**
Baten									
A.	Lokale heffingen	6.262 V	6.381 V	6.381 V	6.851 V	470 V	6.851 V	6.851 V	6.815 V
B.	Uitkeringen gemeentefonds	54.749 V	55.041 V	58.177 V	58.177 V	0 V	55.889 V	55.430 V	55.430 V
C.	Dividend- en winstuitkering	0 V	0 V	0 V	0 V	0 V	0 V	0 V	0 V
D.	Saldo financieringsfunctie	103 V	173 V	173 V	82 V	-91 N	82 V	82 V	82 V
E.	Overige algemene dekkingsmiddelen	0 V	0 V	0 V	0 V	0 V	0 V	0 V	0 V
F.	Onvoorzien	0 V	0 V	0 V	0 V	0 V	0 V	0 V	0 V
G.	Vennootschapsbelasting	0 V	0 V	0 V	0 V	0 V	0 V	0 V	0 V
H.	Saldo kostenplaatsen	0 V	0 V	0 V	0 V	0 V	0 V	0 V	0 V
Totaal baten		**61.114 V**	**61.595 V**	**64.731 V**	**65.110 V**	**379 V**	**62.822 V**	**62.363 V**	**62.327 V**
Saldo van baten en lasten exclusief mutatie reserves		**52.452 V**	**60.604 V**	**63.400 V**	**64.525 V**	**1.125 V**	**62.235 V**	**61.776 V**	**61.740 V**
Mutatie reserves									
0.10	*Storting reserves*	*0 V*	*0 V*	*0 V*	*-172 N*	*-172 N*	*-382 N*	*0 V*	*0 V*
0.10	*Onttrekking reserves*	*1.964 V*	*407 V*	*137 V*	*1.226 V*	*1.088 V*	*31 V*	*31 V*	*31 V*
Totaal mutatie reserves		**1.964 V**	**407 V**	**137 V**	**1.054 V**	**917 V**	**-352 N**	**31 V**	**31 V**
Saldo van baten en lasten inclusief mutatie reserves		**54.416 V**	**61.011 V**	**63.537 V**	**65.578 V**	**2.042 V**	**61.883 V**	**61.806 V**	**61.770 V**

Onderstaande tabel bevat per thema een toelichting van de mutaties ten opzichte van de jaarschijf 2027 zoals deze in de begroting 2026 na wijziging was opgenomen.

Mutaties op de taakvelden die het gevolg zijn van de bijstelling van kapitaallasten (wijziging in afschrijvingen of rentetoerekening) of het gevolg van de doorbelasting van salarislasten (ambtelijke uren), worden niet separaat toegelicht. De verschillen hebben een omvang van tenminste € 25.000 en worden op hoofdlijnen toegelicht.

Tabel A-2: Verschillenanalyse jaarlaag 2027 ten opzichte van begroting 2027 na VJN 2026 (bedragen x € 1.000)

Programma: Algemene dekkingsmiddelen		**Bedrag**	
Lasten			
A.	Lokale heffingen	24	V
B.	Uitkeringen gemeentefonds	0	V
C.	Dividend- en winstuitkering	0	V
D.	Saldo financieringsfunctie	89	V
E.	Overige algemene dekkingsmiddelen	0	V
F.	Onvoorzien	0	V
G.	Vennootschapsbelasting	0	V
H.	Saldo kostenplaatsen	633	V
Totaal lasten		**746**	**V**
Baten			
A.	Lokale heffingen	470	V
B.	Uitkeringen gemeentefonds	0	V
C.	Dividend- en winstuitkering	0	V
D.	Saldo financieringsfunctie	-91	N
E.	Overige algemene dekkingsmiddelen	0	V
F.	Onvoorzien	0	V
G.	Vennootschapsbelasting	0	V
H.	Saldo kostenplaatsen	0	V
Totaal baten		**379**	**V**
Saldo van baten en lasten exclusief mutatie reserves		**1.125**	**V**
Mutatie reserves			
0.10	Storting reserves	-172	N
0.10	Onttrekking reserves	1.088	V
Totaal mutatie reserves		**917**	**V**
Saldo van baten en lasten inclusief mutatie reserves		**2.042**	**V**

Bij de analyse van de verschillen onder Overhead is er veelal sprake van afwijkingen die niet aan de specifieke thema's toe te rekenen zijn.

A. Lokale heffingen

Onder lokale heffing wordt de opbrengst van de onroerendezaakbelastingen voor eigenaren en gebruikers van niet-woningen en eigenaren van woningen opgenomen. De opbrengst van eigenaren woningen neemt met € 250.000 toe en de opbrengst van de eigenaren/gebruikers niet-woningen met € 220.000

D. Saldo Financieringsfunctie

De post saldo financieringsfunctie is een administratief onderdeel van de begroting wat gebruikt wordt voor de berekening van de rente en de doorbelasting daarvan. Deze post is in beginsel neutraal omdat de lasten en baten elkaar budgettair opheffen.

H. Saldo Kostenplaatsen

De post Saldo kostenplaatsen heeft ook een administratief karakter. In eerdere jaren werden hier ramingen opgenomen die resteerden nadat verschillende hulpkostenplaatsen doorbelast waren. In 2027 is de doorbelasting via hulpkostenplaatsen gewijzigd waardoor een verbeterede toerekening kon worden doorgevoerd. Gevolg is dat er sprake is van een (administratief) voordeel op de post Saldo kostenplaatsen.

Reserves:

De storting in de reserve heeft betrekking op de afwikkeling van de grondexploitatie. Een storting in een reserve is een nadeel voor de exploitatie. Een voordeel voor de exploitatie is een onttrekking uit een reserve. In 2027 wordt er vanwege actualisatie van de kapitaallasten € 106.000 minder onttrokken uit de algemene reserve. In begrotingsjaar 2027 zetten we de algemene reserve voor € 1,195 miljoen in als structureel dekkingsmiddel voor structurele lasten. Deze inzet van de algemene reserve voldoet aan de voorschriften van de toezichthouder. Voor het exploitatiesaldo van de begroting is deze inzet een voordeel.

Overhead

Wat gaat Overhead kosten?

Het doel van dit onderdeel over overhead is om de gemeenteraad een beter inzicht te geven in de totale overheadkosten van de organisatie. In de programma's ziet u de kosten van de kernactiviteiten. Alle kosten die te maken hebben met de aansturing en ondersteuning van medewerkers in deze kernactiviteiten noemen we overhead. Deze overheadkosten worden direct toegerekend aan de bijbehorende taken en activiteiten via een overheadtoeslag. .

Bedrijfskosten voor activiteiten die gericht zijn op externe klanten worden geregistreerd onder de bijbehorende taakvelden. Het totale bedrag van de overhead is te vinden in het overzicht van inkomsten en uitgaven in de financiële begroting en in de volgende tabellen.

Onderstaande tabel laat per thema de meerjarige ontwikkeling zien van de begrote bedragen. In de kolommen Begroting 2027-2030 zijn de bedragen opgenomen van de thans voorliggende Meerjarenbegroting. In de kolom Mutatie 2027 (grijs) is de mutatie ten opzichte van de jaarschijf 2027 zoals deze na de Voorjaarsnota 2026 waren begroot opgenomen.

Tabel O-1: Overzicht lasten en baten Overhead (bedragen x €1.000)

Programma Overhead		Realisatie	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting	Mutatie 2027 t.o.v. begroting 2027	Begroting	Begroting	Begroting
Nr	Thema / taakveld	2025	na wijziging	na VJN 2026	2027	na VJN 2026	2028	2029	2030
Lasten									
	Automatisering	-2.826 N	-2.974 N	-2.814 N	-2.773 N	41 V	-2.786 N	-2.799 N	-2.825 N
	Communicatie	-107 N	-91 N	-91 N	-93 N	-3 N	-68 N	-93 N	-68 N
	Facilitaire zaken	-545 N	-556 N	-556 N	-584 N	-28 N	-584 N	-584 N	-584 N
	Financiële administratie	-396 N	-26 N	-26 N	-25 N	1 V	-25 N	-25 N	-25 N
	Front-office	-43 N	-28 N	-28 N	-22 N	6 V	-22 N	-22 N	-22 N
	Huisvesting	-753 N	-264 N	-284 N	-375 N	-91 N	-447 N	-452 N	-458 N
	Management en bestuursondersteuning	-1.372 N	-830 N	-830 N	-1.538 N	-707 N	-1.538 N	-1.538 N	-1.538 N
	Personeel en organisatie	-5.850 N	-6.429 N	-6.269 N	-7.760 N	-1.491 N	-7.550 N	-7.513 N	-7.490 N
	Planning & Control	-555 N	-395 N	-395 N	-636 N	-241 N	-566 N	-714 N	-790 N
Totaal lasten		**-12.447 N**	**-11.967 N**	**-11.668 N**	**-14.172 N**	**-2.504 N**	**-13.952 N**	**-14.106 N**	**-14.167 N**
Baten									
	Automatisering	0 V	0 V	0 V	0 V	0 V	0 V	0 V	0 V
	Communicatie	12 V	0 V	0 V	0 V	0 V	0 V	0 V	0 V
	Facilitaire zaken	39 V	0 V	0 V	0 V	0 V	0 V	0 V	0 V
	Financiële administratie	0 V	0 V	0 V	0 V	0 V	0 V	0 V	0 V
	Front-office	0 V	0 V	0 V	0 V	0 V	0 V	0 V	0 V
	Huisvesting	19 V	45 V	45 V	1 V	-45 N	1 V	1 V	1 V
	Management en bestuursondersteuning	37 V	0 V	0 V	0 V	0 V	0 V	0 V	0 V
	Personeel en organisatie	120 V	0 V	0 V	7 V	7 V	7 V	7 V	7 V
	Planning & Control	0 V	0 V	0 V	0 V	0 V	0 V	0 V	0 V
Totaal baten		**227 V**	**45 V**	**45 V**	**8 V**	**-38 N**	**8 V**	**8 V**	**8 V**
Saldo van baten en lasten exclusief mutatie reserves		**-12.220 N**	**-11.922 N**	**-11.623 N**	**-14.164 N**	**-2.541 N**	**-13.944 N**	**-14.098 N**	**-14.159 N**
Mutatie reserves									
0.10	*Storting reserves*	*0 V*	*0 V*	*0 V*	*0 V*	0 V	*0 V*	*0 V*	*0 V*
0.10	*Onttrekking reserves*	*0 V*	*0 V*	*0 V*	*0 V*	*0 V*	*0 V*	*0 V*	*0 V*
Totaal mutatie reserves		**0 V**	**0 V**	**0 V**	**0 V**	**0 V**	**0 V**	**0 V**	**0 V**
Saldo van baten en lasten inclusief mutatie reserves		**-12.220 N**	**-11.922 N**	**-11.623 N**	**-14.164 N**	**-2.541 N**	**-13.944 N**	**-14.098 N**	**-14.159 N**

Onderstaande tabel bevat per thema een toelichting van de mutaties ten opzichte van de jaarschijf 2027 zoals deze in de begroting 2026 na wijziging was opgenomen.

Mutaties op de taakvelden die het gevolg zijn van de bijstelling van kapitaallasten (wijziging in afschrijvingen of rentetoerekening) of het gevolg van de doorbelasting van salarislasten (ambtelijke uren), worden niet separaat toegelicht. De verschillen hebben een omvang van tenminste € 25.000 en worden op hoofdlijnen toegelicht.

Tabel 4-2: Verschillenanalyse jaarlaag 2027 ten opzichte van begroting 2027 na VJN 2026 (bedragen x € 1.000)

Programma: Overhead		Bedrag	
Lasten			
A.	Automatisering	41	V
B.	Communicatie	-3	N
C.	Facilitaire zaken	-28	N
D.	Financiële administratie	1	V
E.	Front-office	6	V
F.	Huisvesting	-91	N
G.	Management en bestuursondersteuning	-707	N
H.	Personeel en organisatie	-1.491	N
I.	Planning & Control	-241	N
Totaal lasten		**-2.571**	**N**
Baten			
A.	Automatisering	0	V
B.	Communicatie	0	V
C.	Facilitaire zaken	0	V
D.	Financiële administratie	0	V
E.	Front-office	0	V
F.	Huisvesting	-45	N
G.	Management en bestuursondersteuning	0	V
H.	Personeel en organisatie	7	V
I.	Planning & Control	0	V
Totaal baten		**-38**	**N**
Saldo van baten en lasten exclusief mutatie reserves		**-2.541**	**N**
Mutatie reserves			
0.10	Storting reserves	0	V
0.10	Onttrekking reserves	0	V
Totaal mutatie reserves		**0**	**V**
Saldo van baten en lasten inclusief mutatie reserves		**-2.541**	**N**

Bij de analyse van de verschillen onder Overhead is er veelal sprake van afwijkingen die niet aan de specifieke thema's toe te rekenen zijn.

A. Automatisering

Als gevolg van nieuwe ontwikkelingen op het terrein van ICT diensten, hardware en software zoals Open Line en AI is de verwachting dat de budgetten voor onderhoud kantoorautomatisering, software en service lager zullen uitvallen. Per saldo een voordeel van € 41.000

F. Huisvesting

In het verleden is de SPUK uitkering sport geraamd als baat voor het gemeentehuis. Deze regeling is gewijzigd waardoor deze baat moet worden verlaagd met € 35.000. Vanaf 2027 worden alle SPUK uitkeringen in 1 bedrag geraamd onder sportterreinen.

Vanuit de grondexploitatie wordt een (administratieve) bijdrage toegerekend naar het gemeentehuis. Bij de actualisatie van de cijfers in de voorjaarsnota zijn de doorberekeningen vanuit de grondexploitatie naar beneden bijgesteld. Deze bijstelling was echter niet verwerkt op de kostenplaats gemeentehuis. Deze discrepantie (€ 84.000 nadeel) wordt in deze begroting hersteld.

G. Management en bestuursondersteuning

De toename onder management en bestuursondersteuning wordt met name veroorzaakt door de (administratieve) verplaatsing van de ambtelijke uren van het management van de specifieke kostenplaats naar een algemene kostenplaats management. In 2027 wordt een voordeel begroot van € 200.000 vanwege de te ontvangen UWV gelden zoals zwangerschapsvergoedingen. De hoogte van de UWV vergoeding is gebaseerd op een gemiddelde van de afgelopen jaren.

Het budget voor de Wet Open Overheid (WOO) wordt met € 77.000 verlaagd. Door de nieuwe meer geautomatiseerde werkwijze is er structureel minder inhuur nodig om aan de WOO-verplichtingen te voldoen. Daarnaast kunnen de geplande activiteiten dit jaar binnen de bestaande middelen worden uitgevoerd. Hierdoor wordt in 2027 minder gebruik gemaakt van het beschikbare budget dan oorspronkelijk geraamd.

Het budget voor nieuwe vormen van participatie wordt met € 25.000 verlaagd. De geplande activiteiten kunnen worden opgevangen binnen bestaande budgetten.

H. Personeel en organisatie

Salariskosten die niet kunnen worden doorbelast naar specifieke producten blijven "achter" op het onderdeel overhead. Over de gehele ambtelijke kostentoerekening is hiervan sprake voor een bedrag van € 230.000. Voor de vervanging van personeel vanwege ziekte wordt een budget begroot van € 360.000. Dit budget wordt met name ingezet voor de inhuur / extra uren in geval van ziekte bij bedrijfsonderdelen die bemenst moeten blijven om de dienstverlening te kunnen behouden (denk aan baliepersoneel en beheerders van accommodaties).

Daarnaast is er vanwege de opheffing van verschillende hulpkostenplaatsen een boekhoudkundig en zuiver administratief nadeel van ongeveer € 900.000 binnen overhead omdat vanaf 2027 de kosten van de tractie en gereedschappen en van de gemeentewerf Made worden toegerekend aan overhead en niet meer op basis van een urenverdeling aan de overige taakvelden.

De lasten voor arbeidsvoorwaarden stijgen in 2027 met € 51.000. Deze toename wordt veroorzaakt door een actualisatie van de personeelsbudgetten op basis van de huidige inzichten en verwachte uitgaven. Daarbij is onder meer rekening gehouden met kosten voor overwerk, waarvoor in voorgaande jaren onvoldoende budget was opgenomen.

I. Planning & Control

De functionaris Gegevensbescherming (FG’er) behoorde voorheen tot de formatie, deze FG’er is uit de formatie gehaald en aan het budget werken door derden toegevoegd. Dit leidt tot een nadeel van €45.000. Daarnaast wordt de toe te rekenen rente met € 30.000 verhoogd. Dit is een administratief voordeel binnen het product Treasury.

Reserves:

Binnen het onderdeel Overhead zijn geen stortingen of onttrekkingen van reserves voorzien.

Basisset beleidsindicatoren

Basisset beleidsindicatoren

Gemeenten zijn verplicht om in hun begroting en jaarstukken een uniforme set van beleidsindicatoren op te nemen. Deze indicatoren maken het via de website www.waarstaatjegemeente.nl eenvoudiger om de prestaties van verschillende gemeenten met elkaar te vergelijken.

De basisset is ingedeeld naar de verschillende taakvelden die gemeenten kennen:

- Bestuur en ondersteuning (0)
- Veiligheid (1)
- Verkeer, vervoer en waterstaat (2)
- Economie (3)
- Onderwijs (4)
- Sport, cultuur en recreatie (5)
- Sociaal Domein (6)
- Volksgezondheid en milieu (7)
- Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing (8)

Tabel beleidsindicatoren-1

Verplichte beleidsindicatoren										
Nr.	**Taak veld**	**Indicator**	**Eenheid**	**Periode**	**Nederland Realisatie 2025**	**Drimmelen Realisatie 2025**	**Drimmelen Begroting 2026**	**Drimmelen Begroting 2027**	**Bron**	**Beschrijving**
1	0	Formatie	Fte per 1.000 inwoners	2025	n.v.t.	7,06	7,80	9,05	Eigen gegevens	
2	0	Bezetting	Fte per 1.000 inwoners	2025	n.v.t.	7,27	7,90	9,05	Eigen gegevens	
3	0	Apparaatskosten	Kosten per inwoner	2025	n.v.t.	565,00	1.006,00	783,65	Eigen gegevens	
4	0	Externe inhuur	Kosten als % van totale loonsom + totale kosten inhuur externen	2025	n.v.t.	25,00	8,00	12,80	Eigen gegevens	
5	0	Overhead	% van totale lasten	2025	n.v.t.	13,25	13,00	14,44	Eigen gegevens	
6	1	Verwijzingen Halt	per 1.000 inw. 12-18 jr	2025	10,00	12,00	p.m.	p.m.	Bureau Halt	Het aantal verwijzingen naar Halt, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 12 tot 18 jaar.

Tabel beleidsindicatoren-1

7	1	Winkeldiefstal per 1.000 inwoners	aantal per 1.000 inwoners	2025	2,10	0,70	p.m.	p.m.	CBS - Diefstallen - Gebiedscan / afd. Veiligheid	Het aantal winkeldiefstallen per 1.000 inwoners.
8	1	Geweldsmisdrijven per 1.000 inwoners	aantal per 1.000 inwoners	2025	4,60	2,50	p.m.	p.m.	CBS - Criminaliteit Gebiedscan / afd. Veiligheid	Het aantal geweldsmisdrijven, per 1.000 inwoners. Voorbeelden van geweldsmisdrijven zijn seksuele misdrijven, levensdelicten zoals moord en doodslag en dood en lichamelijk letsel door schuld (bedreiging, mishandeling, etc.).
9	1	Diefstal uit woning per 1.000 inwoners	aantal per 1.000 inwoners	2025	1,20	1,40	p.m.	p.m.	CBS - Diefstallen Gebiedscan / afd. Veiligheid	Het aantal diefstallen uit woningen, per 1.000 inwoners.
10	1	Vernieling en beschadiging per 1.000 inwoners	aantal per 1.000 inwoners	2025	5,70	4,20	p.m.	p.m.	CBS - Criminaliteit Gebiedscan / afd. Veilgheid	Het aantal vernielingen en beschadigingen, per 1.000 inwoners.
11	3	Functiemenging	%	2025	54,60	45,70	42,98	44,60	CBS - BAG/LISA Landelijk Informatiesysteem Arbeidsplaatsen.	De functiemengingsindex (FMI) weerspiegelt de verhouding tussen banen en woningen, en varieert tussen 0 (alleen wonen) en 100 (alleen werken). Bij een waarde van 50 zijn er evenveel woningen als banen.
12	3	Vestigingen	per 1.000 inw 15-64 jr	2025	196,10	187,90	182,20	p.m.	LISA Landelijk Informatiesysteem Arbeidsplaatsen.	Het aantal vestigingen van bedrijven, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15 t/m 64 jaar.
13	4	Absoluut verzuim	per 1.000 leerlingen	2025	7,40	6,60	p.m.	p.m.	DUO - Dienst Uitvoering Onderwijs/Ingrado	Het aantal leerplichtigen en/of kwalificatieplichtige jongeren die niet staan ingeschreven op een school of instelling, per 1.000 leerlingen.
14	4	Relatief verzuim	per 1.000 leerlingen	2025	28,00	15,00	p.m.	p.m.	DUO - Dienst Uitvoering Onderwijs/Ingrado	Het aantal leerplichtigen dat wel staat ingeschreven op een school, maar ongeoorloofd afwezig is. Ook veelvuldig te laat komen kan hiertoe worden gerekend, per 1.000 leerlingen.
15	4	Voortijdige schoolverlaters totaal (VO + MBO)	%	2025	2,30	1,40	p.m.	p.m.	DUO - Dienst Uitvoering Onderwijs/Ingrado	Het percentage van het totaal aantal leerlingen (12 - 23 jaar) dat voortijdig, dat wil zeggen zonder startkwalificatie, het onderwijs verlaat.
16	5	Niet-sporters	%	2024	42,50	45,20	p.m.	p.m.	Gezondheidsmonitor volwassenen (en ouderen), GGD, CBS en RIVM	Het percentage niet wekelijkse sporters ten opzichte van het totaal aantal inwoners.
17	6	Banen	per 1.000 inw 15-64 jr	2025	858,80	595,30	566,80	582,5	CBS - Bevolkingsstatistiek/LISA	Het aantal banen, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15 t/m 64 jaar.
18	6	Jongeren met delict voor rechter	%	2023	1,00	1,00	1,00	p.m.	CBS - Jeugd	Het percentage jongeren (12-21 jaar) dat met een delict voor de rechter is verschenen.
19	6	Kinderen in uitkeringsgezin	%	2024	6,00	3,00	-	7,00	CBS - Jeugd	Het percentage kinderen tot 18 jaar dat in een gezin leeft dat van een bijstandsuitkering moet rondkomen.
20	6	Netto arbeidsparticipatie	%	2025	73,20	75,40	75,00	76,00	CBS - Arbeidsdeelname	Het percentage van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de beroepsbevolking.
21	6	Werkloze jongeren	%	2024	2,00	1,00	1,00	1,10	CBS - Jeugd	Het percentage werkeloze jongeren (16-22 jaar).
22	6	Personen met een bijstandsuitkering	per 10.000 inw 18 jr e.o.	2025	281,20	102,50	152,00	156,00	CBS - Participatie Wet	Het aantal personen met een uitkering op grond van de Wet werk en bijstand en de Participatiewet, per 10.000 inwoners.
23	6	Aantal re-integratievoorzieningen	per 10.000 inw 15-64 jr	2025	217,80	212,00	180,00	p.m.	CBS - Participatie Wet	Het aantal re-integratie voorzieningen, per 10.000 inwoners in de leeftijd van 15 t/m 64 jaar

Tabel beleidsindicatoren-1

24	6	Jongeren met jeugdhulp	% van alle jongeren tot 18 jaar	2025	13,70	16,10	p.m.	p.m.	CBS - Jeugd	Het percentage jongeren tot 18 jaar met jeugdhulp ten opzichte van alle jongeren tot 18 jaar.
25	6	Jongeren met jeugdbescherming	%	2025	1,00	0,80	1,00	p.m.	CBS - Jeugd	Het percentage jongeren tot 18 jaar met een jeugdbeschermingsmaatregel ten opzichte van alle jongeren tot 18 jaar.
26	6	Jongeren met jeugdreclassering	%	2025	0,40	p.m.	p.m.	p.m.	CBS - Jeugd	Het percentage jongeren (12-23 jaar) met een jeugdreclasseringsmaatregel ten opzichte van alle jongeren (12-23 jaar).
27	6	Cliënten met een maatwerkarrangement WMO	per 10.000 inw	2025	720,00	740,00	755,00	755,00	CBS - Monitor Sociaal Domein WMO	Aantal per 10.000 inwoners in de betreffende bevolkingsgroep. Een maatwerkarrangement is een vorm van specialistische ondersteuning binnen het kader van de Wmo. Voor de Wmo-gegevens geldt dat het referentiegemiddelde gebaseerd is op 327 deelnemende gemeenten.
28	7	Omvang huishoudelijk restafval	kg per inwoner	2024	148,00	79,00	<81	p.m.	CBS - Statistiek Huishoudelijk afval	De hoeveelheid restafval per bewoner per jaar (kg)
29	7	Hernieuwbare elektriciteit	%	2024	42,80	140,00	123,00	140,00	VNG/Regionale klimaatmonitor	Hernieuwbare elektriciteit is elektriciteit die is opgewekt uit wind, waterkracht, zon of biomassa in %.
30	8	WOZ-waarde woningen	x 1.000 €	2026	439,00	462,00	440,00	462,00	CBS - Statistiek Waarde Onroerende Zaken	De gemiddelde WOZ waarde van woningen (x€1.000).
31	8	Nieuw gebouwde woningen	aantal per 1.000 woningen	2024	8,40	3,20	27,60	26,30	BAG Drimmelen & CBS voor beeld Nederland	Het aantal nieuwbouwwoningen, per 1.000 woningen.
32	8	Demografische druk	%	2026	40,00	76,00	76,00	77,00	CBS	De som van het aantal personen van 0 tot 20 jaar en 65 jaar of ouder in verhouding tot de personen van 20 tot 65 jaar.
33	8	Woonlasten éénpersoonshuishouden	€	2026	993,00	955,00	p.m.	955,00	COELO, Groningen	Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een éénpersoonshuisouden betaalt aan woonlasten.
34	8	Woonlasten meerpersoonshuishouden	€	2026	1.091,00	1.061,00	p.m.	1.061,00	COELO, Groningen	Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een meerpersoonshuisouden betaalt aan woonlasten.

Paragrafen

A. Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Inventarisatie van de risico's

Een gezonde financiële positie is een belangrijke voorwaarde voor het realiseren van de ambities en maatschappelijke opgaven van de gemeente Drimmelen. In deze paragraaf geven we inzicht in de belangrijkste financiële risico's, de wijze waarop deze worden beheerst en de mate waarin de gemeente in staat is om eventuele tegenvallers op te vangen zonder ingrijpende gevolgen voor beleid en dienstverlening.

Het weerstandsvermogen wordt bepaald op basis van een systematische risicoanalyse, ondersteund door het risicomanagementsysteem van de gemeente. Dit systeem ondersteunt de organisatie bij het identificeren, analyseren, prioriteren en beheersen van risico's, zodat tijdig passende maatregelen kunnen worden getroffen. Op basis van deze analyse is voor 2027 een actueel risicoprofiel opgesteld. Dit risicoprofiel vormt de basis voor de berekening van de benodigde weerstandscapaciteit: het bedrag dat nodig is om de financiële gevolgen van niet-afgedekte risico's op te kunnen vangen. Het betreft risico's die qua omvang en aard niet binnen de reguliere programmabegroting kunnen worden opgevangen en waarvoor geen bestemmingsreserves beschikbaar zijn.

De opgenomen risico's worden beoordeeld op basis van de kans dat zij optreden en de mogelijke financiële gevolgen. Omdat het onwaarschijnlijk is dat alle risico's zich tegelijkertijd en in hun maximale omvang voordoen, wordt met een risicosimulatie berekend hoeveel weerstandscapaciteit nodig is om de financiële gevolgen van deze risico's op te vangen. Daarbij wordt uitgegaan van een zekerheid van 90%. Dit betekent dat de beschikbare weerstandscapaciteit naar verwachting in 9 van de 10 situaties voldoende is om de financiële gevolgen van de geïnventariseerde risico's op te vangen. Het opnemen van een risico in deze berekening betekent niet dat hiervoor automatisch middelen beschikbaar worden gesteld wanneer het risico zich voordoet. Uitgangspunt blijft dat financiële tegenvallers in eerste instantie zoveel mogelijk binnen het betreffende programma worden opgevangen.

Risicokaart

De risicokaart hieronder geeft inzicht in de spreiding van de risico's naar kans van optreden en financieel gevolg. De aantallen in de risicocategorieën tellen op naar 47 geïdentificeerde risico's. De risico's waarvan de kans van optreden kleiner is dan 10%, of de maximale schadelast is kleiner dan € 25.000, zijn vanwege hun geringe betekenis buiten beschouwing gelaten.

Tabel Par.A-1

Maximale schadelast						
x > € 500.000	6	1	2	2		
€ 250.000 > x < € 500.000	3	4	1	1		
€ 100.000 > x < € 250.000	8	4	2			
€ 25.000 > x < € 100.000	4	2	2			
x < € 25.000						
Imagoschade	1	2	2			
	10%	30%	50%	70%	90%	**Kans**

Risico top 10

De belangrijkste gemeentelijke risico's liggen ook in 2027 vooral op het gebied van de financiële houdbaarheid van het sociaal domein, de uitvoering van wettelijke taken en de continuïteit van de gemeentelijke dienstverlening. Het risico dat de door het Rijk begrote besparingen uit de Hervormingsagenda Jeugd niet worden gerealiseerd, blijft het grootste financiële risico voor de gemeente Drimmelen. Opvallend is de stijging van het risico cybercriminaliteit van de tiende naar de tweede positie in de risicotop 10. Deze stijging hangt samen met het gewijzigde dreigingslandschap, waarbij we in toenemende mate worden geconfronteerd met digitale dreigingen en de mogelijke impact van cyberincidenten groter is geworden.

Daarnaast vormen personeelstekorten, stijgende kosten binnen de Wmo, de groei van het aantal bijstandsgerechtigden, garantstellingen voor vastgoed, versnelde slijtage van wegen en onvolledige

areaalgegevens belangrijke risico's voor de gemeente. Deze tien risico's hebben de grootste invloed op het totale risicoprofiel van de gemeente. Per risico is aangegeven wat het mogelijke financiële effect is, hoe groot de kans is dat het risico zich voordoet en welke bijdrage het levert aan het totale risicoprofiel.

Tabel Par.A-2

Risico top 10

2027 begroting	2026 begroting	2025 jaarstuk	Risico	Max. risico bedrag	2027 Kans	2027 Invloed op risicoprofiel
1	1	1	Niet realiseren van de door het Rijk begrote besparingen uit de Hervormingsagenda Jeugd	max.€ 1.500.000	70%	15.2%
2	10	*	Cybercriminaliteit	max.€ 2.000.000	30%	6.5%
3	*	*	Netcongestie belemmert realisatie woningbouw, onderwijshuisvesting en maatschappelijke voorzieningen.	max.€ 1.000.000	50%	6.4%
4	*	*	Onzekerheid over structurele financiering vanaf 2028	max.€ 1.000.000	50%	6.3%
5	*	*	Onvoldoende beschikbaarheid gekwalificeerd personeel	max.€ 500.000	70%	5.4%
6	8	5	Het begrote budget voor Wmo-voorzieningen is ontoereikend	max.€ 630.000	70%	4.5%
7	3	6	Toename van het aantal bijstandsgerechtigden	max.€ 500.000	70%	3.9%
8	*	3	Garantiestelling t.b.v. exploitatie van vastgoed in de gemeente	max.€ 613.000	50%	3.4%
9	*	*	Versnelde wegdegradatie door zwaardere belasting	max.€ 500.000	50%	3.3%
10	*	*	Onvolledige areaaldata beïnvloeden beheer- en investeringsbeslissingen	max.€ 750.000	30%	3.3%

* = Dit risico is nieuw opgenomen of behoorde niet eerder tot de risico top 10

Toelichting bij risico's

1. Niet realiseren besparingen Hervormingsagenda Jeugd

De Rijksoverheid heeft in haar meerjarige begroting al rekening gehouden met besparingen uit de Hervormingsagenda Jeugd. Deze besparingen worden verwerkt in de toekomstige middelen die gemeenten voor jeugdzorg ontvangen. De gemeente werkt aan de uitvoering van deze agenda onder meer door de ontwikkeling van Stevige Lokale Teams, waarmee jeugdigen en gezinnen eerder en dichter bij huis ondersteuning krijgen en het gebruik van specialistische jeugdhulp moet afnemen. Het is echter nog onzeker of deze aanpak daadwerkelijk leidt tot de besparingen die het Rijk al heeft ingeboekt.

2. Cybercriminaliteit

Door de toenemende digitale dreiging is risico van cybercriminaliteit gestegen naar de tweede plaats van de top 10 risico's. Gemeenten zijn steeds vaker het doelwit van cyberaanvallen, zoals ransomware, phishing en DDoS-aanvallen. Een succesvolle aanval kan leiden tot uitval van systemen, verlies van gegevens en het tijdelijk stilvallen van de dienstverlening aan inwoners en bedrijven. Daarnaast kunnen de herstelkosten aanzienlijk zijn en is de kans op reputatieschade groot. De gemeente beheerst dit risico met een risico gestuurde aanpak van informatiebeveiliging. De basis hiervoor vormt het onlangs geactualiseerde Informatiebeveiligings- en Privacy plan (IB&P-plan). Door risicoanalyses, bewustwording van medewerkers, leveranciersmanagement, monitoring, audits en het versterken van de bedrijfscontinuïteit wordt zowel de kans op een cyberincident als de impact ervan op de gemeentelijke dienstverlening beperkt.

3. Netcongestie belemmert ruimtelijke ontwikkelingen

De beperkte capaciteit van het elektriciteitsnet vormt een groeiende belemmering voor de realisatie van woningbouw, onderwijshuisvesting en maatschappelijke voorzieningen. De gemeente werkt actief samen met regionale partners, netbeheerders, provincie en Rijk. Daarnaast wordt bij schaarste in beschikbare transportcapaciteit prioriteit gegeven aan woningbouw en onderwijshuisvesting. Wanneer onvoldoende transportcapaciteit beschikbaar is leidt dit mogelijk tot vertraging bij het realiseren van belangrijke maatschappelijke doelen en moeten er aanvullende maatregelen worden getroffen. Dit leidt tot extra kosten voor tijdelijke oplossingen, aanpassingen in projectontwerpen of gefaseerde uitvoering van projecten.

4. Onzekerheid over structurele financiering vanaf 2028

De Rijksoverheid wordt in toenemende mate geconfronteerd met onzekerheden als gevolg van internationale ontwikkelingen, geopolitieke spanningen, handelsbelemmeringen en inflatie. Deze factoren hebben gevolgen voor de keuzes in het rijksbeleid. Deze ontwikkelingen werken direct door in de omvang en verdeling van de middelen die gemeenten ontvangen. In het bestuursakkoord is daarom expliciet rekening gehouden met een beperkte investeringsruimte richting 2028, een realistische reservepositie en het behoud van voldoende weerstandsvermogen en solvabiliteit.

Daarnaast krijgen gemeenten steeds meer wettelijke taken en verantwoordelijkheden, waardoor het moeilijker wordt om de organisatie en dienstverlening snel aan te passen wanneer de beschikbare middelen afnemen. Dit vergroot de begrotingsrisico's en beperkt de mogelijkheden om op langere termijnbeleid en investeringen vorm te geven.

5. Onvoldoende beschikbaarheid van gekwalificeerd personeel

De beschikbaarheid van specialistische kennis staat onder druk door de aanhoudende krapte op de arbeidsmarkt. Wanneer specifieke deskundigheid onvoldoende beschikbaar is, kan dit gevolgen hebben voor de kwaliteit en continuïteit van de dienstverlening, de uitvoering van wettelijke taken en de realisatie van projecten. Daarnaast kan een grotere afhankelijkheid van externe inhuur leiden tot hogere kosten en verlies van organisatiekennis.

6. Overschrijding budget Wmo-voorzieningen

De Wmo is een openeindregeling. Dit betekent dat inwoners die op grond van de wet recht hebben op ondersteuning, deze ondersteuning moeten kunnen ontvangen. De omvang van de uitgaven is daardoor sterk afhankelijk van de daadwerkelijke zorgvraag. Hoewel de gemeente zorgvuldig indiceert en goede afspraken maakt met aanbieders, is de ontwikkeling van de vraag slechts beperkt voorspelbaar. Veranderingen in de gezondheidssituatie van inwoners, demografische ontwikkelingen, langer zelfstandig wonen en maatschappelijke ontwikkelingen kunnen leiden tot een grotere vraag naar ondersteuning dan vooraf is geraamd. Hierdoor bestaat het risico dat de kosten voor Wmo-voorzieningen hoger uitvallen dan begroot. Daarnaast kunnen prijsstijgingen en loonontwikkelingen in de zorg de financiële druk verder vergroten.

7. Toename aantal bijstandsgerechtigden

De gemeente heeft slechts beperkte invloed op het aantal inwoners dat een beroep doet op de Participatiewet. Ontwikkelingen zoals economische omstandigheden, de huisvesting van statushouders en de instroom van jongeren met een arbeidsbeperking kunnen leiden tot een hogere instroom in de bijstand dan vooraf is voorzien. Hierdoor bestaat het risico dat de uitkeringslasten toenemen en de druk op re-integratie en de uitvoering van de sociale dienstverlening verder oploopt. Omdat deze ontwikkelingen slechts beperkt voorspelbaar zijn, kunnen de kosten hoger uitvallen dan begroot.

8. Garantiestelling t.b.v. exploitatie gemeentelijk vastgoed

De gemeente staat garant voor eventuele verliezen bij de exploitatie van een deel van het gemeentelijk vastgoed. Wanneer de exploitatie onvoldoende sluitend blijkt, kan de gemeente worden geconfronteerd met aanvullende financiële bijdragen boven op de reguliere subsidie. De kans dat een beroep wordt gedaan op de garantiestelling wordt als hoog ingeschat, waardoor rekening wordt gehouden met mogelijke extra lasten voor de gemeentelijke begroting.

9. Versnelde wegdegradatie door zwaardere belasting

De kwaliteit en levensduur van de gemeentelijke infrastructuur worden steeds vaker beïnvloed door externe ontwikkelingen in de regio. De groei van woningbouw, economische activiteiten en verkeersbewegingen zorgt voor een intensiever gebruik van wegen. Daarnaast staan onderhoudsbudgetten onder druk door stijgende kosten voor arbeid, materialen en aannemersdiensten. Hierdoor bestaat het risico dat onderhoud en vervangingsinvesteringen eerder nodig zijn en tegen hogere kosten moeten worden uitgevoerd dan waarmee in de begroting rekening is gehouden.

10. Onvolledige areaalgegevens

Door wijzigingen in wet- en regelgeving, nieuwe registratie-eisen, areaaluitbreidingen en de afhankelijkheid van gegevens van externe partijen bestaat het risico dat areaalgegevens niet volledig, actueel of eenduidig beschikbaar zijn. Dit kan beheer- en investeringsbeslissingen beïnvloeden en leiden tot bijstellingen van onderhouds- en investeringsplannen.

Om dit risico te beperken worden areaalgegevens periodiek geactualiseerd en gecontroleerd en vindt afstemming plaats met interne en externe partijen. Ondanks deze beheersmaatregelen blijft er een risico bestaan dat gegevens niet tijdig of volledig beschikbaar zijn.

Inventarisatie van de weerstandscapaciteit

Bepaling van het weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen geeft inzicht in de mate waarin de gemeente financieel in staat is om onverwachte tegenvallers en risico's op te vangen. Hiervoor wordt de beschikbare weerstandscapaciteit, oftewel de financiële middelen die hiervoor kunnen worden ingezet, afgezet tegen de benodigde weerstandscapaciteit: het bedrag dat nodig is om de financiële gevolgen van geïnventariseerde risico's te kunnen opvangen. De verhouding tussen deze twee grootheden wordt uitgedrukt in de weerstandsratio. Deze ratio vormt een belangrijke indicator voor de financiële weerbaarheid van de gemeente.

Benodigde weerstandscapaciteit

Als alle risico's zich tegelijk en in volle omvang zouden voordoen, zou dat een financieel nadeel van € 25,3 miljoen betekenen. Omdat het onwaarschijnlijk is dat alle risico's zich tegelijkertijd en maximaal voordoen, is een risico-simulatie uitgevoerd. Daarbij is gerekend met een zekerheid van 90%. Uit deze simulatie blijkt dat een bedrag van €5,7 miljoen voldoende is om de risico's in 2027 met 90% zekerheid op te vangen. Dit bedrag is gebaseerd op risico's waarvoor geen of onvoldoende beheersmaatregelen beschikbaar zijn.

Beschikbare weerstandscapaciteit

De beschikbare weerstandscapaciteit bestaat uit de middelen die de gemeente kan inzetten om risico's op te vangen. Voor 2027 is deze capaciteit begroot op € 22,3 miljoen (ten opzichte van € 17,1 miljoen in de primaire begroting van 2026).

Weerstandsratio

Om te beoordelen of het weerstandsvermogen toereikend is, wordt de beschikbare capaciteit afgezet tegen de benodigde capaciteit. Dit levert de weerstandsratio op:

$$\text{Ratio weerstandsvermogen} = \frac{\text{Beschikbare weerstandscapaciteit}}{\text{Benodigde weerstandscapaciteit}}$$

Een ratio groter dan 1 betekent dat de gemeente voldoende middelen heeft om de risico's op te vangen. In 2027 is dit wederom het geval.

Tabel Par.A-3

Ratio weerstandsvermogen	Begroting 2027	Begroting 2026	Rekening 2025	Rekening 2024
Beschikbare weerstandscapaciteit	€ 22.268.208	€ 17.098.468	€ 26.238.127	€ 16.918.349
Benodigde weerstandscapaciteit	€ 5.666.256	€ 3.935.656	€ 4.364.670	€ 4.108.581
Ratio weerstandsvermogen	**3,93**	**4,34**	**6,01**	**4,12**

Waarderingscijfer	Ratio	Betekenis
A	>2.0	uitstekend
B	1.4-2.0	ruim voldoende
C	1.0-1.4	voldoende
D	0.8-1.0	matig
E	0.6-0.8	onvoldoende
F	<0.6	ruim onvoldoende

De raad heeft in de Nota risicomanagement en weerstandsvermogen bepaald dat de weerstandsratio van de gemeente Drimmelen minimaal 1 moet bedragen. Bij een ratio van 1 is het beschikbare weerstandsvermogen exact voldoende om de geïnventariseerde risico's op te vangen. Met een ratio van 3,93 beschikt de gemeente in 2027 over bijna vier keer zoveel weerstandscapaciteit als op basis van de risico-inschatting minimaal noodzakelijk is. Daarmee is sprake van een zeer ruime financiële buffer en voldoet de gemeente ruimschoots aan de door de raad gestelde ondergrens.

Ten opzichte van de primaire begroting 2026 (4,34) en de jaarrekening 2025 (6,01) is de ratio wel afgenomen. Deze daling betekent echter niet dat het weerstandsvermogen onvoldoende wordt. De beschikbare weerstandscapaciteit blijft ook in 2027 aanzienlijk hoger dan benodigd om de geïnventariseerde risico's af te dekken.

In de berekening van het weerstandsvermogen wordt ervan uitgegaan dat de risico's die samenhangen met de grondexploitaties worden afgedekt door de reserve van het grondbedrijf. Voor een nadere toelichting op deze risico's wordt verwezen naar paragraaf G. Grondbeleid.

Financiële kengetallen

De financiële kengetallen geven inzicht in de financiële positie van de gemeente en de ontwikkeling daarvan in de komende jaren. Zij laten zien hoeveel financiële ruimte de gemeente heeft, hoe de balans zich ontwikkelt en in hoeverre financiële risico's kunnen worden opgevangen. De kengetallen hebben vooral een signalerende functie. Een afzonderlijk kengetal zegt daarom niet alles over de financiële positie van de gemeente. Pas door de kengetallen in samenhang te beoordelen ontstaat een compleet beeld van de financiële weerbaarheid, de financiële ruimte en de houdbaarheid van de gemeentelijke financiën op langere termijn.

In deze paragraaf worden de financiële kengetallen toegelicht en afgezet tegen de vastgestelde signaleringswaarden. Daarbij wordt niet alleen gekeken naar de huidige financiële positie, maar ook naar de ontwikkelingen die in de komende jaren zichtbaar worden. De kengetallen bieden daarmee een basis voor het gesprek over de financiële keuzes en afwegingen die nodig zijn om Drimmelen ook op langere termijn financieel gezond en toekomstbestendig te houden.

De meerjarige kengetallen zijn gebaseerd op een prognose van de gemeentelijke balans. Voor de jaren verder in de toekomst krijgt deze prognose een meer globaal karakter. De uitkomsten moeten daarom vooral worden gezien als een indicatie van de richting waarin de financiële positie zich kan ontwikkelen en niet als een exacte voorspelling. Zij helpen om ontwikkelingen tijdig te signaleren en bieden een basis voor de financiële sturing en de bestuurlijke afwegingen in de komende jaren.

Tabel Par.A-4

Kengetallen	Jaarrekening 2025	Begroting 2026	Kadernota 2027 (norm)	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
1a. Netto schuldquote	42%	65%		74%	89%	95%	101%
1b. Netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen	37%	60%	Signaleringswaarde 130%	66%	81%	86%	92%
2. Solvabiliteitsratio	41%	32%	Signaleringswaarde 20%	32%	25%	22%	18%
3. Kengetal grondexploitatie	0,2%	-2,1%	Signaleringswaarde 10%	1,2%	1,8%	0,0%	0,0%
4. Structurele exploitatieruimte	1%	0,3%	Signaleringswaarde 0%	0,0%	-4,6%	-4,4%	-4,9%
5. Belastingcapaciteit	99%	93%	Signaleringswaarde 100%	97%	98%	102%	102%

Toelichting op de kengetallen in vergelijking met jaarrekening 2025

1a. Netto schuldquote & 1b. Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

De netto schuldquote geeft inzicht in de omvang van de gemeentelijke schulden ten opzichte van de inkomsten. De gecorrigeerde netto schuldquote houdt daarnaast rekening met verstrekte leningen en geeft daardoor een beter beeld van de daadwerkelijke schuldenlast.

De netto schuldquote stijgt van 42% in de jaarrekening 2025 naar 74% in de begroting 2027. Ook de voor verstrekte leningen gecorrigeerde netto schuldquote neemt toe naar 66% (37% in 2025). Deze ontwikkeling hangt vooral samen met de uitvoering van het investeringsprogramma en de daarvoor benodigde externe financiering.

Ondanks de stijging blijven beide kengetallen in 2027 ruim onder de gehanteerde signaleringswaarde van 130%. De ontwikkeling laat zien dat de schuldpositie toeneemt, maar geeft geen aanleiding om te concluderen dat sprake is van een onhoudbare schuldenlast. Wel neemt de financiële kwetsbaarheid geleidelijk toe en vraagt de ontwikkeling om blijvende aandacht bij toekomstige investerings- en financieringsbeslissingen.

2. Solvabiliteitsratio

De solvabiliteitsratio laat zien welk deel van het totale vermogen met eigen middelen is gefinancierd en geeft daarmee een indicatie van de financiële weerbaarheid van de gemeente.

De solvabiliteitsratio daalt van 41% in de jaarrekening 2025 naar 32% in de begroting 2027. Dit betekent dat het aandeel van het eigen vermogen ten opzichte van het totale vermogen afneemt.

Met 32% blijft de solvabiliteit duidelijk boven de signaleringswaarde van 20%. De gemeente beschikt daarmee nog steeds over een gezonde vermogenspositie. De daling laat wel zien dat de beschikbare financiële buffer geleidelijk afneemt als gevolg van investeringen en de financiering daarvan.

3. Kengetal grondexploitatie

Het kengetal grondexploitatie geeft inzicht in het financiële belang van grondexploitaties ten opzichte van de totale omvang van de gemeente en daarmee in de risico's die samenhangen met grondbeleid.

Het kengetal grondexploitatie bedraagt 1,2% in de begroting 2027 ten opzichte van 0,2% in de jaarrekening 2025. Hiermee blijft het aandeel van de grondexploitaties in de financiële positie van de gemeente beperkt en ruim binnen de gestelde norm van maximaal 10%.

Dit wijst erop dat de risico's die samenhangen met grondexploitaties beheersbaar zijn en slechts een beperkte invloed hebben op de totale financiële positie van de gemeente.

4. Structurele exploitatieruimte

De structurele exploitatieruimte geeft aan in hoeverre structurele lasten kunnen worden gedekt uit structurele inkomsten en daarmee hoeveel financiële ruimte beschikbaar is voor nieuw beleid of tegenvallers.

De structurele exploitatieruimte neemt af van 1% in de jaarrekening 2025 naar 0,0% in de begroting 2027.

Dit betekent dat de structurele baten en lasten in 2027 nog juist met elkaar in evenwicht zijn, maar dat de financiële ruimte voor nieuwe structurele uitgaven beperkt is. Vanaf 2028 ontstaat een negatieve structurele exploitatieruimte, hetgeen aangeeft dat aanvullende maatregelen of keuzes nodig zijn om het structurele begrotingsevenwicht op langere termijn te behouden.

5. Belastingcapaciteit

De belastingcapaciteit laat zien hoe de lokale woonlasten zich verhouden tot het landelijk gemiddelde en geeft daarmee een indicatie van de ruimte om de eigen inkomsten te verhogen.

De belastingcapaciteit bedraagt 97% in de begroting 2027 (99% in 2025).

Dit betekent dat de lokale lasten voor inwoners iets onder het landelijk gemiddelde liggen. De gemeente benut daarmee nog niet de volledige beschikbare belastingcapaciteit. Tegelijkertijd is de ruimte om toekomstige financiële opgaven uitsluitend via lastenverhogingen op te vangen beperkt.

Beoordeling van de onderlinge verhouding tussen de kengetallen in relatie tot de financiële positie

De financiële kengetallen laten zien dat de financiële positie van de gemeente de komende jaren verandert onder invloed van investeringen en een afnemende structurele begrotingsruimte. Bij de beoordeling van deze ontwikkeling is het belangrijk om te beseffen dat de meerjarige kengetallen vanaf 2027 zijn gebaseerd op een balansprognose. Voor de jaren verder in de toekomst heeft deze prognose een meer globaal karakter. De feitelijke ontwikkeling van de balans wordt de komende jaren mede bepaald door besluiten over investeringen, de financieringsbehoefte, afschrijvingen en de ontwikkeling van de activa, passiva en liquiditeitspositie.

De meerjarige kengetallen moeten daarom niet worden gelezen als een exacte voorspelling van de financiële positie, maar als een indicatie van de richting waarin deze zich kan ontwikkelen. Met name de netto schuldquote is gevoelig voor wijzigingen in investeringsplanningen en financieringsbehoeften. De uiteindelijke uitkomsten kunnen daardoor afwijken van de huidige ramingen.

De kengetallen moeten bovendien in samenhang worden beschouwd. De oplopende schuldquote en de afnemende solvabiliteit laten zien dat de financiële ruimte op de balans geleidelijk kleiner wordt. Daar staat tegenover dat de risico's vanuit de grondexploitaties beperkt blijven, de belastingcapaciteit zich rond het landelijk gemiddelde beweegt en de gemeente beschikt over een solide weerstandsvermogen. Tegelijkertijd laat de structurele exploitatieruimte zien dat de ruimte binnen de exploitatie de komende jaren onder druk komt te staan.

De gehanteerde signaleringswaarden helpen om ontwikkelingen tijdig in beeld te brengen en vormen een belangrijk hulpmiddel voor de financiële sturing. Zij moeten echter niet afzonderlijk worden beoordeeld. Een overschrijding of nadering van een signaleringswaarde betekent niet automatisch dat sprake is van een financieel probleem. Het is vooral een aanleiding om het gesprek te voeren over de achterliggende ontwikkelingen, de investeringsopgave, de financiële risico's en de keuzes die nodig zijn om de financiële positie duurzaam gezond te houden.

In dat licht laten de kengetallen vooral zien dat de gemeente voor een belangrijke afweging staat. De komende jaren wordt geïnvesteerd in het op orde brengen van de basis, onder meer op het gebied van beheer en onderhoud, terwijl tegelijkertijd wordt gewerkt aan de ontwikkeling van Drimmelen. Deze investeringen dragen bij aan de maatschappelijke ambities van de gemeente, maar vragen ook om blijvende aandacht voor de financiële draagkracht op langere termijn.

Op basis van het totale beeld is geen sprake van een acute financiële kwetsbaarheid. Wel laten de kengetallen zien dat de financiële ruimte de komende jaren geleidelijk afneemt. Het belang van duidelijke prioritering wordt groter. De kengetallen benadrukken daarmee de noodzaak om de komende jaren tijdig keuzes te maken, de financiële ontwikkeling zorgvuldig te monitoren en de meerjarige balansprognoses waar mogelijk verder te verfijnen. Zo kunnen raad, college en toezichthouder gezamenlijk blijven sturen op een financieel gezonde en toekomstbestendige gemeente.

Samenvatting

De financiële positie van de gemeente blijft in 2027 gezond. De meerjarige kengetallen laten wel zien dat de financiële ruimte de komende jaren onder druk komt te staan door afnemende rijksmiddelen, de investeringen die nodig zijn om de basis op orde te houden en de ambities voor de verdere ontwikkeling van Drimmelen.

De ontwikkeling van de schuldquote, solvabiliteit en structurele exploitatieruimte vraagt daarom aandacht. Tegelijkertijd beschikken we over een ruim weerstandsvermogen en is er geen sprake van een acute financiële kwetsbaarheid. De meerjarige kengetallen hebben vooral een signalerende functie. Zij maken zichtbaar waar de financiële drukpunten voor de toekomst liggen en ondersteunen het gesprek over prioriteiten, investeringen en financiële houdbaarheid. De belangrijkste opgave is niet het oplossen van een direct financieel probleem, maar het gezamenlijk maken van keuzes die ervoor zorgen dat de ambities van vandaag ook op langere termijn financieel verantwoord kunnen worden gerealiseerd.

B. Lokale heffingen

Inleiding
In de paragraaf lokale heffingen gaan we in op: de hoofdlijnen van het beleid, de lokale lastendruk, de begrote inkomsten, de mate van kostendekkendheid en een korte beschrijving van het kwijtscheldingsbeleid. Hiermee houden we rekening met de voorschriften van het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV).

Beleid lokale heffingen
Onder de diverse lokale heffingen van de gemeente Drimmelen vallen: de belastingen, heffingen en retributies/rechten. Deze heffingen zijn hoogstens kostendekkend en dragen bij aan het welzijn, de leefbaarheid en voorzieningen van de gemeente.

Belastingen
Tegenover een belasting staat geen rechtstreekse individuele tegenprestatie van de gemeente. De opbrengsten dienen als algemeen dekkingsmiddel. Onder de noemer belastingen vallen onder andere de volgende belastingen van de gemeente Drimmelen:

- Onroerendezaakbelastingen (OZB)
- Precariobelasting
- Toeristenbelasting.

Heffingen
Heffingen worden geheven om kosten van collectieve voorzieningen te betalen.
Onder de noemer heffingen vallen onder andere de volgende heffingen van de gemeente Drimmelen:

- Afvalstoffenheffing
- Rioolheffing
- Bijdrage BedrijvenInvesteringsZone (BIZ).

Retributies/rechten
Rechten worden geheven voor een geleverde of een bewezen individuele dienst.
Onder de noemer rechten vallen onder andere de volgende retributies/rechten van de gemeente Drimmelen:

- Begraafrechten
- Marktgelden/ standplaatsen
- Leges, zoals secretarieleges, leges omgevingsvergunning en leges Biesbosch.

Onroerendezaakbelasting
De tarieven worden berekend op basis van de begrote opbrengst OZB in combinatie met de WOZ-waarde voor het belastingjaar (inclusief de verwachte marktstijging).

Precariobelasting
Onder Precariobelasting valt de belasting die een gemeente mag heffen voor het gebruik van gemeentegrond. De tarieven staan in de verordening Precariobelasting. Daarnaast wordt er precario geheven voor het afmeren in de buitenhaven van Lage Zwaluwe en worden er liggelden in rekening gebracht op basis van privaatrechtelijke overeenkomsten.

Toeristenbelasting
- Het tarief watertoeristenbelasting wordt overeenkomstig in het verleden gemaakte afspraken met ingang van 1 januari 2027 verhoogd met € 0,05 (3%) per persoon en komt daarmee op € 1,80 voor 24 uur.
- Het tarief landtoeristenbelasting wordt eveneens met ingang van 1 januari 2027 verhoogd met € 0,05 (3%) per persoon en komt daarmee op € 1,80 voor een overnachting.

Alleen niet-inwoners betalen de toeristenbelasting, dus ook arbeidsmigranten. Behalve als zij ingeschreven zijn in de BRP (Basisregistratie Personen). De opbrengst gebruiken we voor het verbeteren van toeristische voorzieningen.

Afvalstoffenheffing
De gemeente laat het huishoudelijk afval (oud papier en karton, plastic, blik en drinkpakken, rest- en gft-afval) door een gespecialiseerde en daartoe gecertificeerde afvalinzamelaar huis-aan-huis ophalen. Daarnaast kun je afval, soms gratis of tegen betaling, naar de milieustraat brengen. Daar betaal je belasting voor, de afvalstoffenheffing. De afvalstoffenheffing is sinds 2003 gebaseerd op het Diftar-principe en is een 100% kostendekkende heffing.

Rioolheffing
We innen de rioolheffing om de gemeentelijke kosten voor afvalwater-, hemelwater- en grondwaterzorg te dekken, waaronder het beheer en onderhoud van het rioleringsstelsel en maatregelen die voortvloeien uit de gemeentelijke zorgplichten.

BedrijvenInvesteringsZone (BIZ)
De BIZ Bruisend Made is na een succesvolle eerste periode van vijf jaar voortgezet voor vijf jaar in de periode 2023-2027. Uiterlijk 1 november dient het BIZ bestuur een schriftelijk verzoek tot BIZ subsidie voor het komende belastingjaar in bij het college. BIZ-bijdrage wordt jaarlijks bij wege van aanslag geheven en bepaald op basis van de WOZ-waarden van de panden die niet in hoofdzaak tot woning dienen.

Begraafrechten
Begraafrechten omvatten het begraven van stoffelijke overschotten, het bijzetten van urnen en het onderhoud van graven op gemeentelijke begraafplaatsen. De tarieven zijn vastgelegd in de Verordening lijkbezorgingsrechten Drimmelen en mogen maximaal 100% kostendekkend zijn. In het verleden zijn de tarieven meerdere malen aanzienlijk verhoogd om meer kostendekkend te zijn. Om de begraafplaats aantrekkelijk te houden voor nieuwe begravingen, zijn hoge tarieven ongunstig. Ze kunnen zelfs resulteren in een verdere daling van het aantal begravingen en daarmee de inkomsten. Bovendien vervult de begraafplaats ook een parkfunctie, wat voor veel gemeenten een reden is om een lagere kostendekkendheid na te streven. Vanwege deze maatschappelijke betekenis zijn de tarieven niet kostendekkend.

Marktgelden en standplaatsen
De gemeente heeft weekmarkten op 3 locaties: het Dorpsplein in Terheijden, de Marktstraat te Made en de Nieuwstraat in Lage Zwaluwe. Voor het innemen van een standplaats op de weekmarkt wordt een recht geheven, het marktgeld. Daarnaast wordt een recht geheven voor de standplaatsen op overige locaties in onze gemeente. In verband met de maatschappelijke betekenis zijn deze tarieven niet kostendekkend.

Secretarieleges
Secretarieleges worden geheven ter compensatie van de kosten voor diensten van de gemeenten, bijvoorbeeld voor het verstrekken van reisdocumenten, rijbewijzen, uittreksels uit de BRP en Burgerlijke Stand, aanvraag Verklaring Omtrent Gedrag, huwelijksvoltrekkingen.

Leges omgevingsvergunning
Leges omgevingsvergunning worden geheven ter compensatie van kosten voor diensten van de gemeente, bijvoorbeeld voor bouwaanvragen, het kappen van een boom, het afwijken van het omgevingsplan e.d.

Leges Biesbosch
Voor het in behandeling nemen van een aanvraag voor een vergunning voor bijvoorbeeld het varen met een rondvaartboot of een ontheffing voor het beoefenen van modelsport in het Biesboschgebied binnen de gemeentegrenzen van Drimmelen worden leges geheven. Tussen de gemeenten Altena, Dordrecht en Drimmelen is afgesproken dat de tarieven van de 3 gemeenten voor eenzelfde vergunning aan elkaar gelijk zijn. De doelstelling is dat de tarieven van de leges Biesbosch 100% kostendekkend zijn. De kosten die we meenemen in de berekening betreffen uitsluitend de bijdragen die wij per gemeente aan Staatsbosbeheer betalen voor de vergunningverlening. Die kosten van de deelnemersbijdragen worden conform de contractuele afspraken jaarlijks met een inflatiecorrectie verhoogd en worden, ook weer volgens contractuele afspraken, verdeeld over de 3 gemeenten op basis van het inwoneraantal. De tarieven voor 2027 zijn met de deelnemende gemeenten afgestemd en opgenomen in de verordening. Overigens is de begrote opbrengst van deze regeling slechts € 4.000.

Lokale lastendruk
In de volgende tabel wordt de lokale belastingdruk weergegeven.

Tabel Par.B-1

Lokale Lastendruk gemiddeld per huishouden	Begroting 2026	Begroting 2027	Nominale stijging	Procentuele stijging
Onroerende zaakbelastingen	€ 353,77	€ 373,94	€ 20,16	5,7%
Afvalstoffenheffing	€ 343,43	€ 356,71	€ 13,28	3,9%
Rioolheffing	€ 279,10	€ 275,93	€ 3,17-	-1,1%
Totaal gemiddeld per huishouden (voor inzet voorzieningen)	**€ 976,30**	**€ 1.006,57**	**€ 30,27**	**3,1%**

De omvang van de totale lokale lastendruk stijgt in 2027 als gevolg van hogere netto-lasten onroerendezaakbelastingen, afvalstoffen- en rioolheffing.

De stijging van de onroerendezaakbelasting (OZB) wordt onder andere bepaald door de OZB-index. De tarieven worden vastgesteld op basis van de verwachte inkomsten uit de OZB en de Waardering Onroerende Zaken (WOZ)-waarde voor het betreffende belastingjaar (inclusief de verwachte stijging van de marktwaarde). De definitieve tarieven worden vastgesteld tijdens de Raadsvergadering waarin u als raad diverse verordeningen met betrekking op lokale heffingen vaststelt.

Afvalstoffenheffing berekenen we met de gemiddelde kosten per aansluiting na inzet van de voorziening. We passen hier een vast recht en een variabel tarief toe. Het variabel tarief bestaat uit het betalen per lediging. Naast de kosten zetten we ook een voorziening afvalstoffenheffing in om grote schommeling te voorkomen.

De rioolheffing is gebaseerd op de geraamde kosten per aansluiting, waarbij de voorziening riolering wordt ingezet om tariefschommelingen te beperken. De heffing bestaat uit een vast bedrag per aansluiting en een variabel deel dat afhankelijk is van het waterverbruik.

Tabel Par.B-2.1

Overzicht kostendekkendheid	Bestemmingsbelastingen			Retributies			
	Afvalstoffenheffing	Rioolheffing	BIZ	Lijkbezorging	Marktgelden/ standplaatsen	Leges	Totalen
Directe lasten -/- baten	3.484.295	3.235.162	28.000	186.404	63.936	1.496.295	8.494.092
Overhead	494.873	484.762	0	20.097	36.711	845.609	1.882.053
Btw	634.425	390.150	0	33.003	2.940	29.169	1.089.686
Totaal lasten	**4.613.593**	**4.110.073**	**28.000**	**239.504**	**103.587**	**2.371.074**	**11.465.831**
Totaal baten heffingen	4.507.342	3.963.708	28.000	133.818	26.000	1.902.216	10.561.083
Inzet voorzieningen	106.252	146.365	0	0	0	0	252.617
Totaal baten heffingen/ leges (incl. inzet voorziening)	**4.613.593**	**4.110.073**	**28.000**	**133.818**	**26.000**	**1.902.216**	**10.813.700**
Kostendekkendheid	***100%***	***100%***	***100%***	***56%***	***25%***	***80%***	***94%***

Voor de bepaling van de kostendekkendheid van de leges moet er een onderverdeling worden gemaakt in de lasten en de baten die aan de verschillende titels van de legesverordeningen kunnen worden toegerekend. Uit bovenstaande tabel blijkt dat de kostendekkendheid van de leges is berekend op 80%. Daarmee vallen we binnen de maximale toelaatbare dekking van 100%.

Vanwege de diversiteit van de toe te rekenen lasten aan de verschillende titels is voor de berekening van de lasten is uitgegaan van de begrote lasten van 2026 verhoogd met een indexpercentage van 3%. De batenkant is gebaseerd op de geraamde baten van de begroting 2027.

Tabel Par.B-2.2

Overzicht kostendekkendheid Leges	Titel 1 Algemene dienstverlening	Titel 2 Dienstverlening vallend onder fysieke leefomgeving/omgevingsvergunning	Titel 3 Dienstverlening vallend onder Europese dienstenrichtlijn
Directe lasten -/- baten	639.245	832.342	24.707
Overhead	326.702	494.510	24.397
Btw	2.940	26.230	0
Totaal lasten	**968.887**	**1.353.082**	**49.105**
Totaal baten heffingen/ leges	**711.300**	**1.147.201**	**43.715**
Kostendekkendheid	**73%**	**85%**	**89%**

Algemene uitgangspunten kostendekkende tarieven
Voor het bepalen van de kostendekkende tarieven hanteren we de algemene informatie in de Handreiking kostentoerekening Heffingen, rechten en tarieven (VNG) en de notitie Lokale heffingen van de commissie BBV.

Voor het bepalen van de kostendekkende tarieven hanteren we de volgende uitgangspunten:
- De gehanteerde index voor de tarieven in de tabellen van de begroting is de index op basis van de kadernota. Dit geldt niet voor de tarieven met een wettelijk maximum of voor tarieven die al maximaal kostendekkend zijn.
- De basis wordt gevormd door de integrale kostprijs incl. overhead, omslagrente, bijdragen aan voorzieningen en de compensabele btw (voor riool, afval, diensten en gebruik van voor openbare dienst bestemde gemeentebezittingen).
- Voor de berekening van de uurtarieven salarissen en de door te belasten overhead uurtarief wordt uitgegaan van 1.400 productieve uren per Fte.

Om het te heffen volume voor de afvalstoffen- en rioolheffing te bepalen gebruiken we de volgende uitgangspunten:
- Voor de afvalstoffen- en rioolheffing geldt het systeem van gesloten financiering met duurzame, 100% kostendekkendheid. Hierbij maken we gebruik van een egalisatievoorziening (conform art 44, lid 2 BBV), voorcalculatie en nacalculatie.
- Directe kostentoerekening van taakveld 7.3 voor de afvalstoffenheffing en van taakveld 7.2 voor de rioolheffing: dit zijn kosten voor de activiteiten die direct in verband staan met de geleverde dienst. De inzet van personeel rekenen we toe op basis van de voor 2026 berekende uurtarieven (zie Tabel Par.B-3).
- De toerekening van de (toerekenbare) kosten straatreiniging/vegen is voor de afvalstoffenheffing 30% (taakveld 2.1) en voor de rioolheffing 55%. Straatreiniging/vegen doen we om 3 redenen. Voor het functioneren van de riolering, vanwege het nevenafval bij het (verkeerd) aanbieden en inzamelen van huishoudelijk afval en de verkeersveiligheid. Omdat we een landelijke gemeente zijn hebben we o.a. relatief veel bladafval in verhouding tot het nevenafval. Bladafval verstopt o.a. het rioolstelsel.
- Van het zwerfafval blijkt circa 60% te bestaan uit nevenvervuiling bij de inzameling van huishoudelijk afval; de toerekening van de kosten zwerfafval worden daarom voor 60% toegerekend aan de afvalstoffenheffing (taakveld 2.1).
- De toerekening van kosten stedelijk water en watergangen (taakveld 5.7) is voor de rioolheffing 15% van de kosten die zijn gekoppeld aan één of meer van de vijf thema's in het WRP: afvalwater, hemelwater, grondwater, oppervlaktewater en bedrijfsvoering.
- Overhead: alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van het primaire proces (taakveld 0.4; zie voor de berekening zie tabel Par.B-3).
- Alle kwijtscheldingskosten nemen we op in het tarief voor de afvalstoffenheffing (taakveld 6.3).
- De rente toerekening is gebaseerd op de rente-omslag berekening. Deze bedraagt voor het jaar 2027 1,5%.
- De extra comptabele BTW toerekening: dit betreft de extracomptabel berekende compensabele BTW die kan worden toegerekend aan activiteiten waarvan de kosten worden verhaald via de afvalstoffen- en rioolheffing.
- Het overheadtarief wordt bepaald door het totaal volume aan overheadkosten (exclusief gemeentewerf en tractie en gereedschappen) te delen door het totaal aan productieve uren van de primaire afdelingen (de programma's exclusief het programma overhead).
- De toerekening van de kosten gemeentewerf en tractie en gereedschappen van de afdeling Openbare werken (buitendienst) wordt bepaald door het totaal volume van de kosten te delen door het totaal aan productieve uren van de afdeling Openbare werken buitendienst.

Afvalstoffenheffing

Op basis van de algemene uitgangspunten kostendekkende tarieven leidt dit tot het volgende te heffen volume afvalstoffenheffing (100% kostendekkendheid) voor de jaren 2027 tot en met 2030:

Tabel Par.B-3.1

Overzicht netto-lasten te heffen volume afvalstoffenheffing	2027	2028	2029	2030
7.3 Afval	3.023.966	3.038.444	3.012.447	3.013.082
2.1 Verkeer, wegen en water	66.521	66.380	66.240	66.099
6.3 Inkomensregelingen	86.000	86.000	86.000	86.000
Doorbelasting werf / tractie	307.808	347.347	359.164	352.049
Directe lasten -/ baten	*3.484.295*	*3.538.171*	*3.523.851*	*3.517.230*
0.4 Overhead, Ondersteuning organisatie: overige	494.873	504.801	505.682	506.014
BTW toerekening (BCF)	*634.425*	*637.314*	*632.379*	*632.853*
Totaal netto-lasten (100% kostendekkendheid)	**4.613.593**	**4.680.287**	**4.661.912**	**4.656.097**
Toename te heffen volume t.o.v. 2027 (constante prijzen)		***66.694***	***48.319***	***42.504***
Toename te heffen volume in percentages		***1,45%***	***1,05%***	***0,92%***

Het meerjarenverloop van de netto-lasten (tegen constante prijzen) laten een vrij constant beeld zien. De verhoging in 2027 aflopend naar 2030 wordt veroorzaakt door de kapitaallasten van nieuwe investeringen (zie bijlage 3), lopende en afgesloten kredieten.

Tabel Par.B-3.2

Verloop voorziening Afvalstoffenheffing	Rekening	Begroting				
	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Beginstand		583.841	425.006	318.755	212.503	106.252
Mutaties:						
** Primaire begroting*		*-157.140*	*-106.252*	*-106.252*	*-106.252*	*-106.252*
** Voorjaarsnota*		*0*				
** Najaarsnota*		*-1.695*				
Totaal mutaties		*-158.835*	*-106.252*	*-106.252*	*-106.252*	*-106.252*
Eindstand	**583.841**	**425.006**	**318.755**	**212.503**	**106.252**	**0**

Drimmelen kent een voorziening voor het egaliseren van de tarieven voor de afvalstoffenheffing. Naar verwachting bedraagt deze per 31-12-2026: € 425.006.

Het Besluit Begroting en Verantwoording schrijft voor dat een overschot van de voorziening ingezet moet worden in de exploitatiebegroting. Dit leidt tot een gemiddelde jaarlijkse onttrekking uit de voorziening Afvalstoffenheffing van € 106.252. Voor jaar 2027 bedraagt dan de verwachte eindstand van de voorziening € 318.755. Dit kan gezien worden als weerstandsvermogen voor 2027 om eventuele mutaties op te kunnen vangen. Dit is 6,91% van het totaal te heffen volume afvalstoffenheffing 2027.

De inzet van de voorziening resulteert in de volgende tarieven voor 2027:

Tabel Par.B-3.3

Tarieven afvalstoffenheffing (na inzet voorziening)	2026	2027	Mutatie in %	Nominaal
Vastrecht tarief:				
- per perceel	€ 214,73	€ 241,00	12,23%	€ 26,27
- vermeerderd per perceel bij verzamelcontainers	€ 162,79	€ 182,70	12,23%	€ 19,91
Gedifferentieerde tarieven:				
- per lediging gft containerinhoud 25 liter	€ 0,80	€ 0,80	0%	€ -
- per lediging gft containerinhoud 140 liter	€ 3,60	€ 3,60	0%	€ -
- per lediging ov.huish.afvalst. cont.-inh. 40 liter	€ 3,85	€ 3,85	0%	€ -
- per lediging ov.huish.afvalst. cont.-inh. 240 liter	€ 18,38	€ 18,38	0%	€ -
- per aanbieding toegangspas perscontainer	€ 3,85	€ 3,85	0%	€ -
Inzameling grove huishoudelijke afvalstoffen				
- per aanvraag	€ 18,00	€ 18,00	0%	€ -
- per 0,5 m³	€ 31,00	€ 31,00	0%	€ -
Inzameling grof tuinafval				
- per aanvraag	€ 80,00	€ 80,00	0%	€ -
Aanbieding op de milieustraat				
- grove huishoudelijke afvalstoffen per 10 kilogram	€ 2,50	€ 2,50	0%	€ -
- bouw- en sloopafval per 10 kilogram	€ 2,50	€ 2,50	0%	€ -
- schoon puin per 10 kilogram	€ 1,00	€ 1,00	0,00%	€ -

Bij gelijkblijvende tarieven voor Diftar, inzameling grove huishoudelijke afvalstoffen, grof tuinafval en milieustraat stijgt het vastrecht met circa 12% ten opzichte van jaar 2026.

Rioolheffing

Op basis van de algemene uitgangspunten kostendekkende tarieven leidt dit tot het volgende te heffen volume rioolheffing (100% kostendekkendheid) voor de jaren 2027 tot en met 2030:

Tabel Par.B-4.1

Overzicht netto-lasten te heffen volume rioolheffing	2027	2028	2029	2030
7.2 Riolering	2.864.308	2.985.712	3.290.470	3.331.632
2.1 Verkeer, wegen en water	121.955	121.697	121.439	121.182
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	53.690	53.927	72.603	53.780
6.3 Inkomensregelingen	71.000	71.000	71.000	71.000
Doorbelasting werf / tractie	124.210	140.165	144.933	142.062
Directe lasten -/ baten	*3.235.162*	*3.372.501*	*3.700.446*	*3.719.655*
0.4 Overhead, Ondersteuning organisatie: overige	484.762	494.487	495.349	495.675
BTW toerekening (BCF)	*390.150*	*387.561*	*441.463*	*442.293*
Totaal netto-lasten (100% kostendekkendheid)	**4.110.073**	**4.254.549**	**4.637.258**	**4.657.622**
Toename te heffen volume t.o.v. 2027 (constante prijzen)		***144.475***	***527.185***	***547.549***
Toename te heffen volume in percentages		***3,52%***	***12,83%***	***13,32%***

Het meerjarenverloop van de netto-lasten (tegen constante prijzen) laten een stijgend volume zien. De verhoging in 2027 oplopend naar 2030 wordt veroorzaakt door de kapitaallasten van nieuwe investeringen (zie bijlage 3. en Paragraaf C. Onderhoud kapitaalgoederen), lopende en afgesloten kredieten (inclusief BTW toerekening).

Tabel Par.B-4.2

Verloop voorziening Riolering	Rekening	Begroting				
	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Beginstand		740.437	585.461	439.096	292.731	146.365
Mutaties:						
** Primaire begroting*		*-114.940*	*-146.365*	*-146.365*	*-146.365*	*-146.365*
** Voorjaarsnota*		*0*				
** Najaarsnota*		*-40.036*				
Totaal mutaties		*-154.976*	*-146.365*	*-146.365*	*-146.365*	*-146.365*
Eindstand	**740.437**	**585.461**	**439.096**	**292.731**	**146.365**	**0**

Drimmelen kent een voorziening voor het egaliseren van de tarieven voor de rioolheffing. Naar verwachting bedraagt deze per 31-12-2026: € 585.461.

Het Besluit Begroting en Verantwoording schrijft voor dat een overschot van de voorziening ingezet moet worden in de exploitatiebegroting. Dit leidt tot een gemiddelde jaarlijkse onttrekking uit de voorziening Riolering van € 146.365. Voor jaar 2027 bedraagt dan de verwachte eindstand van de voorziening € 439.096. Dit kan gezien worden als weerstandsvermogen voor 2027 om eventuele mutaties op te kunnen vangen. Dit is 10,68% van het totaal te heffen volume afvalstoffenheffing jaar 2027.

De inzet van de voorziening resulteert in de volgende tarieven voor 2027:

Tabel Par.B-4.3

Tarieven rioolheffing (na inzet voorziening)	2026	2027	Mutatie in %	Nominaal
Vastrecht tarief	€ 213,10	€ 208,35	-2%	€ 4,75-
Variabele tarieven (verbruik water):				
- 0 - 250 m³	€ 0,61	€ 0,61	0%	€ -
- 251 - 500 m³	€ 0,42	€ 0,42	0%	€ -
- 501 - 1.000 m³	€ 0,08	€ 0,08	0%	€ -
- meer dan 1.000 m³	€ 0,03	€ 0,03	0%	€ -

Bij gelijkblijvende tarieven voor het waterverbruik daalt het vastrecht met circa 2% ten opzichte van jaar 2026.

Kwijtschelding
In de gemeente Drimmelen kun je kwijtschelding aanvragen voor de onroerendezaakbelasting, rioolheffing en afvalstoffenheffing. Voor andere belastingen wordt geen kwijtschelding gegeven.

De gemeente Drimmelen hanteert een kwijtscheldingsnorm van 100% van de bijstandsuitkering, terwijl de landelijke norm 90% is. Hierdoor komen meer mensen in aanmerking voor kwijtschelding. Dit betekent dat iedereen met een inkomen op bijstandsniveau kwijtschelding kan krijgen, zolang hij/zij geen vermogen heeft. Vermogen is bijvoorbeeld spaargeld, een auto of een huis.

Sinds 1 januari 2023 is de vermogensnorm voor kwijtschelding versoepeld. Inwoners met een laag inkomen mogen nu een kleine buffer hebben voor onverwachte uitgaven, zonder dat dit invloed heeft op hun kwijtschelding. Hierdoor kunnen inwoners wat geld opzij zetten en worden ze meer zelfredzaam.

Het totale bedrag voor de kwijtschelding van riool- en afvalstoffenheffing wordt verwerkt in de tarieven voor alle belastingbetalers in de gemeente. Dit betekent dat iedereen in de gemeente meebetaalt aan deze kwijtschelding.

C. Onderhoud kapitaalgoederen

Omschrijving

Onderhoud kapitaalgoederen
Het BBV schrijft voor dat de paragraaf onderhoud kapitaalgoederen ten minste de volgende kapitaalgoederen bevat:
a. wegen;
b. riolering;
c. water;
d. groen;
e. gebouwen.

Van de kapitaalgoederen wordt aangegeven:
a. het beleidskader;
b. de uit het beleidskader voortvloeiende financiële consequenties;
c. de vertaling van de financiële consequenties in de begroting en jaarrekening.

Wettelijke bepalingen
Van toepassing zijn onder meer de volgende documenten, "Notitie Materiële vaste activa " (2019) en “Handreiking onderhoud kapitaalgoederen” (2020) uitgebracht door de Provincie Noord-Brabant als toevoeging op deze notitie. Tevens is kennisgenomen van het themaonderzoek paragraaf onderhoud kapitaalgoederen van 19-03-2025.

Deze notities behandelen de wijze van activeren, waarderen en afschrijven van activa en het onderhoud van kapitaalgoederen. Ook zijn aandachtspunten voor de financiële verordening opgenomen. Het BBV schrijft recente beheerplannen voor. Onder een recent beheerplan wordt verstaan: maximaal vijf jaar oud. Voor het verslagleggingsjaar 2027 mag het beheerplan niet ouder zijn dan 2023. Van deze vijf jaar kan door de raad alleen gemotiveerd afgeweken worden.

Onderhoudskosten worden gemaakt om het object gedurende de levensduur op een bepaald kwaliteitsniveau te houden of weer te krijgen (naar behoren laten functioneren en een bepaalde representativiteit laten behouden). Onderhoud kan worden onderscheiden in groot onderhoud en klein onderhoud.

Klein onderhoud
Bij klein onderhoud gaat het om dagelijkse reparaties die noodzakelijk zijn om het object in goede werkende en veilige staat te houden tegen een van tevoren vastgesteld kwaliteitsniveau. Hierbij gaat het om maatregelen die noodzakelijk zijn om het object blijvend naar behoren te laten functioneren of haar representativiteit te laten behouden. Klein onderhoud vindt meestal plaats naar aanleiding van meldingen. De uitgaven voor klein onderhoud lopen altijd via de exploitatie.

Groot onderhoud
Groot onderhoud ontstaat na een langere periode van gebruik van een object als gevolg van slijtage. Groot onderhoud betreft doorgaans gepland onderhoud van ingrijpende aard, veroorzaakt door slijtage. Het wordt uitgevoerd op een substantieel deel van het object en vindt plaats na een langere gebruiksperiode. Groot onderhoud vindt meestal plaats naar aanleiding van bevindingen uit de reguliere twee- of vijfjaarlijkse inspectieronden. Voor het groot onderhoud aan wegen, gebouwen en sportaccommodaties zijn voorzieningen ingesteld.

Algemeen
Onze gemeente beheert ongeveer 385 hectare openbare ruimte. Iedereen die hier woont, werkt of recreëert maakt daar gebruik van. De gemeente maakt dit mogelijk door het aanleggen en in stand houden van onder andere wegen, groen en riolering. Maar ook door het aanbrengen van verkeersmaatregelen (zoals verkeersborden en drempels), straatmeubilair en openbare verlichting. We noemen dat de kapitaalgoederen van de openbare ruimte.

Bij het inrichten, onderhouden en beheren van de openbare ruimte houden we rekening met de vigerende wetgeving en besluiten vanuit het rijk, de provincie het waterschap en natuurlijk ons eigen beleid. Het onderhoud en beheer van de openbare ruimte verdelen we in drie categorieën: Klein onderhoud, groot onderhoud en reconstructies/ rehabilitaties/vervangingen (investeringen).

Voor een overzicht van de (vervangings)investeringen (inclusief toelichtingen) wordt verwezen naar "bijlage 3. Investeringsprognose 2027 - 2030" en voor een overzicht van de stand van de onderhoudsvoorzieningen (inclusief verloop) zie de "Financiële begroting" onderdeel B2. Stand en verloop van de reserves en voorzieningen".
Op basis van de BBV-voorschriften en eis Provincie (toezichthouder) dienen de beleids- en beheersplannen actueel te zijn. Hiervoor zijn bedragen geraamd in de begroting. Indien er geen bedragen zijn opgenomen voor een plan betekent dit dat deze in eigen beheer wordt opgesteld.

Openbaar groen

Tabel Par. C-A Openbaar groen

Beschikbare onderhoudsbudgetten	2027	2028	2029	2030
Onderhoud bomen, bossen en bosplantsoenen	€ 563.000	€ 563.000	€ 563.000	€ 563.000
Onderhoud cultuurbeplanting en grasvegetaties (incl. stortkosten)	€ 1.245.000	€ 1.245.000	€ 1.245.000	€ 1.245.000
Onderhoud ecologische verbindingszones (EVZ)	€ 44.000	€ 44.000	€ 44.000	€ 44.000
Onderhoud bermen (incl. egalisatie, stortkosten)	€ 274.000	€ 274.000	€ 274.000	€ 274.000
Onderhoud bermen: extra budget (Coalitieakkoord)	€ 75.000	€ 75.000	€ 75.000	€ 75.000
	€ 2.201.000	€ 2.201.000	€ 2.201.000	€ 2.201.000
Investeringen (bijlage 3. Investeringsprognose)	**2027**	**2028**	**2029**	**2030**
Renovatie openbaar groen	€ 159.000	€ 159.000	€ 159.000	€ 159.000
Totaal	***€ 2.360.000***	***€ 2.360.000***	***€ 2.360.000***	***€ 2.360.000***

Beleidskader

Het huidige beleidskader voor openbaar groen is vastgelegd in het Integraal Groenbeleidsplan 2017-2026 *'Groen leeft en verbindt'*. Dit plan is verouderd en sluit niet meer volledig aan bij de huidige maatschappelijke, ruimtelijke en klimaatgerelateerde opgaven. Daarom starten wij met de ontwikkeling van een nieuw Programma Groen, dat naar verwachting in 2027 aan de gemeenteraad wordt aangeboden. Tot de vaststelling van dit programma blijven de uitgangspunten van het huidige groenbeleid van kracht.

Groenbeleid
Het huidige en geldende groenbeleid is gericht op duurzaam kwaliteitsgroen. Daarbij maken we geen gebruik van chemische onkruidbestrijdingsmiddelen en accepteren we, waar dit mogelijk en wenselijk is, een bepaalde mate van kruidengroei. Voor het onderhoud van groen en het beheersen van onkruid op verhardingen hanteren we minimaal beeldkwaliteitsniveau B. Grove heesters worden onderhouden op beeldkwaliteitsniveau C, terwijl in centra en op andere beeldbepalende locaties beeldkwaliteitsniveau A wordt nagestreefd. Begrazing vindt plaats op basis van visuele beoordeling en frequentie en wordt niet gestuurd op beeldkwaliteit. Bij de uitvoering van het onderhoud houden we daarnaast rekening met de tevredenheid van inwoners.

Bomenbeleid
Voor het beheer van bomen maken we gebruik van een waardevolle bomenkaart. Deze kaart wordt, samen met het bredere bomenbeleid, meegenomen bij de ontwikkeling van het thema bomen wat onder het programma groen hangt. In 2027 willen we onderzoeken of we de kaart kunnen actualiseren.

Bermenbeleid
Het ecologisch bermbeheer is gericht op het versterken van de biodiversiteit door het bevorderen van plantensoorten die van nature in bermen voorkomen. In 2027 loopt het huidige contract met het waterschap af. In samenhang met de ontwikkeling van het Programma Groen onderzoeken we of de samenwerking met het waterschap wordt voortgezet en op welke wijze het bermbeheer in de toekomst wordt vormgegeven. Daarbij blijven verkeersveiligheid en het beheersen van ongewenste soorten, zoals Jacobskruiskruid en invasieve exoten, belangrijke aandachtspunten.

Ecologische Verbindingszones
Samen met Waterschap Brabantse Delta wordt gewerkt aan de realisatie van de ecologische verbindingszone Terheijden-Zonzeel. Het definitief ontwerp is nagenoeg gereed. De voorbereidingen voor uitvoering in 2027 worden momenteel voorbereidt. Daarnaast worden met het waterschap verkennende gesprekken gevoerd over de verdere invulling van de resterende opgave binnen de ecologische verbindingszone Gat van den Ham. Een ontwerp is hiervoor nog niet gemaakt.

Onderhoud
Het onderhoud van het openbaar groen bestaat uit regulier onderhoud en groot onderhoud. Regulier onderhoud omvat het afhandelen van meldingen, het verhelpen van kleine gebreken en het onderhouden van plantsoenen, bomen en overige groenvoorzieningen. Dit onderhoud is meerjarig uitbesteed en wordt onder andere uitgevoerd door MidZuid op basis van een effectbestek. Groot onderhoud is gericht op het in stand houden van de kwaliteit en vitaliteit van het openbaar groen door onder meer snoeiwerkzaamheden, renovatie van plantsoenen en gazons en het vervangen van beplanting waar nodig.

Speelvoorzieningen en sportfaciliteiten in de openbare ruimte

Tabel Par. C-B Speelvoorzieningen en sportfaciliteiten in de openbare ruimte

Beschikbare onderhoudsbudgetten	2027	2028	2029	2030
Speelvoorzieningen	€ 139.000	€ 114.000	€ 114.000	€ 114.000
Sportfaciliteiten: trapveldjes, kunstgrasvelden	€ 18.000	€ 18.000	€ 18.000	€ 18.000
Totaal	**€ 157.000**	**€ 132.000**	**€ 132.000**	**€ 132.000**

Beleidskader
Het huidige speelruimtebeleid uit 2015 is gebaseerd op de visie dat spelen een vorm van bewegen is, waarbij inwoners van alle leeftijden de mogelijkheid krijgen om actief gebruik te maken van de openbare ruimte. Deze visie is nog steeds relevant. Tegelijkertijd zijn de samenleving, de inrichting van de openbare ruimte en de behoeften van inwoners in de afgelopen jaren veranderd. Daarom is het wenselijk om de visie en uitgangspunten te actualiseren en beter aan te laten sluiten op actuele thema's zoals inclusiviteit, ontmoeting en bewegen. Daarnaast zetten we in op natuurlijk spelen en schaduwrijke plekken, waarmee wordt aangesloten bij bredere ambities op het gebied van hittestress, klimaat en vergroening. Het bestaande beleid vormt een goede basis, maar vraagt op onderdelen om een herijking. Ook is sprake van een achterstand in het onderhoud van speelvoorzieningen. Om die reden stellen we, als onderdeel van het Programma Groen, een uitvoeringsplan Spelen vast in 2027.

Onderhoud
Sinds 2015 is het aantal speeltoestellen in de gemeente sterk toegenomen: van 282 toestellen op 172 locaties naar 440 toestellen op 80 locaties. Tegelijkertijd zien we dat een deel van de speeltoestellen en speelplekken beperkt wordt gebruikt. Gelet op de omvang van het huidige speelareaal blijkt het beschikbare budget structureel onvoldoende om het gewenste kwaliteitsniveau te behouden. Zowel de kosten voor dagelijks beheer en onderhoud als de uitgaven voor reparaties en vervanging van speeltoestellen zijn de afgelopen jaren aanzienlijk gestegen.

Wegen, Verkeer, Openbare verlichting en Overige objecten in de openbare ruimte

Tabel Par. C-C Wegen, Verkeer, Openbare verlichting en overige objecten in de openbare ruimte

Beschikbare onderhoudsbudgetten	2027	2028	2029	2030
Wegen	€ 1.991.713	€ 1.991.713	€ 1.991.713	€ 1.991.713
Verkeer	€ 192.400	€ 252.400	€ 252.400	€ 252.400
Openbare verlichting	€ 215.000	€ 215.000	€ 215.000	€ 215.000
Overige objecten in de openbare ruimte	€ 45.000	€ 45.000	€ 45.000	€ 45.000
	€ 2.444.113	€ 2.504.113	€ 2.504.113	€ 2.504.113
Investeringen (bijlage 3. Investeringsprognose)	**2027**	**2028**	**2029**	**2030**
Wegen rehabilitatie (vervanging bestratingsmaterialen)	€ 882.000	€ 478.000	€ 365.000	€ 398.000
Vervanging openbare verlichting	€ 159.000	€ 159.000	€ 159.000	€ 159.000
	€ 1.041.000	€ 637.000	€ 524.000	€ 557.000
Totaal	**€ 3.485.113**	**€ 3.141.113**	**€ 3.028.113**	**€ 3.061.113**

Beleidskader
Het beleidskader voor het beheer en onderhoud van wegen is vastgelegd in het Beleidsplan Wegen 2021-2030 "Op weg naar grotere burgertevredenheid". Uitgangspunt van dit beleid is kwaliteitsgestuurd onderhoud op basis van tweejaarlijkse weginspecties.

Voor het merendeel van de verhardingen wordt onderhoud uitgevoerd op het moment dat de kwaliteit terugloopt van kwaliteitsniveau C (slecht) naar D (zeer slecht). Voor hoofdfietsroutes en voetpaden hanteren wij een hogere ambitie en grijpen wij eerder in, namelijk bij de overgang van kwaliteitsniveau B (matig) naar C (slecht). Hiermee zetten wij de lijn uit het vorige beleidsplan voort, met extra aandacht voor de kwaliteit en veiligheid van voetpaden.

De gemiddelde kwaliteit van het wegennet wordt bepaald aan de hand van de zogenoemde 90%-regel. Hierbij wordt vastgesteld bij welk kwaliteitsniveau ten minste 90% van het wegoppervlak voldoet. Op basis van deze methodiek wordt het algemene kwaliteitsniveau van de verhardingen in de gemeente Drimmelen beoordeeld als niveau B.

De weginspecties vormen de basis voor de meerjarige onderhoudsplanning. De daaruit voortvloeiende werkzaamheden worden onderverdeeld in klein onderhoud (exploitatie), groot onderhoud (voorziening) en rehabilitaties (investeringen). Iedere twee jaar actualiseren wij het beheer- en uitvoeringsplan wegen. Daarbij houden wij rekening met de verwachte achteruitgang van verhardingen, de beschikbare financiële middelen en de samenhang met andere werkzaamheden in de openbare ruimte.

Asfaltverhardingen degraderen bij onvoldoende onderhoud sneller dan elementenverhardingen. Om kapitaalvernietiging te voorkomen krijgt onderhoud aan asfalt daarom een hogere prioriteit. Daarnaast stemmen wij werkzaamheden zoveel mogelijk integraal af met projecten op het gebied van riolering, groenbeheer en werkzaamheden van nutsbedrijven. De meest recente weginspectie is uitgevoerd in 2025.

Klein onderhoud (exploitatie)
Klein onderhoud bestaat uit het verhelpen van meldingen en het herstellen van kleine gebreken die tijdens inspecties worden geconstateerd. Het doel hiervan is om de veiligheid en bruikbaarheid van de verhardingen op peil te houden en verdere schade te voorkomen.

Het klein onderhoud is meerjarig uitbesteed aan gespecialiseerde aannemers. Voor het onderhoud van bermen, waaronder het uitvullen van bermen en afbermen, wordt gebruikgemaakt van een aantal vaste contractpartners.

Groot onderhoud (voorziening)
Groot onderhoud wordt bekostigd vanuit de hiervoor gevormde voorziening en wordt opgenomen in het beheer- en uitvoeringsplan wegen. Deze werkzaamheden zijn gericht op het verlengen van de levensduur van verhardingen en het behouden van het gewenste kwaliteitsniveau.

In 2027 wordt op basis van het uitvoeringsplan € 1,99 miljoen besteed aan groot en klein onderhoud van asfalt- en elementenverhardingen. Groot onderhoud aan elementenverhardingen wordt veelal gecombineerd met integrale projecten, zoals rioolvervangingen en herinrichtingen van de openbare ruimte. In 2027 vindt een nieuwe inspectieronde van het gemeentelijke wegennet plaats.

Investeringen
Naast het reguliere onderhoud zijn investeringen voorzien voor de rehabilitatie van wegen. Deze investeringen hebben betrekking op de vervanging van bestratingsmaterialen en het herstellen van de constructieve opbouw van verhardingen wanneer onderhoud technisch of financieel niet langer doelmatig is.

De planning van deze investeringen wordt waar mogelijk afgestemd op andere werkzaamheden in de openbare ruimte, zoals rioleringsprojecten, herinrichtingen en werkzaamheden van nutsbedrijven. Voor de periode 2027-2030 is hiervoor jaarlijks een investeringsbudget beschikbaar dat varieert van € 365.000 tot € 882.000. Hiermee wordt de kwaliteit, veiligheid en duurzaamheid van het gemeentelijke wegennet op de lange termijn gewaarborgd.

Civieltechnische kunstwerken

Tabel Par. C-D Civieltechnische kunstwerken

Beschikbare onderhoudsbudgetten	2027	2028	2029	2030
Civieltechnische kunstwerken	€ 65.000	€ 65.000	€ 65.000	€ 65.000
Totaal	**€ 65.000**	**€ 65.000**	**€ 65.000**	**€ 65.000**

Beleidskader
In 2009 stelden we de Beleidsnotitie civiele kunstwerken en havens vast. Er is één duidelijk uitgangspunt. We houden de kunstwerken veilig.

Onderhoud
We inspecteren de kunstwerken iedere drie jaar. In 2026 was de laatste inspectieronde. In 2027 laten we een beheerplan Civiele Kunstwerken opstellen. In 2027 gaan we de data uit het beheerprogramma kunstwerken over zetten naar het integrale beheerprogramma Obsurv. Zodra dat op orde is, maken we in 2027 een nieuw beheerplan.

Riolering en Water

Tabel Par. C-E Riolering en Water

Beschikbare onderhoudsbudgetten	2027	2028	2029	2030
Riolering	€ 590.000	€ 530.000	€ 530.000	€ 530.000
Stedelijk water	€ 283.000	€ 283.000	€ 408.000	€ 283.000
	€ 873.000	€ 813.000	€ 938.000	€ 813.000
Investeringen (bijlage 3. Investeringsprognose)	**2027**	**2028**	**2029**	**2030**
Vervanging vrijverval riolering	€ 4.261.000	€ 441.000	€ 3.431.000	€ 3.200.000
Aankoop gronden waterretentie (14.000 m2)			€ 317.000	
Mechanische riolering			€ 95.000	€ 100.000
	€ 4.261.000	€ 441.000	€ 3.843.000	€ 3.300.000
Totaal	**€ 5.134.000**	**€ 1.254.000**	**€ 4.781.000**	**€ 4.113.000**

Riolering

Op gemeentelijk niveau is begin 2023 het Water en Rioleringsplan Drimmelen 2023-2027 vastgesteld.
Door de integrale benadering van het gehele watersysteem vindt in dit beleidsplan zowel riolering als water plaats en is afgestemd op het Deltaplan Ruimtelijke adaptatie (DPRA 2018).
De doelen van het Deltaplan zijn:

- Analyseren van de gevolgen van klimaatverandering (tot 2050) voor diverse functies in een gebied;
- Bepalen van een strategie en concrete doelen (tot 2050) voor het verbeteren van de water robuust- en klimaatbestendigheid;
- Uitvoering geven aan de strategie door dit vast te leggen in beleidsplannen, wetten en regels.

Beleidskader

Bij het vaststellen van het Waterbeleidsplan (WRP) zijn nieuwe ambities vastgesteld. Deze ambities anticiperen vooral op klimaatverandering.

- Afvalwater: het verzamelen en afvoeren van afvalwater gebeurt op een milieu hygiënische wijze.
- Hemelwater: We staan overlast eens in de vijf jaar toe (bui 09). We infiltreren zo veel als mogelijk.
- Grondwater: We anticiperen op grondwaterknelpunten zoals bodemdaling door lage grondwaterstanden of grondwateroverlast door storende grondlagen.

Ieder jaar inspecteren we ongeveer 10% van het rioolstelsel. Jaarlijks maken we een uitvoeringsplanning. We maken onderscheid in klein onderhoud, groot onderhoud en reconstructies. Klein onderhoud bestaat uit kleine reparaties, verwijderen wortel-ingroei en kleine relininge. Groot onderhoud houdt in dat er grotere lengtes riool één op één vervangen of voorzien van een relining. Reconstructies zijn rioleringen waarvan de buisdiameter verandert of een geheel stelsel wordt vervangen.
We onderhouden de drukriolering frequent. Het onderhoud en het beheer aan de IBA's (Individuele Behandeling Afvalwater) wordt verzorgd door de Gemeente.

Water

In het WRP namen we ook ambities voor oppervlaktewater op.

Oppervlaktewater:

- Slechte oppervlaktekwaliteit beperken we;
- Oppervlaktewater proberen we lang vast te houden;
- Wateroverlast door oppervlaktewater beperken we in samenwerking met het waterschap.

In de notitie Baggeren havens (2014) namen we een aantal streef dieptes op. Een ander uitgangspunt bestaat uit het eens in de vijf jaar monitoren van de diepten in de havens.

Watergangen

In de legger van het waterschap is van alle watergangen vastgelegd wie verantwoordelijk is voor het beheer en onderhoud. In grote lijn kan gesteld worden dat alle watervoerende sloten, vaak als A-watergang aangemerkt, in beheer en onderhoud zijn bij het waterschap. De overige watergangen (B-watergang of bermsloten) zijn in beheer en onderhoud bij de aanliggende perceeleigenaren. In stedelijk gebied is dit de gemeente, om niet elke afzonderlijke bewoner een deel van het onderhoud te laten uitvoeren.

De onderstaande kenmerken van het watersysteem zijn bekend:
• totale lengte categorie A watergangen in beheer bij het waterschap: 342 km;
• totale lengte categorie B watergangen buitenstedelijk in particulier beheer: 68 km;
• totale lengte categorie B watergangen binnenstedelijk in beheer bij de gemeente: 11 km;
• totale lengte overstortsloten in beheer bij de gemeente (opgenomen als categorie A watergang in de legger): 14 km (250 m aan beide zijden van 27 overstorten).

Gebouwenbeheer

Tabel Par. C-F Gebouwenbeheer

Beschikbare onderhoudsbudgetten	2027	2028	2029	2030
Groot onderhoud Gebouwenbeheer (Planon)	€ 355.816	€ 355.816	€ 355.816	€ 355.816
Contractueel onderhoud gebouwenbeheer	€ 156.000	€ 156.000	€ 156.000	€ 156.000
Klein onderhoud gebouwenbeheer	€ 57.000	€ 57.000	€ 57.000	€ 57.000
	€ 568.816	€ 568.816	€ 568.816	€ 568.816
Totaal	**€ 568.816**	**€ 568.816**	**€ 568.816**	**€ 568.816**

Beleidskader

De werkzaamheden worden uitgevoerd overeenkomstig het door de gemeenteraad in 2020 vastgestelde beleidskader. Dit is verankerd in het Gebouwen Beheer Systeem (GBS-systeem). Medio 2027 wordt naar verwachting het onderhoudsplan geactualiseerd en ter vaststelling worden voorgelegd.

Onderhoud

Er wordt onderscheid gemaakt tussen groot onderhoud (voorziening) en klein onderhoud (exploitatie). Klein onderhoud bestaat uit jaarlijks terugkerend onderhoud (contracten) en klein technisch onderhoud. Onder klein technisch onderhoud wordt verstaan het vervangen of repareren van onderdelen van het vastgoed die geen planmatige investering vragen. Groot onderhoud gaat over grotere werkzaamheden aan gebouwen en installaties. Deze werkzaamheden komen naar voren uit het beheerplan. Bij een aantal geplande werkzaamheden toetsen we of het noodzakelijk is. Zo niet dan stellen we de werkzaamheden uit.

Onderwijshuisvesting

Tabel Par. C-G Onderwijshuisvesting

Beschikbare onderhoudsbudgetten	2027	2028	2029	2030
Groot onderhoud Gebouwenbeheer (Planon)	€ 33.821	€ 33.821	€ 33.821	€ 33.821
Contractueel onderhoud gebouwenbeheer	€ 17.000	€ 17.000	€ 17.000	€ 17.000
Klein onderhoud gebouwenbeheer	€ 52.000	€ 52.000	€ 52.000	€ 52.000
Overig onderhoudsbudgetten in exploitatie	€ 15.000	€ 15.000	€ 15.000	€ 15.000
Totaal	**€ 117.821**	**€ 117.821**	**€ 117.821**	**€ 117.821**

Beleidskader

Op 18 september 2025 stelde de gemeenteraad de ‘Visie Onderwijshuisvesting Drimmelen 2025-2030’ vast. In deze visie is een aantal onderwijshuisvestingsprojecten benoemd die de komende jaren bijzondere aandacht vragen. De raad besloot de visie vast te stellen, nader onderzoek te doen naar de verschillende scenario’s en financiële gevolgen voor de toekomstige huisvesting van Den Duin en het Dongemond College en de verschillende huisvestingsscenario’s samen met de schoolbesturen uit te gaan werken in het IHP 2027-2030 (met een doorkijk tot 2042). In het 4e kwartaal van 2026 heeft de raad besloten welk huisvestingsscenario voor Den Duin en Dongemond we opnemen in het Integraal Huisvestingsplan (IHP) voor het onderwijs. Dit IHP wordt vervolgens aan de raad voorgelegd ter vaststelling. Investeringen die volgen uit het IHP zullen pas na vaststelling opgenomen worden in de gemeentelijke begroting.

Onderhoud

Er wordt onderscheid gemaakt tussen groot onderhoud (voorziening) en klein onderhoud (exploitatie). Klein onderhoud bestaat uit jaarlijks terugkerend onderhoud (contracten) en klein technisch onderhoud. Onder klein technisch onderhoud wordt verstaan het vervangen of repareren van onderdelen van het vastgoed die geen planmatige investering vragen. Groot onderhoud gaat over grotere werkzaamheden aan gebouwen en installaties. Deze werkzaamheden komen naar voren uit het beheerplan. Bij een aantal geplande werkzaamheden toetsen we of het noodzakelijk is. Zo niet dan stellen we de werkzaamheden uit.

Sportaccommodaties

Tabel Par. C-H Sportaccommodaties

Beschikbare onderhoudsbudgetten	2027	2028	2029	2030
Groot onderhoud Gebouwenbeheer (Planon)	€ 299.131	€ 299.131	€ 299.131	€ 299.131
Contractueel onderhoud gebouwenbeheer	€ 45.000	€ 45.000	€ 45.000	€ 45.000
Klein onderhoud gebouwenbeheer	€ 70.000	€ 70.000	€ 70.000	€ 70.000
Overig onderhoudsbudgetten in exploitatie	€ 78.500	€ 78.500	€ 78.500	€ 78.500
	€ 492.631	€ 492.631	€ 492.631	€ 492.631
Investeringen (bijlage 3. Investeringsprognose)	**2027**	**2028**	**2029**	**2030**
Terreininrichting Schietberg	€ -	€ -	€ -	€ 187.000
Vervanging veld en veldinrichting E2 Madese Boys	€ 469.000	€ -	€ -	€ -
Veldinrichting E2 tm E6 Madese Boys	€ -	€ -	€ 57.000	€ -
Vervanging veld E8 en veldinrichting Madese Hockeyclub	€ 598.000	€ -	€ -	€ -
Vervanging veld D4 en veldinrichting Ruitersvaart (SV Terheijden)	€ 474.000	€ -	€ -	€ -
Renovatie toplaag kunstgrasveld handbal Wagenberg	€ 133.607	€ -	€ -	€ -
Terreininrichting Heesterbosch 2029 cf beheerplan	€ -	€ -	€ 159.000	€ -
Veldinrichting Heesterbosch	€ -	€ -	€ -	€ 129.000
Veldinrichting Moerbos	€ -	€ -	€ -	€ 38.000
	€ 1.674.607	€ -	€ 216.000	€ 354.000
Totaal	**€ 2.167.238**	**€ 492.631**	**€ 708.631**	**€ 846.631**

Beleidskader

De gemeenteraad heeft op 9 juli 2026 op basis van nieuwe beleidsuitgangspunten een beheerplan voor de sportparken vastgesteld. Met ingang van 2027 werken we met een plan dat voorziet in het groot onderhoud aan de natuurgrasvelden en hiervoor vormen we een voorziening. De investeringen nemen we op in het investeringsplan. Hierbij hanteren we de spelregels van het BBV en dit plan wordt elke 5 jaar volledig geactualiseerd en voorgelegd aan de raad.

Onderhoud

Er wordt onderscheid gemaakt tussen groot onderhoud (voorziening) en klein onderhoud (exploitatie). Klein onderhoud bestaat uit jaarlijks terugkerend onderhoud (contracten) en klein technisch onderhoud. Onder klein technisch onderhoud wordt verstaan het vervangen of repareren van onderdelen van het vastgoed die geen planmatige investering vragen. Groot onderhoud gaat over grotere werkzaamheden aan gebouwen en installaties. Deze werkzaamheden komen naar voren uit het beheerplan. Bij een aantal geplande werkzaamheden toetsen we of het noodzakelijk is. Zo niet dan stellen we de werkzaamheden uit.

Kengetallen

Tabel Par. C-I Kengetallen

Categorie	Onderdeel	Eenheid	Jaarrekening		Begroting	
			2024	2025	2026	2027
A. Openbaar groen	Bomen	stuks	17.149	17.802	16.891	19.038
	Beplanting	m2	432.117	505.768	477.369	505.577
	Gras	m2	495.659	720.430	502.616	726.388
	Bermen	m2	1.463.370	1.674.410	1.109.970	1.660.945
	Ecologische VerbindingsZones (EVZ)	stuks	3	3	3	3
B. Speelvoorzieningen	Speellocaties	stuks			80	80
	Speeltoestellen	stuks			440	440
B. Sportfaciliteiten in de openbare ruimte	Kunstgrasvelden	stuks			3	3
C. Wegen	Asfaltverhardingen	m2	796.084	806.472	828.951	806.526
	Elementenverhardingen	m2	1.236.154	1.264.420	1.369.470	1.252.007
	Betonverhardingen	m2	32.516	40.363	31.110	39.454
	Halfverharding	m2	50.897	66.839	32.803	68.525
C. Openbare verlichting	Lichtmasten	stuks	6.597	6.547	6.657	6.746
	Armaturen	stuks	6.641	6.591	6.657	6.746
C. Overige objecten in de openbare ruimte	Banken	stuks			218	218
	Papierbakken	stuks			314	314
D. Civieltechnische kunstwerken	Objecten havens	stuks	45	45	52	52
	Bruggen (hout, staal, beton), duikerbruggen	stuks	33	33	31	31
	Duikers (beton)	stuks	227	227	227	227
	Beschoeiingen	m1		7.000		7.000
	Objecten overige (vissteigers / beschoeiingen)	stuks	15	6	15	15
E. Riolering	Vrijverval riolering	m1	131.236	227.163	223.050	170.347
	Drukriool	m1	42.762	51.410	51.102	51.434
	Individuele Behandeling Afvalwater (IBA)	stuks	83	75	78	78
	Gemalen	stuks	400	305	305	46
	Pomp-units	stuks			42	259
	Bergbezinkbassins	stuks	8	9	9	8
E. Stedelijk water	Watergangen	m1	200.681	93.453	200.681	200.681
	Stedelijk water	m2	20.182	20.128	20.182	20.182
E. Vaarwegen	Havens	m2	269.280	269.280	269.280	269.280

* Bij het actualiseren van de areaalgegevens is gebleken dat de bestaande registratie niet op alle onderdelen overeenkwam met de feitelijke situatie. De verschillen zijn enerzijds het gevolg van fouten en onnauwkeurigheden uit het verleden en anderzijds van aanpassingen die zijn doorgevoerd om de registratie in overeenstemming te brengen met de actuele inrichting van de openbare ruimte

D. Financiering

Treasuryfunctie: Taken en Beleid

De Treasury functie is ondergebracht bij de afdeling Financiën.
Een Treasury functie bij de gemeente Drimmelen gaat over het beheer van geld en het omgaan met financiële risico's.
De persoon die deze functie vervult, zorgt ervoor dat de gemeente goed met haar geld omgaat.

De belangrijkste taken van de treasurer zijn:

- Geldbeheer
- Leningen en beleggingen
- Risico's beheren
- Budget en Planning
- Rapporteren
- Wet- en Regelgeving
- Advies geven

Geldbeheer: Bij geldbeheer zorgt de treasurer dat er genoeg geld op de bankrekening van de gemeente staat om rekeningen te betalen.

Leningen en beleggingen: De treasurer zorgt voor het lenen van geld voor projecten van de gemeente, beheert de schulden en zorgt ervoor dat leningen op tijd worden terugbetaald. Gemeente Drimmelen heeft geen actieve beleggingsportefeuille gericht op winst.

Risico's beheren: Een andere taak is het zorgen dat de gemeente goed omgaat met risico's, zoals veranderingen in rente of geld dat niet op tijd binnenkomt. Hierbij is een goede planning van belang om risico's zo klein mogelijk te houden.

Budget en planning: Een treasurer helpt bij het maken van de jaarlijkse begroting door te kijken hoeveel geld er is en hoeveel geld er nodig is gedurende verschillende momenten van het jaar. Een zogeheten liquiditeitsplanning.

Rapporteren: Verslag uitbrengen aan het gemeentebestuur over hoe het met het geldbeheer gaat is ook een belangrijk taak voor een treasurer. Hij zorgt ervoor dat het voor iedereen duidelijk is hoe het geld wordt beheerd en welke financiële risico's er zijn.

Wet- en Regelgeving: Een andere taak is ook dat de gemeente zich houdt aan alle wet en regelgeving. Dit borgt de gemeente Drimmelen door iedere 4 jaar een eigen Treasury statuut op te stellen, met daarin alle kaders waarbinnen de treasurer zijn taken moet uitvoeren.

Advies geven: Als laatste geeft de treasurer advies aan de gemeenteraad en het bestuur over financiële beslissingen.

Het financieringsbeleid van de gemeente Drimmelen schrijft voor dat we bij een normale rentestructuur maximaal gebruikmaken van financieringen met een korte looptijd. Op deze manier lenen we alleen geld voor de periode dat we het nodig hebben. Het rentetarief op kortlopende leningen is doorgaans lager dan bij langlopende leningen.

Daarbij neemt de gemeente de wettelijke kaders voor renterisicobeheer in acht, zoals het kasgeldlimiet en renterisiconorm.

Renteverwachtingen

De renteverwachtingen voor Nederland en de eurozone in het algemeen worden sterk beïnvloed door het monetair beleid van de Europese Centrale Bank (ECB).

Nadat de inflatie in 2025 was afgenomen richting de doelstelling van 2%, heeft de ECB de beleidsrente verlaagd. In 2026 zorgden geopolitieke spanningen en hogere energieprijzen echter voor oplopende inflatieverwachtingen, waarop de ECB haar beleid heeft aangescherpt. Hierdoor zijn de inflatieverwachtingen gestegen, waarop de ECB in juni 2026 besloot de beleidsrente te verhogen. Voor de komende jaren wordt uitgegaan van een stabiel tot licht oplopend renteniveau. De verdere renteontwikkeling blijft afhankelijk van de inflatieontwikkeling en de economische omstandigheden.

Bij het opstellen van de begroting 2027 is gerekend met een gemiddelde rente van 3,0% voor kortlopende financiering en 3,7% voor langlopende financiering. Deze uitgangspunten sluiten aan bij de huidige marktverwachtingen en vormen de basis voor de berekening van de rentelasten binnen de begroting.

Financieringsbeleid

De rente die we in de toekomst moeten betalen, is belangrijk voor ons financieringsbeleid. Dit hangt af van de rente op de geld- en kapitaalmarkt.
Op de geldmarkt trekt de gemeente kortlopende leningen aan met een maximale looptijd van 1 jaar.
Op de kapitaalmarkt trekt de gemeente langlopende leningen aan met een looptijd van meer dan 1 jaar.
De gemeente zorgt ervoor dat niet alle langlopende schulden op hetzelfde moment aflopen. Dit helpt om het renterisico te verminderen. Eind 2026 ramen we een financieringsbehoefte van 10 miljoen. Hiervoor zullen we een langlopende financiering aantrekken. Verder dienen we in het derde kwartaal van 2027 nog een langlopende financiering aantrekken met een omvang van € 5,4 miljoen. Deze financiering behoeftes geven een totaal van € 570.000 voor 2027 aan rentekosten.

De toename in (langlopende) schulden wordt veroorzaakt doordat het huidige patroon van bestedingen de inkomende geldstromen overstijgt. Dit leidt ertoe dat leningen afgesloten dienen te worden om alle betalingen te kunnen verrichten.

Geldleningen en garanties

De gemeente heeft zoals de in de jaarrekening 2025 te lezen was een € 44,6 miljoen aan langlopende geldleningen openstaan.
Na alle aflossingen en aantrekken van nieuwe financiering zal naar verwachting de totale langlopende schuld van de gemeente uitkomen op € 51,1 miljoen per 31-12-2026.

De gemeente Drimmelen staat garant voor de betaling van rente en aflossing op langlopende geldleningen die zijn aangevraagd door organisaties, instellingen of verenigingen, op voorwaarde dat hun activiteiten in lijn liggen met de taken van de gemeente, ook wel borgstelling genoemd. Deze directe borgstellingen zijn voornamelijk gericht op woningbouwverenigingen, zorginstellingen en sportverenigingen. Voor deze borgstellingen wordt € 316.000 afgelost in 2027, totale borgstelling komt eind 2027 uit op € 1,1 miljoen.

Het beleid van de gemeente Drimmelen is als volgt:
Er worden geen gemeentegaranties verleend voor geldleningen aan derden zoals stichtingen en verenigingen, tenzij:

- het gaat om de herfinanciering van bestaande leningen waarvoor eerder een gemeentegarantie is verleend.
- het geldleningen betreft voor sportverenigingen of welzijns- en zorginstellingen. Deze specifieke geldleningen worden apart beoordeeld.

Daarnaast fungeert gemeente Drimmelen fungeert als achtervang voor het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW) bij borgstellingen voor de woningbouwvereniging.

Het WSW staat garant voor de rente- en aflossingsverplichtingen van de deelnemers. Met de garantie van het WSW kunnen de deelnemers (corporaties) gunstige leningen op de kapitaalmarkt aantrekken. Het WSW heeft door toonaangevende kredietbeoordelaars de Triple A rating gekregen. De eventuele verplichtingen die voortvloeien uit de garanties worden gedekt door het risicovermogen en de obligoverplichtingen van WSW-deelnemers. Als het risicovermogen van het WSW ontoereikend is, worden de obligoverplichtingen bij de deelnemers opgevraagd. Als het risicovermogen (inclusief ontvangen obligo) vervolgens onder de 0,25% van het garantievolume daalt, treedt de achtervangpositie van het Rijk en de betrokken gemeente in werking.
Het WSW beoordeelt de financiële positie van corporaties bij elke leningsaanvraag en verleent alleen leningen als de corporatie voldoende vermogensdekking heeft. Jaarlijks screent het WSW samen met het Centraal Fonds Volkshuisvesting (CFV) alle corporaties financieel, namens het ministerie.

Alle borgstellingen van woningstichtingen in de gemeente Drimmelen worden opgenomen in de overzichten van het WSW. Het nieuwe kapitaalbeleid, inclusief het aangaan van obligoleningen, is geïmplementeerd in het najaar van 2021. De obligoleningen van de deelnemers zijn opgenomen in het overzicht van 'gewaarborgde geldleningen'.

Wanneer dit het regime van voor 1 augustus 2021 betreft, is de verdeelsleutel 100% voor elke geldlening waarvoor de gemeente een achtervangpositie inneemt, waardoor het aan de gemeente toegerekend bedrag gelijk is aan het schuldrestant. Wanneer dit het regime vanaf 1 augustus 2021 betreft, is de verdeelsleutel gelijk aan het percentage van marktwaarde van het DAEB-bezit van de betreffende deelnemer dat in de gemeente ligt (conform de meest recente verantwoordingscijfers). Het toegerekende achtervangbedrag is gelijk aan het schuldrestant vermenigvuldigd met deze verdeelsleutel.

In 2025 is het totaal nominaal geborgd schuldrestant van de corporatie € 4.700 miljoen van de corporaties die actief zijn in gemeente Drimmelen. Totale waarde van leningen en borgingsplafond is als geheel opgenomen en niet uitgesplitst naar de gemeenten waarin corporatie bezit heeft. Op basis van de marktwaard van het DAEB bezit percentage, betreft dit een schuld toerekenbaar aan gemeente Drimmelen omvang € 142 miljoen. Op basis van het borgingsplafond voor 2026 kan een inschatting gemaakt worden van de maximaal toe te rekenen schuld. Dit bedraagt € 157 miljoen.

Renterisicobeheer

De Wet Financiering Decentrale Overheden (FIDO) vormt het wettelijke kader voor de financiering. De intentie van de wet is gericht op het bevorderen van de kredietwaardigheid en transparantie van het financieringsbeleid.

Kasgeldlimiet

Een gemeente mag maximaal 8.5% van haar totale begroting lenen met kortlopende leningen. De kasgeldlimiet bedraagt € 8,3 miljoen voor 2027. Voor 2026 geldt dat sprake is geweest van vier kasgeldleningen, met een rentepercentage tussen 2,1% en 2,5%. Voor de begroting 2027 wordt gerekend met 3,7% rente voor nieuwe kasgeldleningen.

Renterisiconorm

De renterisiconorm is 20% van de totale begroting. De renterisiconorm bedraagt € 19,6 miljoen voor 2027. Dit betekent dat maximaal 20% van de langlopende schulden kan veranderen door renteherziening. De norm zorgt ervoor dat de gemiddelde looptijd van de schulden minimaal 5 jaar is. Dit helpt om het renterisico te verminderen.
De renterisiconorm wordt in de komende jaren niet overschreden. Dit komt doordat veel van onze leningen langlopend zijn. Op alle leningen wordt afgelost. In 2027 vervalt geen lening.

We verwachten in 2027 twee nieuwe langlopende leningen aan te trekken. Daarbij houden we rekening met de renterisiconorm voor de periode van het afsluiten van de lening.

Schatkistbankieren

Als gevolg van de Regeling schatkistbankieren decentrale overheden moeten gemeenten sinds eind 2013 hun overtollige middelen dagelijks afstorten in de rekening courant die aangehouden wordt bij het Agentschap van de Generale Thesaurie van het ministerie van Financiën. Aanwending van de middelen is slechts toegestaan ten behoeve van de publieke taak. Ten behoeve van het afstorten geldt een drempelbedrag, waardoor het bankrekeningsaldo door de afroming niet op € 0 uitkomt. De drempel bedraagt 2 procent van het begrotingstotaal met een minimum van € 1.000.000 .

Voor onze gemeente betekent dit dat we in 2027 ongeveer € 2,0 miljoen op de spaarrekening mogen hebben staan. We gebruiken de rekening bij het Rijk alleen voor het bewaren van tijdelijk extra geld.

Treasuryresultaat

De stijging van de rente ten opzichte van de periode 2021-2024 waarin een zeer lage rente gebruikelijk was, leidt tot hogere rentekosten voor de gemeente. De externe rentekosten vormen de input voor de omslagrente. In 2026 bedroeg deze 1,2%. In 2027 wordt deze begroot op 1,5%.

De omslagrente is een interne renteberekening die geen invloed heeft op de werkelijke, extern te betalen rente. Een wijziging in de rekenrente leidt dus alleen tot een intern renteverschil en een herverdeling van kosten. Wanneer de rekenrente relatief hoog is, wordt er veel rente toegerekend aan investeringen. Bij een lage rekenrente wordt er juist weinig rente aan investeringen toegerekend. Het verschil tussen de toegerekende rente en de werkelijke rente kosten en baten, wordt het treasury resultaat genoemd.

Het doel van het hanteren van een omslagrente is om de kosten toe te rekenen aan de activiteiten die ermee samen hangen.

Tabel Par.D-1 (bedragen x € 1.000)

Rentelasten en -baten	**2027**	**2028**	**2029**	**2030**
Rente vaste schulden: opgenomen geldleningen t.b.v. de gemeente	1.562	1.610	1.735	1.735
Rente nieuwe kortlopende financiering (2026)	50	50	50	50
Overige financieringslasten (saldo)	0	0	0	0
Totaal rentelasten	**1.612**	**1.660**	**1.785**	**1.785**
Externe rentebaten	-90	-90	-90	-90
Totaal rentebaten	**-90**	**-90**	**-90**	**-90**
Saldo rentelasten minus -baten	**1.522**	**1.571**	**1.695**	**1.695**
Rentelast over eigen vermogen (reserves)	0	0	0	0
Rentelast over voorzieningen	0	0	0	0
Rentelast projectfinanciering	0	0	0	0
Saldo rentelasten over eigen vermogen, voorzieningen en projectfinanciering	**0**	**0**	**0**	**0**
Totaal toe te rekenen rentelast	**1.522**	**1.571**	**1.695**	**1.695**
Toe te rekenen aan grondexploitaties	22	17	0	0
Resteert toe te rekenen aan taakvelden (vaste activa)	**1.500**	**1.553**	**1.695**	**1.695**
De toegerekende rente aan taakvelden via renteomslag	-1.642	-1.760	-1.736	-1.660
Resultaat treasury	**-141**	**-207**	**-41**	**35**

E. Bedrijfsvoering

Personeel en Organisatie

In het coalitieakkoord is opgenomen dat we werken aan een stabiele en goed bezette ambtelijke organisatie die genoeg slagkracht heeft om plannen en uitdagingen op te pakken. Daarom zetten we in op verdere ontwikkeling van medewerkers en goed werkgeverschap.

Investeren in voldoende capaciteit, behouden van ervaring en laten groeien van talent

In 2026 is gestart met uitvoering van het HR-plan 'basis op orde'. Dit plan loopt ook door in 2027 en verder. In 2027 en 2028 gaan we aan de slag met strategische personeelsplanning om meer zicht te krijgen op ons personeelsbestand en hoe we kunnen inspelen op welke competenties en kennis in de toekomst nodig is. We stellen een vitaliteitsbeleid op en voeren acties uit dit beleid uit in 2027 en verder. Daarnaast leggen we in 2027 een strategisch opleidingsplan vast. We geven opvolging aan het medewerkersonderzoek van 2026 om zo de ontwikkeling van de organisatie te kunnen monitoren. Daarnaast stappen we per 1 januari 2027 over op het functiewaarderingssysteem HR21, waarmee we beschikken over een modern en toekomstgericht systeem. We brengen de formatie op orde, zoals gedeeld in de raadsinformatiebrief.

Onderstaand is de personeelsbegroting voor 2027 opgenomen. Deze zal vanaf nu jaarlijks worden aangepast en mutaties worden aan uw raad voorgelegd op basis van: CAO-ontwikkeling, werkelijke salarislasten, aanvragen voor mutaties in formatie voorafgaand aan de kadernota en eventuele administratieve wijzigingen (bijv. raadsbesluiten die eerder in het jaar zijn genomen of verschuiving van formatie van de ene functie naar de andere functie).

	FTE	Bedrag
Bestuur:		
Gemeenteraad	21,00	421.000
College van burgmeester en wethouders	4,70	684.000
Totaal	**25,70**	**1.105.000**
Amtelijk apparaat:		
Salariskosten Griffie	3,78	419.000
Salariskosten Grondgebied	51,63	4.940.000
Salariskosten Sociaal Domein	54,34	4.992.000
Salariskosten Openbare Werken	46,85	3.906.000
Salariskosten Middelen	54,67	4.918.000
Salariskosten Management	18,17	1.888.000
Totaal	**229,44**	**21.063.000**

Een aantrekkelijke werkgever zijn die uitgaat van goede arbeidsvoorwaarden, sociale verbondenheid en doorgroeimogelijkheden

Met ons HR-plan 'basis op orde' zetten we ook in op aantrekkelijk werkgeverschap. Dat doen we enerzijds door onze positie op de arbeidsmarkt te versterken door bewust in te zetten op arbeidsmarkt communicatie, ons stagebeleid en contact met onderwijsinstellingen. Op gebied van arbeidsvoorwaarden herzien we in 2027 ons personeelshandboek en daarmee bekijken we ook alle (lokale) secundaire arbeidsvoorwaarden en maken daarin bewuste afwegingen. We ontwikkelen een basis voor een arbeidmarktcampagne, zodat we ons beter zichtbaar kunnen maken als aantrekkelijke werkgever. Ook zetten we in op aanpassingen van het gemeentehuis waarmee we (blijven) voldoen aan (sociale) veiligheid en arboverantwoord werken, zoals bijvoorbeeld in de publiekshal.

Informatievoorziening

Centraal staat in de uit te voeren werkzaamheden het vastgestelde informatiebeleid 2024 -2027.

In 2027 realiseren we het volgende:

1. Structurele verbetering op alle ketens
In het beleidsplan staat het realiseren van de doelen voor de digitale samenleving, digitale organisatie, digitale manager en digitale medewerker centraal. In de driehoek beleid, functioneel beheer en de vakafdelingen maken we vele stappen. Zo werken we aan meer opties om digitaal dienstverlening aan te vragen met e-formulieren; het inrichten van templates voor extra werkprocessen en het verbeteren van management rapportages. Daarnaast werken we ook aan een hogere kwaliteit en terugvindbaarheid van informatie.

2. Ontwikkelen datagedreven werken
Wij voeren op doelgerichte wijze verbeteringen door in de processen de beschikbare data te analyseren. De verbeteringen ontstaan doordat vakafdelingen en IV samen vraagstukken oppakken. Daarbij hebben we een werkwijze opgezet waarin wij applicatie overstijgend beschikbare data samenbrengen, bewerken en veilig ontsluiten. We dragen zo bij aan (geografische) data-analyses ten behoeve van beleid of beleidskeuzen en de sturing op operationele processen.

3. Pilot inzet AI voor ondersteuning arbeidsproductiviteit
Begin 2027 ronden we de pilot af om ervaring op te doen met AI. De beoogde resultaten zitten in concrete ervaring met AI, inzicht in waardevolle toepassingen van de mogelijkheden. Verder werken we aanbevelingen en aandachtspunten uit voor verdere uitrol in de organisatie.

4. Opstellen informatiebeleid 2028-2031
In lijn met het nieuwe beleidshuis en de organisatievisie gaan we het nieuwe meerjarenbeleid uitwerken. We evalueren de realisatie van de gestelde doelen. De thema's uit het huidige informatiebeleid die aansluiten bij de doelstellingen van de digitale samenleving betreffen de dienstverlening. De andere thema's voor de digitale organisatie, manager en medewerker betreffen de interne organisatie. Vanuit inzicht in de bestaande situatie en de verwachte ontwikkelingen, werken we het nieuwe beleid uit.

Informatiebeveiliging en Privacy

In 2027 staat de gemeente Drimmelen voor de opgave om haar digitale weerbaarheid verder te versterken en aantoonbaar te voldoen aan nieuwe wet- en regelgeving op het gebied van informatiebeveiliging en privacy. Gegevens vormen een essentieel bedrijfsmiddel en een veilige, betrouwbare en beschikbare informatievoorziening is een randvoorwaarde voor de continuïteit van de gemeentelijke dienstverlening. Toenemende digitalisering, afhankelijkheid van ketenpartners en een groeiende cyberdreiging maken een structurele aanpak noodzakelijk. Voor de structurele borging is het Informatiebeveiligings- en Privacybeleid 2025-2028 opgesteld. De wettelijke grondslag hiervoor is onder meer gebaseerd op de Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO) en de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG).

Nieuwe wet- en regelgeving: NIS2 en Cbw

Een belangrijke ontwikkeling is de invoering van de Europese NIS2-richtlijn (Network and Information Security) en de Nederlandse Cyberbeveiligingswet (Cbw). Deze wetgeving legt gemeenten een zorgplicht, meldplicht en verantwoordingsplicht op. Om hieraan te voldoen wordt gewerkt aan een integraal Information Security Management System (ISMS). Hiermee worden risico’s, maatregelen, controles en verbeteracties structureel vastgelegd en geborgd binnen de Plan-Do-Check-Act-cyclus. Het ISMS vormt ook de basis voor de verantwoording via ENSIA en ondersteunt de naleving van privacywetgeving zoals de AVG.

Op technologisch gebied beschikt de gemeente dankzij de samenwerking met haar IT-partner over een moderne en beveiligde digitale werkomgeving. In de komende periode ligt de nadruk op aanvullende aandachtspunten vanuit NIS2, waaronder de beveiliging van procesautomatisering, zoals verkeerstechnische installaties, rioleringssystemen en andere vitale infrastructuur. Daarnaast wordt ingezet op versterking van de beveiliging van de digitale toeleveringsketen door kritische leveranciers, contracten, beveiligingseisen en continuïteitsafspraken systematisch te beoordelen.

Ook de inzet van artificiële intelligentie (AI) vraagt om aandacht. AI biedt kansen voor efficiëntere dienstverlening en betere besluitvorming, maar brengt ook risico’s met zich mee op het gebied van privacy, informatiebeveiliging, transparantie en datakwaliteit. Daarom worden beleid, richtlijnen en bewustwordingsactiviteiten ontwikkeld om AI op een veilige en verantwoorde wijze toe te passen. Tevens wordt verder gewerkt aan datamanagement en het verbeteren van de kwaliteit en beheersbaarheid van gemeentelijke informatie.

Bedrijfscontinuïteit vormt ook een belangrijke pijler. De gemeente werkt aan het identificeren van kritische processen, het bepalen van risico's en het opstellen van continuïteits- en herstelplannen. Hierbij wordt aandacht besteed aan afhankelijkheden van medewerkers, gebouwen, systemen, data en leveranciers. Door het treffen van preventieve maatregelen, het organiseren van crisismanagement en het periodiek oefenen van calamiteitenscenario's wordt de weerbaarheid van de organisatie vergroot en de impact van verstoringen beperkt.

De menselijke factor blijft daarbij essentieel. Bestuurders, management en medewerkers hebben een belangrijke rol bij het beheersen van digitale risico's. De gemeente investeert daarom in opleiding, bewustwording en het verder professionaliseren van governance, verantwoordelijkheden en sleutelrollen op het gebied van informatiebeveiliging en privacy.

Met deze maatregelen werkt de gemeente Drimmelen aan een toekomstbestendige, veilige en betrouwbare bedrijfsvoering, waarbij de bescherming van gegevens, de continuïteit van dienstverlening en het vertrouwen van inwoners, ondernemers en ketenpartners centraal staan.

Interne beheersing

Interne beheersing is een vast onderdeel van de dagelijkse bedrijfsvoering van de gemeente en helpt om processen zorgvuldig, rechtmatig en transparant uit te voeren. In de periode 2027-2030 wordt verder gewerkt aan een organisatiebrede en risicogerichte aanpak, waarbij niet alleen wordt gekeken naar financiële rechtmatigheid, maar ook naar risicomanagement, fraudebeheersing, integriteit en informatiebeveiliging. Om financiële risico's te beheersen en aan te tonen dat publiek geld op de juiste manier wordt besteed, beschikt de gemeente over een systeem van interne controles. Hierbij worden processen en dossiers onderzocht op de juiste toepassing van wet- en regelgeving. Deze onderzoeken worden afgestemd met de accountant en vormen een belangrijke basis voor de accountantscontrole.

Binnen de belangrijkste financiële processen zijn diverse beheersmaatregelen ingericht om fouten en onregelmatigheden zoveel mogelijk te voorkomen. Hierbij kan worden gedacht aan geautomatiseerde systeemcontroles, controles door meerdere medewerkers volgens het vier-ogenprincipe en het vergelijken van gegevens uit verschillende bronnen. De uitvoering van deze controles wordt vastgelegd, zodat aantoonbaar is dat werkzaamheden zorgvuldig en rechtmatig zijn uitgevoerd.

De nieuwe visie op concerncontrol 2027-2030 wordt uitgewerkt en vormt een belangrijke basis voor de verdere doorontwikkeling van de interne beheersing. Daarbij wordt extra aandacht besteed aan de kwaliteit van data en het verder versterken van procesgericht werken, zodat bestuur en management kunnen sturen op betrouwbare informatie. Ook de kansen en risico's van digitalisering en kunstmatige intelligentie (AI) krijgen nadrukkelijk aandacht. Hierbij staan betrouwbaarheid, transparantie, privacybescherming en een verantwoord gebruik van technologie centraal.

De Verbijzonderde Interne Controle (VIC) blijft een belangrijk instrument om te toetsen of beheersmaatregelen daadwerkelijk werken en om risico's tijdig te signaleren. De uitkomsten van deze controles bieden waardevolle inzichten voor het continu verbeteren van processen, de kwaliteit van de verantwoording en het vergroten van het bewustzijn binnen de organisatie over ieders rol in interne beheersing.

Binnen Concerncontrol wordt daarbij nauw samengewerkt met de Chief Information Security Officer (CISO), de Privacy Officer (PO) en de Functionaris Gegevensbescherming (FG). Door deze samenwerking worden vraagstukken rondom informatieveiligheid, privacy, gegevensbescherming en compliance integraal benaderd en verbonden met de bredere doelstellingen op het gebied van risicomanagement en interne beheersing. Daarmee blijft de gemeente investeren in een professionele en beheerste organisatie, waarin verantwoordelijkheid, aanspreekbaarheid en continu verbeteren centraal staan.

Risicomanagement

Risicomanagement is binnen de gemeente Drimmelen een continu en cyclisch proces dat gericht is op het tijdig signaleren, beoordelen en beheersen van risico's die de realisatie van gemeentelijke doelstellingen kunnen beïnvloeden. Daarbij wordt niet alleen gekeken naar financiële risico's, zoals toegelicht in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing, maar ook naar risico's die gevolgen kunnen hebben voor de uitvoering van beleid, de kwaliteit van dienstverlening, de informatievoorziening, de bedrijfsvoering en het vertrouwen van inwoners in de gemeentelijke organisatie.

Door risico's vroegtijdig te identificeren en passende beheersmaatregelen te treffen, vergroot de gemeente haar wendbaarheid en weerbaarheid in een steeds complexere en veranderende omgeving. De komende jaren wordt risicomanagement verder doorontwikkeld als onderdeel van integraal sturen en beheersen, waarbij de verbinding wordt gelegd met interne beheersing, rechtmatigheid, integriteit, informatieveiligheid, privacy en fraudebeheersing. Door middel van periodieke risicoanalyses, monitoring en rapportages ontstaat een samenhangend beeld van de belangrijkste risico's en kansen, waardoor bestuur en management tijdig kunnen bijsturen en weloverwogen besluiten kunnen nemen.

Daarnaast blijft de gemeente investeren in het versterken van het risicobewustzijn binnen de organisatie, zodat risicomanagement niet alleen een instrument is voor control, maar een gedeelde verantwoordelijkheid van bestuur, management en medewerkers. Hiermee draagt risicomanagement bij aan een wendbare, weerbare en toekomstbestendige gemeente.

Sturing op gemeenschappelijke regelingen

De gemeente Drimmelen werkt samen met diverse verbonden partijen, waaronder gemeenschappelijke regelingen, om maatschappelijke opgaven effectief en efficiënt te realiseren. Deze samenwerkingsverbanden zijn van strategisch belang voor de uitvoering van gemeentelijke taken en het behalen van beleidsdoelstellingen. Daarom blijft de gemeente ook in 2027 aandacht besteden aan de kwaliteit van de samenwerking, de transparantie van besluitvorming en een goede afstemming tussen gemeentelijke belangen en de uitvoering door verbonden partijen.

De gemeente stuurt daarbij op een heldere rolverdeling, adequate informatievoorziening en een actieve betrokkenheid bij ontwikkelingen binnen de verbonden partijen. Daarnaast wordt aandacht besteed aan de financiële beheersing, risico's en prestaties van de samenwerkingsverbanden, zodat de gemeenteraad en het college tijdig inzicht hebben in de maatschappelijke en financiële effecten van deze samenwerking. Door een structurele dialoog, monitoring en evaluatie wordt gewerkt aan een effectieve governance en een optimale bijdrage van verbonden partijen aan de gemeentelijke doelstellingen.

Verdere toelichting op de gemeenschappelijke regelingen is opgenomen in paragraaf F Verbonden Partijen en bijlage 6: Richtlijnen begroting gemeenschappelijke regelingen (GR'en).

Dienstverlening

Digitale dienstverlening
In het komende jaar breiden we onze digitale dienstverlening uit door meer producten digitaal aan te bieden. We richten ons op de uitbreiding van de digitale dienstverlening en het stimuleren van zelfservice waar mogelijk. Daarbij hanteren we het uitgangspunt: digitaal waar het kan, persoonlijk waar het nodig is. Hiermee verbeteren we de toegankelijkheid, efficiëntie en kwaliteit van onze dienstverlening aan inwoners en ondernemers.

Professionalisering van dienstverlening
We investeren verder in de professionalisering van onze dienstverlening door meer samenhang en sturing aan te brengen in processen, kanalen en dienstverlening.

Mensgericht en continu verbeteren
Om de dienstverlening verder te verbeteren, maken we meer gebruik van signalen uit de organisatie, contact met inwoners en ondernemers, meldingen en beschikbare data. Door structureel te leren van ervaringen van inwoners, ondernemers en medewerkers kunnen we verbeteringen doorvoeren en beter inspelen op ontwikkelingen in de samenleving. We hebben meer inzicht in actuele vragen, trends en verbeterpunten.

Informatievoorziening
Goede dienstverlening vraagt om actuele en toegankelijke informatie. Daarom werken we aan het verbeteren van de informatievoorziening, zodat medewerkers sneller beschikken over de juiste informatie en inwoners in één keer goed geholpen kunnen worden.

Inkoop & Contractmanagement

Gemeenten besteden publieke middelen en dienen daarbij zorgvuldig, transparant en gelijkwaardig om te gaan met marktpartijen, gelden specifieke regels voor inkoop en aanbesteding. Inkoop en contractmanagement dragen bij aan een rechtmatige, doelmatige en maatschappelijk verantwoorde besteding van deze middelen.

De gemeente Drimmelen zet zich in om inkopen uit te voeren volgens de geldende wet- en regelgeving, het gemeentelijke inkoopbeleid en de vastgestelde aanbestedingsrichtlijnen. Daarbij wordt niet alleen gestuurd op rechtmatigheid, maar ook op doelmatigheid, kwaliteit, risicobeheersing en het realiseren van optimale maatschappelijke en financiële waarde. Voor de uitvoering van complexe (Europese) aanbestedingstrajecten maakt de gemeente gebruik van de expertise van het regionale inkoopbureau Karel, waarmee wordt geborgd dat aanbestedingen professioneel, rechtmatig, efficiënt en doelmatig worden uitgevoerd.

De komende jaren wordt verder ingezet op het versterken van de beheersing van het inkoop- en contractproces. Hierbij ligt de nadruk op een tijdige betrokkenheid van de organisatie bij inkooptrajecten, het verbeteren van contractregistratie en contractbewaking en het vergroten van het inzicht in meerjarige contractuele verplichtingen en bijbehorende risico's.

Hiermee dragen inkoop en contractmanagement bij aan een beheerste bedrijfsvoering, een effectieve inzet van middelen en het realiseren van de gemeentelijke doelstellingen.

Juridisch

Binnen Juridische Zaken staat het ondersteunen van rechtmatig en zorgvuldig gemeentelijk handelen centraal. Onze juridische dienstverlening richt zich op het adviseren van het bestuur en de organisatie, het uitvoeren van rechtmatigheidscontroles en het verbeteren van juridische processen. In 2027 zetten we in op verdere professionalisering en integratie van onze juridische functies, met als doel een robuust en toegankelijk juridisch fundament voor de gemeente.

Financiën, Planning en Control

Een stabiele en transparante financiële basis is essentieel voor het realiseren van de gemeentelijke ambities. Het team Financiën is verantwoordelijk voor het voeren van een betrouwbare financiële administratie, het opstellen van de begroting en jaarrekening, en het bewaken van het meerjarenperspectief. In 2027 blijven we inzetten op het verbeteren van processen en het versterken van de samenwerking binnen de organisatie. Met het vaststellen van deze huidige begroting stemt u dan ook in met het verstevigen van het fundament van het team Financiën.

Het planning- en controlproces wordt uitgevoerd in nauwe samenwerking tussen Financiën en Concerncontrol. Samen zorgen we voor een integrale benadering van sturing en verantwoording, waarbij inhoud, middelen en tijd goed op elkaar worden afgestemd. Concerncontrol vervult hierin een belangrijke rol op het gebied van interne controle, risicobeheersing en het bewaken van rechtmatigheid.

We ondersteunen het bestuur en de organisatie met actuele en inzichtelijke informatie, zodat beleidskeuzes tijdig en onderbouwd kunnen worden gemaakt. Daarnaast werken we aan het versterken van de verbinding tussen beleid, uitvoering en financiën. Door intensieve samenwerking met beleidsafdelingen en het managementteam dragen we bij aan een lerende organisatie en een transparante verantwoording richting raad, inwoners en andere stakeholders.

In 2027 gaan we door met de verdere doorontwikkeling van het financiële systeem. Binnen het team Financiën implementeren we modules en werkwijze die bijdragen aan een efficiëntere en meer toekomstbestendige financiële bedrijfsvoering. Dit zorgt voor betere aansluiting op de informatiebehoefte van de organisatie en vergroten de kwaliteit en betrouwbaarheid van de financiële sturing.

F. Verbonden partijen

Verbonden partijen

De gemeente Drimmelen werkt samen met diverse verbonden partijen om maatschappelijke opgaven effectief, efficiënt en kwalitatief goed uit te voeren. Verbonden partijen zijn organisaties waarin de gemeente zowel een bestuurlijk als een financieel belang heeft, zoals gemeenschappelijke regelingen, stichtingen, verenigingen en vennootschappen. Door samen te werken met deze organisaties kan de gemeente kennis, expertise, capaciteit en middelen bundelen en taken uitvoeren die zij zelfstandig minder efficiënt of doelmatig kan realiseren. Verbonden partijen spelen daarmee een belangrijke rol bij de uitvoering van gemeentelijk beleid en leveren een waardevolle bijdrage aan het realiseren van de maatschappelijke en bestuurlijke doelstellingen van de gemeente.

De samenwerking met verbonden partijen vindt plaats binnen het kader van de Nota Verbonden Partijen, die richting geeft aan de manier waarop de gemeente invulling geeft aan haar rol als deelnemer, opdrachtgever en toezichthouder. Uitgangspunt daarbij is dat verbonden partijen bijdragen aan het realiseren van gemeentelijke doelstellingen, waarbij een goede balans wordt gevonden tussen samenwerking, sturing, risicobeheersing en verantwoording. Goed bestuur, transparantie en een duidelijke verdeling van rollen en verantwoordelijkheden vormen hierbij belangrijke uitgangspunten.

De gemeente blijft inzetten op een actieve en professionele invulling van haar rol richting verbonden partijen. Daarbij wordt nadrukkelijk aandacht besteed aan de maatschappelijke prestaties, financiële positie en risicobeheersing van de betreffende organisaties. Door middel van structurele monitoring, deelname aan bestuurlijke overleggen en betrokkenheid bij de planning- en controlcyclus wordt gestuurd op een doelmatige uitvoering van taken en een verantwoorde inzet van publieke middelen.

Cyberweerbaarheid en informatiebeveiliging

De afhankelijkheid van digitale dienstverlening en de toenemende dreiging van cyberincidenten vragen blijvende aandacht voor informatiebeveiliging en bedrijfscontinuïteit. In 2027 maakt de gemeente verdere afspraken met gemeenschappelijke regelingen over informatiebeveiliging, risicobeheersing, incidentmanagement en de continuïteit van dienstverlening. Daarbij wordt aandacht besteed aan de implementatie van relevante wet- en regelgeving op het gebied van cyberbeveiliging en informatiebeveiliging. Gemeenschappelijke regelingen zijn zelf verantwoordelijk voor naleving van deze wettelijke verplichtingen. De gemeente blijft hierover in gesprek met de verbonden partijen, omdat verstoringen van hun dienstverlening directe gevolgen kan hebben voor de uitvoering van gemeentelijke taken.

Ontwikkelingen rondom nieuwe gemeenschappelijke regeling jeugdhulp – Regio WBO

De gemeenten binnen de regio West-Brabant Oost werken samen aan een toekomstbestendige inrichting van de jeugdhulp. De in voorgaande jaren vastgestelde regionale visie vormt hiervoor het uitgangspunt. De samenwerking richt zich op het versterken van de lokale ondersteuning, het vergroten van de samenhang tussen preventie en specialistische hulp en het beheersen van de oplopende kosten binnen het jeugd domein.

Per 1 januari 2027 worden de huidige CJG-functionaliteiten, waaronder preventie, toegang, triage, lichte ondersteuning en regievorming, ondergebracht in de Stevige Lokale Teams (SLT's). Deze ontwikkeling is een belangrijke stap in de regionale transformatie van de jeugdhulp en draagt bij aan een integrale en dichtbij georganiseerde ondersteuning van jeugdigen en gezinnen. De gevolgen voor de huidige rol en organisatie van het CJG binnen de Gemeenschappelijke Regeling Drimmelen-Geertruidenberg worden momenteel in beeld gebracht. Op basis van deze uitwerking zal op een later moment bestuurlijke besluitvorming plaatsvinden over de toekomstige positionering van het CJG, waarbij continuïteit van dienstverlening, kwaliteit van ondersteuning en een doelmatige organisatie van taken belangrijke uitgangspunten vormen

De verdere uitwerking van deze regionale samenwerking blijft de komende jaren een belangrijk aandachtspunt. Daarbij wordt ingezet op kwalitatief goede en toegankelijke jeugdhulp, het terugdringen van wachttijden, een effectieve en integrale ondersteuning van gezinnen, beheersing van financiële risico's en een duurzame uitvoering van de jeugdzorgtaken door de deelnemende gemeenten.

Lijst verbonden partijen

In onderstaande tabel wordt per verbonden partij inzicht gegeven in drie hoofdonderdelen:

Doel van de verbonden partij
Hier wordt kort toegelicht welke taken of maatschappelijke opgaven de verbonden partij uitvoert en hoe deze bijdragen aan het realiseren van gemeentelijke beleidsdoelen. Dit geeft context aan de samenwerking en het belang van de gemeente binnen de organisatie.

Financiële kerngegevens
De tabel bevat per verbonden partij de belangrijkste financiële gegevens:

- Eigen vermogen (EV)
- Vreemd vermogen (VV)
- Resultaat (netto winst of verlies)
- Gemeentelijke bijdrage
    - Deze gegevens zijn gebaseerd op de begrotingen 2027 van de betreffende gemeenschappelijke regelingen en geven inzicht in de financiële positie van de organisatie en het aandeel van de gemeente daarin. Het uitgangspunt is dat verbonden partijen zelf verantwoordelijk zijn voor het afdekken van hun financiële risico's, bijvoorbeeld via het eigen vermogen. Zo wordt voorkomen dat de gemeente financieel moet bijspringen bij tegenvallers.

Risico's voor de gemeente
Per verbonden partij worden de voor de gemeente relevante risico's benoemd. Denk hierbij aan financiële risico's, bestuurlijke kwetsbaarheden of risico's in de uitvoering van taken. Deze risico's worden meegenomen in de berekening van het gemeentelijke weerstandsvermogen en zijn van belang voor een goede risicobeheersing.

De informatie in deze tabel biedt een compact en overzichtelijk beeld van de rol, financiële impact en risico's van de verbonden partijen waarmee de gemeente samenwerkt. Verdere beleidsinformatie en actuele ontwikkelingen worden toegelicht in de programma's van de begroting waarin de verbonden partij een rol speelt.

Tabel Par.F-1 **Bedragen x €1.000**

De Baronie

Belang	Eigen vermogen 1-1-2027	Eigen vermogen 31-12-2027	Vreemd vermogen 1-1-2027	Vreemd vermogen 31-12-2027	Financieel resultaat 2027	Bijdrage Drimmelen 2027
Regio De Baronie werkt samen met deelnemende gemeenten om regionale opgaven te identificeren en gezamenlijk aan te pakken, met als doel de slag- en uitvoeringskracht te vergroten. De regio faciliteert gestructureerd overleg, bevordert beleidsafstemming en ondersteunt de gezamenlijke uitvoering van projecten, met aandacht voor coördinatie, communicatie en een aanspreekpunt voor externe partijen.	€ 165	€ 165	€ -	€ -	p.m.	€ 51

Risico's	Type GR	Portefeuillehouder(s)
De GR De Baronie kent risico's op bestuurlijke afstemming, financiële onzekerheid in de opstartfase en het uitblijven van zichtbare meerwaarde, wat draagvlak kan ondermijnen. Ook vraagt de inrichting van governance om zorgvuldigheid om rolverwarring te voorkomen.	Openbaar lichaam	Boy Scholtze

Tabel Par.F-1 **Bedragen x €1.000**

Regio West-Brabant

Belang	Eigen vermogen 1-1-2027	Eigen vermogen 31-12-2027	Vreemd vermogen 1-1-2027	Vreemd vermogen 31-12-2027	Financieel resultaat 2027	Bijdrage Drimmelen 2027
Versterking van de regio op de gebieden economie en arbeidsmarkt, mobiliteit, duurzaamheid, zorg, welzijn, onderwijs, ruimtelijke ordening en wonen. Daarnaast is de RWB strategische gesprekspartner voor o.a. de provincie, de nationale overheid en Europa.	€ 1.506	€ 1.506	€ 9.405	€ 9.401	€ -	€ 351
Risico's					**Type GR**	**Portefeuillehouder(s)**
De belangrijkste risico's binnen RWB en de programmaonderdelen zijn personele uitval, wat leidt tot hogere kosten door externe inhuur. Daarnaast zijn er risico's bij ICT-systemen (zoals hacks en storingen) en bij aanbestedingen en subsidiestromen. Ook speelt een verminderde vraag naar diensten een rol, vooral bij het Mobiliteitscentrum en Flexpools.					Openbaar lichaam	Boy Scholtze

MidZuid

Belang	Eigen vermogen 1-1-2027	Eigen vermogen 31-12-2027	Vreemd vermogen 1-1-2027	Vreemd vermogen 31-12-2027	Financieel resultaat 2027	Bijdrage Drimmelen 2027
Het uitvoeren van de Wet sociale werkvoorziening en het zo doelmatig mogelijk door de gemeente gegeven opdrachten op het terrein van de werkgevers-dienstverlening, beschut werk, gesubsidieerde arbeid en arbeidsreintegratie die voortvloeien uit de Participatiewet uit te voeren.	€ 2.812	€ 2.812	€ 8.117	€ 8.866	€ -	€ 456
Risico's					**Type GR**	**Portefeuillehouder(s)**
De belangrijkste risico's rond SW-financiering zijn frictiekosten door een gefixeerd macrobudget en onzekerheid over landelijke uitstroom, wat kan leiden tot lagere bijdragen en voorfinanciering van salarissen. Daarnaast zijn er risico's op het niet realiseren van begrote omzet door teruglopende instroom van medewerkers en afhankelijkheid van gemeentelijke opdrachten en marktomstandigheden. Tot slot speelt politieke onzekerheid over aanvullende middelen en structurele financiering een grote rol, waardoor risico's lastig te kwantificeren zijn.					Openbaar lichaam	Danique Hoeve Luc Rullens

Omgevingsdienst Midden- en West-Brabant

Belang	Eigen vermogen 1-1-2027	Eigen vermogen 31-12-2027	Vreemd vermogen 1-1-2027	Vreemd vermogen 31-12-2027	Financieel resultaat 2027	Bijdrage Drimmelen 2027
De OMWB werkt aan een leefbare en duurzame regio en maakt omgevingsvergunningen voor de deelactiviteit milieu. Bovendien controleert de OMWB op de naleving van milieuregelgeving in het algemeen en bedrijven in het bijzonder.	€ 3.985	€ 3.886	€ 14.130	€ 13.578	€ -	€ 853
Risico's					**Type GR**	**Portefeuillehouder(s)**
De belangrijkste risico's voor de OMWB zijn hogere kosten door externe inhuur en beperkte beschikbaarheid van gekwalificeerd personeel, mede door arbeidsmarktkrapte en verzuim. Daarnaast brengt de transitie in taken en digitale vaardigheden onzekerheid mee over de inzetbaarheid van medewerkers, wat kan leiden tot productietekorten. Tot slot zijn er financiële en operationele risico's door de invoering van de Omgevingswet en cyberdreigingen, waarvan de impact lastig te voorspellen is.					Openbaar lichaam	Boy Scholtze

Veiligheidsregio Midden- en West-Brabant

Belang	Eigen vermogen 1-1-2027	Eigen vermogen 31-12-2027	Vreemd vermogen 1-1-2027	Vreemd vermogen 31-12-2027	Financieel resultaat 2027	Bijdrage Drimmelen 2027
Zorgen voor veiligheid: crisisbeheersing, rampenbestrijding,	€ 6.066	€ 4.091	€ 52.053	€ 65.423	€ -	€ 2.011

Tabel Par.F-1 **Bedragen x €1.000**

brandweerzorg, geneeskundige hulpverlening bij rampen en handhaving van openbare orde en veiligheid.						

Risico's	**Type GR**	**Portefeuillehouder(s)**
De veiligheidsregio loopt risico's door het structurele personeelstekort, mede door moeilijkheden bij het werven en behouden van vrijwilligers en de impact van het tweede loopbaanbeleid. Daarnaast zijn er grote financiële en operationele onzekerheden door de invoering van de Omgevingswet en de stijgende kosten (zoals energie en onderhoud) en informatieveiligheid. Daarnaast vormt de beëindiging van de samenwerking met Stichting Brandweerzorg Moerdijk een financieel risico, waardoor de volledige kosten van brandweerpost Moerdijk Haven voor eigen rekening komen.	Openbaar lichaam	Boy Scholtze

Openbare Gezondheidszorg West-Brabant (GGD)

Belang	Eigen vermogen 1-1-2027	Eigen vermogen 31-12-2027	Vreemd vermogen 1-1-2027	Vreemd vermogen 31-12-2027	Financieel resultaat 2027	Bijdrage Drimmelen 2027
De belangrijkste risico's zijn frictiekosten door verminderde gemeentelijke bijdragen, opdrachten en subsidies, wat leidt tot financiële druk. Daarnaast is er risico op onvoldoende uitvoering van taken door gebrek aan formatie, opgeleid personeel en compliance-uitdagingen zoals AVG en rechtmatigheidsverantwoording. Tot slot spelen stijgende kosten (zoals huisvesting en ICT-afhankelijkheid), mobiliteit van personeel en fluctuaties in inkomsten een rol.	€ 7.729	€ 7.354	€ 14.330	€ 14.167	€ -	€ 1.334

Risico's > € 100.000	**Type GR**	**Portefeuillehouder(s)**
Frictiekosten door vermindering gemeentelijke bijdragen voor basistaken algemeen en JGZ4+, onvoldoende uitvoering van basistaken door tekortschietende beschikbaarheid personeel, frictiekosten door vermindering van gemeentelijke opdrachten/afname van plustaken, frictiekosten door vermindering van de gemeentelijke bjidrage voor JGZ 0-4, minder opbrengsten door lagere afzet van reizigersproducten,verantwoording rechtmatigheid uitvoering van regelingen penvoerderschappen, ontvlechting gezamenlijke dossiervorming Kidos, toenemende compliance eisen (AVG), wegvallende verhuuropbrengsten vastgoed en mobiliteit personeel.	Openbaar lichaam	Roxanne Pruijsers

Regionaal Bureau Leren West-Brabant

Belang	Eigen vermogen 1-1-2027	Eigen vermogen 31-12-2027	Vreemd vermogen 1-1-2027	Vreemd vermogen 31-12-2027	Financieel resultaat 2027	Bijdrage Drimmelen 2027
Zorgen voor een effectieve en efficiënte leerplichtadministratie waardoor schooluitval en verzuim worden voorkomen.	€ -	€ -	€ 1.568	€ 1.568	€ -	€ 167

Risico's	**Type GR**	**Portefeuillehouder(s)**
Vaste formatie op programma gelden, uittreding van een deelnemende gemeente, afschaling van dienstverleningsniveau door deelnemende gemeente.	Openbaar lichaam	Roxanne Pruijsers

Nazorg gesloten stortplaatsen Bavel-Dorst en Zevenbergen

Belang	Eigen vermogen 1-1-2027	Eigen vermogen 31-12-2027	Vreemd vermogen 1-1-2027	Vreemd vermogen 31-12-2027	Financieel resultaat 2027	Bijdrage Drimmelen 2027
De GR behartigt de belangen van de deelnemers bij de eeuwig durende nazorg voor de regionale stortplaats Zevenbergen en de afvalstoffenberging Bavel-Dorst.	€ 1.530	€ 508	€ 25.001	€ 18.663	€ -	€ 95

Risico's	**Type GR**	**Portefeuillehouder(s)**
De risico's voor de nazorg van de gesloten stortplaatsen in Bavel-Dorst en Zevenbergen bestaan uit mogelijke verontreiniging van grondwater, oppervlaktewater en lucht door calamiteiten met gevaarlijke stoffen, en uit financiële claims zoals de aangekondigde aanslag door de Provincie Noord-Brabant. Deze risico's zijn moeilijk financieel te concretiseren en kunnen onverwacht grote impact hebben.	Openbaar lichaam	Wilma Alink

Regionale Ambulancevoorziening Brabant Midden-West-Noord

Tabel Par.F-1 **Bedragen x €1.000**

Belang	Eigen vermogen 1-1-2027	Eigen vermogen 31-12-2027	Vreemd vermogen 1-1-2027	Vreemd vermogen 31-12-2027	Financieel resultaat 2027	Bijdrage Drimmelen 2027
Het verlenen of doen verlenen van ambulancezorg.	€ 17.474	€ 17.474	€ 25.684	€ 31.560	€ -	€ -
Risico's					**Type GR**	**Portefeuillehouder(s)**
De belangrijkste risico's voor de Regionale Ambulancevoorziening zijn een structureel tekort tussen het budget van de Nederlandse Zorgautoriteit en de werkelijke kosten, en het risico dat prestatieafspraken met zorgverzekeraars niet volledig worden behaald. Daarnaast zijn er risico's door het open karakter van ICT-systemen en strengere eisen aan databeveiliging, evenals financiële onzekerheden door de tijdspaarregeling en verhoogd ziekteverzuim. Tot slot speelt een juridische risicozaak rond aansprakelijkheid bij Post-Covid, waarbij de dekking door verzekeraars ontbreekt en een civiele procedure loopt.					Openbaar lichaam	Roxanne Pruijsers

Geweld in afhankelijkheidsrelaties en meldpunt Crisiszorg West-Brabant

Belang	Eigen vermogen 1-1-2027	Eigen vermogen 31-12-2027	Vreemd vermogen 1-1-2027	Vreemd vermogen 31-12-2027	Financieel resultaat 2027	Bijdrage Drimmelen 2027
Zorgen voor een advies- en meldpunt huiselijk geweld en kindermishandeling en het bevorderen van een goede samenwerking tussen dit advies- en meldpunt, de hulpverlenende instanties, de politie, de gecertificeerde instellingen en de raad voor de kinderbescherming.	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	€ 410
Risico's					**Type GR**	**Portefeuillehouder(s)**
Er is een risico op hogere kosten door het uittreden van een gemeente, gecombineerd met krapte op de arbeidsmarkt en een hoog ziekteverzuim, wat de uitvoeringskracht onder druk zet. Onvoorziene omstandigheden kunnen extra middelen vereisen, zoals bij het landelijke tekort aan plekken in de vrouwenopvang. Hoewel er nog geen opdracht vanuit het Rijk is, bestaat de kans dat deze alsnog komt, wat financiële en organisatorische impact kan hebben.					Centrumregeling	Roxanne Pruijsers

Centrum voor Jeugd en Gezin

Belang	Eigen vermogen 1-1-2027	Eigen vermogen 31-12-2027	Vreemd vermogen 1-1-2027	Vreemd vermogen 31-12-2027	Financieel resultaat 2027	Bijdrage Drimmelen 2027
De ondersteuning en uitvoering van taken van de colleges in het kader van de Jeugdwet.	€ -	€ -	€ 10	€ 10	€ -	€ 1.485
Risico's					**Type GR**	**Portefeuillehouder(s)**
De risico's voor het Centrum voor Jeugd en Gezin liggen bij datalekken, wetswijzigingen en financiële overschrijdingen door inflatie en bezuinigingen. Daarnaast zorgen arbeidsmarktkrapte, ziekteverzuim en samenwerking tussen gemeenten voor onzekerheid in de uitvoering. Ook het eigen risico bij werkloosheid vormt een potentieel financieel risico. Ontwikkelingen in de landelijke en regionale hervormingsagenda jeugdzorg kunnen leiden tot ingrijpende veranderingen in taken en werkwijzen.					Bedrijfsvoerings-organisatie	Roxanne Pruijsers

Beschermd Wonen regio Breda

Belang	Eigen vermogen 1-1-2027	Eigen vermogen 31-12-2027	Vreemd vermogen 1-1-2027	Vreemd vermogen 31-12-2027	Financieel resultaat 2027	Bijdrage Drimmelen 2027
Het bestaan van een maatwerkvoorziening beschermd wonen voor inwoners die vanwege een combinatie van psychische, psychosociale problematiek en langdurig gebrek aan zelfregie niet in staat zijn om zelfstandig te wonen en 24 uur per dag een vorm van zorg in nabijheid nodig hebben	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t	N.v.t.	N.v.t.	€ -
Risico's					**Type GR**	**Portefeuillehouder(s)**
Verwacht wordt dat de rijksbijdrage ruim toereikend zal zijn om de kosten van beschermd wonen en zorg te compenseren. Ook andersoortige risico's worden niet voorzien.					Centrumregeling	Luc Rullens

Samenwerkingsverband Vastgoedinformatie Heffing en Waardebepaling (SVHW)

Tabel Par.F-1 **Bedragen x €1.000**

Belang	Eigen vermogen 1-1-2027	Eigen vermogen 31-12-2027	Vreemd vermogen 1-1-2027	Vreemd vermogen 31-12-2027	Financieel resultaat 2027	Bijdrage Drimmelen 2027
Een zo doelmatig mogelijk uitvoering van werkzaamheden m.b.t. de heffing en invordering van belastingen, heffingen en rechten, de Wet waardering onroerende zaken, de Wet basisregistraties adressen en gebouwen, de administratie van vastgoedgegevens en het verstrekken van vastgoedgegevens aan de deelnemers en derden.	€ 1.864	€ 1.864	€ 6.332	€ 6.298	€ -	€ 474
Risico's					**Type GR**	**Portefeuillehouder(s)**
De belangrijkste risico's voor SVHW zijn hoge proceskosten door bezwaarschriften, toenemende dreiging van datalekken en ICT-uitval, en verlies van kennis door personeelsverloop of ziekte. Daarnaast zorgen onzekerheden in inflatie en marktprijzen voor financiële risico's. Deze factoren kunnen de kwaliteit en continuïteit van dienstverlening onder druk zetten.					Openbaar lichaam	Wilma Alink

Deelnemingen

Brabant Water N.V. - cijfers gebaseerd op jaarrekening 2025

Belang	Eigen vermogen 1-1-2025	Eigen vermogen 31-12-2025	Vreemd vermogen 1-1-2025	Vreemd vermogen 31-12-2025	Financieel resultaat 2025	Bijdrage Drimmelen 2027
Het verzorgen van de drinkwatervoorziening in Noord-Brabant. De gemeente Drimmelen bezit 1,4% van het aandelenkapitaal van Brabant Water.	€ 716.350	€ 767.239	€ 694.860	€ 713.961	€ 50.889	N.v.t.
Risico's					**Programma**	**Portefeuillehouder(s)**
Brabant Water heeft een aantal strategische risico's (bijv. verontreiniging van de drinkwaterbron, leveringszekerheid), operationele risico's (bijv. storingsgevoeligheid van de waterleidingen, onbetrouwbare informatievoorziening door cybercriminaliteit), financiële risico's (bijv. het aan moeten wenden van het weerstandsvermogen om klimatologische risico's af te dekken) en compliance risico's (bijv. het niet naleven van de Drinkwaterwet) benoemd. Voor alle risico's zijn beheersmaatregelen getroffen. Het weerstandsvermogen van Brabant Water is ruim voldoende.					Burger en Bestuur	Wilma Alink

N.V. Bank Nederlandse Gemeenten - cijfers gebaseerd op jaarrekening 2025

Belang	Eigen vermogen 1-1-2025	Eigen vermogen 31-12-2025	Vreemd vermogen 1-1-2025	Vreemd vermogen 31-12-2025	Financieel resultaat 2025	Bijdrage Drimmelen 2027
De BNG is de bank van en voor overheden en voor instellingen met een maatschappelijk belang. Het doel daarbij is om duurzaam bij te dragen aan het laag houden van de kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burger. De gemeente Drimmelen bezit 0,065% van het aandelenkapitaal van de BNG.	€ 4.777.000	€ 4.863.000	€ 123.164.000	€ 110.701.000	€ 172.000	N.v.t.
Risico's					**Programma**	**Portefeuillehouder(s)**
De bank beschikt over een uitgebreid risicomodel, waarmee alle risico's goed in beeld zijn en binnen de (wettelijke) normen blijven. Ook de beheersmaatregelen zijn op orde.					Burger en Bestuur	Wilma Alink

Eerste Traais Warmtebedrijf b.v. - cijfers gebaseerd op jaarrekening 2025

Belang	Eigen vermogen 1-1-2025	Eigen vermogen 31-12-2025	Vreemd vermogen 1-1-2025	Vreemd vermogen 31-12-2025	Financieel resultaat 2025	Bijdrage Drimmelen 2027
ETW b.v. heeft binnen het Programma aardgasvrije wijken van de Rijksoverheid gebruik gemaakt van een door de gemeente aangevraagde proeftuinsubsidie om in 2019 en 2020 een deel van de dorpskern van Terheijden	€ -1.948	€ -8.826	€ 7.590	€ 9.030	€ -6.878	N.v.t.

Tabel Par.F-1 **Bedragen x €1.000**

aardgasvrij te maken. De gemeente is houder van 1 prioriteits-aandeel van ETW b.v.						

Risico's	**Programma**	**Portefeuillehouder(s)**
Gebrek aan liquiditeit, onvoldoende aansluitingen op het warmtenet om tot een structureel sluitende exploitatie te komen en onvoorziene technische belemmeringen in het beheer van het warmtenet.	Ruimte, Wonen, Duurzaamheid en Economie	Danique Hoeve Roxanne Pruijsers

G. Grondbeleid

Omschrijving

Grondbeleid algemeen

In deze paragraaf staat de gemeentelijke visie op het grondbeleid en de verwachte uitvoering daarvan. Daarnaast worden de verwachte financiële resultaten en de inschatting van de risico's van de gemeentelijke grondexploitatie complexen gepresenteerd.

De toelichting op de grotere faciliterende projecten is verwoord in de toelichting behorende bij programma 3 - thema Woningbouw en ruimte. Hier staat ook een toelichting op de Omgevingsvisie, welke wij in 2027 gaan actualiseren. De Omgevingsvisie geeft de belangrijkste ruimtelijke kaders voor ons grondgebied en geldt als belangrijk toetsingsdocument voor ruimtelijke initiatieven. Het grondbedrijf heeft in 2027 drie eigen grondexploitatie complexen waarvoor de raad een grondexploitatiecomplex vastgesteld heeft. Deze grondexploitaties zijn met de jaarrekening 2025 geactualiseerd en vastgesteld door de raad. Zie verderop in deze paragraaf een nadere toelichting op deze complexen.

Over de eventuele fiscale winsten uit de exploitatie van gronden wordt vennootschapsbelasting (Vpb) geheven. Door onze belastingadviseur wordt een zogenaamde quick scan (deze loopt altijd achter) uitgevoerd om te berekenen of er sprake is van een belastingplicht voor de Vpb. De aangifte 2024 is begin 2026 afgerond en de werkzaamheden inzake de quickscan zijn in gang gezet. Uit de scan zal blijken of er voor 2025 een belastingplicht ontstaat. Wij verwachten niet dat er over 2025 een belastingplicht is.

Visie op het grondbeleid

De gemeente Drimmelen staat voor de uitdaging om haar beschikbare ruimte op een verantwoorde en toekomstgerichte manier in te zetten. Met een groeiend aantal inwoners en een dynamische economie is het van essentieel belang dat we zorgvuldig omgaan met de grond die we in bezit hebben. Dit grondbeleid vormt de leidraad voor het beheer en de ontwikkeling van gemeentelijke grond, waarbij we niet alleen kijken naar de behoeften van vandaag, maar ook de ruimte creëren voor de generaties van morgen. We streven naar een balans tussen wonen, werken, recreëren en natuur, met respect voor de specifieke kenmerken van onze gemeente.

Het grondbeleid is een instrument dat ingezet wordt om beleidsdoelen van ruimtelijke ordening, wonen, economie, maatschappelijke ontwikkeling en verkeer en vervoer te realiseren. Dit is vastgelegd in de nota Grondbeleid 2023.

In deze nota staat ook dat wij richtinggevend grondbeleid voeren hetgeen inhoudt dat wij een impactanalyse maken en daarbij beoordelen wat het maatschappelijk en financieel rendement is van een ontwikkeling op onze ambities. Op basis hiervan bepalen wij onze rol en kiezen we voor een actieve rol (waarbij we zelf ontwikkelen), een samenwerkende rol (waarbij we ontwikkelen met marktpartijen) of een faciliterende rol (waarbij we de ontwikkeling volledig aan de markt overlaten). Deze laatste komt het meeste voor.

In 2024 stelde de raad het Programma kostenverhaal en financiële bijdragen 2024 vast. Hierin is vastgelegd hoe we de wettelijke vastgelegde verhaalbare kosten, zoals vastgelegd in de omgevingswet, in rekening kunnen brengen bij de ontwikkelende partij. Eind 2026 wordt de nota kostenverhaal geactualiseerd.

Meerjarenperspectief gebiedsontwikkeling (actief en passief grondbeleid)

In de Omgevingsvisie van de gemeente uit 2021 is het streven aangegeven dat we 150 woningen of meer per jaar toevoegen. Dit is verder geconcretiseerd en uitgewerkt in het in 2022 vastgestelde Programma Wonen 2030 'Drimmelen groeit'.

In de periode 2022 t/m 2030 hebben we de ambitie om 1.500 woningen toe te voegen met gemiddeld 200 woningen per jaar.

Om dit te realiseren, werken we met een woningbouwprogrammering van grote tot kleine plannen, waarbij het aantal te realiseren woningen uitgesmeerd is over projecten, kernen en jaren. Waar mogelijk geven we prioriteit aan de grotere woningbouwplannen.

De gemeente Drimmelen heeft zowel actief grondbeleid waarbij de gemeente een eigen grondpositie heeft en faciliterend grondbeleid waarbij de grond in bezit is van de ontwikkelaar maar waarbij een anterieure overeenkomst is afgesloten waarin wij afspraken maken over zowel het kostenverhaal als de voorwaarden die wij stellen aan de gebiedsontwikkeling.

De toelichting en cijfers hieronder van de oplevering en start van de bouw in 2026 en de doorkijk 2027 bevatten zowel actieve als faciliterende projecten.

Oplevering 2026

In 2026 verwachten we 209 nieuwe woningen toe te voegen aan de woningvoorraad van de gemeente. Verder zijn de laatste 4 woonwagens opgeleverd aan de Tuinbouwweg in Made en is de woningcorporatie bezig met een interne verbouwing voor 5 nieuwe sociale huurwoningen in Hooge Zwaluwe. Er zijn ook een aantal ontwikkelingen van 1 of enkele woningen die bijdragen aan de totale realisatie van woningen in 2026. Daarmee komen we voor 2026 op onze ambitie uit om 200 woningen per jaar toe te voegen.

Start bouw 2026

We verwachten voor 276 woningen de start bouw in 2026. Hierin zit voor een deel overlap met bovenstaande alinea qua projecten omdat voor enkele projecten de start bouw en oplevering in hetzelfde jaar liggen.

De start bouw omvat woningen in verschillende prijscategorieën en soorten woningen waaronder onder andere 51 woningen in het plan Made Oost II, 51 zorgappartementen in de Kloosterstraat in Made en 66 woningen van het plan de Biezen III in Lage Zwaluwe.

Doorkijk 2027

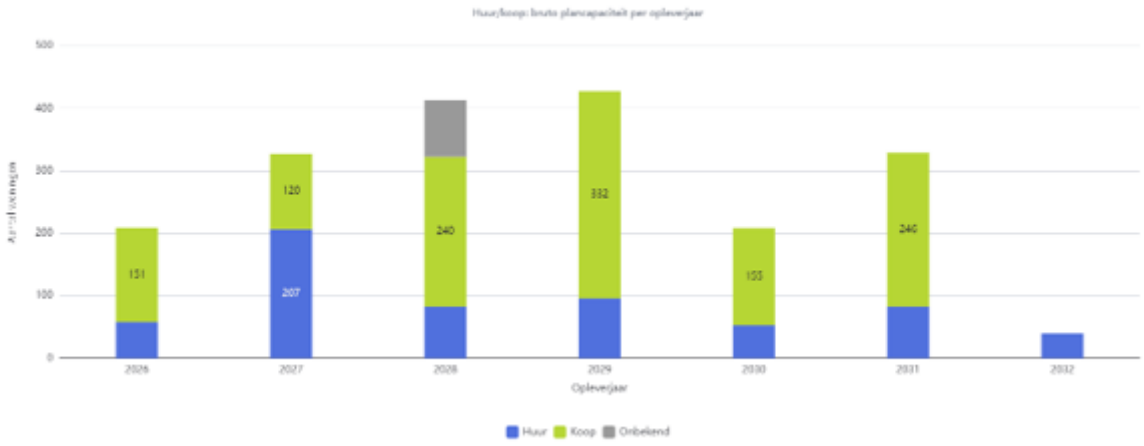
Los van de projecten waar de bouw in 2026 van start gaat, zijn er nog andere projecten die in 2027 opgeleverd dan wel gebouwd gaan worden. Het gaat bijvoorbeeld om Verlengde Elsakker, waar 88 woningen na de positieve uitspraak door de Raad van State nu groen licht hebben en in 2027 waarschijnlijk kunnen starten met de bouw. Er wordt verder gekeken of er een doorstart kan worden gemaakt voor de 70 betaalbare flexwoningen aan de Lageweg in Terheijden.

81 woningen van de Munnikenhof in Terheijden en 211 woningen van de Rietlanden in Drimmelen wachten nog op uitspraak van de Raad van State. De verwachting is wel dat Munnikenhof in 2027 van start kan gaan . Op het project Nieuwstraat Wagenberg (12 woningen) is recent een positieve uitspraak van Raad van State ontvangen waardoor dit plan verder in procedure kan.

We hopen in 2027 met de eerste woningen van Made Noordwest te kunnen beginnen maar dat hangt af van eventuele juridische procedures.

Doorkijk lange termijn

Over de langere termijn ziet de verwachte oplevering van woningen eruit zoals hieronder wordt weergegeven.

Bovenstaande is natuurlijk afhankelijk van externe factoren, zoals bijvoorbeeld juridische procedures die voor vertraging kunnen zorgen.

Meer acuele en gedetailleerde informatie is te vinden in de halfjaarlijkse raadsbrief woningbouw.

Uitvoering actief grondbeleid

Gehanteerde parameters

In de laatste geactualiseerde grondexploitatiecomplexen is in de meerjarenprognoses rekening gehouden met 2% voor de rente vanaf 2027 en met 1,2% voor 2026.

De parameters voor kostenstijgingen baseren we op de jaarlijkse publicatie Outlook Grondexploitaties van bureau Metafoor. Deze publicatie zet de meest recente jaarcijfers en prognoses van toonaangevende instanties op een rij. Zo ontstaat een goed beeld van de kosten- en de grondwaardeontwikkeling in de komende jaren.

De bouwkosten in de woningbouw blijven stijgen, vooral door oplopende personeelskosten en de krapte op de arbeidsmarkt waardoor de ontwikkelaars hun prijzen verhogen. Hoewel de materiaalprijzen iets stabiliseren stijgen de grondwaarden nog steeds.

In de geactualiseerde grondexploitatie projecten is rekening gehouden met verschillende parameters waarvan wij de gemiddelde prijsstijging hebben berekend voor de indexering voor de komende jaren 2026 en verder conform onderstaand overzicht.

Woningbouw indexen	2026	2027	2028	2029
Bouw en woonrijpmaken	3,50%	3,00%	3,00%	2,00%
Plankosten	4,50%	3,00%	3,00%	2,00%

Het percentage opbrengstenstijging wordt voor de nog niet verkochte kavels in de huidige markt veiligheidshalve gezet op nul procent (0%). De reden hiervoor is dat de gemeente haar bouwkavels tegen de actuele marktwaarde taxeert op het moment van verkoop. Deze marktwaarde wordt bepaald door minimaal 1 onafhankelijke taxateur.

Prognose en jaarresultaat actieve grondexploitaties

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de complexen die tot en met 2026 in exploitatie zijn genomen. Deze complexen worden geactualiseerd met de jaarrekening 2026 en de toekomstige cijfers worden meegenomen in de meerjarenbegroting 2027-2029. Verderop in deze paragraaf worden de genoemde winstnemingen verder toegelicht. Onderstaande tabel geeft de begrote boekwaarde van de verschillende complexen per 31-12-2026 weer.

Geplande einddatum exploitatie	Naam Complex	Boekwaarde 1-1-2026	Begote uitgaven 2026	Begrote inkomsten 2026	Gegrote winstneming of afsluiting 2026	Boekwaarde 31-12-2026
2028	Dorpshart/Centrumplan Made	-137.227	660.177	0		522.950
2028	Norbartstraat-Romboutstraat	-115.344	173.452	80.291		-22183
2026	Van Hooydonklaan Willebrordus	-311.228	215.607		95.621	0
2026	Tuinbouwweg Made	370.886	217.449		-588.335	0
2028	De Ligne Made	704.413	570.464	465.093	53.861	863.645
		511.500	**1.837.149**	**545.384**	**-438.853**	**1.364.412**

eindjaar

De van Hooijdonklaan wordt naar verwachting per 31-12-2026 afgesloten met een positief saldo van € 95.621. Voor de van Hooijdonklaan hadden al winstnemingen in eerdere jaren plaatsgevonden van € 280.929 zodat het uiteindelijke positieve eindresultaat wordt begroot op € 376.550.

Voor de Ligne wordt per 31-12- 2026 een winstneming geraamd van € 53.861. Dit is de eerste berekende winstneming van dit project.

De Tuinbouwweg (negatief eindresultaat van € 588.335 wordt per 31-12-2026 afgesloten. Voor het negatieve resultaat is een bedrag opgenomen in de voorziening verlies.

Voor de komende jaren worden nog de volgende uitgaven en inkomsten verwacht op de grondexploitatiecomplexen, weergegeven in onderstaande tabel.

Geplande einddatum exploitatie	Naam Complex	Boekwaarde 1-1-2026	Geraamde uitgaven 2026	Geraamde inkomsten vanaf 2026	Verwacht resultaat bij afsluiting
2028	Dorpshart/Centrumplan Made	-137.227	1.511.420	0	1.374.193
2028	Norbartstraat-Romboutstraat	-115.344	1.237.199	800.194	321.661
2026	Van Hooydonklaan Willebrordus	-311.228	215.607	0	-95.621
2026	Tuinbouwweg Made	370.886	217.449	0	588.335
2028	De Ligne Made	704.413	1.187.780	2.481.213	-589.020
		511.500	**4.369.455**	**3.281.407**	**1.599.548**

Voorziening verlies

Met de verwachte negatieve resultaten wordt al rekening gehouden in de voorziening verlies grondexploitaties. Het is voorgeschreven om zodra het verlies zich voordoet hier een voorziening voor te creëren t.l.v. het resultaat van het jaar waarin het zich voordoet. In 2025 was een storting van € 271.552 nodig om de nu verwachte verliezen te kunnen dekken. Deze storting wordt gedaan vanuit de reserve grondexploitatie. Met de jaarrekening 2026 wordt opnieuw berekend of een storting in de voorziening verlies noodzakelijk is.

Naam	Eindjaar	Stand per 1-1-2025	Toevoeging in 2025	Eindstand per 31-12-2025
Dorpshart	2028	1.338.602	35.591	1.374.193
Norbartstraat-Romboutstraat	2028	307.344	14.317	321.661
Tuinbouwweg	2026	366.691	221.644	588.335
		2.012.637	**271.552**	**2.284.189**

Winstnemingen en positieve afsluitingen

Op grond van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) is het verplicht om winstnemingen te berekenen en te verwerken in grondexploitaties waarbij een positief eindresultaat wordt verwacht. De hoogte van deze winstneming in een jaar wordt bepaald d.m.v. de voorgeschreven POC-methode. De positieve winstnemingen worden gestort in onze algemene reserve grondexploitatie.

In onderstaande tabel zie u de genomen winstnemingen tot en met 2025 en de te nemen begrote winstnemingen over 2026, 2027 en 2028.Deze winstnemingen worden gestort in de reserve grondexploitatie.

Project nr.	Omschrijving	Reeds genomen	Reeds genomen	Reeds genomen	Nog te nemen winstnemingen			
		2023	2024	2025	2026	2027	2028	Totaal
G.005	De Ligne	€ -	€ -	**€ -**	€ 53.861	€ 189.331	€ 345.828	**€ 589.020**
G.007	Van Hooijdonklaan		€ 75.645	**€ 205.284**	€ 95.621			**€ 376.550**
		€ -	€ 75.645	**€ 205.284**	€ 149.482	€ 189.331	€ 345.828	**€ 965.570**

Risico's

Bij elke actualisatie van een grondexploitatiecomplex worden de tot dan bekende ingeschatte risico's en kansen geanalyseerd en zo nodig bijgesteld. De risico's voor de lopende grondexploitatiecomplexen zijn per 31-12-2025 berekend op € 424.341. Bij de inschatting van de risico's wordt gekeken naar de financiële, juridische, technische en ruimtelijke risico's die de gemeente loopt en hierop wordt een verdeelsleutel toegepast. Het risico neemt af gedurende de looptijd van de exploitatie. In onderstaande tabel is de inschatting van het risico per complex weergegeven.

G.003	Dorpshart Made	€ 49.824
G.005	De Ligne	€ 130.907
G.006	Norbartstraat	€ 209.323
G.007	Van Hooydonklaan	€ 16.286
G.009	Tuinbouwweg	€ 18.001
		€ 424.341

Algemene reserve grondexploitaties

De Algemene Bedrijfsreserve Grondbedrijf dient als buffer voor de activiteiten van het grondbedrijf en is zo doende een vereveningsreserve voor de actieve grondexploitatiecomplexen.

De risico's welke uit het grondbedrijf voortvloeien, worden door deze reserve opgevangen. De reserve wordt gemaximeerd op de omvang van de risico's van de actieve grondexploitaties plus de vastgestelde reserve van € 450.000.

De voeding in deze reserve bestaat uit de stortingen van de verplichte winstnemingen in de grondexploitaties voortvloeiende uit de voorgeschreven POC-methode. Onttrekkingen bestaan uit de stortingen in de voorziening verlies grondexploitaties en een jaarlijkse opname van € 150.000 t.g.v. de exploitatie voor de kosten van het opstarten van nieuwe projecten. Mocht het saldo van de reserve boven de optelsom van de ingeschatte reserve komen, dan wordt het meerdere gestort in de algemene reserve.

Omschrijving	Beginstand	2025 Werkelijke storingen en Ontrekkingen	2026 Werkelijke storingen en Ontrekkingen	2027 Werkelijke storingen en Ontrekkingen	2028 Werkelijke storingen en Ontrekkingen	Totaal
Stand 01-01-2025	€ 699.371					
Winstnemingen		€ 394.947	€ 149.482	€ 189.331	€ 345.828	€ 1.079.588
Verliesnemingen		€ -271.552				€ -271.552
Opname t.b.v. opstarten nieuwe projecten			€ -150.000	€ -150.000	€ -150.000	€ -450.000
	€ 699.371	€ 123.395	€ -518	€ 39.331	€ 195.828	€ 358.036
Stand per 31-12 van het jaar		€ 822.766	€ 822.248	€ 861.579	€ 1.057.407	€ 1.057.407

Omvangingeschatte risico's	€ 424.341,00
Vastgestelde reserve	€ 450.000,00
Maximale reserve	**€ 874.341,00**

Toelichting vastgestelde grondexploitaties

Algemeen

Met de jaarrekening 2025 zijn alle actieve grondexploitatieprojecten geactualiseerd en de begrote cijfers voor de komende jaren bijgesteld. Met de najaarsnota 2026 worden alleen grote mutaties verwerkt. Een totale actualisatie van de lopende actieve grondexploitatieprojecten, inclusief rente- en indexwijzigingen, vindt plaats met de jaarrekening 2026.

Hieronder vindt u een toelichting per grondexploitatie

<u>Dorpshart Made (geplande afsluiting 31-12-2028)</u>

In januari van 2021 heeft de gemeenteraad een grondexploitatie vastgesteld voor de ontwikkeling van het Dorpshart in Made. In 2023 zijn gronden voor woningbouw bouwrijp aan de ontwikkelaar verkocht. Op dit moment vindt de bouw van het appartementencomplex met 26 appartementen op de locatie van voorheen het Sociaal Cultureel Centrum de Mayboom plaats. Deze appartementen worden in het vierde kwartaal van 2026 opgeleverd. In augustus 2026 wordt ook gestart met de tweede fase van de aanleg van de openbare ruimte, om te beginnen de tuin boven op de parkeergarage van het appartementencomplex. Daarna volgt de herinrichting van het gebied tussen het gebied tussen de Kerkstraat, Kloosterstraat en het Gaymansplantsoen Naar verwachting zijn de werkzaamheden in het voorjaar van 2027 afgerond.

<u>Norbartstraat – Romboutsstraat Made (geplande afsluiting 31-12-2028)</u>

In september 2023 is de grondexploitatie vastgesteld voor de ontwikkeling Norbartstraat – Romboutstraat in Made (IKC de Stuifhoek e.o.). In december 2023 is het bestemmingsplan voor deze gebiedsontwikkeling door de gemeenteraad vastgesteld. In 2024 is de bouw van de school met daarop 9 appartementen aanbesteed en is een deel van de school gesloopt om ruimte te maken voor het integraal kindcentrum (IKC) de Stuifhoek. De bouw is in februari 2025 gestart. Het IKC is in juli 2026 opgeleverd en wordt met ingang van schooljaar 2026-2027 in gebruik genomen. De appartementen op het gebouw zullen in september 2026 worden opgeleverd. Na de sloop van de oude school wordt het gebied verder ingericht. Er worden hier, naar verwachting in 2027, nog 10 grondgebonden woningen gerealiseerd. De gronden voor dit deel van de ontwikkeling worden aan een marktpartij verkocht. Hiervoor is medio 2026 een biedingsprocedure doorlopen. De effecten hiervan zullen verwerkt worden in de najaarsnota 2026.

Van Hooijdonklaan Lage Zwaluwe (geplande afsluiting 31-12-2026)

Voor de Van Hooijdonklaan (vm. Willibrordusschool) in Lage Zwaluwe is in mei 2023 het bestemmingsplan inclusief grondexploitatiecomplex vastgesteld. Het plan voorziet in de bouw van in totaal 39 woningen in de plannen D'n Olm (grond van derden) en Willibrordushof (eigen grond, 26 woningen) en is winstgevend. In december 2024 is de grond bouwrijp verkocht aan de ontwikkelaar. Beide plannen zijn inmiddels gebouwd. De woningen in het plan Willibrordus zijn in 2026 opgeleverd; op 3 september 2026 is het openingsmoment. Vervolgens zal het openbaar gebied worden overgedragen waarna de plannen financieel kunnen worden afgerond.

Tuinbouwweg Made (geplande afsluiting 31-12-2026)

Voor de Tuinbouwweg in Made is in november van mei 2023 het bestemmingsplan inclusief grondexploitatiecomplex vastgesteld. Het plan omvat de uitbreiding van de woonwagenlocatie met zes standplaatsen. De verkoop van de grond aan de woningbouwcorporatie is in 2024 bekrachtigd. Het bouw- en woonrijp maken van de gronden is gereed. De zes woonwagens zijn inmiddels geplaatst.

De Ligne Made (geplande afsluiting 31-12-2028)

De raad heeft in oktober 2025 het grondexploitatiecomplex vastgesteld met een huidig verwacht positief resultaat van € 597.000 aan de Stuivezandsestraat voor de bouw van 21 duurzaam verplaatsbare woningen (in samenwerking met Woonvizier) en 11 woningbouwkavels. De opbrengsten uit de grondverkoop voor de sociale huurwoningen zijn doorgeschoven naar 2026. Daarnaast laat de ontwikkeling van de 11 woningbouwkavels langer op zich wachten, omdat de aanbestedingsprocedure nog moet worden doorlopen.

H. Wet Open Overheid (WOO)

De Wet open overheid (Woo) heeft als doel de transparantie van de overheid te vergroten en de actieve openbaarmaking van informatie te bevorderen. Gemeente Drimmelen is vanaf verslagjaar 2025 verplicht om in haar begroting en jaarstukken een aparte paragraaf op te nemen over de Woo. Deze paragraaf biedt inzicht in hoe de gemeente invulling geeft aan openbaarheid en informatiebeheer. De Woo heeft een actief gedeelte met categorieën die actief gepubliceerd dienen te worden en een passief gedeelte dat opgestart wordt met een Woo-verzoek. Stukken zijn te raadplegen via zoek.officielebekendmakingen.nl en vanaf eind 2026 is het platform drimmelen.edataloket.eu beschikbaar.

Wat gaan we doen in 2027

Passieve openbaarmaking is de openbaarmaking op verzoek, hieronder vallen de Woo-verzoeken. Daarnaast vergt de Woo dat wij steeds meer documenten uit eigen beweging openbaar maken. Deze actieve openbaarmaking van de Woo is onderverdeeld in fases (tranches). Sinds 1 november 2024 is landelijk de eerste van de in totaal vier tranches actief. Dit betreft actieve openbaarmaking van wetten, algemeen verbindende voorschriften en informatie over de organisatie, werkwijze en bereikbaarheid. We voldoen aan deze tranche. De tweede tranche bestaat uit ontwerpen van wet- en regelgeving, vergaderstukken, agenda's en besluitenlijsten, adviezen, jaarplannen en jaarverslagen en de Woo-verzoeken en Woo-besluiten.

De landelijke invoering van de tweede tranche is opnieuw vertraagd met ten minste negen maanden. Het ministerie van Binnenlandse Zaken heeft laten weten dat dit te maken heeft met de technische doorontwikkeling van de systemen waarmee informatie kan worden aangeleverd en vindbaar kan worden gemaakt via de Woo-voorziening, en ook de kosten van de aansluiting op deze systemen. Hierdoor is de eerdere koers om de tweede tranche in het eerste kwartaal van 2027 in te laten gaan niet meer haalbaar. Wij zullen deze extra tijd benutten om het proces rondom actieve openbaarmaking te optimaliseren. Dat staat dus voor 2027 op de agenda.

Daarnaast zijn we op dit moment druk bezig met de implementatie van een anonimiseringstool voor de Woo. De implementatie vergt de nodige tijd en inzet van alle betrokken medewerkers en afdelingen. Op termijn zal deze tool het proces van anonimiseren efficiënter maken en ervoor zorgen dat we via een platform actief openbaar kunnen maken. Voor 2027 gaan we inzetten op de voorlichting aan de medewerkers van de gemeente rondom de Woo. Te denken valt aan het opstellen van een protocol rondom het archiveren van Whatsappberichten of het maken van werkafspraken over taalgebruik in e-mailverkeer. Tot slot blijven we ervoor zorgen dat onze informatiehuishouding op orde is.

Stand van zaken

<u>Woo-contactfunctionaris</u>
De Woo-contactfunctionaris is het eerste en laagdrempelige aanspreekpunt voor burgers, journalisten en andere externe partijen met vragen over publieke informatie of het indienen van een Woo-verzoek. Alle vragen rondom de Woo en alle Woo-verzoeken komen binnen bij de Woo-contactfunctionaris. Voor Woo-verzoeken geldt dat de Woo-contactfunctionaris deze vervolgens samen met de vakafdeling in behandeling neemt.

<u>Ambitieniveau</u>
Qua ambitieniveau hebben we ervoor gekozen om aan te sluiten bij het ambitieniveau Basis. Dit betekent dat we stipt de wettelijke fasering en tranches van de Woo volgen. Op het gebied van bereikbaarheid is er één aanspreekpunt binnen onze organisatie, de Woo-contactfunctionaris. Onlangs hebben we de tekst op de website van de gemeente geactualiseerd en de contactgegevens van de Woo-contactfunctionaris opgenomen. Ook hebben we een webformulier gecreëerd voor het digitaal indienen van Woo-verzoeken.

Financiële begroting

A. Overzicht baten en lasten en toelichting

A1. Meerjarenperspectief

De begroting 2027 is de eerste jaarschijf van de meerjarenraming 2027-2030. De gemeenteraad stelt door het vaststellen van de begroting 2027 alleen de budgetten vast van 2027. De presentatie van cijfers van de latere jaren heeft als doel inzicht te geven in de financiële positie.

Tabel Finbegr. A1-1 (bedragen x € 1.000)

Begroting Gemeentebreed	Realisatie 2025	Begroting 2026 na wijziging VJN	Begroting 2027 na VJN 2026	Begroting 2027	Mutatie 2027 t.o.v. begroting 2027 na VJN 2026	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Lasten								
Prog. 1: Burger en Bestuur	-6.478 N	-6.928 N	-6.844 N	-7.540 N	-696 N	-7.475 N	-7.345 N	-7.444 N
Prog. 2: Openbare Ruimte	-11.263 N	-12.209 N	-11.993 N	-13.378 N	-1.385 N	-13.629 N	-14.210 N	-14.185 N
Prog. 3: Ruimte, Wonen en Econ.	-14.119 N	-15.230 N	-15.219 N	-15.420 N	-201 N	-14.402 N	-11.632 N	-11.578 N
Prog. 4: Sociaal Domein	-43.583 N	-45.283 N	-44.155 N	-47.157 N	-3.002 N	-47.563 N	-45.968 N	-45.981 N
Alg. Dekkingsmiddelen	-561 N	-992 N	-1.332 N	-585 N	746 V	-587 N	-587 N	-587 N
Overhead	-12.447 N	-11.967 N	-11.668 N	-14.172 N	-2.504 N	-13.952 N	-14.106 N	-14.167 N
Totaal lasten	**-88.450 N**	**-92.610 N**	**-91.210 N**	**-98.252 N**	**-7.042 N**	**-97.608 N**	**-93.849 N**	**-93.942 N**
Baten					V			
Prog. 1: Burger en Bestuur	1.241 V	901 V	946 V	906 V	-40 N	857 V	545 V	545 V
Prog. 2: Openbare Ruimte	4.161 V	4.246 V	4.221 V	4.650 V	429 V	4.669 V	4.977 V	4.997 V
Prog. 3: Ruimte, Wonen en Econ.	11.996 V	10.611 V	10.813 V	11.522 V	709 V	10.806 V	7.777 V	7.771 V
Prog. 4: Sociaal Domein	14.317 V	13.601 V	12.275 V	12.909 V	635 V	13.084 V	12.749 V	12.494 V
Alg. Dekkingsmiddelen	62.726 V	61.595 V	64.731 V	65.110 V	379 V	62.822 V	62.363 V	62.327 V
Overhead	227 V	45 V	45 V	8 V	-38 N	8 V	8 V	8 V
Totaal baten	**94.669 V**	**90.999 V**	**93.030 V**	**95.104 V**	**2.074 V**	**92.247 V**	**88.418 V**	**88.143 V**
Saldo van baten en lasten excl. mutaties reserves	**6.219 V**	**-1.611 N**	**1.820 V**	**-3.149 N**	**-4.968 N**	**-5.361 N**	**-5.431 N**	**-5.799 N**
Mutatie reserves					V			
Storting reserves	-416 N	-743 N	-150 N	-343 N	-193 N	-654 N	-155 N	-155 N
Onttrekking reserves	2.298 V	3.134 V	1.638 V	3.492 V	1.854 V	1.822 V	1.952 V	1.942 V
Totaal mutatie reserves	**1.882 V**	**2.391 V**	**1.488 V**	**3.149 V**	**1.661 V**	**1.168 V**	**1.798 V**	**1.788 V**
Saldo van baten en lasten inclusief mutatie reserves	**8.101 V**	**781 V**	**3.307 V**	**0 V**	**-3.307 N**	**-4.193 N**	**-3.633 N**	**-4.012 N**
Correctie incidentele baten en lasten	3.286 V	434 V	-282 N	-3 N	279 V	-21 N	232 V	232 V
Structureel begrotingssaldo	**4.815 V**	**347 V**	**3.589 V**	**3 V**	**-3.586 N**	**-4.171 N**	**-3.865 N**	**-4.243 N**

Mutaties reserves op programma niveau								
Prog. 1: Burger en Bestuur	53 V	52 V	52 V	47 V	-6 N	47 V	47 V	47 V
Prog. 2: Openbare Ruimte	626 V	631 V	606 V	598 V	-8 N	681 V	811 V	801 V
Prog. 3: Ruimte, Wonen en Econ.	290 V	532 V	-77 N	595 V	672 V	-3 N	114 V	114 V
Prog. 4: Sociaal Domein	914 V	769 V	769 V	855 V	86 V	795 V	795 V	795 V

Tabel Finbegr. A1-1 (bedragen x € 1.000)

Overhead	0 V	407 V	137 V	1.054 V	917 V	-352 N	31 V	31 V
Algemene dekkingsmiddelen	0 V	0 V	0 V	0 V	0 V	0 V	0 V	0 V
Saldo mutaties reserves	**1.882 V**	**2.391 V**	**1.488 V**	**3.149 V**	**1.661 V**	**1.168 V**	**1.798 V**	**1.788 V**

A2. Financiële uitgangspunten

De (financiële) vertrekpunten van de voorliggende begroting 2027 zijn:
1. het Coalitieakkoord 2026-2030 Een nieuwe koers vooruit;
2. de Programmabegroting 2027;
3. de Voorjaarsnota 2026;
4. de Kadernota 2027;
5. de Raadsbesluiten tot en met september 2026.

Financieel beleidskader
In deze paragraaf leggen we de regels, uitgangspunten en principes uit die we gebruiken bij het opstellen van de begroting. Deze uitgangspunten zijn gebaseerd op het BBV (Besluit Begroting en Verantwoording) of gemeentelijk beleid dat in lijn is met de wet.

Het beleidskader bestaat uit de volgende onderdelen:
- Algemene uitgangspunten
- Uitgangspunten specifieke begrotingsonderdelen
- Financiële positie
- Verbonden Partijen.

Algemene uitgangspunten
Structureel sluitende begroting
De meerjarenbegroting moet minstens structureel sluitend zijn. Als blijkt dat er bij de Kadernota begrotingstekorten ontstaan, geeft de gemeenteraad richtingen aan om deze tekorten te verminderen. Bij het opstellen van de begroting kan vervolgens besloten worden hoe deze oplossingen verder uitgewerkt worden.

Behoedzame en reële ramingen
Bij het maken van de begroting werken we met voorzichtige en realistische schattingen. We proberen ervoor te zorgen dat de jaarrekening zo min mogelijk afwijkt van de bijgestelde begroting.

Structurele uitgaven worden structureel gedekt
Structurele uitgaven mogen niet worden gedekt door eenmalige inkomsten of meevallers. Uit de post Onvoorzien (ter waarde van € 5.000) worden geen structurele uitgaven betaald.

Financiële tegenvallers binnen programma's opvangen
Financiële tegenvallers door hogere kosten of lagere inkomsten moeten binnen het eigen programma worden opgevangen, bijvoorbeeld door besparingen of hogere inkomsten. Het college maakt een afweging over het gebruik van eventuele hogere inkomsten. De eerste verantwoordelijkheid hiervoor ligt bij de betreffende portefeuillehouder(s).

Financiële meevallers
Onverwachte financiële voordelen in de exploitatie tijdens het jaar worden expliciet voorgelegd aan het college voor besluitvorming.

Integrale afweging
De gemeenteraad weegt de wensen voor nieuw beleid af tegen de beschikbare financiële ruimte tijdens de begroting, die in het najaar voor het begrotingsjaar wordt besproken. Het college werkprogramma vormt hierbij de basis. De Kadernota geeft inzicht in de financiële ruimte en de wensen voor nieuw beleid. Deze nota is daarom bepalend voor de inhoud van de Programmabegroting voor het volgende jaar. Afwijken hiervan kan alleen met toestemming van de raad. De definitieve besluiten worden genomen tijdens de begrotingsbehandeling in het najaar.

Oud voor nieuw beleid
Als het college of de raad extra budget aanvraagt op een ander moment dan tijdens de integrale afweging, moet aangegeven worden waar de dekking vandaan komt. Tenzij er al een duidelijke dekking is, moet in het raadsvoorstel vermeld worden welk bestaand beleid geschrapt of verminderd wordt. Daarnaast streeft het college ernaar om eenmaal in het jaar nieuwe beleid en daarmee nieuwe budgetten te begroten. Dit is tijdens de begroting, zodat een goede integrale afweging gemaakt kan worden.

Uitgangspunten specifieke begrotingsonderdelen

Algemene uitkering

In deze begroting is rekening gehouden met de financiële gegevens uit de meicirculaire. De aantallen die door de overheid zijn gebruikt, zoals het aantal woningen en leerlingen, zijn overgenomen. De begroting maakt duidelijk welke specifieke middelen gereserveerd zijn voor bepaalde doeleinden. Het effect van de septembercirculaire wordt op een later moment toegelicht en verwerkt in de eerstvolgende Voorjaarsnota. De decembercirculaire is de basis voor de op te stellen jaarrekening 2026.

Investeringen

De investeringsomvang is gebaseerd op de meerjarige investeringsprognose (zie bijlage 3).

Kapitaallasten

We berekenen de kapitaallasten van vaste activa op basis van de boekwaarde en de resterende looptijd. Voor 2027 is het rente-omslagpercentage, dat we gebruiken om de kosten te verdelen, vastgesteld op 1,5 %. De rente wordt berekend over de boekwaarde aan het begin van het jaar (zie ook de Paragraaf Financiering).
Alle materiële activa worden lineair afgeschreven. Bij de afschrijvingen van eerder goedgekeurde kredieten gaan we ervan uit dat investeringen die nog niet zijn uitgevoerd, in het volgende begrotingsjaar worden gerealiseerd.

Lokale lasten/heffingen

De OZB-tarieven worden gewijzigd zodat de opbrengsten in lijn liggen met de algemene kostenstijging. Doordat de totale WOZ-waarde in de gemeente stijgt, dalen twee OZB-tarieven, hoewel het nominale belastingbedrag stijgt. Voor de afvalstoffenheffing en rioolheffing geldt een systeem van volledige kostendekking, waarbij gebruik wordt gemaakt van egalisatievoorzieningen, zowel vooraf als achteraf. Andere heffingen worden aangepast op basis van de verwachte prijsontwikkeling.

Loonkostenontwikkeling

Het loonniveau is gebaseerd op de salaristabellen van mei. Ontwikkelingen in de cao en periodieke verhogingen vanaf juni worden meegenomen in de begroting van het komende jaar. Voor de indexering van de loonkosten wordt de informatie uit de meicirculaire gebruikt.

Te verstrekken subsidies

De subsidies worden geïndexeerd met hetzelfde percentage als de gemeentelijke kostenontwikkeling.

Indexering

Tot 2024 werd de gemeentelijke begroting jaarlijks bijgesteld voor de verwachte prijsontwikkelingen, gebaseerd op inflatiepercentages van het Centraal Planbureau (CPB). Omdat het Rijk is overgestapt op loon/prijscompensatie o.b.v. het BBP wordt vanaf 2025 deze methode ook voor de gemeentelijke begroting gehanteerd.

Voor de indexering van de subsidies van de professionele organisaties hanteren we de prijsindexcijfers van de Nederlandse Zorgautoriteit.

We rekenen met constante prijzen, dit wil zeggen dat alleen voor het eerste begrotingsjaar met prijsontwikkelingen rekening wordt gehouden.
De leges burgerzaken zijn voor een belangrijk deel bepaald door het Rijk. De overige tarieven stijgen conform de overige kosten. Van deze indexcijfers kan worden afgeweken indien hiervoor gegronde redenen zijn, zoals bijvoorbeeld contractuele afspraken.

Financiële positie

Reserves

Het beleid voor reserves en voorzieningen is vastgelegd in de financiële regels. De gemeenteraad is verantwoordelijk voor het instellen van reserves. In de begroting worden verrekeningen met reserves per programma weergegeven. Het overzicht van het saldo voor en na bestemming laat zien hoe deze verrekeningen het saldo van het programma beïnvloeden. De verwachte stand van de reserves is gebaseerd op de laatste jaarrekening en houdt rekening met toevoegingen en onttrekkingen in de huidige begroting. Er wordt geen rente berekend over de reserves. Elk jaar wordt er kritisch gekeken naar de noodzaak, de hoogte en de besteding van de reserves.

Weerstandscapaciteit
De weerstandscapaciteit is de hoeveelheid middelen en mogelijkheden die de gemeente heeft of kan krijgen om onverwachte, grote kosten te betalen die niet zijn opgenomen in de begroting. Wanneer financiële tegenvallers blijvend zijn en geen risico meer vormen, moeten ze in de begroting worden opgenomen (zie ook Paragraaf A. Weerstandsvermogen). De regels over risicobeheersing en weerstandscapaciteit staan in de 'Nota risicomanagement en weerstandsvermogen'.

Onderhoudsvoorzieningen
Voor onderhoudsvoorzieningen is altijd een actueel meerjarig onderhoudsplan beschikbaar met een planningshorizon voor minimaal vier jaar / een bestuursperiode. De stortingen in en onttrekkingen uit de voorziening zijn verwerkt in de begroting. Ook over de voorzieningen wordt geen rente berekend.

Financiering
De Treasury-activiteiten van de gemeente zijn bedoeld om de publieke taken uit te voeren. Ze moeten voorzichtig worden uitgevoerd en mogen niet gericht zijn op het maken van winst door onnodig hoge renterisico's te nemen (zie ook het Treasury-statuut en paragraaf D. Financiering).

Grondbeleid
Het beleid kent meerdere uitgangspunten:
1. het realiseren van de ruimtelijke doelstellingen op het gebied van sociaal beleid, volkshuisvesting, economie, onderwijshuisvesting etc.;
2. het genereren van financiële middelen mede ter dekking van de aan plannen toe te rekenen kosten;
3. zoveel mogelijk risico’s beperken op grond van overeenkomsten en het aanbrengen van prioriteiten bij niet rendabele projecten.

Verbonden partijen
Volgens spelregel 4 van de regionale kadernota moeten de gemeenten die deelnemen aan een verbonden partij elk jaar in november richtlijnen vaststellen. Deze richtlijnen geven aan hoe verbonden partijen hun beleid en financiën voor het komende begrotingsjaar moeten plannen.

Het college geeft in de paragraaf "Verbonden Partijen" algemene richtlijnen die gelden voor de Kaderbrief 2027 en de Begroting 2028 van iedere Gemeenschappelijke Regeling (GR). Daarnaast staan in bijlage 5. specifieke richtlijnen voor enkele GR'en.

A3. Verschillen lasten en baten ten opzichte van vastgestelde meerjarenbegroting

Toelichting op de belangrijkste afwijkingen

Verschillen begroting	Begroting 2027 na VJN 2026	Begroting 2027	Mutatie 2027 t.o.v. 2026 na wijziging	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Begroting 2027	*3.307 V*	**0** V	-3.307 N	*-3.657 N*	*-4.020 N*	*-4.398 N*
Vastgestelde meerjarenbegroting 2026 (na VJN)	*V*	**0** V	0 N	*536 V*	*-387 N*	*-387 N*
Verschil	**3.307 V**	**0 V**	**-3.307 N**	**-4.193 N**	**-3.633 N**	**-4.011 N**
Verschillen per programma:						
Programma 1: Burger en bestuur	*-5.898 N*	**-6.635** N	-736 N	*-6.617 N*	*-6.800 N*	*-6.899 N*
Programma 2: Openbare ruimte	*-7.772 N*	**-8.728** N	-956 N	*-8.960 N*	*-9.233 N*	*-9.188 N*
Programma 3: Ruimte, Wonen en Economie	*-4.406 N*	**-3.899** N	508 V	*-3.596 N*	*-3.856 N*	*-3.807 N*
Programma 4: Sociaal domein	*-31.880 N*	**-34.248** N	-2.368 N	*-34.478 N*	*-33.220 N*	*-33.486 N*
Algemene dekkingsmiddelen (excl. Reserves)	*63.400 V*	**64.525** V	1.125 V	*62.235 V*	*61.776 V*	*61.740 V*
Overhead	*-11.623 N*	**-14.164** N	-2.541 N	*-13.944 N*	*-14.098 N*	*-14.159 N*
Totaal	**1.820 V**	**-3.149 N**	**-4.968 N**	**-5.361 N**	**-5.431 N**	**-5.799 N**
Mutaties reserves:						
Totale mutaties binnen programmabegroting	*1.487 V*	**3.149** V	1.661 V	*1.168 V*	*1.798 V*	*1.788 V*
Totaal	**1.487 V**	**3.149 V**	**1.661 V**	**1.168 V**	**1.798 V**	**1.788 V**
Totaal verschillen	**3.307 V**	**0 V**	**-3.307 N**	**-4.193 N**	**-3.633 N**	**-4.011 N**

Toelichting op de belangrijkste afwijkingen:

De toelichtingen op de verschillen zijn op de afzonderlijke programma's opgenomen.

A4. Overzicht incidentele baten en lasten

Algemeen

Voor een gezonde financiële positie moeten de structurele lasten worden gedekt door structurele baten.
De provincie beoordeelt de begroting en meerjarenbegroting hierop. De incidentele baten en lasten worden daarbij uit de begrotingssaldi gezuiverd. Om in aanmerking te komen voor repressief toezicht in 2027 dient deze ‘gezuiverde’ begroting reëel in evenwicht te zijn. Mocht dit niet het geval zijn, dan moet uit de meerjarenraming blijken dat dit evenwicht uiterlijk in de laatste jaarschijf wordt bereikt. Daarbij dienen de ramingen volledig, realistisch en haalbaar te zijn.

Ten tweede dient de jaarrekening (15 juli) en de begroting (15 november) tijdig bij de provincie te zijn. In het algemeen geldt, dat een gemeente structurele taken uitvoert en daarvoor structurele lasten raamt in de begroting. Structurele lasten zijn dus de regel, incidentele lasten zijn de uitzondering. Onttrekking uit reserves zijn in principe incidenteel, met uitzondering van de onttrekking uit de kapitaallasten reserve, deze is structureel. De aard van de post bepaalt dus of deze incidenteel is. Om deze reden worden de belangrijkste incidentele lasten daarom toegelicht in de begroting.

Om te beoordelen of de begroting structureel sluitend is, worden de begrotingssaldi gecorrigeerd met het saldo van incidentele baten en lasten.

Tabel Finbgr.A4-2 (bedragen x €1.000)

Structureel begrotingssaldo	2027		2028		2029		2030	
Lasten exclusief mutaties reserves	-98.252	N	-97.608	N	-93.849	N	-93.942	N
Baten exclusief mutaties reserves	95.104	V	92.247	V	88.418	V	88.143	V
Geraamd saldo van baten en lasten	**-3.149**	**N**	**-5.361**	**N**	**-5.431**	**N**	**-5.799**	**N**
Toevoegingen reserves	-343	N	-654	N	-155	N	-155	N
Onttrekkingen reserves	3.492	V	1.822	V	1.952	V	1.942	V
Geraamd resultaat	**0**	**V**	**-4.193**	**N**	**-3.633**	**N**	**-4.012**	**N**
Incidentele lasten (exclusief reserve stortingen)	-4.679	N	-3.004	N	-239	N	-239	N
Incidentele baten (exclusief reserve onttrekkingen)	4.339	V	3.564	V	553	V	553	V
Incidentele toevoegingen reserves	-343	N	-654	N	-155	N	-155	N
Incidentele onttrekkingen reserves	680	V	73	V	73	V	73	V
Saldo van incidentele baten en lasten	**-3**	**N**	**-21**	**N**	**232**	**V**	**232**	**V**
Structureel begrotingssaldo	**3**	**V**	**-4.171**	**N**	**-3.865**	**N**	**-4.243**	**N**

Toelichting incidentele baten en lasten

Programma 3. Ruimte, wonen, duurzaamheid en economie

Actief grondbeleid (€ 221.000 voordelig)
Conform "notitie structurele en incidentele baten en lasten" van de Commissie BBV worden alle lasten, baten en reservemutaties met betrekking tot grondexploitaties gezien als incidenteel.

Overige grondzaken (€ 69.000 voordelig)
Conform "notitie structurele en incidentele baten en lasten" van de Commissie BBV worden alle lasten en baten met betrekking tot verkoop eigendommen / activa (incl. snippergroen / reststroken) gezien als incidenteel.

Transformatie flexwoningen (€ 185.000 voordelig)
Ten aanzien van dit project is een huurinkomst begroot van € 185.000. Vanwege het onzekere karakter is deze baat als incidenteel aangemerkt.

SiSa Energie Armoede, Slimme stappen A16 (€ 60.000 voordelig)
De middelen voor de aanpak van energiearmoede zijn beschikbaar gesteld voor een specifiek en tijdelijk doel. De ontvangen bijdrage heeft geen structureel karakter en wordt daarom als incidentele bate aangemerkt.

SiSa NIP (€ 100.000 voordelig)
De middelen vanuit het Nationaal Isolatieprogramma (NIP) zijn bestemd voor de uitvoering van een specifieke regeling. De ontvangen middelen hebben geen structureel karakter voor de gemeentelijke begroting en worden daarom als incidentele bate aangemerkt.

Gebiedsfonds energie-infra (€ 160.000 voordelig)
Onder het gebiedsfonds energie infra worden zowel lasten als baten opgenomen die verband houden met het project Powerport en Nederwiek 3. Incidenteel is voor 2027 € 100.000 opgenomen voor de proceskosten ontwerptafel Powerport en daarnaast een baat van € 260.000 als incidentele bijdrage van het rijk in de kosten die de gemeente maakt voor deze projecten.

Woningbouwprojecten (€ 190.000 nadelig)
Voor woningbouwprojecten waarvan de kosten niet verhaalbaar zijn wordt de periode 2026-2028 personeel van derden ingehuurd voor een bedrag van € 190.000 per jaar. Gelet op de tijdelijkheid van deze inhuur is deze als incidenteel aangemerkt.

Omgevingsvergunning (€ 155.000 nadelig)
Voor de werkzaamheden rondom de omgevingsvergunning wordt gedurende de periode 2026-2028 personeel van derden ingehuurd voor een bedrag van € 155.000 per jaar. Dit incidentele budget is bestemd om de flexibele schil van de werkbehoefte van de dienstverlening van de planbegeleiders te kunnen realiseren als daar behoefte aan is. Vanaf 2029 wordt structurele inzet van vaste formatie voorzien, maar het besluit hierover moet nog worden genomen. Gelet op de tijdelijkheid van deze inhuur is deze als incidenteel aangemerkt.

Toezicht en handhaving (€38.000 nadelig)
Voor de werkzaamheden rondom toezicht en handhaving wordt in 2027 incidenteel personeel van derden ingehuurd voor een bedrag van € 38.000. Dit budget wordt gebruikt om de piek bij de integrale controles op de huisvesting van arbeidsmigranten te kunnen uitvoeren. Gelet op de tijdelijkheid van deze inhuur is deze als incidenteel aangemerkt.

Programma 4: Sociaal Domein
Huisvesting onderwijs (€ 40.000 nadelig)
Voor het haalbaarheidsonderzoek naar gezamenlijke huisvesting van De Zeggewijzer en Kindcentrum JIJ is incidenteel € 40.000 benodigd.

Zwembaden (€ 50.000 nadelig)
Ten behoeve van het scenario-onderzoek voor de toekomst van de zwembaden is incidenteel € 50.000 aan kosten opgenomen.

Bevordering sport (€ 60.000 nadelig)
Conform het raadsbesluit op 9 juli 2026 inzake Vervolg op evaluaties maatschappelijke accommodaties is € 60.000 nodig voor inzet en inhuur ten behoeve van het uitwerken van het programmaonderdeel maatschappelijke accommodaties,

Toegang en preventie Jeugd regio (€ 50.000 nadelig)
Voor de gemeentelijke personele inzet ten behoeve van de implementatie (inhuur) is incidenteel € 50.000 benodigd.

Programma Overhead
Salarissen Middelen, Basis op Orde financiën (€ 53.000 nadelig)
Salariskosten voor de inhuur voor 2 jaar ter bevordering van de doorontwikkeling van het financiële pakket.

Knelpuntenpot (€ 360.000)
De knelpuntenpot is bedoeld voor het opvangen van specifieke, niet-structurele knelpunten. De hieruit voortvloeiende baten en/of lasten hebben geen structureel karakter en worden daarom als incidenteel aangemerkt.

Conclusie

Op basis van bovenstaande tabel is de vastgestelde begroting na correctie incidentele baten en lasten voor 2027 structureel sluitend, waardoor de gemeente in aanmerking blijft komen voor repressief toezicht door de provincie.

A5. Structurele toevoegingen en onttrekkingen aan reserves

Mutaties in reserves zijn in principe incidenteel. De reserve kapitaallasten is hierop een uitzondering. In de onderstaande tabel staan de verwachte structurele toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves. Daarnaast wordt voor 2027 in overeenstemming met de 10% regeling een bedrag onttrokken uit de Algemene reserve. Voor nieuwbouwprojecten in de opstartfase heeft de gemeenteraad op 12 september 2024 de nota kostenverhaal vastgesteld en daarbij besloten om jaarlijks € 150.000 uit de reserve grondexploitaties te alloceren voor het opstarten van nieuwe projecten. De uitwerking van dit besluit is thans in de meerjarenbegroting opgenomen. Tegenover deze last staat de onttrekking uit de reserve voor hetzelfde bedrag en werkt daarmee budgettair neutraal. In de onderstaande tabel staan de verwachte structurele toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves.

Tabel Finbgr.A5-1

Omschrijving	2027	2028	2029	2030
Vermeerderingen reserve kapitaallasten (stortingen)	0 V	0 V	0 V	0 V
Verminderingen reserve kapitaallasten (onttrekkingen)	1.467.386 V	1.599.599 V	1.729.599 V	1.719.599 V
Algemene reserve (onttrekkingen)	1.195.000 V	0 V	0 V	0 V
Reserve grondexploitaties (onttrekkingen)	150.000 V	150.000 V	150.000 V	150.000 V
Totaal	**2.812.386 V**	**1.749.599 V**	**1.879.599 V**	**1.869.599 V**

B. Financiële positie

B1. Investeringen

Met het vaststellen van de begroting autoriseert de raad het college tot het doen van uitgaven per programma tot de bedragen van het overzicht van baten en lasten voor het betreffende begrotingsjaar. In de programma's zijn echter ook de investeringsplannen voor het begrotingsjaar opgenomen, die voor meerdere jaren ná dat begrotingsjaar nog lasten met zich meebrengen. Met het vaststellen van de begroting worden ook de beleidsprogramma's en de daarvoor opgestelde investeringsplannen voor het komende begrotingsjaar geautoriseerd. Daarmee autoriseert de raad tevens eventuele aanverwante investeringen en bijbehorende lasten in de begrotingsjaren 2028-2030. Voor de volledige lijst aan investeringen die de raad autoriseert, verwijzen wij naar bijlage 3. Investeringsprognose.

Investeringen 2027
Voor 2027 is een totaalbedrag aan investeringen geraamd van € 9,01 miljoen. De investeringen in riolering en afval (€ 4,43 miljoen in 2027) zijn gedekt door de tarieven. In bijlage 3 is de investeringsprognose voor de jaren 2027 tot en met 2030 opgenomen. Bijlage 4 bevat de gehanteerde afschrijvingstermijnen. De gewijzigde en nieuw toegevoegde investeringen voor jaar 2027 zijn toegelicht. De investeringen van de gemeente worden aanbesteed op grond van de Europese en nationale wet- en regelgeving en het gemeentelijk inkoop- en aanbestedingsbeleid.

Het eerste jaar van afschrijven van de investeringen is gebaseerd op het eerste jaar na het aangegeven jaar van oplevering (zie bijlage 3.).

B2. Stand en verloop van de reserves en voorzieningen

Het grootste verschil tussen reserves en voorzieningen is dat de gemeenteraad bij reserves meer vrijheid heeft om te beslissen waarvoor het geld wordt gebruikt. Daarom worden reserves gezien als eigen vermogen. Als de gemeenteraad geld reserveert voor een specifiek doel, dan heet dat een bestemmingsreserve. Voorzieningen zijn gekoppeld aan specifieke verplichtingen. Hoewel de raad het beslisrecht heeft om een voorziening in te stellen, heeft de raad geen vrijheid in de besteding van deze middelen.

Reserves
In onderstaand overzicht staat de verwachte stand en verloop van alle reserves. De beginstand 2027 is gebaseerd op de vermoedelijke omvang van de reserves eind 2026.

Tabel Finbgr-B2.1

Verloop reserves	Eindstand 31.12.2026	Begroting 2027		Eindstand 31.12.2027	Begroting 2028		Eindstand 31.12.2028	Begroting 2029		Eindstand 31.12.2029	Begroting 2030		Eindstand 31.12.2030
		Vermeer-deringen	Vermind-eringen		Vermeer-deringen	Vermind-eringen		Vermeer-deringen	Vermind-eringen		Vermeer-deringen	Vermind-eringen	
Algemene reserve	*17.614.901*	*0*	*1.277.500*	*16.337.401*	*0*	*22.500*	*16.314.901*	*0*	*22.500*	*16.292.401*	*0*	*22.500*	*16.269.901*
Totaal Algemene reserves	**17.614.901**	**0**	**1.277.500**	**16.337.401**	**0**	**22.500**	**16.314.901**	**0**	**22.500**	**16.292.401**	**0**	**22.500**	**16.269.901**
Reserve Kapitaallasten	*26.986.190*	*0*	*1.467.386*	*25.518.804*	*0*	*1.599.599*	*23.919.205*	*0*	*1.729.599*	*22.189.606*	*0*	*1.719.599*	*20.470.007*
Reserve Toerisme en recreatie	*320.797*	*500*	*0*	*321.297*	*500*	*0*	*321.797*	*500*	*0*	*322.297*	*500*	*0*	*322.797*
Reserve Kunst	*51.403*	*0*	*0*	*51.403*	*0*	*0*	*51.403*	*0*	*0*	*51.403*	*0*	*0*	*51.403*
Reserve Landschappelijke Inpassing	*103.744*	*0*	*0*	*103.744*	*0*	*0*	*103.744*	*0*	*0*	*103.744*	*0*	*0*	*103.744*
Reserve Herstel kunstwerken havens	*57.614*	*0*	*0*	*57.614*	*0*	*0*	*57.614*	*0*	*0*	*57.614*	*0*	*0*	*57.614*
Reserve Groenaanleg	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*
Reserve Geprogrammeerd onderhoud gebouwen	*1.612.000*	*0*	*0*	*1.612.000*	*0*	*0*	*1.612.000*	*0*	*0*	*1.612.000*	*0*	*0*	*1.612.000*
Reserve Betaalbare woningbouw/realisatiestimulans	*497.000*	*0*	*497.000*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*
Reserve Pensioenstelstel Politieke Ambtsdragers	*500.000*	*0*	*0*	*500.000*	*0*	*0*	*500.000*	*0*	*0*	*500.000*	*0*	*0*	*500.000*
Reserve Huisvesting Aandachtsgroepen	*615.000*	*0*	*50.000*	*565.000*	*0*	*0*	*565.000*	*0*	*0*	*565.000*	*0*	*0*	*565.000*
Totaal Bestemmingsreserves	**30.743.748**	**500**	**2.014.386**	**28.729.862**	**500**	**1.599.599**	**27.130.763**	**500**	**1.729.599**	**25.401.664**	**500**	**1.719.599**	**23.682.565**
Algemene Bedrijfsreserve grondbedrijf	*395.952*	*242.360*	*150.000*	*488.312*	*432.209*	*150.000*	*770.521*	*50.000*	*150.000*	*670.521*	*50.000*	*150.000*	*570.521*
Reserve Bovenwijkse voorzieningen	*532.854*	*100.050*	*50.000*	*582.904*	*221.050*	*50.000*	*753.954*	*104.050*	*50.000*	*808.004*	*104.050*	*50.000*	*862.054*
Totaal reserves grondexploitatie	**928.806**	**342.410**	**200.000**	**1.071.216**	**653.259**	**200.000**	**1.524.475**	**154.050**	**200.000**	**1.478.525**	**154.050**	**200.000**	**1.432.575**
Totaal reserves	**49.287.455**	**342.910**	**3.491.886**	**46.138.479**	**653.759**	**1.822.099**	**44.970.139**	**154.550**	**1.952.099**	**43.172.590**	**154.550**	**1.942.099**	**41.385.041**

Toelichting reserves

A. Algemene reserve

Algemene reserve

Aan de algemene reserve is geen concrete bestemming gegeven, maar dient voor:

- het waarborgen van de continuïteit;
- het opvangen van echt onvoorziene uitgaven, zoals schadeclaims, garanties geldleningen etc.;
- het afdekken van incidentele tekorten van enig jaar (om schommelingen in de exploitatie op te vangen);
- eenmalige uitgaven en als dekking voor investeringen (geen vervangingsinvesteringen);
- het opvangen van potentiële risico's. De algemene reserve maakt deel uit van het weerstandvermogen.

B. Bestemmingsreserves

Reserve Kapitaallasten

Deze reserve is gevormd ter dekking van het afschrijvingsgedeelte van de kapitaallasten van specifiek door de raad besloten investeringen. De omvang is gebaseerd op de boekwaarde van de investeringen en de omvang van gevoteerde kredieten waarvan de afschrijvingen onttrokken mogen worden uit de reserve kapitaallasten.

Reserve Toerisme en recreatie

De reserve dient voor het uitvoeren van de projecten zoals opgenomen in het beleidsplan Toerisme en recreatie (uitvoeringsprogramma). Alle in enig jaar niet uitgegeven middelen worden toegevoegd aan de reserve Toerisme en Recreatie die vervolgens weer bij de Voorjaarsnota kunnen worden ingezet

Reserve Kunst

Deze reserve is bestemd voor het onderhoud van kunstwerken in openbare ruimte in de gemeente Drimmelen.

Reserve Landschappelijke inpassing

Het versterken van de aanwezige natuur-, landschappelijke, ruimtelijke en functionele waarden en kwaliteiten. Bijdragen aan projecten waarmee een kwaliteitsverbetering van de omgeving kan worden gerealiseerd. Bij nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen wil de provincie dat de initiatiefnemer zorgt voor een kwaliteitsverbetering van het landschap om daarmee het verlies aan omgevingskwaliteit te beperken. Dit uitgangspunt geldt voor ontwikkelingen buiten bestaand stedelijk gebied én buiten de ecologische hoofdstructuur en maakt de principes van ontwikkelingsplanologie toepasbaar. Concreet betekent dit dat passende functies zich kunnen ontwikkelen als er ook een prestatie voor het landschap tegenover staat. In principe wordt uitgegaan van de realisering van een fysieke prestatie op de projectlocatie en/of de directe projectomgeving. Indien dat niet mogelijk is, dient door de initiatiefnemer het vereiste resterende bedrag te worden gestort. Rekening houdend met de impact op de omgeving worden drie categorieën van ruimtelijke ontwikkelingen (met de bijbehorende kwaliteitsverbetering) onderscheiden en een bijdrage bepaald aan deze reserve o.b.v. regelgeving van de provincie Noord-Brabant.

Reserve Herstel civiele kunstwerken havens
Bij inspecties in 2016 is gebleken dat de civiele kunstwerken in drie havens van de gemeente Drimmelen dringend aan onderhoud toe zijn. De inzet ervan is afhankelijk van de uitvoeringswerkzaamheden aan de waterkeringen door het Waterschap.

Reserve Groenaanleg
Het bieden van de mogelijkheid om gekoppeld aan de uitgifte van grond voor rode (stedelijke) functies per m2 een bedrag in deze reserve te storten en dit bedrag in te zetten voor kwaliteitsverbetering in het buitengebied (inclusief kernrandzones). Bijdrage van belanghebbenden die een woningbouwproject in de gemeente Drimmelen willen realiseren of door verkoop van gronden middels een opslag op deze te ontwikkelen grond of te verkopen grond:
€ 5 per m2 uit te geven of te ontwikkelen grond voor Woningbouw / bedrijventerrein op uitbreidingslocaties;
€ 2 per m2 uit te geven grond of te ontwikkelen grond op inbreidingslocaties.
Ten behoeve van kwaliteitsverbetering elders in het buitengebied in de vorm van landschapsontwikkeling en groenaanleg. Dit moet worden bewerkstelligd door het versterken van de groen/blauwe identiteit en het realiseren van een duurzaam en vitaal platteland, voortkomend uit het gebiedsplan Wijde Biesbosch.

Reserve Geprogrammeerd onderhoud gebouwen
Het geprogrammeerd onderhoud van gemeentelijke gebouwen is gebaseerd op een meerjarige onderhoudsprognose waarbij het periodiek terugkerende onderhoud voor een periode van 10 jaren in beeld wordt gebracht. Daarvan worden vervolgens de eerste 4 jaren vertaald in begrotingsramingen. Medio 2026 is de actualisatie van dit onderhoudsplan voorzien. Omdat er nog geen actueel onderhoudsprogramma is vastgesteld is voor de tussentijd een bestemmingsreserve gevormd bij de jaarrekening 2025. Vooralsnog is de reserve bedoeld om pieken en daling in het geprogrammeerd onderhoud van gemeentelijke gebouwen op te vangen.

Reserve Betaalbare woningbouw/realisatiestimulans
Het geld dat ons afgelopen jaar (2025) en de komende jaren (t/m 2029) toekomt vanuit de Realisatiestimulans dient, ook volgens het Rijk, ingezet te worden ten behoeve van de stimulering van de volkshuisvesting in onze gemeente. Bij de vaststelling van de jaarrekening 2025 is, conform gemaakte afspraken en de raadsbrief over de realisatiestimulans, een bestemmingsreserve betaalbare woningbouw gevormd. Deze bestemmingsreserve dient ertoe een impuls te geven aan de opgave realiseren betaalbare woningen, in het bijzonder in de goedkope koopsector en met name in de sociale huur.

Reserve Pensioenstelsel Politieke Ambtsdragers
De gemeente heeft een voorziening voor de toekomstige pensioenverplichtingen ten aanzien van (voormalige) bestuurders op grond van de Algemene pensioen- en uitkeringswet politieke ambtsdragers (Appa). Deze voorziening is actuarieel bepaald en jaarlijks herijkt op basis van actuele parameters zoals rente, sterftekansen en verwachte uitkeringsduur. Met de inwerkingtreding van de Wet toekomst pensioenen (Wtp) wijzigt het Nederlandse pensioenstelsel ingrijpend. Voor politieke ambtsdragers betekent dit dat de huidige Appa-pensioenregeling naar verwachting per 1 januari 2028 zal worden aangepast en geïntegreerd in het nieuwe pensioenstelsel.

De gemeente volgt de landelijke ontwikkelingen rondom de Wet toekomst pensioenen en de uitwerking daarvan voor politieke ambtsdragers nauwgezet. Zodra er meer duidelijkheid bestaat over de transitie en de financiële consequenties, zal dit worden verwerkt in de waardering van de voorziening en toegelicht in de jaarrekening. Vooruitlopend op de financiële effecten voor de omvang van de voorziening is het gewenst om te anticiperen op toekomstige bijstellingen en risicoafdekking. Vandaar dat bij de jaarrekening 2025 deze bestemmingsreserve is gevormd.

Reserve Huisvesting Aandachtsgroepen
Gelet op het feit dat de gemeente Drimmelen nog een wettelijke opgave heeft op het gebied van huisvesting en de onzekerheid over het al dan niet verlengen van tijdelijke financieringsstromen vanuit het Rijk wordt voorgesteld het in 2025 gerealiseerde voordeel op de huisvesting aandachtsgroepen van € 615.000 op te nemen in een bestemmingsreserve. In de loop van 2026 zal een nadere uitwerking van de voorwaarden worden voorgelegd.

C. Reserves grondexploitaties
Reserve Algemene bedrijfsreserve grondbedrijf

De Algemene Bedrijfsreserve Grondbedrijf dient als buffer voor de activiteiten van het grondbedrijf en is zodoende een vereveningsreserve voor de actieve grondexploitaties. De risico's welke uit het grondbedrijf voortvloeien, moeten door deze reserve worden opgevangen. De reserve wordt gemaximeerd op de omvang van de risico's van de actieve grondexploitaties plus de vastgestelde reserve van € 450.000. In de begroting wordt jaarlijks € 150.000 gealloceerd voor het opstarten van projecten waartoe besloten is. De voeding in deze reserve bestaat uit de stortingen van de verplichte winstnemingen in de grondexploitaties voortvloeiende uit de voorgeschreven POC-methode. Onttrekkingen bestaan uit de stortingen in de voorziening verlies grondexploitaties.

Reserve Bovenwijkse voorzieningen

In het programma Kostenverhaal en financiële bijdragen 2024 zijn regels opgenomen voor de bijdrage voor de fysieke leefomgeving waar de Bovenwijkse voorzieningen onder vallen. Het Programma voldoet aan de vereisten uit hoofdstuk 13 van de Omgevingswet. Deze wet geeft de ruimte om kosten van bovenwijkse voorzieningen t.l.v. nieuwbouwontwikkelingen te brengen.
Het gaat om gevolgen voor de fysieke leefomgeving door het ontwikkelen van ruimtelijke plannen voor o.a. wonen, bedrijven, maatschappelijke ruimtes, etc. Deze gevolgen worden uitgedrukt in geld en naar toerekenbaarheid, profijt en proportionaliteit ten laste van de te ontwikkelen planinitiatieven gebracht. kosten die de gemeente maakt als gevolg van een ruimtelijk initiatief worden verhaald op de veroorzaker i.c. de initiatiefnemer en gestort in de reserve.

Voorzieningen worden op grond van artikel 44 BBV gevormd voor:

- verplichtingen en verliezen waarvan de omvang op balansdatum onzeker is doch redelijkerwijs te schatten en bestaande risico's op balansdatum ter zake van verplichtingen of verliezen waarvan de omvang redelijkerwijs te schatten is.
- kosten die in een volgend begrotingsjaar worden gemaakt maar de oorsprong hebben in het begrotingsjaar of een eerder begrotingsjaar en de voorziening strekt tot kostenegalisatie.
- van derden verkregen middelen die specifiek besteed moet worden.

Alle voorzieningen zijn voor de daarvoor bestemde doelen in zijn geheel beklemd.

Tabel Finbgr-B2.2

Verloop voorzieningen	Eindstand 31.12.2026	Begroting 2027 Vermeer-deringen	Begroting 2027 Vermind-eringen	Eindstand 31.12.2027	Begroting 2028 Vermeer-deringen	Begroting 2028 Vermind-eringen	Eindstand 31.12.2028	Begroting 2029 Vermeer-deringen	Begroting 2029 Vermind-eringen	Eindstand 31.12.2029	Begroting 2030 Vermeer-deringen	Begroting 2030 Vermind-eringen	Eindstand 31.12.2030
Voorziening wet APPA	*3.047.355*	*161.000*	*-*	*3.208.355*	*161.000*	*-*	*3.369.355*	*161.000*	*-*	*3.530.355*	*161.000*	*-*	*3.691.355*
Voorz.uitker.verplichtingen pers/vm pers	*101.117*	*133.000*	*-*	*234.117*	*133.000*	*-*	*367.117*	*133.000*	*-*	*500.117*	*133.000*	*-*	*633.117*
Voorziening vervroegd uit dienst treden (zware beroepen)	*80.000*			*80.000*			*80.000*			*80.000*			*80.000*
Voorziening Spaarverlof	*107.824*	*-*	*-*	*107.824*	*-*	*-*	*107.824*	*-*	*-*	*107.824*	*-*	*-*	*107.824*
Voorziening verliezen grondexploitatie	*2.284.190*	*-*	*-*	*2.284.190*	*-*	*-*	*2.284.190*	*-*	*-*	*2.284.190*	*-*	*-*	*2.284.190*
**waarvan in mindering gebracht op vlottende activa*	*-370.886*	*-*	*-*	*-370.886*	*-*	*-*	*-370.886*	*-*	*-*	*-370.886*	*-*	*-*	*-370.886*
Totaal voorz. verplichtingen, verliezen en risico's	**5.249.600**	**294.000**	**-**	**5.543.600**	**294.000**	**-**	**5.837.600**	**294.000**	**-**	**6.131.600**	**294.000**	**-**	**6.425.600**
Voorziening onderhoud gebouwen PLANON	*660.552*	*688.768*	*688.768*	*660.552*	*688.768*	*688.768*	*660.552*	*688.768*	*688.768*	*660.552*	*688.768*	*688.768*	*660.552*
Voorziening onderhoud wegen	*0*	*1.509.713*	*1.509.713*	*0*	*1.509.713*	*1.509.713*	*0*	*1.509.713*	*1.509.713*	*0*	*1.509.713*	*1.509.713*	*0*
Voorziening groot onderh sportparken	*0*	*55.000*	*25.884*	*29.116*	*55.000*	*26.963*	*57.153*	*55.000*	*51.052*	*61.101*	*55.000*	*76.205*	*39.896*
Totaal voorzieningen voor onderhoud	**660.552**	**2.253.481**	**2.224.365**	**689.668**	**2.253.481**	**2.225.444**	**717.705**	**2.253.481**	**2.249.533**	**721.653**	**2.253.481**	**2.274.686**	**700.448**
Voorziening riolering	*585.461*	*-*	*146.365*	*439.096*	*-*	*146.365*	*292.731*	*-*	*146.365*	*146.365*	*-*	*146.365*	*0*
Voorziening afvalstoffenheffing	*425.006*	*-*	*106.252*	*318.755*	*-*	*106.252*	*212.503*	*-*	*106.252*	*106.252*	*-*	*106.252*	*0*
Voorziening BIZ	*27.975*	*28.000*	*28.000*	*27.975*	*28.000*	*28.000*	*27.975*	*28.000*	*28.000*	*27.975*	*28.000*	*28.000*	*27.975*
Totaal voorz. voor door derden beklemde middelen	**1.038.442**	**28.000**	**280.617**	**785.826**	**28.000**	**280.617**	**533.209**	**28.000**	**280.617**	**280.592**	**28.000**	**280.617**	**27.975**
Totaal voorzieningen	**6.948.594**	**2.575.481**	**2.504.982**	**7.019.094**	**2.575.481**	**2.506.061**	**7.088.514**	**2.575.481**	**2.530.150**	**7.133.845**	**2.575.481**	**2.555.303**	**7.154.023**

Toelichting voorzieningen

A. Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's

Voorziening wet APPA

Voor de pensioenverplichtingen van zittende en voormalige wethouders, die de pensioenverplichting nog niet hebben bereikt, dient een voorziening te worden gevormd. Het doel is om een toereikende voorziening aan te leggen voor de pensioenrechten van wethouders, zoals vereist door de Wet APPA. Hiermee wordt beoogd de financiële consequenties van de waardeoverdracht van pensioenen van wethouders te waarborgen.

Voorziening uitkeringsverplichtingen personeel/voormalig personeel

De voorziening voor uitkeringsverplichtingen aan oud-personeel is bedoeld om de kosten van uitkeringen en andere afspraken met voormalige medewerkers te dekken. Deze voorziening wordt in het jaar van het besluit gevormd om toekomstige lasten te verminderen. Als een medewerker wordt ontslagen, zijn we volgens de regels verplicht om een voorziening te treffen voor de kosten die daarmee gepaard gaan. Dit zijn meestal de salariskosten voor de periode die wettelijk is afgesproken.

Voorziening vervroegd uit dienst treden (zware beroepen)

In de voorjaarsnota 2026 is een voorziening gevormd voor de Regeling vervroegd uittreden (RVU) ter grootte van € 80.000. Als gevolg van deelname aan de RVU ontstaat een meerjarige verplichting. Conform de regelgeving dient hiervoor een voorziening te worden getroffen, waarvan de omvang gelijk dient te zijn aan de omvang van de toekomstige verplichting en daarmee de lasten kunnen worden toegerekend aan de periode waarover de verplichting bestaat. De lasten die verband houden met het vormen van de voorziening zijn onderdeel van de exploitatiecijfers binnen overhead.

Voorziening Spaarverlof

Per 1-1-2023 hebben medewerkers recht op verlofsparen, zoals afgesproken in de cao Gemeenten. Dat betekent dat medewerkers hun verlof mogen sparen voor bijvoorbeeld pensioenvervroeging. Het is een wettelijke verplichting om voor verlofsparen een voorziening in te stellen.

Voorziening verliezen grondexploitatie

Deze voorziening is ten behoeve van de te verwachte verliezen actieve grondexploitaties. Voor een inhoudelijke toelichting verwijzen wij naar paragraaf G. Grondbeleid.

B. Voorziening voor onderhoud

Voorziening onderhoud gebouwen (Planon)

Deze voorziening is via het gebouwbeheerssysteem, Planon, erop gericht het onderhoud van de gemeentelijke eigendommen te waarborgen op een bepaalde conditiescore. De gemeentelijke eigendommen zijn geïnspecteerd conform systematiek NEN 2767 met vaststelling van de bijbehorende conditiescores. Deze onderhoudsvoorziening is eveneens toegelicht in de paragraaf C. Onderhoud kapitaalgoederen. Actualisatie van het meerjarig onderhoudsplan is medio 2027 voorzien.

Voorziening onderhoud wegen

Groot onderhoud wordt bekostigd vanuit de hiervoor gevormde voorziening en wordt opgenomen in het beheer- en uitvoeringsplan wegen. Deze werkzaamheden zijn gericht op het verlengen van de levensduur van verhardingen en het behouden van het gewenste kwaliteitsniveau. De vorming en inzet van de voorziening dient met name om de pieken en dalen in het uitvoeringsprogramma op te vangen. Groot onderhoud aan elementenverhardingen wordt veelal gecombineerd met integrale projecten, zoals rioolvervangingen en herinrichtingen van de openbare ruimte. In 2027 vindt tevens een nieuwe inspectieronde van het gemeentelijke wegennet plaats. De onderhoudsvoorziening is eveneens toegelicht in de paragraaf C. Onderhoud kapitaalgoederen.

Voorziening groot onderhoud sportparken

De gemeenteraad heeft op 9 juli 2026 op basis van nieuwe beleidsuitgangspunten een beheerplan voor de sportparken vastgesteld. Met ingang van 2027 werken we met een plan dat voorziet in het groot onderhoud aan de natuurgrasvelden en is hiervoor een voorziening gevormd. De investeringen nemen we op in het investeringsplan. Hierbij hanteren we de spelregels van het BBV en dit plan wordt elke 5 jaar volledig geactualiseerd en voorgelegd aan de raad.

C. Voorzieningen voor door derden beklemde middelen

Voorziening Riolering

Deze voorziening is ingesteld als egalisatievoorziening. Bij de jaarrekening wordt het resultaat van werkelijke lasten en baten verrekend met de voorziening in het kader van 100% kostendekkendheid.

Bij vaststelling van de tarieven wordt deze voorziening ingezet (zie ook paragraaf B. Lokale heffingen).

Voorziening Afvalstoffenheffing
Deze voorziening is ingesteld als egalisatievoorziening. Bij de jaarrekening wordt het resultaat van werkelijke lasten en baten verrekend met de voorziening in het kader van 100% kostendekkendheid. Bij vaststelling van de tarieven wordt deze voorziening ingezet (zie ook paragraaf B. Lokale heffingen).

Voorziening BIZ (Bedrijven Investerings Zone)
De gemeente int de bijdragen van de ondernemers ten behoeve van het BIZ en dient deze door te betalen (onder gestelde voorwaarden) aan de vereniging (zie ook paragraaf B. Lokale heffingen).

B3. Financiering

Omschrijving

Voor de investeringsplannen en exploitatie van 2027 tot en met 2030 wordt een financiering van ongeveer € 32 miljoen verwacht. De voornaamste investeringen zijn voor projecten gerelateerd aan (vervangen) van riolering. De financiering zal vooral langlopend worden aangetrokken. Voor zover sprake is van kortdurende liquiditeitstekorten, wordt getracht deze met kasgeldleningen te financieren. Voor verdere uitleg en onderbouwing verwijzen u naar de Paragraaf D. Financiering.

B4. Jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume

Arbeidskosten gerelateerde verplichtingen zijn de toekomstige uitkeringen aan huidige en voormalige bestuurders, en aan personeel dat momenteel of in het verleden voor de gemeente heeft gewerkt. Volgens het Burgerlijk Wetboek 2, titel 9, moeten bedrijven financiële voorzieningen treffen voor deze verplichtingen. Omdat gemeenten een speciale rol hebben, is hier een uitzondering op gemaakt in het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV).

Deze uitzondering houdt in dat:
- Jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen op een vergelijkbare manier als gewone kosten in de begroting worden opgenomen en in de jaarrekening worden verantwoord.
- Er elk jaar een uitleg over deze verplichtingen moet worden opgenomen in de toelichting op de begroting en jaarrekening (artikel 20.2 BBV).
- Gemeenten hierdoor geen extra financiële voorzieningen hoeven te treffen (artikel 44.3 BBV).

Hieronder volgt de verplichte uitleg volgens artikel 20.2 van het BBV over de arbeidskosten gerelateerde verplichtingen die relevant zijn voor het begrotingsjaar.

B4.1 Wachtgelden, WW-uitkeringen en andere uitkeringen voormalige gemeenteambtenaren

Op basis van de regels en afspraken voor gemeentelijk personeel zijn er twee groepen te onderscheiden voor voormalig gemeentelijk personeel.

Werkloosheidswet
Voormalig gemeentelijk personeel valt onder de Werkloosheidswet. Gemeenten dragen zelf de kosten bij werkloosheid. Dit betekent dat de financiële gevolgen afhangen van de specifieke situatie. De geschatte kosten voor deze uitkering worden in een speciale voorziening gestort. Jaarlijks worden de kosten voor uitkeringen hieruit betaald. Deze uitkeringen worden volledig door de gemeente zelf betaald.
Sinds 2020 vallen gemeenten onder het arbeidsrecht, waardoor het makkelijker is om tijdelijke arbeidsovereenkomsten niet te verlengen. Dit betekent echter wel dat er een groter risico is op tijdelijke WW-verplichtingen.

B4.2 Uitkeringen pensioenen voormalige bestuurders

Voor voormalige leden van colleges van Burgemeester en Wethouders zijn er een paar belangrijke regelingen en financiële verplichtingen.

Uitkeringen voor voormalige bestuurders
Deze uitkeringen worden toegekend op basis van de Wet Appa. Hoeveel en hoe lang iemand uitkeringen ontvangt, hangt af van de opgebouwde diensttijd, het salaris en eventuele neveninkomsten.

Waardeoverdracht van pensioenrechten
Sinds enkele jaren kunnen wethouders binnen zes maanden na hun vertrek hun opgebouwde pensioenrechten overdragen, volgens de Wet Appa. Hoeveel pensioenrechten iemand heeft

opgebouwd, hangt af van de duur van het wethouderschap en, onder bepaalde voorwaarden, ook de uitkeringstijd. De waarde van de pensioenrechten wordt elk jaar gecontroleerd. Eind 2025 bedroeg de totale waarde van de opgebouwde pensioenrechten van de huidige en voormalige wethouders ongeveer 2,9 miljoen. De waarde van deze rechten is opgenomen in een voorziening.

B5. Geprognosticeerde balans

In de geprognosticeerde begin- en eindbalans wordt een beeld geschetst van de uitwerking op de balanspositie in de periode 2027 t/m 2030 op basis van de huidige uitgangspunten. Voor 2026 is voor het saldo uitgegaan van de voorjaarsnota. Dit saldo wordt geactualiseerd bij de najaarsnota 2026. Voor een verduidelijking van de bestanddelen van het eigen vermogen, zie B2. Stand en verloop van de reserves en voorzieningen.

Tabel Finbgr-B5 Geprognosticeerde balans (bedragen x € 1.000)

ACTIVA	Ultimo 2025	Ultimo 2026	Ultimo 2027	Ultimo 2028	Ultimo 2029	Ultimo 2030
Vaste activa						
Immateriële vaste activa	4.873	4.600	4.327	4.054	3.782	3.509
Materiële vaste activa	86.889	95.312	110.233	112.443	110.986	110.264
Financiële vaste activa: Kapitaalverstrekkingen	207	207	207	207	207	207
Financiële vaste activa: Leningen	4.755	6.155	7.555	7.555	7.555	7.555
Financiële vaste activa: Uitzettingen > 1 jaar	4.363	4.223	4.083	3.943	3.803	3.664
Totaal vaste activa	***101.087***	***110.497***	***126.406***	***128.203***	***126.333***	***125.199***
Vlottende activa						
Voorraden: Onderhanden werk & Overige grond- en hulpstoffen	141	1.364	1.168	1.696	-	-
Voorraden: Gereed product en handelsgoederen & vooruitbetalingen	2	4	4	4	4	4
Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	15.949	11.911	11.911	11.911	11.911	11.911
Liquide middelen	404	305	305	305	305	305
Overlopende activa	8.263	5.647	5.647	5.647	5.647	5.647
Totaal vlottende activa	***24.759***	***19.231***	***19.035***	***19.563***	***17.867***	***17.867***
Totaal activa	**125.845**	**129.728**	**145.441**	**147.766**	**144.200**	**143.066**

PASSIVA	Ultimo 2025	Ultimo 2026	Ultimo 2027	Ultimo 2028	Ultimo 2029	Ultimo 2030
Vaste passiva						
Eigen vermogen	43.502	49.417	46.268	40.907	35.476	29.677
Onverdeeld resultaat	8.101	129	0	-4.193	-3.633	-4.012
Voorzieningen	6.333	6.949	7.019	7.089	7.134	7.154
Vaste schulden met een rentetypische looptijd van een jaar of langer	44.716	56.614	58.525	58.656	58.994	53.310
Totaal vaste passiva	**102.653**	**113.109**	**111.812**	**102.459**	**97.970**	**86.129**
Vlottende passiva						
Netto vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan een jaar	8.215	6.414	23.422	35.101	36.024	46.731
Overlopende passiva	14.978	10.206	10.206	10.206	10.206	10.206
Totaal vlottende passiva	**23.193**	**16.620**	**33.628**	**45.307**	**46.230**	**56.937**
Totaal - passiva	**125.845**	**129.728**	**145.441**	**147.766**	**144.200**	**143.066**

B6. EMU-saldo

Het EMU-saldo is het verschil tussen de inkomsten en uitgaven van de overheid. Het laat zien of er in een jaar meer geld is uitgegeven dan ontvangen, of dat er juist geld is overgehouden. Dit saldo helpt om te begrijpen hoe de financiële situatie van de gemeente zich ontwikkelt.

Het EMU-saldo van de lokale overheid telt mee voor het totale EMU-saldo van de overheid. Het is verplicht om dit saldo weer te geven, zodat er een duidelijk overzicht is van de financiële situatie. De cijfers worden ook aan het CBS gegeven. Het is belangrijk om het EMU-saldo goed in de gaten te houden volgens de Wet houdbare overheidsfinanciën (HOF).

Volgens de BBV-regels moet de begroting informatie bevatten over de ontwikkeling van het EMU-saldo van het vorige jaar, het huidige jaar en de drie daaropvolgende jaren.

Tabel Finbgr-B6 (bedragen x1000)

EMU-saldo	Ultimo 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
a. Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	5.075	-2.186	-3.149	-5.361	-5.431	-5.799
b. Mutatie (im)materiële vaste activa	7.446	8.150	14.649	1.937	-1.729	-995
c. Mutatie voorzieningen	-1.507	616	70	69	45	20
d. Mutatie voorraden (incl. bouwgronden in exploitatie)	1.370	1.225	-196	528	-1.696	0
e. Boekwinst bij verkoop effecten en boekwinst bij verkoop (im)materiële vaste activa	0	0	0	0	0	0
Berekend EMU-saldo (a-b+c-d-e)	**-5.248**	**-10.946**	**-17.531**	**-7.756**	**-1.960**	**-4.784**

Bijlagen

1. Baten en lasten per taakveld

In deze bijlage zijn de baten en lasten uit de meerjarenbegroting 2027-2030 opgenomen per taakveld.

Tabel baten en lasten per taakveld (bedragen x € 1.000)

Nr	Taakveld	2027			2028			2029			2030		
	Taakveld	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
0.1	*Bestuur*	-2.769 N	8 V	-2.761 N	-2.827 N	8 V	-2.819 N	-2.766 N	8 V	-2.759 N	-2.766 N	8 V	-2.758 N
0.2	*Burgerzaken*	-1.307 N	720 V	-587 N	-1.184 N	672 V	-512 N	-1.116 N	360 V	-756 N	-1.216 N	360 V	-856 N
0.3	*Beheer overige gebouwen en gronden*	-165 N	160 V	-5 N	-164 N	160 V	-4 N	-164 N	160 V	-4 N	-131 N	160 V	29 V
0.4	*Overhead*	-14.172 N	8 V	-14.164 N	-13.952 N	8 V	-13.944 N	-14.106 N	8 V	-14.098 N	-14.167 N	8 V	-14.159 N
0.5	*Treasury*	-16 N	82 V	66 V	-16 N	82 V	66 V	-16 N	82 V	66 V	-16 N	82 V	66 V
0.61	*OZB woningen*	-552 N	4.773 V	4.221 V	-552 N	4.773 V	4.221 V	-552 N	4.773 V	4.221 V	-552 N	4.747 V	4.195 V
0.62	*OZB niet-woningen*	0 V	2.022 V	2.022 V	0 V	2.022 V	2.022 V	0 V	2.022 V	2.022 V	0 V	2.012 V	2.012 V
0.64	*Belastingen overig*	0 V	56 V	56 V	0 V	56 V	56 V	0 V	56 V	56 V	0 V	56 V	56 V
0.7	*Algemene uitkering en overige uitkeringen Gemeentefonds*	0 V	58.177 V	58.177 V	0 V	55.889 V	55.889 V	0 V	55.430 V	55.430 V	0 V	55.430 V	55.430 V
0.8	*Overige baten en lasten*	-4 N	0 V	-4 N	-6 N	0 V	-6 N	-6 N	0 V	-6 N	-6 N	0 V	-6 N
0.9	*Vennootschapsbelasting (VpB)*	-13 N	0 V	-13 N	-13 N	0 V	-13 N	-13 N	0 V	-13 N	-13 N	0 V	-13 N
1.1	*Crisisbeheersing en brandweer*	-2.308 N	0 V	-2.308 N	-2.308 N	0 V	-2.308 N	-2.307 N	0 V	-2.307 N	-2.306 N	0 V	-2.306 N
1.2	*Openbare orde en veiligheid*	-971 N	44 V	-927 N	-971 N	44 V	-927 N	-971 N	44 V	-927 N	-971 N	44 V	-927 N
2.1	*Verkeer en Vervoer*	-6.599 N	517 V	-6.082 N	-6.598 N	392 V	-6.206 N	-6.763 N	317 V	-6.446 N	-6.835 N	317 V	-6.519 N
2.2	*Parkeren*	-40 N	1 V	-39 N	-64 N	1 V	-63 N	-63 N	1 V	-62 N	-63 N	1 V	-62 N
2.3	*Recreatieve havens*	-89 N	3 V	-86 N	-89 N	3 V	-86 N	-89 N	3 V	-86 N	-89 N	3 V	-85 N
2.4	*Economische havens en waterwegen*	-9 N	0 V	-9 N	-8 N	0 V	-8 N	-8 N	0 V	-8 N	-8 N	0 V	-8 N
2.5	*Openbaar vervoer*	-85 N	5 V	-80 N	-85 N	5 V	-80 N	-99 N	5 V	-94 N	-99 N	5 V	-94 N
3.2	*Fysieke bedrijfsinfrastructuur*	-258 N	25 V	-233 N	-263 N	18 V	-245 N	-248 N	18 V	-230 N	-248 N	18 V	-230 N
3.3	*Bedrijfsloket en bedrijfsregelingen*	-473 N	95 V	-378 N	-472 N	95 V	-377 N	-472 N	95 V	-377 N	-472 N	95 V	-377 N
3.4	*Economische promotie*	-479 N	361 V	-117 N	-514 N	361 V	-152 N	-514 N	361 V	-152 N	-517 N	361 V	-155 N
4.2	*Onderwijshuisvesting*	-1.609 N	258 V	-1.351 N	-1.560 N	258 V	-1.302 N	-1.533 N	258 V	-1.275 N	-1.521 N	258 V	-1.263 N
4.3	*Onderwijsbeleid en leerlingzaken*	-1.750 N	311 V	-1.439 N	-1.750 N	311 V	-1.439 N	-1.750 N	311 V	-1.439 N	-1.750 N	311 V	-1.439 N
5.1	*Sportbeleid en activering*	-428 N	83 V	-345 N	-368 N	83 V	-285 N	-367 N	83 V	-284 N	-317 N	0 V	-317 N
5.2	*Sportaccommodaties*	-2.287 N	545 V	-1.743 N	-2.359 N	575 V	-1.784 N	-2.284 N	510 V	-1.773 N	-2.298 N	339 V	-1.959 N
5.3	*Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie*	-80 N	0 V	-80 N	-80 N	0 V	-80 N	-80 N	0 V	-80 N	-80 N	0 V	-80 N
5.4	*Musea*	-5 N	0 V	-5 N	-5 N	0 V	-5 N	-5 N	0 V	-5 N	-5 N	0 V	-5 N
5.5	*Cultureel erfgoed*	-55 N	0 V	-55 N	-55 N	0 V	-55 N	-55 N	0 V	-55 N	-55 N	0 V	-55 N
5.6	*Media*	-619 N	0 V	-619 N	-619 N	0 V	-619 N	-618 N	0 V	-618 N	-618 N	0 V	-618 N
5.7	*Openbaar groen en (openlucht)recreatie*	-3.890 N	10 V	-3.880 N	-4.012 N	10 V	-4.003 N	-4.154 N	10 V	-4.145 N	-4.014 N	10 V	-4.005 N
6.1	*Samenkracht en burgerparticipatie*	-7.170 N	5.198 V	-1.973 N	-7.363 N	5.197 V	-2.166 N	-7.282 N	5.122 V	-2.161 N	-7.277 N	5.122 V	-2.155 N
6.21	*Toegang en eerstelijnsvoorzieningen Wmo*	-1.227 N	0 V	-1.227 N	-1.227 N	0 V	-1.227 N	-1.227 N	0 V	-1.227 N	-1.227 N	0 V	-1.227 N
6.22	*Toegang en eerstelijnsvoorzieningen Jeugd*	-5.515 N	26 V	-5.488 N	-6.005 N	26 V	-5.978 N	-6.005 N	26 V	-5.978 N	-6.004 N	26 V	-5.978 N
6.3	*Inkomensregelingen*	-7.496 N	5.380 V	-2.116 N	-7.244 N	5.130 V	-2.115 N	-7.244 N	5.130 V	-2.115 N	-7.244 N	5.130 V	-2.115 N

Tabel baten en lasten per taakveld (bedragen x € 1.000)

6.4	*WSW en beschut werk*	-2.101	N	0	V	-2.101	N	-2.073	N	0	V	-2.073	N	-2.073	N	0	V	-2.073	N	-2.073	N	0	V	-2.073	N
6.5	*Arbeidsparticipatie*	-847	N	0	V	-847	N	-847	N	0	V	-847	N	-847	N	0	V	-847	N	-847	N	0	V	-847	N
6.60	*Hulpmiddelenen en diensten (Wmo)*	-1.520	N	87	V	-1.434	N	-1.551	N	87	V	-1.465	N	-1.573	N	87	V	-1.487	N	-1.600	N	87	V	-1.514	N
6711	*Huishoudelijke hulp (Wmo)*	-3.849	N	247	V	-3.602	N	-3.920	N	466	V	-3.454	N	-2.648	N	466	V	-2.182	N	-2.648	N	466	V	-2.182	N
6712	*Begeleiding (Wmo)*	-1.983	N	0	V	-1.983	N	-2.016	N	0	V	-2.016	N	-2.051	N	0	V	-2.051	N	-2.087	N	0	V	-2.087	N
6713	*Dagbesteding (Wmo)*	-118	N	0	V	-118	N	-118	N	0	V	-118	N	-118	N	0	V	-118	N	-118	N	0	V	-118	N
6714	*Overige maatwerkarrangementen (Wmo)*	-143	N	0	V	-143	N	-143	N	0	V	-143	N	-143	N	0	V	-143	N	-143	N	0	V	-143	N
6752	*Jeugdhulp ambulant regionaal*	-2.463	N	0	V	-2.463	N	-2.371	N	351	V	-2.020	N	-2.371	N	351	V	-2.020	N	-2.371	N	351	V	-2.020	N
6762	*Jeugdhulp met verblijf regionaal*	-1.722	N	0	V	-1.722	N	-1.722	N	0	V	-1.722	N	-1.722	N	0	V	-1.722	N	-1.722	N	0	V	-1.722	N
6763	*Jeugdhulp met verblijf landelijk*	-600	N	0	V	-600	N	-600	N	0	V	-600	N	-600	N	0	V	-600	N	-600	N	0	V	-600	N
6791	*PGB Wmo*	-40	N	0	V	-40	N	-40	N	0	V	-40	N	-40	N	0	V	-40	N	-40	N	0	V	-40	N
6792	*PGB Jeugd*	-373	N	0	V	-373	N	-373	N	0	V	-373	N	-373	N	0	V	-373	N	-373	N	0	V	-373	N
6811	*Beschermd wonen (Wmo)*	-100	N	574	V	474	V	-100	N	400	V	300	V	-100	N	400	V	300	V	-100	N	400	V	300	V
6821	*Jeugdbescherming*	-344	N	0	V	-344	N	-344	N	0	V	-344	N	-344	N	0	V	-344	N	-344	N	0	V	-344	N
6822	*Jeugdreclassering*	-27	N	0	V	-27	N	-27	N	0	V	-27	N	-27	N	0	V	-27	N	-27	N	0	V	-27	N
6.91	*Coördinatie en beleid Wmo*	-243	N	0	V	-243	N	-240	N	0	V	-240	N	-240	N	0	V	-240	N	-243	N	0	V	-243	N
6.92	*Coördinatie en beleid Jeugd*	-305	N	0	V	-305	N	-305	N	0	V	-305	N	-305	N	0	V	-305	N	-305	N	0	V	-305	N
7.1	*Volksgezondheid*	-2.076	N	201	V	-1.875	N	-2.076	N	201	V	-1.875	N	-1.880	N	5	V	-1.875	N	-1.880	N	5	V	-1.875	N
7.2	*Riolering*	-2.952	N	4.127	V	1.174	V	-3.109	N	4.271	V	1.162	V	-3.378	N	4.654	V	1.275	V	-3.420	N	4.674	V	1.255	V
7.3	*Afval*	-3.556	N	5.048	V	1.492	V	-3.550	N	5.115	V	1.565	V	-3.518	N	5.096	V	1.579	V	-3.518	N	5.090	V	1.572	V
7.4	*Milieubeheer*	-3.242	N	735	V	-2.507	N	-3.385	N	675	V	-2.710	N	-2.951	N	100	V	-2.851	N	-2.951	N	100	V	-2.851	N
7.5	*Begraafplaatsen en crematoria*	-186	N	134	V	-52	N	-185	N	134	V	-52	N	-185	N	134	V	-52	N	-185	N	134	V	-52	N
8.1	*Ruimte en leefomgeving*	-1.094	N	638	V	-456	N	-1.031	N	639	V	-392	N	-1.021	N	639	V	-382	N	-944	N	639	V	-305	N
8.2	*Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)*	-3.089	N	3.259	V	170	V	-2.064	N	2.544	V	480	V	-127	N	108	V	-19	N	-127	N	108	V	-19	N
8.3	*Wonen en bouwen*	-2.844	N	1.187	V	-1.657	N	-2.688	N	1.187	V	-1.500	N	-2.338	N	1.187	V	-1.150	N	-2.393	N	1.187	V	-1.205	N
Saldo exclusief mutatie reserves		**-98.252**	**N**	**95.104**	**V**	**-3.149**	**N**	**-97.608**	**N**	**92.247**	**V**	**-5.361**	**N**	**-93.849**	**N**	**88.418**	**V**	**-5.431**	**N**	**-93.942**	**N**	**88.143**	**V**	**-5.799**	**N**
0.10	Mutatie reserves	-343	N	3.492	V	3.149	V	-654	N	1.822	V	1.168	V	-155	N	1.952	V	1.798	V	-155	N	1.942	V	1.788	V
Begrotingssaldo na bestemming		**-98.595**	**N**	**98.595**	**V**	**0**	**V**	**-98.262**	**N**	**94.069**	**V**	**-4.193**	**N**	**-94.004**	**N**	**90.370**	**V**	**-3.633**	**N**	**-94.096**	**N**	**90.085**	**V**	**-4.012**	**N**

2. Taakvelden per programma

In deze bijlage zijn de baten en lasten uit de meerjarenbegroting 2027-2030 opgenomen per taakveld per programma.

Tabel Taakvelden per programma (bedragen x € 1.000)

			2027			2028			2029			2030		
Programma	Nr	Taakveld	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
1. Burger en Bestuur	0.1	Bestuur	-2.769 N	8 V	-2.761 N	-2.827 N	8 V	-2.819 N	-2.766 N	8 V	-2.759 N	-2.766 N	8 V	-2.758 N
	0.2	Burgerzaken	-1.307 N	720 V	-587 N	-1.184 N	672 V	-512 N	-1.116 N	360 V	-756 N	-1.216 N	360 V	-856 N
	1.1	Crisisbeheersing en brandweer	-2.308 N	0 V	-2.308 N	-2.308 N	0 V	-2.308 N	-2.307 N	0 V	-2.307 N	-2.306 N	0 V	-2.306 N
	1.2	Openbare orde en veiligheid	-971 N	44 V	-927 N	-971 N	44 V	-927 N	-971 N	44 V	-927 N	-971 N	44 V	-927 N
	7.5	Begraafplaatsen en crematoria	-186 N	134 V	-52 N	-185 N	134 V	-52 N	-185 N	134 V	-52 N	-185 N	134 V	-52 N
		Totaal baten en lasten exclusief mutatie reserves	**-7.540 N**	**906 V**	**-6.635 N**	**-7.475 N**	**857 V**	**-6.617 N**	**-7.345 N**	**545 V**	**-6.800 N**	**-7.444 N**	**545 V**	**-6.899 N**
	0.10	Mutatie reserves	0 V	47 V	47 V	0 V	47 V	47 V	0 V	47 V	47 V	0 V	47 V	47 V
Totaal 1. Burger en Bestuur		**Totaal baten en lasten inclusief mutatie reserves**	**-7.540 N**	**953 V**	**-6.588 N**	**-7.475 N**	**904 V**	**-6.570 N**	**-7.345 N**	**592 V**	**-6.753 N**	**-7.444 N**	**592 V**	**-6.852 N**
2. Openbare ruimte	2.1	Verkeer en Vervoer	-6.599 N	517 V	-6.082 N	-6.598 N	392 V	-6.206 N	-6.763 N	317 V	-6.446 N	-6.835 N	317 V	-6.519 N
	2.2	Parkeren	-40 N	1 V	-39 N	-64 N	1 V	-63 N	-63 N	1 V	-62 N	-63 N	1 V	-62 N
	2.4	Economische havens en waterwegen	-9 N	0 V	-9 N	-8 N	0 V	-8 N	-8 N	0 V	-8 N	-8 N	0 V	-8 N
	2.5	Openbaar vervoer	-18 N	0 V	-18 N	-18 N	0 V	-18 N	-33 N	0 V	-33 N	-33 N	0 V	-33 N
	3.3	Bedrijfsloket en bedrijfsregelingen	-41 N	0 V	-41 N	-41 N	0 V	-41 N	-41 N	0 V	-41 N	-41 N	0 V	-41 N
	5.7	Openbaar groen en (openlucht)recreatie	-3.638 N	5 V	-3.633 N	-3.719 N	5 V	-3.713 N	-3.857 N	5 V	-3.852 N	-3.719 N	5 V	-3.713 N
	7.2	Riolering	-2.952 N	4.127 V	1.174 V	-3.109 N	4.271 V	1.162 V	-3.378 N	4.654 V	1.275 V	-3.420 N	4.674 V	1.255 V
	7.3	Afval	-31 N	0 V	-31 N	-31 N	0 V	-31 N	-24 N	0 V	-24 N	-24 N	0 V	-24 N
	7.4	Milieubeheer	-50 N	0 V	-50 N	-42 N	0 V	-42 N	-42 N	0 V	-42 N	-42 N	0 V	-42 N
		Totaal baten en lasten exclusief mutatie reserves	**-13.378 N**	**4.650 V**	**-8.728 N**	**-13.629 N**	**4.669 V**	**-8.960 N**	**-14.210 N**	**4.977 V**	**-9.233 N**	**-14.185 N**	**4.997 V**	**-9.188 N**
	0.10	Mutatie reserves	0 V	598 V	598 V	0 V	681 V	681 V	0 V	811 V	811 V	0 V	801 V	801 V
Totaal 2. Openbare ruimte		**Totaal baten en lasten inclusief mutatie reserves**	**-13.378 N**	**5.248 V**	**-8.130 N**	**-13.629 N**	**5.350 V**	**-8.279 N**	**-14.210 N**	**5.788 V**	**-8.422 N**	**-14.185 N**	**5.798 V**	**-8.387 N**
3. Ruimte, Wonen en Economie	0.3	Beheer overige gebouwen en gronden	-165 N	160 V	-5 N	-164 N	160 V	-4 N	-164 N	160 V	-4 N	-131 N	160 V	29 V
	2.3	Recreatieve havens	-89 N	3 V	-86 N	-89 N	3 V	-86 N	-89 N	3 V	-86 N	-89 N	3 V	-85 N
	2.5	Openbaar vervoer	-67 N	5 V	-62 N	-67 N	5 V	-62 N	-67 N	5 V	-62 N	-66 N	5 V	-61 N
	3.2	Fysieke bedrijfsinfrastructuur	-258 N	25 V	-233 N	-263 N	18 V	-245 N	-248 N	18 V	-230 N	-248 N	18 V	-230 N
	3.3	Bedrijfsloket en bedrijfsregelingen	-432 N	95 V	-337 N	-432 N	95 V	-337 N	-431 N	95 V	-336 N	-431 N	95 V	-336 N
	3.4	Economische promotie	-479 N	361 V	-117 N	-514 N	361 V	-152 N	-514 N	361 V	-152 N	-517 N	361 V	-155 N
	5.5	Cultureel erfgoed	-55 N	0 V	-55 N	-55 N	0 V	-55 N	-55 N	0 V	-55 N	-55 N	0 V	-55 N
	5.7	Openbaar groen en (openlucht) recreatie	-132 N	4 V	-128 N	-174 N	4 V	-170 N	-178 N	4 V	-173 N	-177 N	4 V	-172 N
	7.3	Afval	-3.524 N	5.048 V	1.524 V	-3.519 N	5.115 V	1.596 V	-3.493 N	5.096 V	1.603 V	-3.494 N	5.090 V	1.597 V
	7.4	Milieubeheer	-3.191 N	735 V	-2.456 N	-3.342 N	675 V	-2.667 N	-2.908 N	100 V	-2.808 N	-2.908 N	100 V	-2.808 N

Tabel Taakvelden per programma (bedragen x € 1.000)

	8.1	Ruimte en leefomgeving	-1.094 N	638 V	-456 N	-1.031 N	639 V	-392 N	-1.021 N	639 V	-382 N	-944 N	639 V	-305 N
	8.2	Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	-3.089 N	3.259 V	170 V	-2.064 N	2.544 V	480 V	-127 N	108 V	-19 N	-127 N	108 V	-19 N
	8.3	Wonen en bouwen	-2.844 N	1.187 V	-1.657 N	-2.688 N	1.187 V	-1.500 N	-2.338 N	1.187 V	-1.150 N	-2.393 N	1.187 V	-1.205 N
		Totaal baten en lasten exclusief mutatie reserves	**-15.420 N**	**11.522 V**	**-3.899 N**	**-14.402 N**	**10.806 V**	**-3.596 N**	**-11.632 N**	**7.777 V**	**-3.856 N**	**-11.578 N**	**7.771 V**	**-3.807 N**
	0.10	Mutatie reserves	-171 N	766 V	595 V	-272 N	268 V	-3 N	-155 N	268 V	114 V	-155 N	268 V	114 V
Totaal 3. Ruimte, Wonen en Economie		**Totaal baten en lasten inclusief mutatie reserves**	**-15.591 N**	**12.288 V**	**-3.304 N**	**-14.674 N**	**11.075 V**	**-3.599 N**	**-11.787 N**	**8.045 V**	**-3.742 N**	**-11.733 N**	**8.039 V**	**-3.694 N**
4. Sociaal domein	4.2	Onderwijshuisvesting	-1.609 N	258 V	-1.351 N	-1.560 N	258 V	-1.302 N	-1.533 N	258 V	-1.275 N	-1.521 N	258 V	-1.263 N
	4.3	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	-1.750 N	311 V	-1.439 N	-1.750 N	311 V	-1.439 N	-1.750 N	311 V	-1.439 N	-1.750 N	311 V	-1.439 N
	5.1	Sportbeleid en activering	-428 N	83 V	-345 N	-368 N	83 V	-285 N	-367 N	83 V	-284 N	-317 N	0 V	-317 N
	5.2	Sportaccommodaties	-2.287 N	545 V	-1.743 N	-2.359 N	575 V	-1.784 N	-2.284 N	510 V	-1.773 N	-2.298 N	339 V	-1.959 N
	5.3	Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	-80 N	0 V	-80 N	-80 N	0 V	-80 N	-80 N	0 V	-80 N	-80 N	0 V	-80 N
	5.4	Musea	-5 N	0 V	-5 N	-5 N	0 V	-5 N	-5 N	0 V	-5 N	-5 N	0 V	-5 N
	5.6	Media	-619 N	0 V	-619 N	-619 N	0 V	-619 N	-618 N	0 V	-618 N	-618 N	0 V	-618 N
	5.7	Openbaar groen en (openlucht) recreatie	-119 N	0	-119 N	-119 N	0 V	-119 N	-119 N	0 V	-119 N	-119 N	0 V	-119 N
	6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	-7.170 N	5.198 V	-1.973 N	-7.363 N	5.197 V	-2.166 N	-7.282 N	5.122 V	-2.161 N	-7.277 N	5.122 V	-2.155 N
	6.21	Toegang en eerstelijnsvoorzieningen Wmo	-1.227 N	0 V	-1.227 N	-1.227 N	0 V	-1.227 N	-1.227 N	0 V	-1.227 N	-1.227 N	0 V	-1.227 N
	6.22	Toegang en eerstelijnsvoorzieningen Jeugd	-5.515 N	26 V	-5.488 N	-6.005 N	26 V	-5.978 N	-6.005 N	26 V	-5.978 N	-6.004 N	26 V	-5.978 N
	6.3	Inkomensregelingen	-7.496 N	5.380 V	-2.116 N	-7.244 N	5.130 V	-2.115 N	-7.244 N	5.130 V	-2.115 N	-7.244 N	5.130 V	-2.115 N
	6.4	WSW en beschut werk	-2.101 N	0 V	-2.101 N	-2.073 N	0 V	-2.073 N	-2.073 N	0 V	-2.073 N	-2.073 N	0 V	-2.073 N
	6.5	Arbeidsparticipatie	-847 N	0 V	-847 N	-847 N	0 V	-847 N	-847 N	0 V	-847 N	-847 N	0 V	-847 N
	6.60	Hulpmiddelenen en diensten (Wmo)	-1.520 N	87 V	-1.434 N	-1.551 N	87 V	-1.465 N	-1.573 N	87 V	-1.487 N	-1.600 N	87 V	-1.514 N
	6711	Huishoudelijke hulp (Wmo)	-3.849 N	247 V	-3.602 N	-3.920 N	466 V	-3.454 N	-2.648 N	466 V	-2.182 N	-2.648 N	466 V	-2.182 N
	6712	Begeleiding (Wmo)	-1.983 N	0 V	-1.983 N	-2.016 N	0 V	-2.016 N	-2.051 N	0 V	-2.051 N	-2.087 N	0 V	-2.087 N
	6713	Dagbesteding (Wmo)	-118 N	0 V	-118 N	-118 N	0 V	-118 N	-118 N	0 V	-118 N	-118 N	0 V	-118 N
	6714	Overige maatwerkarrangementen (Wmo)	-143 N	0 V	-143 N	-143 N	0 V	-143 N	-143 N	0 V	-143 N	-143 N	0 V	-143 N
	6752	Jeugdhulp ambulant regionaal	-2.463 N	0 V	-2.463 N	-2.371 N	351 V	-2.020 N	-2.371 N	351 V	-2.020 N	-2.371 N	351 V	-2.020 N
	6762	Jeugdhulp met verblijf regionaal	-1.722 N	0 V	-1.722 N	-1.722 N	0 V	-1.722 N	-1.722 N	0 V	-1.722 N	-1.722 N	0 V	-1.722 N
	6763	Jeugdhulp met verblijf landelijk	-600 N	0 V	-600 N	-600 N	0 V	-600 N	-600 N	0 V	-600 N	-600 N	0 V	-600 N
	6791	PGB Wmo	-40 N	0 V	-40 N	-40 N	0 V	-40 N	-40 N	0 V	-40 N	-40 N	0 V	-40 N
	6792	PGB Jeugd	-373 N	0 V	-373 N	-373 N	0 V	-373 N	-373 N	0 V	-373 N	-373 N	0 V	-373 N
	6811	Beschermd wonen (Wmo)	-100 N	574 V	474 V	-100 N	400 V	300 V	-100 N	400 V	300 V	-100 N	400 V	300 V
	6812	Maatschappelijke- en vrouwenopvang (Wmo)	0 V	0 V	0 V	0 V	0 V	0 V	0 V	0 V	0 V	0 V	0 V	0 V
	6821	Jeugdbescherming	-344 N	0 V	-344 N	-344 N	0 V	-344 N	-344 N	0 V	-344 N	-344 N	0 V	-344 N

Tabel Taakvelden per programma (bedragen x € 1.000)

	6822	Jeugdreclassering	-27	N	0	V	-27	N	-27	N	0	V	-27	N	-27	N	0	V	-27	N
	6.91	Coördinatie en beleid Wmo	-243	N	0	V	-243	N	-240	N	0	V	-240	N	-240	N	0	V	-240	N
	6.92	Coördinatie en beleid Jeugd	-305	N	0	V	-305	N	-305	N	0	V	-305	N	-305	N	0	V	-305	N
	7.1	Volksgezondheid	-2.076	N	201	V	-1.875	N	-2.076	N	201	V	-1.875	N	-1.880	N	5	V	-1.875	N
		Totaal baten en lasten exclusief mutatie reserves	**-47.157**	**N**	**12.909**	**V**	**-34.248**	**N**	**-47.563**	**N**	**13.084**	**V**	**-34.478**	**N**	**-45.968**	**N**	**12.749**	**V**	**-33.220**	**N**	**-45.981**	**N**	**12.494**	**V**	**-33.486**	**N**
	0.10	Mutatie reserves	0	V	855	V	855	V	0	V	795	V	795	V	0	V	795	V	795	V	0	V	795	V	795	V
Totaal 4. Sociaal domein		**Totaal baten en lasten inclusief mutatie reserves**	**-47.157**	**N**	**13.764**	**V**	**-33.393**	**N**	**-47.563**	**N**	**13.880**	**V**	**-33.683**	**N**	**-45.968**	**N**	**13.544**	**V**	**-32.424**	**N**	**-45.981**	**N**	**13.290**	**V**	**-32.691**	**N**
5. Overhead	0.4	Overhead	-14.172	N	8	V	-14.164	N	-13.952	N	8	V	-13.944	N	-14.106	N	8	V	-14.098	N	-14.167	N	8	V	-14.159	N
		Totaal baten en lasten exclusief mutatie reserves	**-14.172**	**N**	**8**	**V**	**-14.164**	**N**	**-13.952**	**N**	**8**	**V**	**-13.944**	**N**	**-14.106**	**N**	**8**	**V**	**-14.098**	**N**	**-14.167**	**N**	**8**	**V**	**-14.159**	**N**
	0.10	Mutatie reserves	0	V	0	V	0	V	0	V	0	V	0	V	0	V	0	V	0	V	0	V	0	V	0	V
Totaal 5. Overhead		**Totaal baten en lasten inclusief mutatie reserves**	**-14.172**	**N**	**8**	**V**	**-14.164**	**N**	**-13.952**	**N**	**8**	**V**	**-13.944**	**N**	**-14.106**	**N**	**8**	**V**	**-14.098**	**N**	**-14.167**	**N**	**8**	**V**	**-14.159**	**N**
6. Alg. dekkingsmiddelen	0.11	Resultaat van de rekening van baten en lasten	0	V	0	V	0	V	0	V	0	V	0	V	0	V	0	V	0	V	0	V	0	V	0	V
	0.5	Treasury	-16	N	82	V	66	V	-16	N	82	V	66	V	-16	N	82	V	66	V	-16	N	82	V	66	V
	0.61	OZB woningen	-552	N	4.773	V	4.221	V	-552	N	4.773	V	4.221	V	-552	N	4.773	V	4.221	V	-552	N	4.747	V	4.195	V
	0.62	OZB niet-woningen	0	V	2.022	V	2.022	V	0	V	2.022	V	2.022	V	0	V	2.022	V	2.022	V	0	V	2.012	V	2.012	V
	0.64	Belastingen overig	0	V	56	V	56	V	0	V	56	V	56	V	0	V	56	V	56	V	0	V	56	V	56	V
	0.7	Algemene uitkering en overige uitkeringen Gemeentefonds	0	V	58.177	V	58.177	V	0	V	55.889	V	55.889	V	0	V	55.430	V	55.430	V	0	V	55.430	V	55.430	V
	0.8	Overige baten en lasten	-4	N	0	V	-4	N	-6	N	0	V	-6	N	-6	N	0	V	-6	N	-6	N	0	V	-6	N
	0.9	Vennootschapsbelasting (VpB)	-13	N	0	V	-13	N	-13	N	0	V	-13	N	-13	N	0	V	-13	N	-13	N	0	V	-13	N
		Totaal baten en lasten exclusief mutatie reserves	**-585**	**N**	**65.110**	**V**	**64.525**	**V**	**-587**	**N**	**62.822**	**V**	**62.235**	**V**	**-587**	**N**	**62.363**	**V**	**61.776**	**V**	**-587**	**N**	**62.327**	**V**	**61.740**	**V**
	0.10	Mutatie reserves	-172	N	1.226	V	1.054	V	-382	N	31	V	-352	N	0	V	31	V	31	V	0	V	31	V	31	V
Totaal 6. Alg. dekkingsmiddelen		**Totaal baten en lasten inclusief mutatie reserves**	**-757**	**N**	**66.335**	**V**	**65.578**	**V**	**-970**	**N**	**62.852**	**V**	**61.883**	**V**	**-587**	**N**	**62.394**	**V**	**61.806**	**V**	**-587**	**N**	**62.358**	**V**	**61.770**	**V**
		Begrotingssaldo na bestemming	**-98.595**	**N**	**98.595**	**V**	**0**	**V**	**-98.262**	**N**	**94.069**	**V**	**-4.193**	**N**	**-94.004**	**N**	**90.370**	**V**	**-3.633**	**N**	**-94.096**	**N**	**90.085**	**V**	**-4.012**	**N**

3. Investeringsprognose

In de onderstaande tabel staan de geplande investeringen voor de jaren 2027 tot en met 2030. Veelal betreft het investeringen die reeds in voorgaande investeringsprognoses zijn opgenomen of het toevoegen van een nieuwe jaarschijf aan lopende investeringen (zoals renovatie openbaar groen enzovoort). Hieronder lichten we relevante nieuwe of gewijzigde investeringen 2027 toe.

Excel-tabel

Investeringsprognose 2027 - 2030												
Nr.	Omschrijving	Prg nr.	Thema nr.	Status/ toelichting	Oorspronkelijke raming (Begr. 2026)	Investeringsbedrag (bruto) 2027	2028	2029	2030	Jaar van oplevering	Bijlage 4
1	Boa voertuig	1	1	Van 2028 naar 2030, Ophoging	€ 54.632				€ 67.000	2030	2.5.9
2	Renovatie openbaar groen 2027	2	1	Ongewijzigd	€ 154.748	€ 159.000				2027	2.4.2
3	Renovatie openbaar groen 2028	2	1	Ongewijzigd	€ 154.748		€ 159.000			2028	2.4.2
4	Renovatie openbaar groen 2029	2	1	Ongewijzigd	€ 154.748			€ 159.000		2029	2.4.2
5	Renovatie openbaar groen 2030	2	1	Nieuwe jaarschijf	€ 154.748				€ 159.000	2030	2.4.2
6	Vervanging openbare verlichting 2027	2	2	Ongewijzigd	€ 154.822	€ 159.000				2027	2.4.21
7	Vervanging openbare verlichting 2028	2	2	Ongewijzigd	€ 154.822		€ 159.000			2028	2.4.21
8	Vervanging openbare verlichting 2029	2	2	Ongewijzigd	€ 154.822			€ 159.000		2029	2.4.21
9	Vervanging openbare verlichting 2030	2	2	Nieuwe jaarschijf	€ 154.822				€ 159.000	2030	2.4.21
10	Wegen / rehabilitatie 2027	2	2	Ophoging	€ 241.322	€ 882.000				2027	2.4.1
11	Wegen / rehabilitatie 2028	2	2	Ophoging	€ 241.322		€ 478.000			2028	2.4.1
12	Wegen / rehabilitatie 2029	2	2	Verlaging	€ 241.322			€ 365.000		2029	2.4.1
13	Wegen / rehabilitatie 2030	2	2	Nieuwe jaarschijf	€ 241.322				€ 398.000	2030	2.4.1
14	Gladheidsbestrijding (opzetstrooier) 2 stuks incl. ploeg	2	2	Nieuw opgenomen	€ -			€ 165.000		2029	2.6.6
15	Gladheidsbestrijding opzetstrooier klein	2	2	Nieuw opgenomen	€ -			€ 46.000		2029	2.6.6
16	Maatregelen Made hoog: uitvoering fase 3 (incl. ambitieniveau)	2	3	Ongewijzigd	€ 1.957.299	€ 2.012.000				2028	2.4.6
17	Maatregelen kern Hooge Zwaluwe: uitvoering (onder langs dijken / Spoorstr.)	2	3	Ongewijzigd	€ 1.724.294	€ 1.773.000				2028	2.4.6
18	Maatregelen kern Hooge Zwaluwe (overstort / Zwaluwseweg)	2	3	Ongewijzigd	€ 463.175	€ 476.000				2028	2.4.13
19	Maatregelen kern Made (Den Deel)	2	3	Ongewijzigd	€ 194.861		€ 200.000			2028	2.4.6
20	Vervanging riolering Spoorstraat Hooge Zwaluwe	2	3	Ongewijzigd	€ 147.087		€ 151.000			2028	2.4.6
21	Vervanging riolering Adelstraat	2	3	Ongewijzigd	€ 87.899		€ 90.000			2028	2.4.6
22	Maatregelen riolering 2029	2	3	Ongewijzigd	€ 3.081.000			€ 3.167.000		2030	2.4.6

	Investeringsprognose 2027 - 2030										
23	Maatregelen riolering 2030	2	3	Nieuwe jaarschijf	€ 3.200.000				€ 3.200.000	2031	2.4.6
24	Herinrichting brandput	2	3	Ongewijzigd	€ 256.750			€ 264.000		2029	2.4.15
25	Aankoop gronden waterretentie (14.000 m2)	2	3	Ongewijzigd	€ 308.100			€ 317.000		2029	2.1
26	Mechanische riolering 2029	2	3	Ongewijzigd	€ 92.430			€ 95.000		2029	2.4.10
27	Mechanische riolering 2030	2	3	Nieuwe jaarschijf	€ 100.000				€ 100.000	2030	2.4.10
28	Shovel milieustraat	3	3	Van 2028 naar 2027, Ophoging	€ 52.531	€ 70.000				2027	2.5.11
29	Perslucht containers milieustraat	3	3	Nieuw opgenomen	€ -	€ 100.000				2027	2.6.15
30	Terreininrichting Schietberg	4	3	Nieuw (Raadsbesluit 09-07-2026)	€ -				€ 187.000	2030	2.4.4
31	Vervanging veld en veldinrichting E2 Madese Boys	4	3	Nieuw (Raadsbesluit 09-07-2026)	€ -	€ 469.000				2027	2.4.23
32	Veldinrichting E2 tm E6 Madese Boys	4	3	Nieuw (Raadsbesluit 09-07-2026)	€ -			€ 57.000		2029	2.4.23
33	Vervanging veld E8 en veldinrichting Madese Hockeyclub	4	3	Nieuw (Raadsbesluit 09-07-2026)	€ -	€ 598.000				2027	2.4.23
34	Vervanging veld D4 en veldinrichting Ruitersvaart (SV Terheijden)	4	3	Nieuw (Raadsbesluit 09-07-2026)	€ -	€ 474.000				2027	2.4.23
35	Renovatie toplaag kunstgrasveld handbal Wagenberg	4	3	Opgehoogd obv beheerplan	€ 36.772	€ 133.607				2027	2.4.24
36	Terreininrichting Heesterbosch 2029 cf beheerplan	4	3	Nieuw (Raadsbesluit 09-07-2026)	€ -			€ 159.000		2029	2.4.4
37	Veldinrichting Heesterbosch	4	3	Nieuw (Raadsbesluit 09-07-2026)	€ -				€ 129.000	2030	2.4.23
38	Veldinrichting Moerbos	4	3	Nieuw (Raadsbesluit 09-07-2026)					€ 38.000	2030	2.4.23
39	Vervanging technische infrastructuur	O		Van 2028 naar 2030, afgeraamd	€ 182.436				€ 25.000	2030	2.6.13
40	Presentatiefacilliteiten	O		Van 2027 naar 2029	€ 112.347			€ 115.000		2029	2.6.12
41	Devices 2027	O		Nieuw opgenomen	€ -	€ 50.000				2027	2.7.6
42	Devices 2028	O		Nieuw opgenomen	€ -		€ 50.000			2028	2.7.6
43	Devices 2029	O		Nieuw opgenomen	€ -			€ 50.000		2029	2.7.6
44	Devices 2030	O		Nieuwe jaarschijf	€ -				€ 50.000	2030	2.7.6
45	Shovel werf	O		Ongewijzigd	€ 73.543		€ 76.000			2028	2.5.11
46	Heftruck Gemeentewerf	O		Nieuw opgenomen	€ -			€ 26.000		2029	2.5.4
47	Vrachtwagen met haakarm/laadkraan 1	O		Ophoging	€ 246.896	€ 411.000				2027	2.5.10
48	Vrachtwagen met haakarm/laadkraan 2	O		Ophoging	€ 246.896	€ 411.000				2027	2.5.10
49	Bus enkelcabine (2 stuks)	O		Ongewijzigd	€ 131.328	€ 135.000				2027	2.5.9

	Investeringsprognose 2027 - 2030									
50	Pickups (3 stuks)	O	Van 2028 naar 2030	€ 141.834			€ 146.000	2030	2.5.9
51	Vrachtwagens met laadkraan klein (2 stuks)	O	Ongewijzigd	€ 168.099		€ 173.000		2028	2.5.10
52	Containers (2 stuks)	O	Ongewijzigd	€ 23.114		€ 26.000		2028	2.6.14
53	Tractor	O	Van 2029 naar 2027, Ophoging	€ 56.265	€ 123.000			2027	2.5.4
54	Trilo (zuigaanhangwagen)	O	Nieuw opgenomen	€ -		€ 72.000		2028	2.5.12
55	Led scherm aanhangwagen	O	Nieuw opgenomen	€ -			€ 31.000	2029	2.5.12
56	Aanhang kar hekken (2 stuks)	O	Nieuw opgenomen	€ -			€ 26.000	2029	2.5.8
57	Verbouwing gemeentehuis: publiekshal	O	Nieuw opgenomen	€ -	€ 375.000			2027	2.2.2
58	Aanpassing werkplek-arbo	O	Nieuw opgenomen	€ -	€ 200.000			2027	2.6.12
59	Verbouwing gemeentehuis: oude hal	O	Nieuw opgenomen	€ -		€ 40.000		2028	2.2.2
60	Verbouwing gemeentehuis: bedrijfsrestaurant en keuken	O	Nieuw opgenomen	€ -			€ 230.000	2029	2.2.2
	Totaal Investeringsprognose				**€ 9.010.607**	**€ 1.674.000**	**€ 5.431.000**	**€ 4.658.000**		

Toelichting nieuwe of gewijzigde investeringen jaar 2027

Wegen / rehabilitatie
We maken werk met werk en liften mee met rioolreconstructies. Nieuw materiaal die we toepassen bij de rioolreconstructies betalen we uit dit krediet. De bedragen zijn aangepast aan de planning van de werkzaamheden (uitvoering van de projecten).

Gladheidsbestrijding (opzetstrooier) 2 stuks incl. ploeg / Gladheidsbestrijding opzetstrooier klein
De twee opzetstrooiers inclusief ploeg en de kleine opzetstrooier voor de gladheidsbestrijding zijn reeds onderdeel van het huidige materieel, maar zijn niet opgenomen in de huidige investeringsprognose. Gezien de technische levensduur is vervanging van dit materieel noodzakelijk. De voertuigen/machines zijn essentieel voor een adequate uitvoering van de gemeentelijke gladheidsbestrijding en daarmee voor het waarborgen van de verkeersveiligheid en het invullen van de gemeentelijke zorgplicht.

Shovel milieustraat
De shovel op de milieustraat is al geruime tijd onderdeel van het bestaande materieel en is onmisbaar voor een efficiënte uitvoering van de werkzaamheden en een goede dienstverlening op de milieustraat. De technische levensduur is inmiddels met een jaar overschreden. Tijdige vervanging is noodzakelijk om de bedrijfszekerheid te waarborgen en te voorkomen dat als gevolg van de toenemende leeftijd en slijtage hogere onderhouds- en reparatiekosten ontstaan.

Perslucht containers milieustraat
De aanschaf van twee perscontainers is noodzakelijk om de bedrijfsvoering op de milieustraat veiliger en efficiënter in te richten. Hiermee wordt voorkomen dat containers met de shovel moeten worden aangedrukt, waardoor slijtage aan zowel shovel als containers wordt beperkt en de veiligheid op het terrein wordt verbeterd doordat de shovel minder tussen bezoekers hoeft te manoeuvreren. Daarnaast kunnen naar verwachting drie reguliere containers worden vervangen door twee perscontainers en zijn door de grotere effectieve capaciteit minder transportbewegingen naar de verwerker noodzakelijk.

Vervangen veld en veldinrichting E2 Madese Boys;
Vervangen veld E8 en veldinrichting Madese Hockey Club;
Vervangen veld D4 en veldinrichting Ruitersvaart (SV Terheijden)
Deze kunstgrasvelden zijn onlangs gekeurd en zijn in 2027 aan vervanging toe. De onderdelen die technisch versleten zijn worden vervangen: de kunstgras toplaag, de sporttechnische laag en diverse inrichtingselementen zoals doelen en de schoonlooproosters.

Renovatie toplaag kunstgrasveld handbal Wagenberg
Dit kunstgrasveld is in 2016 aangelegd en is in 2027 aan vervanging toe. De onderdelen die technisch versleten zijn worden vervangen: de kunstgras toplaag en de sporttechnische laag. Tevens brengen we gedeeltelijk een veldafscheiding aan en herstellen we plaatselijk de hekwerken en ballenvangers.

Devices
Voor de vervanging van mobiele devices van medewerkers wordt een investeringskrediet van €50.000 beschikbaar gesteld. Het krediet wordt ingezet voor de vervanging van telefoons en tablets die het einde van hun levensduur hebben bereikt. Hiermee blijft een veilige, betrouwbare en efficiënte digitale werkomgeving voor medewerkers gewaarborgd.

Verbouwing gemeentehuis: publiekshal
Met de verbouwing van de publiekhal sluiten we aan bij de doelstelling een toegankelijke en mensgerichte gemeente te zijn. De verbouwing draagt bij aan onze doelstellingen op gebied van dienstverlening.

Aanpassing werkplek-arbo
De gelden voor het aanpassingen voor de werkplekken conform de arbo richtlijnen zullen gebruikt worden voor de aanpassing van de publieksbalies in het gemeentehuis. Deze acties zijn nodig volgens de uitgevoerde Risico Inventarisatie & Evaluatie (RI&E) analyse van 2024.

Trilo (zuigaanhangwagen)
De Trilo is bestaand materieel dat breed wordt ingezet binnen de buitendienst, met name tijdens de bladperiode, maar is niet opgenomen in de huidige investeringsprognose. Tijdige vervanging vanwege het bereiken van de technische levensduur is noodzakelijk om toenemende onderhouds- en reparatiekosten en uitval te voorkomen en de continuïteit van de uitvoering en dienstverlening te waarborgen.

Led scherm aanhangwagen
Het LED-scherm op aanhangwagen wordt steeds frequenter en breder ingezet voor communicatie richting inwoners, onder andere bij gewijzigde verkeerssituaties, evenementen en actuele mededelingen. De mobiele en directe inzetbaarheid maakt het mogelijk om inwoners en weggebruikers snel en efficiënt te informeren en draagt daarmee bij aan een goede dienstverlening, informatievoorziening en verkeersveiligheid.

Aanhang kar hekken (2 stuks)
De twee aanhangers voor dranghekken maken al jarenlang onderdeel uit van het gemeentelijke materieel en worden veelvuldig ingezet bij evenementen en calamiteiten. De aanhangers hebben inmiddels het einde van hun technische levensduur bereikt en zijn nog niet opgenomen in de investeringsplanning. Vervanging is noodzakelijk om de inzetbaarheid te waarborgen en oplopende onderhouds- en reparatiekosten te voorkomen. Hierbij dient tevens rekening te worden gehouden met de inmiddels gestegen aanschafkosten.

4. Afschrijvingstermijnen investeringen

Conform artikel 14 (lid 1L.) van de financiële verordening van de gemeente Drimmelen worden de richtlijnen voor afschrijvingstermijnen opgenomen in de begroting.

Afschrijvingstermijnen investeringen		
Nr.	**Soort investering / activa**	**Afschrijvingstermijn**
1.	***Immateriële vaste activa***	
1.1	Het saldo van agio en disagio	5
1.2	Kosten van onderzoek en ontwikkeling	5
2.	***Materiële vaste activa***	
2.1	Gronden, terreinen, recreatiegrond, bouwgrondexploitatie, erfpachtgronden	geen afschrijving
2.2	Woonruimten	
2.2.1	*Nieuwbouw*	*40*
2.2.2	*Renovatie, restauratie, verbouw en uitbreiding*	*25*
2.2.3	*Tijdelijke woonruimten*	*gelijk aan gebruiksduur*
2.3	Bedrijfsgebouwen en scholen	
2.3.1	*Nieuwbouw*	*40*
2.3.2	*Renovatie, restauratie, verbouw en uitbreiding*	*25*
2.3.3	*Tijdelijke gebouwen / noodlokalen*	*gelijk aan gebruiksduur*
2.3.4	*Soc cult dorpshart investering kerk*	*30*
2.4	Grond-, weg-, en waterbouwkundige werken	
2.4.1	*Wegen, fiets- en voetpaden: aanleg / reconstructie*	*20*
2.4.2	*Plantsoenen/parken/trapveldjes/speelbossen: aanleg / reconstructie*	*10*
2.4.3	*Losloopplaatsen honden: aanleg / reconstructie*	*10*
2.4.4	*Sportterreinen: terreininrichting (terreinafrastering, tegelverharding, groot groen e.d.)*	*30*
2.4.5	*Sportterreinen: veldinrichting (doelen, ballenvangers, veldomheining, dug-outs, beregeningsinst. e.d.)*	*20*
2.4.6	*Riolering: vervanging vrij verval riolering*	*40, 50, 60*
2.4.7	*Riolering: gemalen bouwkundige aanpassingen*	*45*
2.4.8	*Riolering: persleidingen*	*45*
2.4.9	*Riolering: druksysteem hele systeem*	*45*
2.4.10	*Riolering: gemalen mechanisch / elektrisch*	*15*
2.4.11	*Riolering: druksysteem mechanisch / elektrisch*	*15*
2.4.12	*Riolering: telemetrie*	*10*
2.4.13	*Riolering: bergbezinkbassin*	*40*
2.4.14	*Riolering: terugslagkleppen*	*25*
2.4.15	*Riolering: drainage*	*20*
2.4.16	*Baggeren: havens*	*10*
2.4.17	*Baggeren: stedelijk water*	*30*
2.4.18	*Bruggen: aanleg / vervanging*	*40*
2.4.19	*Bruggen: reconstructie*	*25*
2.4.20	*Columbarium / urnenmuur*	*10*
2.4.21	*Vervanging openbare verlichting*	*25*
2.4.22	*Damwand (secundaire waterkering)*	*75*
2.4.23	*Kunstgras onderbouw (onderbouw, drainage)*	*30*
2.4.24	*Kunstgras toplaag (mat)*	*10*
2.4.25	*Sporttechnische laag (afhankelijk van het type)*	*10, 15*
2.4.26	*Ecologische verbindingszone*	*30*
2.5	Vervoersmiddelen	
2.5.1	*Motorvaartuigen*	*20*
2.5.2	*Voetveer*	*15*
2.5.3	*Waterwagen*	*12*
2.5.4	*Tractor, heftruck, snipperkar, hakselaar, rioolontstopper*	*10*
2.5.5	*Veegmachine / -aanhangwagen*	*8*
2.5.6	*Zwerfvuilwagen*	*8*
2.5.7	*Faecaliënzuiger*	*8*

Afschrijvingstermijnen investeringen		
2.5.8	*Dranghekkenwagen*	*8*
2.5.9	*Personenauto, bestelauto, bussen (incl. laadkraan e.d.)*	*7*
2.5.10	*Vrachtauto (inclusief haakarm / laadkraan e.d.)*	*7*
2.5.11	*Shovel (milieustraat / werf)*	*7*
2.5.12	*Aanhangwagen*	*7*
2.6	Machines, apparaten en installaties	
2.6.1	*Technische installaties*	*15*
2.6.2	*Stenenklem / pallethaak*	*15*
2.6.3	*Gladheidbestrijding: hoogkiepbak*	*15*
2.6.4	*Gladheidbestrijding: aanhangstrooier*	*12*
2.6.5	*Gladheidbestrijding: zoutmenginstallatie*	*10*
2.6.6	*Gladheidbestrijding: sneeuwploeg, rolbezem, strooier*	*8*
2.6.7	*Veegborstels*	*10*
2.6.8	*Hogedruk reiniger gemeentewerf*	*10*
2.6.9	*Verkeersregelinstallaties*	*10*
2.6.10	*Veiligheidsvoorzieningen bedrijfsgebouwen*	*10*
2.6.11	*Telefooninstallatie*	*10*
2.6.12	*Inrichtingskosten / meubilair*	*10*
2.6.13	*Automatiseringsapparatuur*	*5*
2.6.14	*Containers*	*20*
2.7	Overige materiële vaste activa	
2.7.1	*Archiefinstallaties*	*25*
2.7.2	*Uurwerk kerktorens*	*15*
2.7.3	*Minicontainers (gft-/restafvalbakken)*	*15*
2.7.4	*Stroomkasten (kermissen e.d.)*	*10*
2.7.5	*Verzamelcontainers (ondergrondse opslag afval)*	*8*
2.7.6	*Tablets*	*4*

Afschrijvingstermijnen investeringen - nieuw opgenomen begroting 2027		
Nr.	Soort investering / activa	Afschrijvingstermijn
2.6.15	*Perslucht containers*	*8*

Toelichtingen nieuw opgenomen/wijzigingen

Perslucht container

In de milieustraat en op de gemeentewerf zijn perslucht containers aanwezig.
Deze dienen in 8 jaar te worden afgeschreven in plaats van de 20 jaar die voor de reguliere containers wordt toegepast (zie 2.6.14).

Diverse afschrijvingstermijnen investeringen sport

De afschrijvingstermijnen van de blauw gemarkeerde activa die betrekking hebben op sport zijn aangepast aan de nieuwe inzichten uit het Beheerplan sportparken 2027-2030.
Dit beheerplan is op 9 juli 2026 door de gemeenteraad vastgesteld.

5. Richtlijnen begroting GR'en

Algemene financiële richtlijnen

Gemeenten stellen in hun begroting richtlijnen vast voor de nieuwe begroting van de gemeenschappelijke regelingen waaraan zij deelnemen. Voor de begroting 2028 van de gemeenschappelijke regelingen hanteert Drimmelen de onderstaande algemeen geldende financiële richtlijnen.

1. We verwachten van het bestuur van de gemeenschappelijke regeling dat zij een structureel sluitende meerjarenbegroting, waarin vier jaar vooruit wordt gekeken, aanbiedt aan de deelnemers. De gemeenschappelijke regeling vermeldt duidelijk de uitgangspunten die gebruikt zijn voor de begroting voor het komende jaar. In de begroting voor het komende jaar neemt de gemeenschappelijke regeling ook een overzicht op met de bijdragen voor de komende vier jaar per deelnemer.

2. De begroting wordt opgesteld op basis van ongewijzigd beleid. Er worden dus geen nieuwe taken of uitbreiding van bestaande taken in de primitieve begroting opgenomen, behalve als dit eerder door het algemeen bestuur is besloten.

3. De begroting bevat een overzicht met het verloop van aanwezige reserves. In dit overzicht is te zien wanneer de reserve wordt ingezet en voor welk bedrag per jaar. Hierin wordt ook het doel van de reserve omschreven. Wanneer een reserve 2 jaar of langer niet wordt ingezet, dan legt de gemeenschappelijke regeling de instandhouding of vrijval van deze reserve in de besluitvorming bij de ontwerpbegroting voor. Het uitgangspunt is dat deze reserve op dat moment vrijvalt. Wordt er niet besloten tot vrijval dan geeft de gemeenschappelijke regeling in de ontwerpbegroting de planning en het doel van de uitgaven voor deze reserve opnieuw aan. Via de ontwerpbegroting worden de gemeenteraden in de gelegenheid gesteld hierop een zienswijze in te dienen.

4. De bijdrage van de deelnemende gemeenten in de begroting voor het komende jaar stijgt maximaal met de geldende CAO-indexering, overige CAO- afspraken en de prijsontwikkeling uit de meest recente circulaire. Voor het opstellen van zowel de kaderbrief als de begroting gebruikt de gemeenschappelijke regeling de dan meest recente circulaire voor zowel de loon- als de prijsindex. Hiervoor gebruiken we de meest recente ramingen zoals opgenomen in het Centraal Economisch Plan van het Centraal Plan Bureau. Voor de loonontwikkeling wordt hierbij ‘de index van de loonvoet sector overheid’ gevolgd en voor de prijsontwikkeling ‘de index van de netto materiele consumptie’. De verbonden partij geeft bij de kaderbrief en de begroting een specificatie weer van de verhouding lonen/prijzen in haar exploitatiebegroting. Voor het opvangen van afwijkingen tussen de indexeringen die in de begroting zijn opgenomen en de werkelijke CAO-indexering, overige CAO- afspraken en de werkelijke prijsontwikkeling houdt de verbonden partij een beperkte algemene reserve aan om de bedrijfsvoering in het lopende boekjaar te kunnen continueren zonder dat hiervoor een beroep moet worden gedaan op de deelnemers en een zienswijzenprocedure moet worden gevolgd. Uiteraard wijzigt de deelnemersbijdrage ook wanneer er wijzigingen zijn in de kwantiteit van de dienstverlening die de deelnemers afnemen.

5. Een besluit van het algemeen bestuur van een verbonden partij tot instelling van een algemene reserve is goed gemotiveerd, onderbouwd en voorzien van bijbehorende spelregels. Op dit besluit van het algemeen bestuur wordt een zienswijzemogelijkheid geboden aan de deelnemende gemeenten bij de concept- begroting(wijziging). De algemene reserve wordt aangevuld tot de maximale hoogte zoals vastgesteld door het algemeen bestuur. Voor het bepalen van de omvang van de (beperkte) algemene reserve kan het algemeen bestuur een advies vragen aan de accountant, maar de algemene reserve bedraagt niet meer dan 8% van de totale lasten in de begroting (uitgangspunt is en blijft dat de weerstandscapaciteit bij de deelnemers wordt aangehouden).

6. Een positief jaarrekeningresultaat wordt uitgekeerd aan de deelnemers. De gemeenschappelijke regeling kan hier alleen van afwijken door een duidelijk en gemotiveerd voorstel voor resultaatbestemming voor te leggen aan het algemeen bestuur. Over een dergelijk voorstel besluit het algemeen bestuur.

7. In de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing beschrijft de gemeenschappelijke regeling de risico’s met de meeste impact en de getroffen beheersingsmaatregelen. Ook geeft de gemeenschappelijke regeling inzicht in de benodigde weerstandscapaciteit.

Naast de algemene richtlijnen hanteert Drimmelen specifieke financiële of beleidsmatige richtlijnen die per gemeenschappelijke regeling aanvullend gelden. Die specifieke richtlijnen volgen hierna. Voor zowel de algemene als de specifieke richtlijnen geldt dat Drimmelen aansluit bij hetgeen hiervoor in regioverband is voorbereid.

Aanvullende richtlijnen gemeenschappelijke regelingen

Naast de algemene financiële richtlijnen geeft de gemeente Drimmelen aan enkele gemeenschappelijke regelingen aanvullende aandachtspunten mee voor het opstellen van de begroting 2028. Deze richtlijnen hebben betrekking op specifieke ontwikkelingen, risico's en opgaven binnen de betreffende regeling. Hiermee wil de gemeente bijdragen aan een transparante besluitvorming, een goede financiële beheersing en een doelgerichte uitvoering van taken. De gemeenschappelijke regelingen worden verzocht deze aandachtspunten te betrekken bij de opstelling van hun begroting voor het jaar 2028.

Specifieke financiële richtlijn Regio West-Brabant (RWB)

Bij de uitvoeringsgerichte taak Kleinschalig Collectief Vervoer geldt voor de vervoersprijs per eenheid een aanpassing aan de hand van de branchegerichte NEA-index. Verder worden de vervoerslasten begroot aan de hand van het geprognosticeerde gebruik van de vervoersvoorziening. Doorbelasting van kosten aan gemeenten en provincie vindt plaats op basis van realisatie.

Specifieke richtlijnen OMWB

Beleidsmatige richtlijnen
1. De uitkomsten van de herziening van de Midden- en West-Brabant-norm (MWB-norm) en de actualisering van het Gemeenschappelijk Uitvoeringskader (GUK) en de bijbehorende financieringsopzet worden in de kaderbrief 2028 beschreven en in de begroting 2028 verwerkt, waarbij ook wordt ingegaan op de (potentiële) gevolgen voor de (meerjaren)begroting 2028.

2. Gemeenten moeten in 2027 voldoen aan de eisen van de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) voor vergunningverlening, toezicht en handhaving. De kaderbrief 2028 beschrijft de structurele organisatorische en financiële gevolgen hiervan voor deelnemers.

Specifieke beleidsrichtlijnen voor de Veiligheidsregio

Gemeenten staan de komende jaren voor financiële uitdagingen. Tegelijkertijd zien we dat ook de Veiligheidsregio's met steeds meer zwaarwegende taken en uitdagingen te maken krijgen. De uitvoering van de taken op het gebied van veiligheid en crisisbeheersing mogen niet in het geding komen. Wij vragen de VRMWB desondanks om steeds kritisch te blijven kijken naar de budgetten en inzichtelijk te maken wat de gevolgen van eventuele financiële keuzes zijn op voornoemde taakuitvoering.

Specifieke beleidsrichtlijnen GGD

Beleidsmatige richtlijnen

1. Uitvoering meerjarenbeleidsplan Wij verwachten dat de GGD West-Brabant in de kadernota en Beleidsbegroting 2028 duidelijk weergeeft met welke concrete plannen en activiteiten invulling wordt gegeven aan het meerjarenbeleidsplan 2027-2030 en aan de gezamenlijke regionale en lokale gezondheidsopgaven. Daarbij maakt de GGD inzichtelijk welke resultaten in 2028 worden beoogd en hoe deze bijdragen aan de ambities uit de gezamenlijke toekomstvisie 'Wij maken samen gezond gewoon'.

2. Inzicht in producten, prestaties en kosten Wij verwachten van de GGD dat zij in de kadernota en Beleidsbegroting 2028 transparant inzicht geeft in: - het producten- en dienstenaanbod; - de kosten per product of productgroep; - het onderscheid tussen wettelijke, plus- en andere aanvullende taken; - de afname van producten en diensten door de deelnemende gemeenten.

3. Monitoring van resultaten en maatschappelijke effecten Wij verwachten dat de GGD de voortgang en resultaten van de activiteiten inzichtelijk maakt met behulp van duidelijke en meetbare indicatoren. Daarbij wordt gerapporteerd over uitgevoerde activiteiten en geleverde producten, en met betrekking tot onze inwoners ook over het bereik, de resultaten en de maatschappelijke effecten daarvan. De indicatoren dienen aan te sluiten bij het meerjarenbeleidsplan en moeten deelnemende gemeenten in staat stellen om de voortgang te volgen en tijdig bij te sturen.

4. Samen Sterker De GGD maakt in de kadernota en Beleidsbegroting 2028 inzichtelijk welke maatschappelijke, inhoudelijke, organisatorische en financiële resultaten met deze samenwerking

worden nagestreefd en wat de gevolgen hiervan zijn voor de dienstverlening en de bijdragen van de deelnemende gemeenten. Daarbij dient aandacht te zijn voor de lokale nabijheid van de GGD, de kwaliteit en continuïteit van de dienstverlening, de kosten van de samenwerking en de zeggenschap van de deelnemende gemeenten. Voorstellen die betrekking hebben op de samenwerking tussen de GGD West-Brabant en de GGD Hart voor Brabant dienen op een eenduidige wijze, met eenzelfde informatiepositie en gelijkluidende beslispunten aan beide algemeen besturen te worden voorgelegd.

Specifieke beleidsrichtlijnen Regionale Ambulancevoorziening (RAV)

Beleidsmatige richtlijnen

De komende jaren staat de RAV voor forse uitdagingen door personeelstekorten, technologische en organisatorische veranderingen (AI, geavanceerde medische apparatuur) en de groeiende zorgvraag (vergrijzing, toename psychosociale problematiek). Dat vraagt grote inspanningen van de RAV. In haar begroting 2028 geeft de RAV aan hoe zij werkt aan duurzame en toekomstbestendige ambulancezorg die inspeelt op maatschappelijke ontwikkelingen en die zonder gemeentelijke bijdragen wordt aangeboden.

Specifieke beleidsrichtlijnen WAVA/MidZuid

Beleidsmatige richtlijnen WAVA/Midzuid

1. De wet- en regelgeving op het gebied van het bieden van werk aan mensen met een arbeidsbeperking is continu in beweging. We verwachten dat MidZuid anticipeert op de aanpassingen in de Participatiewet, de veranderingen in de regelgeving rondom het beschut werk en de veranderingen van de arbeidsmarktinfrastructuur. Deze veranderingen zien we graag op een adequate en efficiënte manier terug in de begroting 2028.

2. MidZuid zet in op ontwikkeling zodat inwoners die vallen onder de Participatiewet zoveel mogelijk bij reguliere werkgevers geplaatst worden. Hierbij dient zoveel mogelijk uitgegaan te worden van een arbeidsovereenkomst bij de reguliere werkgever. Bij inzet van een detacheringsconstructie is het uitgangspunt dat dit een tijdelijk karakter heeft.

3. MidZuid houdt inzichtelijk welke activiteiten en risico’s verbonden zijn aan de afbouw van het huidige SW-bestand in combinatie met de opdrachtportefeuille en stelt maatregelen voor om nadelige financiële gevolgen daarvan zoveel mogelijk te beperken. Dit kan ook betekenen dat bepaalde activiteiten worden verminderd, afgestoten of gewijzigd voor een optimaal maatschappelijk en financieel resultaat.

4. De uitwerkingen van de strategische toekomstvisie worden opgenomen in de begroting 2028. Het streven hierbij is een meer stabiele en voorspelbare situatie in de financiële lasten voor MidZuid en de deelnemende gemeenten. Ook de consequenties voor de huisvesting worden hierbij meegenomen. Tot de besluitvorming worden investeringen in het gebouw beperkt tot noodzakelijk wettelijk onderhoud, behalve als het algemeen bestuur anders besluit.

5. We willen inzicht hebben in instroom, doorstroom en uitstroom, de ontwikkeling van loonwaarde, de effectiviteit van instrumenten, de kwaliteit van ondersteuning, werkgeversrelaties en financiële effecten. Deze informatie vormt de basis voor meer datagedreven monitoring van en sturing op resultaten.

Specifieke financiële richtlijn WAVA/Midzuid

Specifieke financiële richtlijn WAVA/Midzuid

1. We verwachten van het bestuur van de gemeenschappelijke regeling dat het een structureel sluitende meerjarenbegroting, waarin vier jaar vooruit wordt gekeken, aanbiedt aan de deelnemers. De gemeenschappelijke regeling vermeldt duidelijk de uitgangspunten die gebruikt zijn voor de begroting voor het komende jaar. In de begroting voor het komende jaar neemt de gemeenschappelijke regeling ook een overzicht op met de bijdragen voor de komende vier jaar per deelnemer.

2. De begroting wordt opgesteld op basis van ongewijzigd beleid. Er worden dus geen nieuwe taken of uitbreiding van bestaande taken in de primitieve begroting opgenomen, behalve als dit eerder door het algemeen bestuur is besloten.

3. De begroting bevat een overzicht met het verloop van aanwezige reserves. In dit overzicht is te zien wanneer de reserve wordt ingezet en voor welk bedrag per jaar. Hierin wordt ook het doel van de reserve omschreven. Wanneer een reserve twee jaar of langer niet wordt ingezet, dan legt de gemeenschappelijke regeling de instandhouding of vrijval van deze reserve in de besluitvorming bij de ontwerpbegroting voor. Het uitgangspunt is dat deze reserve op dat moment vrijvalt. Wordt er niet besloten tot vrijval dan geeft de gemeenschappelijke regeling in de ontwerpbegroting de planning en het doel van de uitgaven voor deze reserve opnieuw aan. Via de ontwerpbegroting worden de gemeenteraden in de gelegenheid gesteld hierop een zienswijze in te dienen.

4. De bijdrage van de deelnemende gemeenten in de begroting voor het komende jaar stijgt maximaal met de geldende CAO-indexering, overige CAO-afspraken en de prijsontwikkeling uit de meest recente circulaire. Voor het opstellen van zowel de kaderbrief als de begroting gebruikt de gemeenschappelijke regeling de dan meest recente circulaire voor zowel de loon- als de prijsindex. Hiervoor gebruiken we de meest recente ramingen zoals opgenomen in het Centraal Economisch Plan van het Centraal Planbureau. Voor de loonontwikkeling wordt hierbij de index van de loonvoet sector overheid gevolgd en voor de prijsontwikkeling de index van de netto materiele consumptie. De verbonden partij geeft bij de kaderbrief en de begroting een specificatie weer van de verhouding lonen/prijzen in haar exploitatiebegroting. Voor het opvangen van afwijkingen tussen de indexeringen die in de begroting zijn opgenomen en de werkelijke CAO-indexering, overige CAO-afspraken en de werkelijke prijsontwikkeling houdt de verbonden partij een beperkte algemene reserve aan om de bedrijfsvoering in het lopende boekjaar te kunnen continueren zonder dat hiervoor een beroep moet worden gedaan op de deelnemers en een zienswijzenprocedure moet worden gevolgd. Uiteraard wijzigt de deelnemersbijdrage ook wanneer er wijzigingen zijn in de kwantiteit van de dienstverlening die de deelnemers afnemen.

5. Een besluit van het algemeen bestuur van een verbonden partij tot instelling van een algemene reserve is goed gemotiveerd, onderbouwd en voorzien van bijbehorende spelregels. Op dit besluit van het algemeen bestuur wordt een zienswijzemogelijkheid geboden aan de deelnemende gemeenten bij de conceptbegroting(wijziging). De algemene reserve wordt aangevuld tot de maximale hoogte zoals vastgesteld door het algemeen bestuur. Voor het bepalen van de omvang van de (beperkte) algemene reserve kan het algemeen bestuur een advies vragen aan de accountant, maar de algemene reserve bedraagt niet meer dan 8% van de totale lasten in de begroting (uitgangspunt is en blijft dat de weerstandscapaciteit bij de deelnemers wordt aangehouden).

6. Een positief jaarrekeningresultaat wordt uitgekeerd aan de deelnemers. De gemeenschappelijke regeling kan hier alleen van afwijken door een duidelijk en gemotiveerd voorstel voor resultaatbestemming voor te leggen aan het algemeen bestuur. Over een dergelijk voorstel besluit het algemeen bestuur.

7. In de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing beschrijft de gemeenschappelijke regeling de risico’s met de meeste impact en de getroffen beheersingsmaatregelen. Ook geeft de gemeenschappelijke regeling inzicht in de benodigde weerstandscapaciteit.

Specifieke beleidsrichtlijnen CJG Drimmelen Geertruidenberg

Specifieke beleidsrichtlijnen CJG Drimmelen Geertruidenberg

- De functionaliteiten die op dit moment zijn ondergebracht bij het CJG (zoals preventie, toegang, triage, lichte ondersteuning en regievorming) worden per 1 januari 2027 geïntegreerd in het Stevig Lokaal Team (SLT). Dit heeft directe gevolgen voor de huidige rol en organisatievorm van het CJG binnen de Gemeenschappelijke Regeling (GR) Drimmelen-Geertruidenberg. De impact wordt momenteel onderzocht. Daarbij is het voor Drimmelen en Geertruidenberg ook relevant wat deze transitie betekent voor de toekomst en continuïteit van de huidige bedrijfsvoeringsorganisatie binnen de GR CJG DG. Over de uiteindelijke positionering van het CJG in de toekomst zal nog apart besluitvorming moeten plaatsvinden.
- Daarnaast blijft het CJG zich in zetten voor: data-gestuurd werken, veiligheid en preventie.

Specifieke financiële richtlijn CJG Drimmelen Geertruidenberg

Specifieke financiële richtlijn CJG Drimmelen Geertruidenberg

Het uitgangspunt is dat een eventuele kostenstijging voor bedrijfsvoering of overhead alleen veroorzaakt wordt door indexering of door nieuw beleid, waar het bestuur van de regeling expliciet vooraf mee instemt.

Specifieke financiële richtlijn Regionaal Bureau Leerplicht

Nagenoeg alle gemeenten hebben de afgelopen jaren te maken met een bezuinigingsopgave. Hierdoor moeten gemeenten beleidsinhoudelijke keuzes maken en/of besparingen doorvoeren. In de richtlijnen voor 2026 hebben wij onze gemeenschappelijke regelingen gevraagd om aan te geven welke keuzes gemaakt konden worden om besparingen te realiseren. Gelet op de huidige financiële situatie, maar ook zeker met het oog op ravijnjaar 2028, beschrijft de gemeenschappelijke regeling in de kadernota en begroting 2028 wederom in hoeverre zij hieraan kan bijdragen, bijvoorbeeld door de bijdrage van de deelnemers voor 2028 te laten dalen, gelijk te houden aan de bijdrage voor 2027 of een eventuele stijging te beperken.